· TELUGU EDITION

CA FOUNDATION · PAPER 4

Business Economics

తెలుగు ఎడిషన్

Scanner Revision Pointers

ప్రతి Scanner ప్రశ్న **ICAI Study Material (July 2026)** తో అనుసంధానం — దానికి జవాబిచ్చే ఒక్క వాక్యంతో సహా.

ONE-LINERS · అధ్యాయాలు 1 – 10

CH 1	Scarcity కోరికలతో పోలిస్తే సాపేక్షం, ఎప్పుడూ నిరపేక్షం కాదు. ★★
CH 3	Marginal cost, fixed cost పై ఆధారపడదు. ✔
CH 2	Effective demand = కోరిక + సాధనాలు + ఖర్చు చేసే సంసిద్ధత.
CH 6	Depression అనేది recession యొక్క తీవ్ర రూపం. ★★★
CH 4	కొద్దిమంది అమ్మకందారులు, పరస్పర ఆధారం — అదే oligopoly.
CH 1	సామ్యవాదం: Marx & Engels, The Communist Manifesto, 1848. ✔
CH 5	GNP = GDP + net factor income from abroad (విదేశాల నుండి నికర కారకాదాయం).

10 అధ్యాయాలు

2,495 SCANNER ప్రశ్నలు

1,211 ONE-LINERS

Shuchita Prakashan
PVT. LTD.

పరిచయ గమనిక

Business Economics పరీక్ష పూర్తిగా objective questions ద్వారానే జరుగుతుంది; ICAI అవే వాస్తవాలను మళ్లీ మళ్లీ అడుగుతుంది — ఒకసారి గత పేపర్‌లో, తర్వాత RTP లో, ఆ తర్వాత MTP లో, ప్రతిసారీ కొంచెం వేరే మాటల్లో. ఈ పుస్తిక ఆ పరిశీలన మీదే నిర్మితమైంది. CA Foundation Paper 4 కోసం Shuchita Scanner లోని ప్రతి ప్రశ్నకూ జవాబిచ్చే ICAI Study Material పేరాను గుర్తించి, ఆ జవాబును ఒకే వాక్యంగా రాశాం.

ఫలితం: 2,495 Scanner ప్రశ్నలు — గత పరీక్ష పేపర్లు, RTPs, MTPs, Shuchita Model Questions — 1,211 one-liners గా కుదించబడ్డాయి; వాటిని మరింత సంక్షిప్తం చేసి 694 పునశ్చరణ సూచికలు (revision pointers) గా మార్చాం. ప్రతి one-liner ICAI Study Material (July 2026) పదజాలాన్నే అనుసరిస్తుంది. పరీక్ష key కీ Study Material కీ మధ్య భేదం ఉన్నచోట, one-liner Study Material వైఖరినే బోధిస్తుంది.

ప్రతి అధ్యాయం ఎలా అమర్చబడింది

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners. అంశాల వారీగా, Scanner క్రమంలో. ప్రతి వరుసలో ఉండేవి:

- **ఉల్లేఖనం** — వరుస చిరునామా, అంశం.వరుస (ఉదాహరణకు 1.2.9 అంటే అంశం 1.2 లోని తొమ్మిదో వరుస);
- **One-liner** — ప్రశ్నకు జవాబిచ్చే వాస్తవం, Study Material భాషలో;
- **Scanner ప్రశ్న** — అది జవాబిచ్చే Scanner ప్రశ్నలు (MQ = Model Question; '+' గుర్తు మరో అంశం కింద ఉంచిన ప్రశ్నను సూచిస్తుంది);
- **ఎప్పుడు అడిగారు** — ICAI ఆ ప్రశ్నలను ఇచ్చిన ప్రతి పరీక్ష, RTP, MTP;
- **SM మూలం** — Study Material లోని section, పేజీ.

భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet). అదే అధ్యాయాన్ని చిన్న సూచికలుగా కుదించి Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం; ICAI ఎన్నిసార్లు అడిగిందో దాన్ని బట్టి ప్రతిదానికీ ప్రాముఖ్యత ఇచ్చి, దాని భాగం A వరుసతో అనుసంధానించాం.

ఈ పుస్తికను ఎలా వాడాలి

1. ముందుగా Study Material లో అధ్యాయాన్ని చదవండి; ఈ పుస్తిక పునశ్చరణ కోసం, మొదటిసారి నేర్చుకోవడానికి కాదు.
2. భాగం B నుంచి పునశ్చరణ చేయండి. ఏదైనా సూచిక వెంటనే అర్థం కాకపోతే, దాని భాగం A ఉల్లేఖనానికి వెళ్లి, పూర్తి one-liner చదివి, దాని ఎదుట ఇచ్చిన Scanner ప్రశ్నలను ప్రయత్నించండి.
3. చివరి వారంలో ప్రతి అధ్యాయంలోని ★★★, ★★ పంక్తులను మాత్రమే చదవండి — ICAI అడిగినవాటిలో ఎక్కువ భాగం వాటిలోనే ఉంది.
4. 'అంశం ... చూడండి' (See Topic) తో మొదలయ్యే బూడిదరంగు వాలు అక్షరాల వరుసలు మిమ్మల్ని మరో అంశం కింద ఇచ్చిన one-liner కు పంపుతాయి; Scanner లో ఆ ప్రశ్న ఇక్కడ ఉంచబడింది, కానీ దాని జవాబు వేరేచోట ఉంది.

సంకేతాలు

PYQ	ICAI పరీక్షలో వచ్చిన గత సంవత్సర ప్రశ్న (నెల, సంవత్సరం చూపబడతాయి)
RTP / MTP	ICAI Revision Test Paper / Mock Test Paper (S1, S2 = శ్రేణి)
MQ / Model Q (నమూనా ప్రశ్న)	Study Material లోని ఒక section ఆధారంగా రాసిన Shuchita Model Question
★★★ ★★ ★	ICAI 6 లేదా అంతకంటే ఎక్కువసార్లు అడిగింది · 3 – 5 సార్లు · ఒకటి రెండు సార్లు
MQ (ప్రాముఖ్యత)	ఇప్పటివరకు Model Questions లో మాత్రమే వచ్చింది
SM లో లేదు	ఈ వాస్తవాన్ని పరీక్షలో అడిగారు కానీ Study Material లో చెప్పలేదు; one-liner ICAI key ను అనుసరిస్తుంది

అధ్యాయాల సంఖ్యలు. ఈ పుస్తిక Scanner అధ్యాయ క్రమాన్ని అనుసరిస్తుంది. July 2026 Study Material లో National income నిర్ణయం (Determination of National Income) అధ్యాయం 6, Business Cycles అధ్యాయం 5; ఇక్కడ అవి వరుసగా అధ్యాయాలు 5, 6. వాటి Study Material పేజీ ఉల్లేఖనాలు Study Material సొంత సంఖ్యలనే (6.x, 5.x) కలిగి ఉంటాయి.

అధ్యాయాలు ఒక్క చూపులో

అ.	అధ్యాయం	ప్రశ్నలు	One-liners	సూచికలు	★★★ వాటా
1	Business Economics స్వభావం, పరిధి (Nature and Scope of Business Economics)	170	67	50	56%
2	Demand, Supply సిద్ధాంతం (Theory of Demand and Supply)	345	165	93	57%
3	Production, Cost సిద్ధాంతం (Theory of Production and Cost)	248	107	66	56%
4	వివిధ markets లో price నిర్ణయం (Price Determination in Different Markets)	376	128	102	54%
5	National income నిర్ణయం (Determination of National Income)	270	133	74	28%
6	Business Cycles	191	58	40	74%
7	ప్రజా విత్తం (Public Finance)	259	174	86	17%
8	Money Market	201	101	53	43%
9	అంతర్జాతీయ వాణిజ్యం (International Trade)	257	165	85	22%
10	భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ (Indian Economy)	178	113	45	43%
	మొత్తం	**2,495**	**1,211**	**694**	

Prof. Arun Kumar
ప్రధాన సంపాదకులు, Shuchita Prakashan Pvt. Ltd.
అక్టోబర్ 2026

విషయ సూచిక

పరిచయ గమనిక 1

అధ్యాయం 1 Business Economics స్వభావం, పరిధి (Nature and Scope of Business Economics) 8

విభాగం 1: పరిచయం (Introduction) 8

అంశం 1.0 పరిచయం (Introduction) 8

అంశం 1.1 Business Economics నిర్వచనం (Definitions of Business Economics) 9

అంశం 1.2 Business Economics స్వభావం (Nature of Business Economics) 9

అంశం 1.3 Business Economics పరిధి (Scope of Business Economics) 12

అంశం 1.4 Economics, Business Economics మధ్య తేడా (Difference between Economics and Business Economics) 12

విభాగం 2: ఒక economy basic problems, price mechanism పాత్ర (Basic Problems of an Economy and Role of Price Mechanism) 13

అంశం 2.0 ఒక economy మూల సమస్యలు (Basic Problems of an Economy) 13

అంశం 2.1 Capitalist Economy 15

అంశం 2.2 Socialist Economy 16

అంశం 2.3 The Mixed Economy 18

భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet) 19

అధ్యాయం 2 Demand, Supply సిద్ధాంతం (Theory of Demand and Supply) 23

విభాగం 1: Law of Demand and Elasticity of Demand 23

అంశం 1.0 Demand అర్థం (Meaning of Demand) 23

అంశం 1.1 Demand ను నిర్ణయించేవి (What Determines Demand) 24

అంశం 1.2 The Demand Function 26

అంశం 1.3 Law of Demand 27

అంశం 1.4 Expansion and Contraction of Demand 30

అంశం 1.5 Elasticity of Demand 31

అంశం 1.6 Income Elasticity of Demand 35

అంశం 1.7 Cross-Price Elasticity of Demand 36

అంశం 1.8 Advertisement Elasticity 37

విభాగం 2: వినియోగదారుని ప్రవర్తన సిద్ధాంతం (Theory of Consumer Behaviour) 37

అంశం 2.0 మానవ కోరికల స్వభావం (Nature of Human Wants) 37

అంశం 2.1 కోరికల వర్గీకరణ (Classification of Wants) 38

అంశం 2.2 TU, MU ల సంబంధం (Relationship between TU & MU) 38

అంశం 2.3 Law of Diminishing Marginal Utility 39

అంశం 2.4 Consumer Surplus 40

అంశం 2.5 Indifference Curve విశ్లేషణ (Indifference Curve Analysis) 41

విభాగం 3: Supply 43

అంశం 3.0 పరిచయం (Introduction) 43

అంశం 3.1 Supply నిర్ణాయకాలు (Determinants of Supply) 44

అంశం 3.2 Law of Supply 44

అంశం 3.3 Supply curve మీద కదలికలు — quantity supplied లో పెరుగుదల లేదా తగ్గుదల (Movements on Supply Curve-increase or decrease in the quantity supplied) 45

అంశం 3.4 Supply curve లో shifts — supply లో పెరుగుదల లేదా తగ్గుదల (Shifts in Supply Curve-increase or decrease in supply) 45

అంశం 3.5 Elasticity of Supply 45

అంశం 3.6 Equilibrium Price 47

భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet) 48

అధ్యాయం 3 Production, Cost సిద్ధాంతం (Theory of Production and Cost) 54

విభాగం 1: Production సిద్ధాంతం (Theory of Production) 54

అంశం 1.0 Production అర్థం (Meaning of Production) 54

అంశం 1.1 Factors of Production 55

అంశం 1.2 Production Function 58

అంశం 1.3 Production Optimisation 61

విభాగం 2: Cost సిద్ధాంతం (Theory of Cost) 62
అంశం 2.0 Cost భావనలు (Cost Concepts) 62
అంశం 2.1 Cost Function 65
అంశం 2.2 Short Run Total Cost 66
అంశం 2.3 Long Run Average Cost Curve 68
అంశం 2.4 Economies & Diseconomies of Scale 69
భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet) 71

అధ్యాయం 4 వివిధ markets లో price నిర్ణయం (Price Determination in Different Markets) 75
విభాగం 1: Market అర్థం, రకాలు (Meaning and Types of Markets) 75
అంశం 1.0 Market అర్థం (Meaning of Market) 75
అంశం 1.1 Market structures రకాలు (Types of Market Structures) 77
అంశం 1.2 Total Revenue, Average Revenue, Marginal Revenue భావనలు (Concepts of Total Revenue, Average Revenue and Marginal Revenue) 78
విభాగం 2: Determination of Prices 80
అంశం 2.0 పరిచయం (Introduction) 80
అంశం 2.1 Determination of Prices — ఒక సాధారణ దృష్టి (Determination of Prices - A General View) 81
అంశం 2.2 Demand, Supply లో మార్పులు (Changes in Demand and Supply) 82
అంశం 2.3 Demand, Supply లో ఏకకాల మార్పులు (Simultaneous Changes in Demand and Supply) 83
విభాగం 3: వివిధ market forms లో price, output నిర్ణయం (Price-Output Determination under Different Market Forms) 84
అంశం 3.0 Perfect Competition 84
అంశం 3.1 Monopoly 87
అంశం 3.2 Imperfect Competition-Monopolistic Competition 90
అంశం 3.3 Oligopoly 92
భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet) 96

అధ్యాయం 5 National income నిర్ణయం (Determination of National Income) 102
విభాగం 1: National Income Accounting 102
అంశం 1.1 National Income Accounting 102
అంశం 1.2 National Income అంచనాల ఉపయోగం, ప్రాముఖ్యత (Usefulness and Significance of National Income Estimates) 102
అంశం 1.3 National Income వివిధ భావనలు (Different Concepts of National Income) 103
అంశం 1.4 భారతదేశంలో National Income కొలత (Measurement of National Income in India) 108
అంశం 1.5 భారతదేశంలో Regional Accounts వ్యవస్థ (The System of Regional Accounts in India) 111
అంశం 1.6 GDP, సంక్షేమం (GDP and Welfare) 112
అంశం 1.7 National Income గణన పరిమితులు, సవాళ్లు (Limitations and Challenges of National Income Computation) 112
విభాగం 2: National Income నిర్ణయంపై Keynesian Theory (The Keynesian Theory of Determination of National Income) 113
అంశం 2.1 పరిచయం (Introduction) 113
అంశం 2.2 సరళ Two-Sector Model లో circular flow (Circular flow in a Simple Two-Sector Model) 114
అంశం 2.3 మౌలిక భావనలు, functions (Basic Concepts and Functions) 115
అంశం 2.4 National Income నిర్ణయం: Two-Sector Model (The Two-Sector Model of National Income Determination) 117
అంశం 2.5 The Investment Multiplier 118
అంశం 2.6 Determination of Equilibrium Income: Three Sector Model 119
అంశం 2.7 Determination of Equilibrium Income: Four Sector Model 120
అంశం 2.8 ముగింపు (Conclusion) 121
భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet) 122

అధ్యాయం 6 Business Cycles 127
Business Cycles 127
అంశం 6.0 పరిచయం (Introduction) 127
అంశం 6.1 Business Cycle దశలు (Phase of Business Cycle) 128
అంశం 6.2 Business Cycle లక్షణాలు (Features of Business Cycle) 133
అంశం 6.3 Business Cycles కారణాలు (Causes of Business Cycles) 134
అంశం 6.4 వ్యాపార నిర్ణయాల్లో Business Cycles ప్రాముఖ్యత (Relevance of Business Cycles in Business Decision Making) 136

భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)..... 137

అధ్యాయం 7 ప్రజా విత్తం (Public Finance)..... 140

విభాగం 1: Fiscal functions — ఒక సమగ్ర దృష్టి, కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Fiscal Functions: An Overview, Centre and State Finance)..... 140

అంశం 1.2 ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రభుత్వ పాత్ర (The Role of Government in an Economic System)..... 140
అంశం 1.3 కేటాయింపు విధి (The Allocation Function)..... 141
అంశం 1.4 పునఃపంపిణీ విధి (The Redistribution Function)..... 141
అంశం 1.5 స్థిరీకరణ విధి (Stabilization Function)..... 143

విభాగం 2: Market Failure / Market Failure ను సరిదిద్దడానికి Government Intervention (Market Failure/Government Intervention to Correct Market Failure)..... 146

అంశం 2.1 పరిచయం (Introduction)..... 146
అంశం 2.2 Market Failure భావన (The Concept of Market Failure)..... 146
అంశం 2.3 Markets ఎందుకు విఫలమవుతాయి (Why Do Market Fail)..... 147
అంశం 2.4 Public Goods..... 148
అంశం 2.5 అసంపూర్ణ సమాచారం (Incomplete Information)..... 149
అంశం 2.6 Market power తగ్గించడానికి Government Intervention (Government Intervention to Minimize Market Power)..... 150
అంశం 2.7 Externalities సరిదిద్దడానికి Government Intervention (Government Intervention to Correct Externalities)..... 151
అంశం 2.8 Government Intervention in The Case of Merit Goods..... 151
అంశం 2.12 Information Failure సరిదిద్దడానికి Government Intervention (Government Intervention for Correcting Information Failure) 152

విభాగం 3: Budget తయారీ ప్రక్రియ — revenue వనరులు, expenditure management, public debt నిర్వహణ (The Process of Budget Making: Sources of Revenue, Expenditure Management and Management of Public Debt)..... 152

అంశం 3.1 పరిచయం (Introduction)..... 152
అంశం 3.2 Budget తయారీ ప్రక్రియ (The Process of Budget Making)..... 154
అంశం 3.3 Revenue వనరులు (Sources of Revenue)..... 155
అంశం 3.4 Public Expenditure Management..... 156
అంశం 3.5 Public Debt Management..... 159

విభాగం 4: Fiscal Policy..... 161

అంశం 4.1 పరిచయం (Introduction)..... 161
అంశం 4.2 Fiscal Policy లక్ష్యాలు (Objectives of Fiscal Policy)..... 162
అంశం 4.3 Fiscal Policy రకాలు (Types of Fiscal Policy)..... 163
అంశం 4.4 Fiscal Policy సాధనాలు (The Instruments of Fiscal Policy)..... 164

భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)..... 167

అధ్యాయం 8 Money Market..... 173

విభాగం 1: Money Demand భావన — ముఖ్య theories (The Concept of Money Demand: Important Theories)..... 173

అంశం 1.1 పరిచయం (Introduction)..... 173
అంశం 1.2 Money కు Demand (The Demand for Money)..... 174
అంశం 1.3 Demand for money theories (Theories of Demand for Money)..... 174
అంశం 1.4 Demand for Money సిద్ధాంతంలో Post-Keynesian పరిణామాలు (Post-Keynesian Developments in the Theory of Demand for Money)..... 177
అంశం 1.5 ముగింపు (Conclusion)..... 179

విభాగం 2: Money Supply భావన (The Concept of Money Supply)..... 179

అంశం 2.1 పరిచయం (Introduction)..... 179
అంశం 2.2 Money Supply కొలవడంలోని ఔచిత్యం (Rationale of Measuring Money Supply)..... 180
అంశం 2.3 Money Supply మూలాలు (The Sources of Money Supply)..... 180
అంశం 2.4 Money Supply కొలత (Measurement of Money Supply)..... 181
అంశం 2.5 Money Supply నిర్ణాయకాలు (Determinants of Money Supply)..... 182
అంశం 2.6 Money Multiplier భావన (The Concept of Money Multiplier)..... 183
అంశం 2.7 Money supply కు money multiplier దృక్పథం (The Money Multiplier Approach to Supply of Money)..... 183
అంశం 2.8 Monetary Policy, Money Supply (Monetary Policy and Money Supply)..... 184
అంశం 2.9 Money Supply మీద ప్రభుత్వ వ్యయ ప్రభావం (Effect of Government Expenditure on Money Supply)..... 184

విభాగం 3: Monetary Policy **184**
అంశం 3.1 పరిచయం (Introduction) 184
అంశం 3.2 Monetary Policy నిర్వచనం (Monetary Policy Defined) 185
అంశం 3.3 The Monetary Policy Framework 185
అంశం 3.4 Monetary Policy నిర్ణయాల సంస్థాగత నిర్మాణం (The Organisational Structure for Monetary Policy Decisions) 188
అంశం 3.5 ముగింపు (Conclusion) 188
భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet) **190**

అధ్యాయం 9 అంతర్జాతీయ వాణిజ్యం (International Trade) **194**
విభాగం 1: అంతర్జాతీయ వాణిజ్య సిద్ధాంతాలు (Theories of International Trade) **194**
అంశం 1.1 పరిచయం (Introduction) 194
అంశం 1.2 అంతర్జాతీయ వాణిజ్యంలో ముఖ్య సిద్ధాంతాలు (Important Theories of International Trade) 195
విభాగం 2: Trade Policy సాధనాలు (The Instruments of Trade Policy) **197**
అంశం 2.1 పరిచయం (Introduction) 197
అంశం 2.2 Tariffs 197
అంశం 2.3 Non-Tariff Measures (NTMs) 199
అంశం 2.4 Export-Related Measures 201
విభాగం 3: Trade Negotiations **202**
అంశం 3.1 పరిచయం (Introduction) 202
అంశం 3.2 Regional Trade Agreements (RTAs) వర్గీకరణ (Taxonomy of Regional Trade Agreements (RTAs)) 202
అంశం 3.3 The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) 203
అంశం 3.4 Uruguay Round, WTO స్థాపన (The Uruguay Round and the Establishment of WTO) 204
అంశం 3.5 The World Trade Organisation (WTO) 205
అంశం 3.6 The Doha Round 208
అంశం 3.7 G 20 Economies — వాణిజ్యాన్ని సులభతరం చేయడం (Facilitating Trade) 208
విభాగం 4: Exchange Rate, దాని ఆర్థిక ప్రభావాలు (Exchange Rate and its Economic Effects) **209**
అంశం 4.1 పరిచయం (Introduction) 209
అంశం 4.2 The Exchange Rate 209
అంశం 4.3 The Exchange Rate Regimes 209
అంశం 4.4 Nominal versus Real Exchange Rates 211
అంశం 4.5 The Foreign Exchange Market 212
అంశం 4.6 Nominal Exchange Rate నిర్ణయం (Determination of Nominal Exchange Rate) 213
అంశం 4.7 Exchange Rates లో మార్పులు (Changes in Exchange Rates) 214
అంశం 4.8 Devaluation Vs Depreciation 214
అంశం 4.9 Exchange Rate హెచ్చుతగ్గులు దేశీయ ఆర్థిక వ్యవస్థపై చూపే ప్రభావం (Impacts of Exchange Rate Fluctuation on Domestic Economy) 215
విభాగం 5: అంతర్జాతీయ మూలధన కదలికలు (International Capital Movements) **216**
అంశం 5.2 Foreign Capital రకాలు (Type of Foreign Capital) 216
అంశం 5.3 Foreign Direct Investment (FDI) 217
అంశం 5.4 Foreign Portfolio Investment (FPI) 218
అంశం 5.5 Foreign Direct Investment కారణాలు (Reason for Foreign Direct Investment) 219
అంశం 5.6 Modes of Foreign Direct Investment (FDI) 219
అంశం 5.7 Foreign Direct Investment వల్ల లాభాలు (Benefits of Foreign Direct Investment) 220
అంశం 5.8 Foreign Direct Investment తో ముడిపడిన సంభావ్య సమస్యలు (Potential Problems Associated with Foreign Direct Investment) 220
అంశం 5.9 భారతదేశంలో Foreign Direct Investment (FDI) (Foreign Direct Investment in India (FDI)) 221
అంశం 5.10 భారతీయ కంపెనీల Overseas Direct Investment (Overseas Direct Investment by Indian Companies) 222
భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet) **223**

అధ్యాయం 10 భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ (Indian Economy) **229**
భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ (Indian Economy) **229**
అంశం 10.1 భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ స్థితి — స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వ కాలం (1850-1947) (Status of Indian Economy: Pre Independence Period) 229

అంశం 10.2 భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ — స్వాతంత్ర్యం తర్వాత (1947-1991) (Indian Economy: Post Independence)....230
అంశం 10.4 1991 నాటి ఆర్థిక సంస్కరణలు (The Economic Reforms)....232
అంశం 10.5 1991 సంస్కరణల తర్వాత GDP Growth Rates (GDP Growth Rates Post Reforms)....237
అంశం 10.6 NITI Aayog — భారత రూపాంతరానికి సాహసోపేత అడుగు (NITI Aayog: A Bold Step for Transforming India)....238
అంశం 10.7 భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ ప్రస్తుత స్థితి — ఒక సంక్షిప్త అవలోకనం (The current state of the Indian Economy: A brief overview)....239
అంశం 10.8 ముగింపు (Conclusion)....244
భాగం B — పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)....245

అధ్యాయం 1

Business Economics స్వభావం, పరిధి (Nature and Scope of Business Economics)

170 Scanner ప్రశ్నలు · 67 one-liners · 50 పునశ్చరణ సూచికలు

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners

విభాగం 1: పరిచయం (Introduction)

SM అధ్యాయం 1, విభాగం 1, పేజీలు 1.2 – 1.15

అంశం 1.0 పరిచయం (Introduction)

17 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 11 · RTP – · MTP 12

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.0.1	Adam Smith రాసిన 'An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations' (1776), సంక్షిప్తంగా 'The Wealth of Nations', Economics లో మొదటి ఆధునిక రచన.	Q1, Q4, Q7 (+ 1.2 Q12)	PYQ 2018-May, 2019-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2023-Dec; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	1.0.1, p. 1.2
1.0.2	'Economics' అనే మాట గ్రీకు పదం 'Oikonomia' నుంచి వచ్చింది, దాని అర్థం 'household' (గృహనిర్వహణ); 19వ శతాబ్దం దాకా దీన్ని 'Political Economy' అనేవారు.	Q8	PYQ 2023-Dec	1.0.1, p. 1.2
1.0.3	Economics విషయవస్తువు రెండు మౌలిక వాస్తవాలతో ఏర్పడుతుంది: మానవ కోరికలు (wants) అపరిమితం, వాటిని తీర్చే సాధనాలు సాపేక్షంగా కొరత (relatively scarce) — కాబట్టి అన్ని కోరికలూ ఎన్నటికీ పూర్తిగా తీరవు.	Q2, Q12, Q16	PYQ 2018-Nov; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	1.0.1, p. 1.3
1.0.4	Economics లో scarcity ఎప్పుడూ సాపేక్షం (relative) — సమాజ కోరికలతో పోల్చి కొలుస్తారు — ఎన్నడూ సంపూర్ణం (absolute) కాదు; economic goods కొరతగా ఉంటాయి, ఎందుకంటే వాటి పరిమాణం కోరికలు తీర్చడానికి సరిపోదు.	Q3, Q6 (+ 1.3 Q2)	PYQ 2019-May, 2019-Nov, 2021-Jan	1.0.1, p. 1.3
1.0.5	వనరుల scarcity యే అన్ని ఆర్థిక సమస్యలకూ మూలం.	Q5, Q9	PYQ 2020-Nov, 2022-Dec, 2023-Dec	1.0.1, p. 1.3, అలాగే రేఖాచిత్రం (diagram) p. 1.5
1.0.6	అపరిమిత లక్ష్యాలు (unlimited ends), పరిమిత సాధనాలు (limited means) కలిసి ఎంపిక సమస్య (problem of choice) ను సృష్టిస్తాయి; ప్రతి ఎంపికలోనూ (కునుకు తీయడమైనా, university కి వెళ్లడమైనా) ఒక trade-off ఉంటుంది.	Q13, Q17	MTP 2025-Aug S2, 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	1.0.1, p. 1.3
1.0.7	Rational decision-making అంటే ప్రత్యామ్నాయాలను మూల్యాంకనం చేసి, అత్యధిక (సాధ్యమైనంత ఎక్కువ) సంతృప్తి ఇచ్చేదాన్ని ఎంచుకోవడం.	Q11	MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	1.0.1, p. 1.3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.0.8	Business ఒక ఆర్థిక కార్యకలాపం (economic activity) — inputs (land, labour, capital, entrepreneurship) ను output గా మార్చి net value added సృష్టించడం; charitable dispensary వంటి NPOs కూడా 'social benefit' కోసం ఆర్థిక కార్యకలాపం చేస్తాయి.	Q15	MTP 2026-Apr S2	1.0.0, p. 1.2
1.0.9	Business Economics ఆర్థిక సిద్ధాంతాన్ని (economic theory), decision science పనిముట్లను వాడి ఒక సంస్థ తన లక్ష్యాలను అత్యంత సమర్థంగా సాధించడానికి సహాయపడుతుంది; అనిశ్చితిలో నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి యాజమాన్యానికి విశ్లేషణాత్మక, quantitative పనిముట్లను (ఉదా. break-even analysis) అందిస్తుంది.	Q10, Q14	MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S1	1.0.2, p. 1.7

అంశం 1.1 Business Economics నిర్వచనం (Definitions of Business Economics)

6 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 6 · RTP – · MTP –

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.1	Joel Dean, Business Economics ను వ్యాపార విధానాల రూపకల్పనలో (formulation of business policies) economic analysis వాడకంగా నిర్వచించారు.	Q1	PYQ 2018-May	1.1, p. 1.7
1.1.2	Business Economics ను Managerial Economics అనీ అంటారు; ఇది economic theory కీ business practice కీ మధ్య అంతరాన్ని పూరించే Applied Economics; ఇది ప్రధానంగా Micro Economics కు సంబంధించినది.	Q2, Q5	PYQ 2018-Nov, 2024-Sep	1.0.2 and 1.1, p. 1.7; 1.2, p. 1.9
1.1.3	Applied Economics గా, Business Economics ఎంపిక చేసిన quantitative techniques ను వాడుతుంది: linear programming, regression analysis, capital budgeting, break-even analysis, cost analysis.	Q3 (+ 1.3 Q4)	PYQ 2019-May, 2021-Jul	1.1, p. 1.7
1.1.4	ఒక economy రెండు వాస్తవాల వల్లే ఉనికిలో ఉంది: మానవ కోరికలు అపరిమితం, వనరులు (సాపేక్షంగా) కొరత.	Q4, Q6	PYQ 2021-Jan, 2025-May	1.0.1, p. 1.3; Summary, p. 1.14

అంశం 1.2 Business Economics స్వభావం (Nature of Business Economics)

51 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 49 · RTP 4 · MTP 16

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.1	Economics స్థూలంగా రెండు భాగాలు — Micro Economics, Macro Economics; Managerial Economics, Economics లో ఒక శాఖ, కానీ 'family structure' **కాదు**.	Q1, Q24	PYQ 2018-Nov, 2023-Jun	1.2, p. 1.8

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.2	Micro Economics అంటే ఒక economic system లోని వివిధ వ్యక్తులు, సంస్థల (consumers, firms, resource owners) ప్రవర్తన అధ్యయనం — వ్యక్తిగత units తమ కొరత వనరులను ఎలా కేటాయిస్తాయి, goods, services, వనరుల prices ఎలా నిర్ణయమవుతాయి. (దీన్ని 'price theory' అనీ అంటారు.)	Q7, Q9, Q13, Q20, Q47, Q49	PYQ 2019-Nov, 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2022-Jun; RTP 2025-Sep, 2026-Jan	1.2, p. 1.8 ('price theory' అనే పదం SM లో లేదు)
1.2.3	Micro Economics అధ్యయనం చేసేవి: product pricing; consumer behaviour; factor pricing; ప్రజల్లో ఒక వర్గం ఆర్థిక స్థితిగతులు; firms ప్రవర్తన; industry అవస్థితి (location of industry). Firm స్థాయి విషయాలు — staff అవసరాలు, product pricing, outlet అవస్థితి, ఒక industry లో wages, demand forecasting, cost, inventory analysis — అన్నీ Micro.	Q16, Q17, Q25, Q36, Q37, Q39, Q41, Q45	PYQ 2021-Dec (×4), 2023-Jun, 2024-Sep, 2025-May, 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S1	1.2, p. 1.8
1.2.4	Macro Economics మొత్తం economy ను అధ్యయనం చేస్తుంది — పెద్ద ఆర్థిక సముదాయాలను (aggregates) (అందుకే 'aggregate economics'): national income, output; general price level, interest rates; balance of trade, balance of payments; కరెన్సీ బాహ్య విలువ (external value of currency); మొత్తం savings, investment; employment స్థాయి, economic growth. Consumer behaviour, firms ప్రవర్తన Macro **కావు**.	Q6, Q11, Q14, Q18, Q23, Q28, Q35, Q40, Q43	PYQ 2019-May, 2019-Nov, 2021-Jan (×2), 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Dec, 2024-Jun, 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-May; RTP 2026-Jan; MTP 2025-May S2	1.2, pp. 1.8 – 1.9
1.2.5	Business Economics ప్రధానంగా Micro Economics కు సంబంధించినది, కానీ Macro analysis అంశాలనూ కలుపుకుంటుంది, ఎందుకంటే firm శూన్యంలో (vacuum) పనిచేయదు — general price level, income, employment స్థాయిలు, taxation, interest, exchange rates అన్నీ దాని నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేస్తాయి.	Q2, Q46	PYQ 2018-Nov; MTP 2025-Aug S2	1.2, pp. 1.9 – 1.10
1.2.6	Business Economics స్వభావం (ఎనిమిది అంశాలు): ఇది ఒక Science; Micro Economics ఆధారితం; Macro analysis అంశాలను కలుపుకుంటుంది; ఇది ఒక Art; theory of markets and private enterprise ను వాడుతుంది; దృక్పథంలో Pragmatic; స్వభావంలో Interdisciplinary; స్వభావంలో Normative. 'Abstract and purely theoretical' అనేది దీని వర్ణన **కాదు**.	Q3, Q4, Q34, Q44, Q46	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2025-Jan; MTP 2025-Apr S1 (×2), 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2025-Aug S2	1.2, pp. 1.9 – 1.10
1.2.7	Business Economics అంతర్-విషయాత్మకం (interdisciplinary) — ఇది Mathematics, Operations Research, Management Theory, Accounting, Marketing, Finance, Statistics, Econometrics నుంచి పనిముట్లు తీసుకుంటుంది.	Q3, Q4, Q44	PYQ 2018-Nov, 2019-May; MTP 2025-Apr S1 (×2), 2025-May S2, 2025-Aug S1	1.2, p. 1.10

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.8	Pragmatic దృక్పథం: Micro Economics నైరూప్యం (abstract), పూర్తిగా సైద్ధాంతికం, అవాస్తవ assumptions కింద విషయాలను విశ్లేషిస్తుంది; దీనికి భిన్నంగా Business Economics వాస్తవ ప్రపంచంలో firms ఎదుర్కొనే ఆచరణాత్మక సమస్యలను పరిష్కరిస్తుంది.	Q10, Q15, Q22, Q26, Q27, Q34	PYQ 2020-Nov (×2), 2021-Jul, 2022-Jun, 2023-Dec, 2024-Jun, 2025-Jan	1.2, p. 1.10
1.2.9	Positive economics కారణ-ఫలితాలను (cause-and-effect) వస్తునిష్ఠంగా విశ్లేషిస్తుంది, 'what is' (ఏది ఉంది) చెబుతుంది, value judgement ఉండదు; Normative economics లో value judgements ఉంటాయి, ఇది prescriptive, 'what should be / ought to be' (ఏది ఉండాలి) చెబుతుంది, welfare పరిగణనలను ఇముడ్చుకుంటుంది. Taxation లో incidence, incentives మీద ప్రభావం positive; 'fairness' normative.	Q5, Q8, Q19, Q21, Q29, Q31, Q32, Q42, Q51	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Dec, 2022-Jun, 2024-Jun, 2025-Jan, 2026-Jan; RTP 2025-May; MTP 2024-Aug S2, 2024-Aug, 2025-Apr S1, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	1.2, p. 1.10
1.2.10	Business Economics సాధారణంగా normative (prescriptive) — policy formulation, decision-making, planning లో ఏం చేయాలో సూచిస్తుంది — కానీ ఇది normative, positive theory రెండింటి సారాన్ని కలుపుతుంది, ప్రాధాన్యం normative కే.	Q30, Q50	PYQ 2024-Jun; MTP 2026-Apr S1	1.2, pp. 1.10 – 1.11
1.2.11	Business Economics, Economics యొక్క applied branch (దీనికి విలోమం కాదు), దీని పరిధి సాపేక్షంగా సంకుచితం, ఒక నిర్దిష్ట business entity లో సరైన decision-making కు సంబంధించినది, demand, supply, profit వంటి micro స్థాయి విషయాలను విశ్లేషిస్తుంది.	Q38	PYQ 2024-Jun, 2025-May	1.4 table, p. 1.13
1.2.12	Inflation తక్కువగా, స్థిరంగా ఉన్నప్పుడు, total spending total output కు సరిపోయినప్పుడు, labour వనరులు పూర్తిగా ఉపాధిలో ఉన్నప్పుడు Macro-economic stability ఉంటుంది.	Q33	MTP 2024-Aug	SM అధ్యాయం 1 లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
1.2.13	Economics లో మనకు సంబంధం exchange value (value in exchange) తో, value in use తో కాదు.	Q48	MTP 2025-Dec S1	SM అధ్యాయం 1 లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
1.2.14	*అంశం 1.0 చూడండి: 'The Wealth of Nations' — Adam Smith.*	Q12	PYQ 2021-Jul	1.0.1, p. 1.2 (1.0 Q7 కు పునరావృతం)

అంశం 1.3 Business Economics పరిధి (Scope of Business Economics)

9 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 7 · RTP – · MTP 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.1	Economic theory రెండు వర్గాల business సమస్యలకు వర్తిస్తుంది: internal లేదా operational issues (Micro Economics తో పరిష్కారం), external లేదా environmental issues (Macro Economics తో పరిష్కారం).	Q9	PYQ 2026-Sep	1.3, p. 1.11
1.3.2	Internal issues కు వర్తించే Micro theories: Demand analysis and forecasting; Production and cost analysis; Inventory management; Market structure and pricing policies; Resource allocation; Theory of capital and investment decisions (capital budgeting); Profit analysis; Risk and uncertainty analysis. Accounting standards, 'cost standards' దీని పరిధిలోకి **రావు**.	Q1, Q3, Q5, Q7	PYQ 2019-Nov, 2021-Jul, 2021-Dec; MTP 2025-May S2, 2026-Apr S1	1.3, pp. 1.11 – 1.12
1.3.3	ముఖ్యమైన macro-economic (external) అంశాలు: economic system రకం; business cycle దశ; national income, employment, prices, saving, investment లో సాధారణ ధోరణులు; ప్రభుత్వ ఆర్థిక విధానాలు; central banks, financial sector, capital market పనితీరు; సామాజిక-ఆర్థిక సంస్థలు (trade unions, cooperatives); సామాజిక, రాజకీయ వాతావరణం. వీటిపై యాజమాన్యానికి **ఎలాంటి నియంత్రణా ఉండదు**; వీటి ప్రతికూల ప్రభావాలను తగ్గించుకునేలా అది తన విధానాలను సరిదిద్దుకోవాలి.	Q6, Q8	PYQ 2026-Sep; MTP 2025-Dec S1	1.3, pp. 1.12 – 1.13
1.3.4	*అంశం 1.1 చూడండి: Applied Economics యొక్క quantitative techniques — 'economic analysis' జాబితాలోని techniques లో ఒకటి **కాదు**.*	Q4	PYQ 2021-Jul	1.1, p. 1.7
1.3.5	*అంశం 1.0 చూడండి: Economics లో scarcity సాపేక్షం (relative), సంపూర్ణం (absolute) కాదు.*	Q2	PYQ 2019-Nov	1.0.1, p. 1.3

అంశం 1.4 Economics, Business Economics మధ్య తేడా (Difference between Economics and Business Economics)

1 Scanner ప్రశ్న · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.1	Economics యొక్క scarcity definition, Lionel Robbins తో ముడిపడి ఉంది (Scanner/MTP లో 'Robinson' అని ముద్రించారు — Editorial Note 1 చూడండి). SM అధ్యాయం 1 ఈ నిర్వచనాన్ని ఎవరికీ ఆపాదించదు.	Q1	MTP 2025-Aug S1	SM అధ్యాయం 1 లో లేదు

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.2	Economics vs Business Economics — Economics సూత్రాలను రూపొందిస్తుంది, micro, macro రెండూ, positive, normative రెండూ, విస్తృత పరిధి, production నుంచి consumption దాకా అన్ని theories నూ కవర్ చేస్తుంది, Business Economics దాని applied branch; Business Economics సూత్రాలను వర్తింపజేస్తుంది, స్వభావంలో micro, normative మాత్రమే, సంకుచిత పరిధి, profit theory, micro విషయాలకు (demand, supply, profit) సంబంధించినది, ఒక business సమస్య యొక్క ఆర్థిక, ఆర్థికేతర కోణాలను పరిగణిస్తుంది, వర్తింపజేసినప్పుడు దాని కొన్ని assumptions చెల్లకుండా పోతాయి.	(+ 1.2 Q38)	PYQ 2024-Jun, 2025-May	1.4 table, pp. 1.13 – 1.14

విభాగం 2: ఒక economy basic problems, price mechanism పాత్ర (Basic Problems of an Economy and Role of Price Mechanism)

SM అధ్యాయం 1, విభాగం 2, పేజీలు 1.16 – 1.27

అంశం 2.0 ఒక economy మూల సమస్యలు (Basic Problems of an Economy)

16 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 16 · RTP 1 · MTP 4

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.0.1	కేంద్ర ఆర్థిక సమస్య (central economic problem) అంటే కోరికలతో పోలిస్తే వనరుల scarcity; వనరులు పరిమితం **మరియు** వాటికి ప్రత్యామ్నాయ వినియోగాలు (alternative uses) ఉన్నాయి కాబట్టే ఇది తలెత్తుతుంది — వనరులు అపరిమితంగా ఉంటే, లేదా వాటికి ఒకే ఒక వినియోగం ఉంటే, ఏ ఆర్థిక సమస్యా తలెత్తదు.	Q3, Q5	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun, 2023-Jun	2.0, p. 1.16
2.0.2	కేంద్ర సమస్య నాలుగు basic economic problems గా విడిపోతుంది: What to produce? (ఏం ఉత్పత్తి చేయాలి?) How to produce? (ఎలా ఉత్పత్తి చేయాలి?) For whom to produce? (ఎవరి కోసం ఉత్పత్తి చేయాలి?) What provisions are to be made for economic growth? (economic growth కోసం ఏ ఏర్పాట్లు చేయాలి?) ('Where', 'When' to produce, FDI ని అంగీకరించాలా వద్దా — ఇవి basic problems **కావు**.)	Q2, Q4, Q10, Q12	PYQ 2021-Jul, 2022-Dec (×2), 2023-Dec, 2025-Jan, 2026-May	2.0, pp. 1.16 – 1.17
2.0.3	'What to produce' లో రెండూ ఉంటాయి — ఏ goods, services ఉత్పత్తి చేయాలి, ఒక్కొక్కటి ఎన్ని units (guns vs butter; capital goods vs consumer goods); market economy లో దీన్ని market demand, profit signals నడిపిస్తాయి.	Q8, Q15	PYQ 2023-Dec; MTP 2026-Apr S1	2.0 (i), p. 1.17; 2.1.0, p. 1.20
2.0.4	Capital goods (యంత్రాలు, పరికరాలు, ఆనకట్టలు) ఎక్కువగా ఉత్పత్తి చేస్తే భవిష్యత్ ఉత్పాదక సామర్థ్యం పెరుగుతుంది, భవిష్యత్తులో ఉత్పత్తి ఎక్కువవుతుంది.	Q6	PYQ 2019-Nov, 2023-Dec; MTP 2025-Aug S1	2.0 (i) and (iv), pp. 1.17 – 1.18

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.0.5	'How to produce' అంటే technique ఎంపిక — labour-intensive లేదా capital-intensive — ఇది factors లభ్యత, వాటి సాపేక్ష prices మీద ఆధారపడుతుంది; capital సాపేక్షంగా చౌకగా ఉన్నచోట (capital-surplus economy) capital-intensive technique, labour సాపేక్షంగా చౌకగా ఉన్నచోట labour-intensive technique ఎంచుకుంటారు.	Q7, Q11, Q14	PYQ 2023-Dec; RTP 2025-Jan; MTP 2026-Apr S1	2.0 (ii), p. 1.17; 2.1.0, p. 1.20
2.0.6	'For whom to produce' మొత్తం output లో ఎవరికి ఎంత దక్కాలో నిర్ణయిస్తుంది — national cake లో వివిధ వ్యక్తుల వాటాలు (ఉదా. ధనికుల కోసం ఉత్పత్తి చేయాలా, పేదల కోసమా).	Q4	PYQ 2022-Dec	2.0 (iii), pp. 1.17 – 1.18
2.0.7	'Provision for economic growth' అంటే భవిష్యత్ ప్రగతి కోసం ఎంత saving, investment — ప్రస్తుత consumption లో ఎంత త్యాగం — చేయాలో నిర్ణయించడం; వనరులన్నీ ప్రస్తుత consumption కే వాడితే జీవన ప్రమాణాలు స్తబ్దంగా (stagnant) ఉండిపోతాయి.	Q16	PYQ 2026-Sep	2.0 (iv), p. 1.18
2.0.8	Economic system అంటే ఒక సమాజంలో goods, services ఉత్పత్తికి, పంపిణీకి ఉన్న ఏర్పాట్ల (arrangements/devices) మొత్తం; ఉత్పత్తి, మార్పిడి, పంపిణీ విధానం, ప్రభుత్వ పాత్ర ఆధారంగా economies ను capitalist, socialist, mixed గా వర్గీకరిస్తారు.	Q9	PYQ 2024-Sep	2.0, p. 1.18
2.0.9	సాపేక్ష లాభదాయకత (relative profitability) మారినప్పుడు (ఉదా. సాంప్రదాయ వాహనాల లాభాల కంటే EV లాభాలు ఎక్కువైతే), price mechanism ఉత్పత్తిదారులను ఎక్కువ లాభదాయకమైన good వైపు మళ్లిస్తుంది.	Q13	MTP 2026-Apr S1	2.1.0, p. 1.20
2.0.10	*అంశం 1.0/1.1 చూడండి: Business Economics, economic theory ని business practice తో అనుసంధానిస్తుంది.*	Q1	PYQ 2018-Nov	1.0.2, p. 1.7 (పొరపాటున విభాగం 2 కింద చేర్చారు)

అంశం 2.1 Capitalist Economy

28 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 30 · RTP 1 · MTP 4

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.1.1	Capitalism — ఆధునిక ప్రపంచ economy లో ప్రధానమైన వ్యవస్థ — అంటే ఉత్పత్తి సాధనాలన్నీ (means of production) లాభం కోసం private వ్యక్తుల యాజమాన్యంలో, నియంత్రణలో ఉండే వ్యవస్థ; దీన్ని free market (free) economy లేదా laissez-faire economy అనీ అంటారు (laissez-faire = కనీస government interference). ఉదాహరణలు: USA, UK, Hong Kong, South Korea (ఏదీ పూర్తిగా capitalist కాదు).	Q7, Q11, Q18, Q23	PYQ (CPT) 2016-Dec, 2019-Nov, 2020-Nov, 2021-Jan, 2023-Jun, 2026-Jan	2.1, pp. 1.18 – 1.19
2.1.2	Capitalist economy యొక్క ఏడు లక్షణాలు: private property హక్కు (right to private property); freedom of enterprise; freedom of economic choice; profit motive (చోదక శక్తి); consumer sovereignty; competition; government interference లేకపోవడం. 'Collective ownership', 'absence of consumer choice' దీని లక్షణాలు **కావు**.	Q2, Q10, Q22, Q26, Q28	PYQ 2018-Nov, 2021-Jan, 2025-Sep, 2026-Sep; MTP 2025-May S2	2.1, p. 1.19
2.1.3	Competition, capitalist economy యొక్క అత్యంత ముఖ్య లక్షణం — ఇది buyers, sellers లోని ఉత్తమాన్ని బయటకు తెస్తుంది, వనరుల సమర్థ వినియోగానికి దారితీస్తుంది.	Q12	PYQ 2021-Dec	2.1, p. 1.19
2.1.4	Consumer sovereignty (consumer is king) అంటే ఏ goods, services ఉత్పత్తి కావాలో, ఎంత పరిమాణంలో అన్నది చివరికి buyers నిర్ణయిస్తారు — ఇది capitalist / laissez-faire economy లక్షణం.	Q8, Q16, Q21, Q25	PYQ 2019-Nov, 2022-Dec, 2025-Jan, 2026-May; RTP 2026-May	2.1, p. 1.19
2.1.5	Capitalist economy లో central planning authority **ఉండదు**; ఏమి, ఎలా, ఎవరి కోసం ఉత్పత్తి చేయాలన్న ప్రశ్నలను నిర్వ్యక్తిక (impersonal) price mechanism (demand, supply అనే market forces) ద్వారా పరిష్కరిస్తుంది — ఇది స్వయం-నియంత్రితం (self-regulating), 'invisible hand' దీన్ని నడుపుతుంది, వనరుల కేటాయింపుకు price యే ప్రధాన సాధనం.	Q1, Q4, Q6, Q14, Q17, Q19, Q20	PYQ 2018-May, 2018-Nov, 2019-May, 2019-Nov, 2022-Dec, 2023-Jun, 2023-Dec, 2024-Sep	2.1 and 2.1.0, pp. 1.19 – 1.20
2.1.6	Capitalism లో 'how to produce' ను cost minimisation, profit maximisation నిర్ణయిస్తాయి — cost of production కనిష్ఠంగా ఉండే technique ను entrepreneur ఎంచుకుంటాడు.	Q27	MTP 2026-Apr S1	2.1.0, p. 1.20

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.1.7	Capitalism గుణాలు: price mechanism ద్వారా స్వయం-నియంత్రితం; private property, profit motive వల్ల efficiency, పని చేయడానికి ప్రోత్సాహం; వేగవంతమైన growth; వనరుల optimum allocation; అధిక operative efficiency; సమర్థ ఆర్థిక నిర్ణయాలకు ప్రోత్సాహకాలు; consumers కు వైవిధ్యం, ఎంపిక స్వేచ్ఛ; innovation, సాంకేతిక ప్రగతికి ప్రోత్సాహకాలు; మౌలిక హక్కులను కాపాడుతుంది; చొరవకు ప్రతిఫలం; ప్రజాస్వామ్య చట్రం; enterprise, risk-taking ను ప్రోత్సహిస్తుంది.	Q5, Q15 (+ 2.2 Q20)	PYQ 2019-May, 2021-Jan, 2022-Dec, 2025-May	2.1.1, p. 1.21
2.1.8	Capitalism దోషాలు: విపరీత అసమానత, సామాజిక అన్యాయం ('haves', 'have-nots'); మానవ హక్కుల కంటే property rights కు ప్రాధాన్యం; మానవ సంక్షేమాన్ని పట్టించుకోదు; labour దోపిడీ; consumer sovereignty ఒక భ్రమగా మారుతుంది; luxury goods వైపు తప్పుడు కేటాయింపు, merit goods తగ్గడం; అస్థిరత (over-production, depression, unemployment); advertising పై వృథా; monopolies; పర్యావరణ క్షీణత.	Q3, Q9, Q13, Q24	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Dec, 2026-Jan; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	2.1.2, pp. 1.21 – 1.22

అంశం 2.2 Socialist Economy

28 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 24 · RTP – · MTP 8

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.1	Socialist economy భావనను Karl Marx, Frederick Engels 'The Communist Manifesto' లో ప్రతిపాదించారు, ఇది 1848 లో ప్రచురితమైంది.	Q1, Q7, Q9, Q13, Q15, Q27	PYQ 2018-May, 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Dec, 2023-Dec; MTP 2026-Apr S2	2.2, p. 1.22
2.2.2	Socialist economy లో ఉత్పత్తి యొక్క భౌతిక సాధనాలు (factories, capital, mines) State ప్రాతినిధ్యం వహించే మొత్తం సమాజ యాజమాన్యంలో ఉంటాయి; దీన్ని Command Economy లేదా Centrally Planned Economy అనీ అంటారు; వనరులను central planning authority ఆదేశాల ప్రకారం కేటాయిస్తారు, ఉత్పత్తి, పంపిణీ లక్ష్యం మొత్తం సమాజ సంక్షేమాన్ని గరిష్ఠం చేయడం — కేంద్ర సమస్యలు planning ద్వారా పరిష్కారమవుతాయి.	Q3, Q4, Q5, Q6, Q8, Q10, Q17, Q19	PYQ 2019-May, 2020-Nov (×2), 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Jun, 2024-Sep, 2025-May	2.2, pp. 1.22 – 1.23
2.2.3	Socialism లక్షణాలు: collective ownership (చిన్న వ్యవసాయ క్షేత్రాలు, workshops, trading firms తప్ప); central planning authority ద్వారా economic planning; consumer choice లేకపోవడం (absence of consumer choice); సాపేక్షంగా సమాన ఆదాయ పంపిణీ; price mechanism కు కనిష్ఠ పాత్ర; competition లేకపోవడం (State యే ఏకైక entrepreneur).	Q28	PYQ 2026-Sep	2.2, p. 1.23

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.4	Consumer choice లేకపోవడం: ఆకలి నుంచి విముక్తికి హామీ ఉంటుంది, కానీ ఎంపిక చేసిన, planned production వల్ల consumers' sovereignty పరిమితమవుతుంది; పని హక్కుకు హామీ ఉంటుంది, కానీ వృత్తి ఎంపిక పరిమితం, దాన్ని central planning authority నిర్ణయిస్తుంది.	Q21, Q23, Q25	PYQ 2019-May, 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-May; MTP 2026-Apr S1	2.2, p. 1.23
2.2.5	Socialism లో price mechanism కు ద్వితీయ (అత్యంత బలహీన) పాత్ర మాత్రమే; prices 'administered prices' — వాటిని demand, supply కాకుండా, బాహ్య అధికార సంస్థ అయిన central planning authority (government) socio-economic లక్ష్యాల ఆధారంగా నిర్ణయిస్తుంది.	Q24, Q26	MTP 2026-Apr S1, 2026-Apr S2	2.2, pp. 1.23 – 1.24
2.2.6	పూర్వ USSR (1917–1990) socialist economy కి ఒక ఉదాహరణ; నేడు ఏ దేశమూ పూర్తిగా socialist కాదు — China, Vietnam, Cuba, North Korea లను ఉదాహరణలుగా పేర్కొంటారు.	Q16	MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	2.2, p. 1.24
2.2.7	Socialism గుణాలు: సంపద, ఆదాయాల న్యాయమైన పంపిణీ; వేగవంతమైన, సమతుల ఆర్థికాభివృద్ధి; వనరుల మెరుగైన వినియోగం, advertising పై వృథా లేదు; unemployment కనిష్ఠం, business fluctuations తొలగిపోతాయి; సహకార దృక్పథం, వర్గ పోరాటం (class war) ఉండదు; పని హక్కు, కనీస జీవన ప్రమాణం; దోపిడీ నుంచి రక్షణ; సమగ్ర social security. (Profits ను న్యాయంగా **పంచకపోవడం** socialism కు విరుద్ధం.)	Q2, Q14, Q18 (+ 2.3 Q9)	PYQ 2019-May, 2023-Jun, 2023-Dec; MTP 2025-Jan S2	2.2.0, p. 1.24
2.2.8	Socialism దోషాలు: bureaucracy ఆధిపత్యం వల్ల అసమర్థత, జాప్యం, అవినీతి, red-tapism, పక్షపాతం (favouritism); వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను పరిమితం చేస్తుంది; private property హక్కును తీసివేస్తుంది; కష్టపడి పనిచేయడానికి profit incentive ఉండదు; administered prices కు cost ఆధారం ఉండదు; అదుపులేని State monopolies; పరిమిత consumer choice; వ్యక్తిగత efficiency కి ప్రతిఫలం ఉండదు; తీవ్ర socialism ఆచరణ సాధ్యం కాదు.	Q11, Q12, Q22	PYQ 2022-Jun, 2022-Dec, 2026-Jan	2.2.1, pp. 1.24 – 1.25
2.2.9	*అంశం 2.1 చూడండి: 'collective ownership' capitalist economy యొక్క గుణం (లేదా లక్షణం)* ***కాదు***.	Q20	PYQ 2025-May	2.1.1, p. 1.21

అంశం 2.3 The Mixed Economy

14 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 14 · RTP – · MTP 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.1	Mixed economy వనరుల కేటాయింపు కోసం markets, governments రెండింటి మీదా ఆధారపడుతుంది; వాస్తవ ప్రపంచంలోని ప్రతి economy రెండింటినీ వాడుతుంది, కాబట్టి స్వభావంలో mixed — భారతదేశం ఒక mixed economy. వనరులు consumers, firms **మరియు** government నిర్ణయాల ఫలితంగా వినియోగమవుతాయి.	Q2, Q8, Q10, Q13	PYQ 2018-Nov, 2022-Dec, 2026-May; MTP 2024-Dec S1	2.3, p. 1.25
2.3.2	Mixed economy మొదటి లక్షణం private, public sectors సహజీవనం; దీనిలో industry కి మూడు sectors — private, public, combined (joint) sector.	Q1, Q4, Q5, Q6, Q11	PYQ 2018-May, 2021-Jan (×2), 2021-Dec, 2025-Sep; MTP 2025-Aug S1	2.3.0, pp. 1.25 – 1.26
2.3.3	Mixed economy గుణాలు — ఇది రెండు వ్యవస్థల్లోని ఉత్తమాన్ని తీసుకుంటుంది: ఆర్థిక స్వేచ్ఛ, private property (పని చేయడానికి ప్రోత్సాహం); price mechanism, competition; consumer sovereignty, ఎంపిక స్వేచ్ఛ; innovation కు ప్రోత్సాహకాలు; enterprise, risk-taking ను ప్రోత్సహిస్తుంది; planning, వేగవంతమైన అభివృద్ధి; ఎక్కువ సమానత్వం, దోపిడీ నుంచి విముక్తి; regulation ద్వారా cut-throat competition నివారణ.	Q12, Q14	PYQ 2024-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-May S2	2.3.0, p. 1.26
2.3.4	Mixed economy ఎప్పుడూ capitalism, socialism మధ్య 'golden path' **కాదు** — దీని దోషాలు: అధిక State controls, planning అమలు బలహీనం, ఎక్కువ taxation, అసమర్థత, అవినీతి, జాప్యం, బలహీన public-sector పనితీరు, రెండు sectors ను సమతుల్యం చేయడంలో ఇబ్బంది, private sector అసమానుపాతంగా పెరగడం.	Q7	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun	2.3.0, pp. 1.26 – 1.27
2.3.5	Mixed economy లో మౌలిక ఆర్థిక ప్రశ్నలకు సమాధానం కోసం cost–benefit analysis వాడతారు (ICAI ఇచ్చిన keyed answer; ఈ పదబంధం SM లో లేదు).	Q3	PYQ 2020-Nov	SM అధ్యాయం 1 లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)
2.3.6	*అంశం 2.2 చూడండి: centrally planned (socialist) economy లో దోపిడీ, అసమానత కనిష్ఠంగా ఉంటాయి.*	Q9	PYQ 2023-Dec	2.2.0, p. 1.24

భాగం B — అధ్యాయం 1 One-liner పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)

పునరావృతాలు తొలగించి, Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం. పూర్తి వాక్యం, Scanner ప్రశ్నలు, SM పేజీ ఉన్న భాగం A వరుస(ల)కు వెళ్లడానికి 'భాగం A ఉల్లేఖనం' మీద నొక్కండి. ఈ అధ్యాయంలో ICAI అడిగిన సందర్భాల్లో దాదాపు 56% ఒక్క ★★★ పంక్తుల్లోనే ఉన్నాయి.

విభాగం 1 — పరిచయం (Introduction)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Economics ← గ్రీకు 'Oikonomia' = household (గృహనిర్వహణ); పూర్వం Political Economy అనేవారు.	★	1.0.2
2	**'The Wealth of Nations' (1776), Adam Smith — Economics లో మొదటి ఆధునిక రచన.**	★★★	1.0.1
3	అపరిమిత కోరికలు + సాపేక్షంగా కొరత సాధనాలు = Economics విషయవస్తువు.	★★	1.0.3, 1.1.4
4	Scarcity కోరికలతో పోలిస్తే సాపేక్షం (relative), ఎన్నడూ సంపూర్ణం కాదు.	★★	1.0.4
5	**Scarcity → అన్ని ఆర్థిక సమస్యలు; అపరిమిత లక్ష్యాలు + పరిమిత సాధనాలు → ఎంపిక సమస్య; ప్రతి ఎంపికా ఒక trade-off.**	★★★	1.0.5, 1.0.6
6	Rational choice = అత్యధిక సంతృప్తి ఇచ్చే ప్రత్యామ్నాయం.	★	1.0.7
7	Business = net value added సృష్టించే ఆర్థిక కార్యకలాపం; NPOs లక్ష్యం social benefit.	★	1.0.8
8	Business Economics = Managerial Economics = Applied Economics; economic theory ని business practice తో అనుసంధానిస్తుంది; ప్రధానంగా Micro.	★★	1.0.9, 1.1.2
9	Joel Dean: వ్యాపార విధానాల రూపకల్పనలో economic analysis వాడకం.	★	1.1.1
10	Quantitative techniques (పరిమాణాత్మక పద్ధతులు): linear programming, regression, capital budgeting, break-even, cost analysis.	★	1.1.3
11	Economics = Micro + Macro (రెండు భాగాలు).	★	1.2.1
12	**Micro = వ్యక్తిగత units (consumers, firms) ప్రవర్తన; 'price theory'.**	★★★	1.2.2
13	**Micro జాబితా: product pricing, consumer behaviour, factor pricing, ప్రజల్లో ఒక వర్గం స్థితిగతులు, firms ప్రవర్తన, industry అవస్థితి.**	★★★	1.2.3
14	**Macro జాబితా: national income/output, general price level & interest rates, BoT & BoP, కరెన్సీ బాహ్య విలువ, మొత్తం savings & investment, employment & growth.**	★★★	1.2.4
15	**స్వభావం (8 అంశాలు): Science · Micro ఆధారితం · Macro ను కలుపుకుంటుంది · Art · theory of markets & private enterprise · Pragmatic · Interdisciplinary · Normative.**	★★★	1.2.5, 1.2.6, 1.2.7
16	**Pragmatic: Micro నైరూప్యం, సైద్ధాంతికం, అవాస్తవ assumptions; BE వాస్తవ ప్రపంచ సమస్యలను పరిష్కరిస్తుంది.**	★★★	1.2.8
17	**Positive = 'what is', కారణ–ఫలితం, value judgement ఉండదు; Normative = 'what ought to be', value judgement, prescriptive, welfare.**	★★★	1.2.9

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
18	**పన్ను (Tax): incidence & incentive effect = positive; fairness = normative.**	★★★	1.2.9
19	BE రెండింటినీ కలుపుతుంది, ప్రాధాన్యం normative కు (Nature పాఠం) — కానీ Economics-vs-BE పట్టికలో 'only normative'.	★★	1.2.10, 1.4.2
20	పరిధి (Scope): internal/operational issues → Micro; external/environmental issues → Macro.	★	1.3.1
21	Micro పరిధి జాబితా: demand analysis & forecasting, production & cost, inventory, market structure & pricing, resource allocation, capital & investment, profit, risk & uncertainty. Accounting standards కాదు.	★★	1.3.2
22	Macro అంశాలు: economic system, business cycle, జాతీయ ధోరణులు, ప్రభుత్వ విధానాలు, central bank/financial sector, సామాజిక-ఆర్థిక సంస్థలు, సామాజిక & రాజకీయ వాతావరణం — వీటిపై యాజమాన్యానికి నియంత్రణ ఉండదు.	★	1.3.3
23	BE, Economics యొక్క applied branch; సంకుచిత పరిధి; micro స్థాయి విషయాలు; business entity లో decision-making.	★	1.2.11, 1.4.2

విభాగం 2 — మూల సమస్యలు, price mechanism (Basic Problems and Price Mechanism)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	కేంద్ర సమస్య = కోరికలతో పోలిస్తే scarcity; వనరులు పరిమితం మరియు ప్రత్యామ్నాయ వినియోగాలు ఉన్నందువల్ల తలెత్తుతుంది.	★★	2.0.1
2	**నాలుగు basic problems: What · How · For whom · What provision for growth (Where / When కావు).**	★★★	2.0.2
3	What to produce = ఏ goods + ఎంత; guns vs butter; capital vs consumer goods.	★	2.0.3
4	ఈరోజు ఎక్కువ capital goods → భవిష్యత్తులో ఎక్కువ ఉత్పత్తి.	★★	2.0.4
5	How to produce = labour- vs capital-intensive technique, factors లభ్యత, సాపేక్ష prices బట్టి నిర్ణయం.	★★	2.0.5
6	Growth provision = ఎంత saving & investment (ప్రస్తుత consumption త్యాగం).	★	2.0.7
7	Economic system = ఉత్పత్తి, పంపిణీ ఏర్పాట్ల మొత్తం; మూడు రకాలు: capitalist, socialist, mixed.	★	2.0.8
8	**Capitalist = free market = laissez-faire: ఉత్పత్తి సాధనాలు లాభం కోసం private యాజమాన్యంలో; USA, UK, Hong Kong, S. Korea.**	★★★	2.1.1
9	Capitalist లక్షణాలు (7): private property · freedom of enterprise · freedom of economic choice · profit motive · consumer sovereignty · competition · govt interference ఉండదు.	★★	2.1.2
10	Competition = capitalism యొక్క అత్యంత ముఖ్య లక్షణం.	★	2.1.3

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
11	Consumer sovereignty: ఏం ఉత్పత్తి కావాలో, ఎంత పరిమాణంలో అన్నది buyers నిర్ణయిస్తారు.	★★	2.1.4
12	**Capitalism కేంద్ర సమస్యలను price mechanism (demand & supply) ద్వారా పరిష్కరిస్తుంది; central planning authority ఉండదు; invisible hand; self-regulating.**	★★★	2.1.5, 2.0.9
13	Capitalist 'how' = cost-minimising technique; 'for whom' = కొనుగోలు శక్తి (income) ఉన్నవారు.	★	2.1.6, 2.0.6
14	Capitalist గుణాలు: self-regulating, efficiency & incentive, వేగవంతమైన growth, optimum allocation, అధిక operative efficiency, సమర్థ ఆర్థిక నిర్ణయాలు, innovation, స్వేచ్ఛ, enterprise & risk-taking.	★★	2.1.7
15	**Capitalist దోషాలు: అసమానత, మానవ హక్కుల కంటే property rights, సంక్షేమం పట్ల నిర్లక్ష్యం, labour దోపిడీ, sovereignty ఒక భ్రమ, luxury goods వైపు మొగ్గు, అస్థిరత, advertising వృథా, monopolies, పర్యావరణం.**	★★★	2.1.8
16	**Socialism ప్రతిపాదకులు: Karl Marx & Frederick Engels, 'The Communist Manifesto', 1848.**	★★★	2.2.1
17	**Socialist = Command = Centrally Planned economy; ఉత్పత్తి సాధనాలు State యాజమాన్యంలో; లక్ష్యం = సమాజ సంక్షేమం; planning ద్వారా పరిష్కారం.**	★★★	2.2.2
18	Socialist లక్షణాలు: collective ownership · economic planning · consumer choice లేకపోవడం · సాపేక్షంగా సమాన ఆదాయం · price mechanism కు కనిష్ఠ పాత్ర (administered prices) · competition లేకపోవడం.	★	2.2.3
19	ఆకలి నుంచి విముక్తికి హామీ, కానీ consumer sovereignty పరిమితం; పని హక్కుకు హామీ, కానీ వృత్తి ఎంపిక పరిమితం.	★★	2.2.4
20	Administered prices = central planning authority / government నిర్ణయిస్తుంది, demand, supply కాదు.	★	2.2.5
21	USSR 1917–1990; నేడు పూర్తిగా socialist దేశం ఏదీ లేదు (China, Vietnam, Cuba, North Korea ఉదాహరణలు).	★★	2.2.6
22	Socialist గుణాలు: న్యాయమైన పంపిణీ, వేగవంతమైన & సమతుల అభివృద్ధి, వృథా లేదు, unemployment/fluctuations లేవు, సహకారం, పని హక్కు, దోపిడీ నుంచి రక్షణ, social security.	★★	2.2.7
23	Socialist దోషాలు: bureaucracy → అసమర్థత, జాప్యం, అవినీతి, red-tapism; స్వేచ్ఛ లేదు, private property లేదు, profit incentive లేదు, cost ఆధారం లేదు, State monopolies, పరిమిత ఎంపిక, efficiency కి ప్రతిఫలం లేదు.	★★	2.2.8
24	Mixed economy: markets, government రెండూ; ప్రతి వాస్తవ economy mixed; భారతదేశం.	★★	2.3.1
25	**Mixed economy మొదటి లక్షణం: private & public sectors సహజీవనం; మూడు sectors — private, public, combined (joint).**	★★★	2.3.2

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
26	Mixed గుణాలు: రెండింటిలోని ఉత్తమం — private property & incentive, price mechanism & competition, consumer sovereignty, innovation, enterprise & risk, planning, సమానత్వం, cut-throat competition నియంత్రణ.	★★	2.3.3
27	Mixed economy ఎప్పుడూ 'golden path' కాదు; దోషాలు: అధిక controls, బలహీన planning, అధిక taxes, అవినీతి, జాప్యం, sectors ను సమతుల్యం చేయడం కష్టం.	★	2.3.4

అధ్యాయం 2

Demand, Supply సిద్ధాంతం (Theory of Demand and Supply)

345 Scanner ప్రశ్నలు · 165 one-liners · 93 పునశ్చరణ సూచికలు

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners

విభాగం 1: Law of Demand and Elasticity of Demand

SM అధ్యాయం 2, విభాగం 1, పేజీలు 2.1 – 2.49

అంశం 1.0 Demand అర్థం (Meaning of Demand)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP – · MTP 6

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.0.1	Business firms తమ products ను buyers ఎంత పరిమాణంలో కోరుకుంటారో తెలుసుకోవాలి — ఏ business firm కైనా theory of demand (and supply) పై లోతైన అవగాహన తప్పనిసరి; అందుకే విజయవంతమైన firms తమ products కు ఉన్న demand ను విశ్లేషిస్తాయి.	Q4	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	విభాగం పరిచయం (Unit introduction), p. 2.3
1.0.2	'Demand' అంటే ఒక నిర్దిష్ట కాలంలో వివిధ prices వద్ద buyers కొనడానికి ఇష్టపడే (willing), కొనగలిగే (able) good లేదా service పరిమాణం; Economics లో ఇది కొనాలనే కోరిక (desire) కంటే ఎక్కువ (desire దానిలో ఒక అంశం మాత్రమే), కాబట్టి ఇది desire, need, choice, preference లేదా order తో సమానం కాదు.	Q5	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	1.0, pp. 2.3 – 2.4
1.0.3	Effective demand మూడింటిపై ఆధారపడుతుంది: (i) desire, (ii) కొనుగోలుకు సాధనాలు (means to purchase), (iii) ఆ సాధనాలను ఆ కొనుగోలుకు వాడే సంసిద్ధత (willingness); desire కు purchasing power (చెల్లించే సామర్థ్యం — ability to pay), willingness to pay తోడు కాకపోతే అది demand కాదు — 'unlimited wants' దీనిలో అంశం కాదు. Economic analysis లో effective demand మాత్రమే లెక్కలోకి వస్తుంది.	Q2, Q3, Q6, Q7	PYQ 2021-Jan, 2021-Dec; MTP 2026-Apr S1 (×2)	1.0, p. 2.4; Summary, p. 2.47
1.0.4	*అంశం 1.1 చూడండి: status కోరుకునే ధనవంతులు conspicuous consumption కోసం వినియోగించే అధిక ధర goods = Veblen effect.*	Q1	PYQ 2018-May	1.1 (iv), p. 2.7

అంశం 1.1 Demand ను నిర్ణయించేవి (What Determines Demand)

32 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 21 · RTP 1 · MTP 14

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.1	Demand ముఖ్య నిర్ణాయకాలు (determinants of demand): commodity సొంత price; సంబంధిత commodities (related commodities) prices; consumer disposable income; buyers అభిరుచులు, ప్రాధాన్యాలు (tastes and preferences); consumers' expectations (అంచనాలు); ఇతర అంశాలు — population పరిమాణం, వయో పంపిణీ (age distribution), national income స్థాయి, దాని పంపిణీ, consumer-credit సదుపాయం, interest rates, government policies, regulations. Cost of production అనేది supply నిర్ణాయకం, demand ది కాదు.	Q2, Q18	PYQ 2019-May; MTP 2025-Jan S2	1.1, pp. 2.4 – 2.9
1.1.2	Ceteris paribus అంటే 'other things being equal' (ఇతర అంశాలు స్థిరంగా ఉంటే): ceteris paribus, ఒక commodity demand దాని సొంత price తో విలోమ సంబంధం (inverse relation) కలిగి ఉంటుంది (income effect, substitution effect ల వల్ల).	Q16	PYQ 2025-Jan	1.1 (i), p. 2.4
1.1.3	Related commodities రెండు రకాలు: (i) complementary goods, (ii) competing goods లేదా substitutes.	Q30	MTP 2025-Aug S2	1.1 (ii), p. 2.4
1.1.4	Complementary goods ను కలిపి కొంటారు లేదా వినియోగిస్తారు — టీ, చక్కెర; automobile, petrol; pen, ink; computers, computer software. ఒకదాని price పెరిగితే మరొకదాని demand తగ్గుతుంది: ఒక good demand కు, దాని complement price కు మధ్య విలోమ (inverse) సంబంధం ఉంటుంది. (Scooter, petrol లకు MTP వాడిన 'joint demand' SM పదజాలం కాదు.)	Q5, Q19, Q27, Q28, Q31	PYQ 2021-Jul, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-May S2, 2025-Dec S1	1.1 (ii), pp. 2.4 – 2.5
1.1.5	Substitutes (competing goods) ఒకే కోరికను తీరుస్తాయి, ఒకదాని స్థానంలో మరొకదాన్ని సులభంగా వాడవచ్చు — టీ, coffee; ink pen, ball pen; toothpaste brands. ఒక product demand కు, దాని substitute price కు మధ్య ప్రత్యక్ష (direct — positive) సంబంధం ఉంటుంది: టీ price తగ్గితే ప్రజలు ఎక్కువ టీ, తక్కువ coffee కోరుకుంటారు; ఒక good price పెరిగితే దాని substitute demand పెరుగుతుంది.	Q3, Q4, Q9, Q20	PYQ 2019-May, 2020-Nov; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	1.1 (ii), p. 2.5
1.1.6	Normal goods: consumers disposable income పెరిగే కొద్దీ వీటిని పెరుగుతున్న పరిమాణాల్లో కోరుకుంటారు (గృహ furniture, దుస్తులు, automobiles, consumer durables); income తగ్గితే వీటి demand తగ్గుతుంది.	Q26	PYQ 2025-Sep	1.1 (iii), p. 2.5
1.1.7	Inferior goods: quantity demanded ఒక నిర్దిష్ట income స్థాయి వరకు మాత్రమే పెరుగుతుంది, ఆ స్థాయి దాటి money income పెరిగితే తగ్గుతుంది.	Q22	PYQ 2025-May	1.1 (iii), p. 2.6

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.8	Demonstration effect — James Duesenberry సృష్టించిన పదం — ఇతరుల వినియోగ ప్రవర్తనను అనుకరించాలనే ప్రజల కోరికను సూచిస్తుంది (పొరుగువారి దగ్గర ఉందని కొత్త cell phone కొనడం).	Q8 (+ 1.2 Q5)	PYQ 2021-Dec, 2023-Jun	1.1 (iv), p. 2.6
1.1.9	Bandwagon effect అంటే ఇతరులూ వినియోగిస్తున్నారు కాబట్టి ఒక commodity demand ఎంత మేరకు పెరుగుతుందో అది — fashionable గా ఉండాలనే లేదా అందరిలా ఉండాలనే (conform) కోరిక; ఉదా. చాలామంది లాభనష్టాలను ఆలోచించకుండా ఇతరులను అనుసరించి share market లోకి వెళ్తారు.	Q14, Q15, Q24, Q32	PYQ 2025-Jan, 2025-May, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1	1.1 (iv), p. 2.7
1.1.10	Snob effect అంటే ఇతరులూ వినియోగిస్తున్నారు కాబట్టి ఒక consumers' good demand ఎంత మేరకు తగ్గుతుందో అది — ప్రత్యేకంగా (exclusive) ఉండాలనే, 'common herd' (సామాన్య గుంపు) నుంచి వేరుగా ఉండాలనే కోరిక; ఒక product సాధారణమైపోతే కొందరు దాని వినియోగాన్ని తగ్గిస్తారు లేదా ఆపేస్తారు (ఒక ధనిక ప్రత్యర్థి, మరొకరు వేసుకున్న dress ను తిరస్కరించి అంతకంటే ఖరీదైనది కొంటారు). Snob effect ఇతరుల వినియోగం యొక్క function; Veblen effect price యొక్క function.	Q6, Q10, Q21 (+ 1.2 Q4)	PYQ 2021-Jul (×2), 2022-Dec, 2024-Sep; RTP 2025-Jan; MTP 2025-Aug S1	1.1 (iv), p. 2.7
1.1.11	Veblen effect (Thorstein Veblen పేరు మీద): status కోరుకునే ధనవంతులు తమ conspicuous consumption అవసరం తీర్చుకోవడానికి వినియోగించే అధిక-ధర goods — ఉదా. ఖరీదైన కార్లు, ఆభరణాలు.	Q7, Q23 (+ 1.0 Q1)	PYQ 2018-May, 2021-Jul (×2), 2025-May	1.1 (iv), p. 2.7
1.1.12	జనాభా వయో పంపిణీ (age distribution of population): ప్రజల్లో ఎక్కువ నిష్పత్తి పెద్ద వయసు వర్గాలకు చెందితే geriatric care services (వృద్ధుల సంరక్షణ సేవలు), కళ్లద్దాలు, చేతికర్రల (walking sticks) demand పెరుగుతుంది, పిల్లల పుస్తకాల demand తగ్గుతుంది.	Q25	PYQ 2025-Sep	1.1 (b), p. 2.8
1.1.13	Consumer equilibrium: ప్రతి రూపాయికి marginal utility సమానమైన చోట (MUx/Px = MUy/Py) consumer సంతృప్తిని గరిష్ఠం చేసుకుంటాడు; indifference-curve analysis లో budget line, IC ని స్పృశించే (tangent) చోట — రెండు షరతులూ వర్తిస్తాయి.	Q1	PYQ 2019-May; MTP 2025-May S2	1.3.4 (2), p. 2.15 (tangency condition: SM విభాగం 2)
1.1.14	*అంశం 1.3 చూడండి: price తగ్గడం వల్ల ఒక commodity ఇతర commodities కంటే సాపేక్షంగా చౌక అయి దాని demand పెరిగితే, అది substitution effect.*	Q11	MTP 2024-Dec S1	1.3.4 (1)(a), p. 2.14

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.15	*అంశం 1.3 చూడండి: demand curve slope = −ΔP/ΔQ (నిలువు అక్షంపై మార్పు ÷ అడ్డు అక్షంపై మార్పు); negative sign, law of demand కు అనుగుణంగా ఉంటుంది.*	Q17	PYQ 2025-Jan	1.3.1, p. 2.12
1.1.16	*అంశం 1.4 చూడండి: shift in demand కు కారణం price-కాని అంశాల్లో (non-price factors) మార్పులు (income, tastes, related goods prices మొదలైనవి).*	Q12	MTP 2024-Dec S1	1.4.1, pp. 2.19 – 2.20
1.1.17	*అంశం 1.4 చూడండి: demand curve వెంబడి కదలిక (movement along the demand curve) కు కారణం ఆ good సొంత price లో మార్పు మాత్రమే, కాబట్టి price elasticity of demand curve వెంబడి కదలికను కొలుస్తుంది; income, cross elasticities shifts కు సంబంధించినవి.*	Q13	MTP 2024-Dec S1	1.4.2, p. 2.21; 1.5.1, p. 2.23
1.1.18	Effective demand లోపం (deficiency of effective demand) నిరుద్యోగానికి Keynesian కారణం; MTP దీన్ని అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశంలో నిరుద్యోగానికి కారణంగా key చేసింది — ఇది ఈ SM విభాగం పరిధికి బయటిది, సందేహాస్పదం (Editorial Note చూడండి).	Q29	MTP 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 1.2 The Demand Function

14 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 6 · RTP – · MTP 9

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.1	Demand function ఒక product demand (dependent variable) కు, దాని నిర్ణాయకాలకు (independent variables) మధ్య సంబంధాన్ని సమీకరణ రూపంలో చెబుతుంది: Qx = f(Px, Y, Pr) — సొంత price, money income, related goods prices; జాబితాలో లేని అంశాలు అసంబద్ధమైనవి లేదా స్థిరంగా ఉంచినవిగా భావిస్తారు. సంబంధం లేని goods prices నిర్ణాయకం కాదు.	Q2	PYQ 2021-Jan	1.2, p. 2.9
1.2.2	Q = k/P రూపంలోని demand function (ఉదా. Qx = 1,500/Px) P × Q ను స్థిరంగా ఉంచుతుంది — ఒక rectangular hyperbola — కాబట్టి ప్రతి బిందువు వద్దా elasticity ఒకటికి సమానం ($8 నుంచి $2 కు తగ్గినా Ep = 1).	Q7	MTP 2024-Dec S1	1.5.5, p. 2.30
1.2.3	*అంశం 1.3 చూడండి: demand curve కిందికి వాలడానికి కారణాలు price effect (substitution + income effects), diminishing marginal utility, కొత్త consumers రాక, వివిధ ఉపయోగాలు.*	Q1	PYQ 2021-Jan	1.3.4, pp. 2.14 – 2.16
1.2.4	*అంశం 1.3 చూడండి: market demand అంటే ప్రతి price వద్ద అన్ని వ్యక్తిగత households, consumers కోరే పరిమాణాల మొత్తం.*	Q12	MTP 2025-May S2	1.3.2, pp. 2.12 – 2.13

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.5	*అంశం 1.3 చూడండి: conspicuous goods, conspicuous necessities (TV sets, refrigerators, air-conditioners) law of demand కు మినహాయింపులు; negative income effect, substitution effect కంటే ఎక్కువైనప్పుడు ఈ law ఉల్లంఘనకు గురవుతుంది.*	Q3, Q13, Q14	PYQ 2021-Jan; MTP 2025-May S2 (×2)	1.3.4 – 1.3.5, pp. 2.15 – 2.17
1.2.6	*అంశం 1.1 చూడండి: snob effect = ఇతరులూ ఆ good ను వినియోగిస్తున్నారు కాబట్టి demand తగ్గుతుంది; 'demonstration effect' పదాన్ని James Duesenberry సృష్టించారు.*	Q4, Q5	PYQ 2022-Dec, 2023-Jun	1.1 (iv), pp. 2.6 – 2.7
1.2.7	Labour కు దాని సొంత wage rate కు ప్రతిస్పందనగా ఉండే demand, direct demand; అదే labour ఉత్పత్తి చేయడంలో సహాయపడే goods (ఉదా. electronic goods) price నుంచి ఉద్భవించే demand, derived demand.	Q6	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
1.2.8	*అంశం 1.5 చూడండి: arc elasticity, demand curve పై రెండు బిందువుల మధ్య ప్రతిస్పందనను కొలుస్తుంది; fares తగ్గించినప్పుడు air travel పై వ్యయం పెరిగితే demand, price elastic (total outlay method).*	Q8, Q9, Q11	MTP 2024-Dec S1 (×2), 2025-Jan S2	1.5.4, p. 2.28; 1.5.6, pp. 2.32 – 2.33
1.2.9	*అంశం 1.7 చూడండి: A కి సంబంధించి B యొక్క cross-price elasticity = B demand లో% మార్పు ÷ A price లో % మార్పు = 30% ÷ 20% = +1.5 (positive: substitutes).*	Q10	PYQ 2025-Jan	1.7, p. 2.43; Illustration 7, p. 2.45

అంశం 1.3 Law of Demand

34 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 21 · RTP 4 · MTP 15

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.1	Prof. Alfred Marshall law of demand ను ఇలా నిర్వచించారు (traditional approach): 'the amount demanded increases with a fall in price and diminishes with a rise in price' (price తగ్గితే demand చేసే పరిమాణం పెరుగుతుంది, price పెరిగితే తగ్గుతుంది). Marshall కిందికి వాలును diminishing marginal utility తో వివరిస్తారు; Hicks, Allen దీన్ని income effect, substitution effect తో వివరిస్తారు.	Q30, Q31	RTP 2025-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.3, p. 2.10; 1.3.4, pp. 2.14 – 2.15; Summary, p. 2.48
1.3.2	Law of demand: ఇతర అంశాలు స్థిరంగా ఉంటే, ఒక good price పెరిగినప్పుడు quantity demanded తగ్గుతుంది, తగ్గినప్పుడు పెరుగుతుంది — ceteris paribus, price కు quantity demanded కు మధ్య విలోమ సంబంధం. ఇది price ను quantity demanded తో ముడిపెడుతుంది; normal goods విషయంలో price పెరిగితే demand తగ్గుతుంది.	Q2, Q4, Q6, Q12	PYQ 2018-Nov (×2), 2019-Nov, 2022-Jun	1.3, p. 2.10

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.3	Market demand అంటే ప్రతి price వద్ద buyers అందరూ ఒక కాల unit లో కొనడానికి సిద్ధంగా ఉన్న మొత్తం పరిమాణం — వ్యక్తిగత consumers కోరే పరిమాణాలను కలపడం ద్వారా వస్తుంది; market demand curve అంటే వ్యక్తిగత demand curves యొక్క అడ్డు (horizontal — lateral) కూడిక.	(+ 1.2 Q12)	MTP 2025-May S2	1.3.2 – 1.3.3, pp. 2.12 – 2.14
1.3.4	Price effect (ఒక good price మారినప్పుడు దాని కొనుగోళ్లలో వచ్చే మార్పు) = substitution effect + income effect.	Q14	PYQ 2023-Jun	1.3.4 (1), p. 2.14
1.3.5	Substitution effect: relative price మారినప్పుడు demand లో వచ్చే మార్పు — price తగ్గితే ఆ commodity సాపేక్షంగా చౌకవుతుంది, consumers ఇప్పుడు సాపేక్షంగా ఖరీదైన commodities స్థానంలో దాన్ని వాడతారు, 'the total demand for the commodity whose price has fallen increases'. Price తగ్గినప్పుడు ఇది ఎప్పుడూ positive, కాబట్టి real income స్థిరంగా ఉంచితే demand curve ఎప్పుడూ కిందికి వాలుతుంది.	Q23, Q32, Q33 (+ 1.1 Q11)	RTP 2025-Jan; MTP 2024-Dec S1, 2025-Dec S1 (×2)	1.3.4 (1)(a), pp. 2.14 – 2.15
1.3.6	Substitution effect ఎప్పుడు బలంగా ఉంటుందంటే (a) goods మరింత దగ్గరి substitutes అయినప్పుడు, (b) substitute కు మారే ఖర్చు తక్కువైనప్పుడు, (c) మారడంలో ఇబ్బంది తక్కువైనప్పుడు.	Q22	RTP 2024-Sep, 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Aug S2	1.3.4 (1)(a), p. 2.15
1.3.7	Income effect: price తగ్గినప్పుడు real income (purchasing power) పెరగడం వల్ల demand లో వచ్చే పెరుగుదల — ఇది normal good demand ను పెంచుతుంది.	(+ 1.4 Q3)	PYQ 2022-Dec	1.3.4 (1)(b), p. 2.15
1.3.8	Inferior goods విషయంలో income effect, substitution effect కు వ్యతిరేక దిశలో పనిచేస్తుంది: substitution effect, income effect కంటే బలంగా ఉంటేనే price తగ్గినప్పుడు demand విస్తరిస్తుంది; negative income effect, substitution effect కంటే ఎక్కువైతే law of demand ఉల్లంఘనకు గురవుతుంది (Giffen paradox).	Q8, Q29, Q34 (+ 1.2 Q13)	PYQ 2021-Dec; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	1.3.4 (1)(b), p. 2.15; 1.3.5 (ii), p. 2.16
1.3.9	Law యొక్క హేతువు (demand curve ఎందుకు కిందికి వాలుతుంది): (1) price effect — substitution + income effects; (2) utility-గరిష్ఠీకరణ ప్రవర్తన — diminishing marginal utility; (3) తక్కువ prices వద్ద కొత్త consumers రాక; (4) వివిధ ఉపయోగాలు (ఉదా. electricity).	(+ 1.2 Q1)	PYQ 2021-Jan	1.3.4, pp. 2.14 – 2.16

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.10	Law of demand కు మినహాయింపులు (exceptions): conspicuous goods; Giffen goods; conspicuous necessities; prices గురించి భవిష్యత్ అంచనాలు (future expectations); అసంపూర్ణ సమాచారం (incomplete information), అహేతుక (irrational) ప్రవర్తన; necessaries demand; speculative goods. Normal goods, 'white goods', substitute goods, income, price మినహాయింపులు **కావు**.	Q11, Q15, Q16, Q19, Q28 (+ 1.2 Q3)	PYQ 2021-Jan, 2022-Jun, 2023-Jun, 2023-Dec; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S1	1.3.5, pp. 2.16 – 2.17; Summary, p. 2.48
1.3.11	Conspicuous goods — ప్రతిష్ఠ విలువ (prestige value) లేదా snob appeal ఉన్న వస్తువులు, సామాజిక ప్రతిష్ఠ పెంచుకోవడానికి లేదా సంపదను ప్రదర్శించడానికి ధనవంతులు status symbols గా వాడేవి (ఉదా. వజ్రాలు) — వాటి price పెరిగే కొద్దీ మరింత ఆకర్షణీయంగా మారతాయి: Veblen యొక్క 'Conspicuous Consumption' సిద్ధాంతం (Veblen లేదా prestige-goods effect), కాబట్టి demand curve పైకి వాలుతుంది.	Q10, Q18, Q26	PYQ 2022-Jun, 2024-Jun, 2026-May	1.3.5 (i), p. 2.16
1.3.12	Giffen goods (Sir Robert Giffen — bread price పెరిగినప్పుడు British కార్మికులు దాన్ని ఎక్కువగా కొన్నారు) price–demand మధ్య ప్రత్యక్ష (direct) సంబంధాన్ని చూపుతాయి, కాబట్టి demand curve కుడివైపుకు పైకి వాలుతుంది; ఇవి దగ్గరి substitutes లేని, consumer budget లో గణనీయమైన స్థానం ఆక్రమించే inferior goods (bajra వంటి ముతక ధాన్యాలు, తక్కువ నాణ్యత బియ్యం). అన్ని Giffen goods, inferior goods; కానీ అన్ని inferior goods, Giffen goods కావు.	Q7, Q13, Q17, Q24	PYQ 2021-Jul, 2023-Jun, 2023-Dec, 2025-Sep; MTP 2025-May S2	1.3.5 (ii), p. 2.16
1.3.13	Inferior కాబట్టి income పెరిగితే Giffen good demand తగ్గుతుంది — అందుకే దాని income–quantity (Engel) curve కు negative slope ఉంటుంది (Engel curve స్వయంగా SM లో లేదు).	Q3, Q9	PYQ 2018-Nov, 2021-Dec; MTP 2025-Apr S1	1.1 (iii), p. 2.6; 1.3.5 (ii), p. 2.16 (Engel curve SM లో లేదు)
1.3.14	Conspicuous necessities: ఒకరి సామాజిక వర్గం యొక్క demonstration effect వల్ల TV sets, refrigerators, air-conditioners వంటి goods జీవితావసరాలుగా మారతాయి — వాటి prices పెరుగుతూనే ఉన్నా demand తగ్గే ధోరణి కనిపించదు (పైకి వాలే demand curve).	Q25 (+ 1.2 Q14)	PYQ 2026-May; MTP 2025-May S2	1.3.5 (iii), p. 2.17
1.3.15	*అంశం 1.4 చూడండి: normal goods కు income పెరగడం వల్ల increase in demand (కుడివైపు shift) వస్తుంది — market price తగ్గడం curve వెంబడి కదలికను మాత్రమే కలిగిస్తుంది.*	Q1	PYQ 2018-May	1.4.1, p. 2.20

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.16	Law of demand ప్రకారం price, quantity demanded విలోమంగా (ప్రత్యక్షంగా కాదు) సంబంధం కలిగి ఉంటాయి; supply, cost of production తో విలోమ సంబంధం కలిగి ఉంటుంది (theory of supply, SM విభాగం 3).	Q5	PYQ 2019-May	1.3, p. 2.10; supply: SM అధ్యాయం 2, విభాగం 3
1.3.17	*అంశం 1.5 చూడండి: అడ్డంగా ఉండే (perfectly elastic) demand curve, perfectly competitive market లో కనిపిస్తుంది; అక్కడ firm ఒక price-taker.*	Q20	MTP 2024-Aug	1.5.5, pp. 2.30 – 2.31
1.3.18	Average revenue = total revenue ÷ quantity = price, కాబట్టి ఒక firm యొక్క AR curve దాని demand curve.	Q21	MTP 2024-Aug	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
1.3.19	*అంశం 1.5 చూడండి: demand elastic (ed > 1) అయిన చోట మాత్రమే భారీ tax వినియోగాన్ని గణనీయంగా తగ్గిస్తుంది; inelastic demand ఉన్న goods పై tax వేసి governments revenue పెంచుకుంటాయి.*	Q27	MTP 2025-Apr S1	1.5.5, p. 2.30; 1.5.8, p. 2.37

అంశం 1.4 Expansion and Contraction of Demand

12 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 7 · RTP – · MTP 7

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.1	Expansion (extension) of demand: price తగ్గడం వల్ల quantity demanded పెరుగుతుంది — అదే demand curve వెంబడి కిందికి కదలిక (ఆపిల్స్: price తగ్గితే consumer ఎక్కువ కొంటాడు). Contraction of demand: price పెరగడం వల్ల quantity demanded తగ్గుతుంది — అదే curve వెంబడి పైకి కదలిక.	Q1, Q2, Q12 (+ 1.5 Q9)	PYQ 2018-Nov, 2020-Nov, 2022-Jun; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1, 2026-Apr S1	1.4, p. 2.18; Summary, p. 2.48
1.4.2	*అంశం 1.3 చూడండి: consumer real income పెరగడం వల్ల demand లో వచ్చే మార్పు income effect.*	Q3	PYQ 2022-Dec	1.3.4 (1)(b), p. 2.15
1.4.3	Increase, decrease in demand కు కారణం price-కాని అంశాలు: ప్రతి price వద్దా quantity demanded ను పెంచే ఏ మార్పైనా curve ను కుడివైపుకు జరుపుతుంది (increase in demand); తగ్గించే ఏ మార్పైనా curve ను ఎడమవైపుకు జరుపుతుంది (decrease in demand). Income పెరిగితే curve కుడివైపుకు, income తగ్గితే ఎడమవైపుకు జరుగుతుంది (normal goods).	Q4, Q6 (+ 1.1 Q12, 1.3 Q1)	PYQ 2018-May, 2023-Jun, 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1	1.4.1, pp. 2.18 – 2.20

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.4	ఎడమవైపు shift (decrease in demand): income తగ్గడం (normal goods) లేదా income పెరగడం (inferior goods); substitute price తగ్గడం; complement price పెరగడం; buyers సంఖ్య తగ్గడం; tastes ఆ good కు వ్యతిరేకంగా మారడం; భవిష్యత్తులో price తగ్గుతుందనే అంచనా; వినియోగాన్ని నిరుత్సాహపరిచే government regulations. వ్యతిరేక మార్పులు కుడివైపు shift ను కలిగిస్తాయి.	Q7 (+ 1.5 Q44)	PYQ 2025-May, 2026-Jan	1.4.1 table, pp. 2.20 – 2.21
1.4.5	Demand curve వెంబడి కదలిక = quantity demanded లో మార్పు, దీనికి కారణం ఆ good సొంత price లో మార్పు మాత్రమే; demand curve shift = demand లో మార్పు, దీనికి కారణాలు income, tastes, ఇతర goods prices మొదలైనవి. Good సొంత price లో మార్పు దాని demand curve ను shift చేయదు.	Q5, Q11 (+ 1.1 Q13)	PYQ 2023-Jun; MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S2	1.4.2, pp. 2.21 – 2.22
1.4.6	Comforts, necessities కు luxuries కు మధ్య ఉంటాయి.	Q8	MTP 2025-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
1.4.7	*అంశం 1.5 చూడండి: electricity కి ప్రత్యామ్నాయ (బహుళ) ఉపయోగాలు ఉన్నందున దాని demand elastic — ఉపయోగాలు ఎంత ఎక్కువైతే price elasticity అంత ఎక్కువ.*	Q9	MTP 2025-Apr S1	1.5.8 (4), p. 2.36; 1.3.4 (4), p. 2.16
1.4.8	*అంశం 1.6 చూడండి: negative income elasticity = inferior good — income తగ్గే కొద్దీ కొనే పరిమాణం పెరుగుతుంది.*	Q10	MTP 2025-Apr S1	1.6, pp. 2.39 – 2.40

అంశం 1.5 Elasticity of Demand

67 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 53 · RTP 2 · MTP 26

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.5.1	Price elasticity of demand (PED) = quantity demanded లో శాతం మార్పు ÷ సొంత price లో శాతం మార్పు, ఇతర అంశాలు స్థిరంగా ఉంటే; price లో ప్రతి 1% మార్పుకు quantity లో వచ్చే % మార్పును ఇది ఇస్తుంది — కాబట్టి Ep = −3 అంటే price లో 1% తగ్గుదల quantity ని 3% పెంచుతుంది లేదా 1% పెరుగుదల దాన్ని 3% తగ్గిస్తుంది; Ep = 1 అయితే quantity లో 15% మార్పు price లో 15% మార్పుతో కలిసి వస్తుంది; 25% ÷ 22% = 1.14 elastic.	Q26, Q28, Q36	PYQ 2022-Dec, 2023-Dec (×2); MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	1.5, p. 2.23; 1.5.1, pp. 2.23 – 2.24

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.5.2	Two-point formula: Ep = (ΔQ/ΔP) × (P/Q), ఇక్కడ P, Q లు **అసలు** price, quantity; negative sign, law of demand ను సూచిస్తుంది, కానీ సంప్రదాయం (convention) ప్రకారం magnitude మాత్రమే చదువుతారు (₹40→₹50, 25→20 units: −0.8; ₹10→₹6, 10→20 units: −2.5; ₹50→₹60, 25→15 units: −2.0).	Q24, Q56, Q67	PYQ 2023-Jun, 2026-May, 2026-Sep	1.5.1, p. 2.24; Illustration 1, p. 2.25
1.5.3	ఇచ్చిన Ep నుంచి కొత్త quantity: ΔQ = Ep × Q × (ΔP/P), అసలు ఆధారం (original base) పై, price కు వ్యతిరేక దిశలో (₹200→₹120, Ep 2, Q 60: ΔQ 48 → 108; ₹5→₹3, Ep 2.5, Q 20 → 40; ₹200→₹150, Ep 2.5, 25 kg → 40.625 kg; ₹10→₹15, Ep 1.25, 120 units → 45; ₹300→₹180, Ep 1, Q 90 → 126). % రూపంలో: 25% price తగ్గుదల (₹80→₹60), Ep 1.25 అయితే demand 31.25% పెరుగుతుంది; 20% తగ్గుదల, Ep −1 అయితే Q 20% పెరుగుతుంది (= 120 units, కాబట్టి 600 → 720).	Q4, Q11, Q15, Q30, Q52, Q55, Q65	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jul, 2024-Jun, 2026-Jan, 2026-May, 2026-Sep	ఉదాహరణలు (Illustrations) 3 – 4, pp. 2.25 – 2.26
1.5.4	ఇచ్చిన Ep నుంచి కొత్త price: %ΔP = %ΔQ ÷ Ep, అసలు price కు quantity కి వ్యతిరేక దిశలో వర్తింపజేయాలి (₹6 వద్ద 100 → 80 units, Ep −3: %ΔQ −20%, %ΔP +6.67%, కొత్త price ₹6.40).	Q45	PYQ 2025-May; MTP 2025-Aug S1	Illustration 5, p. 2.26
1.5.5	Point elasticity అంటే demand curve పై ఒక నిర్దిష్ట బిందువు వద్ద price elasticity; price లో మార్పు అత్యల్పం (infinitesimal — చిన్నది) అయినప్పుడు వాడతారు: Ep = −(dq/dp) × (p/q) — ఆ బిందువు వద్ద price–quantity నిష్పత్తి, demand line slope యొక్క reciprocal ల లబ్ధం (ఉదా. ఒక car price లో ₹100 తగ్గింపు).	Q22, Q49, Q63	PYQ 2022-Dec, 2026-Jan; MTP 2026-Apr S2	1.5.2, pp. 2.26 – 2.27
1.5.6	Linear demand function Q = a − bP కు dQ/dP = −b: Q = 1,000 − 50P లో P = ₹10 వద్ద Q = 500, Ep = −50 × 10/500 = −1.	Q42	PYQ 2024-Sep	1.3.3, p. 2.14; 1.5.2, p. 2.26
1.5.7	Geometric method: సరళరేఖ demand curve tT పై R బిందువు వద్ద elasticity = కింది భాగం ÷ పై భాగం (RT/Rt); slope స్థిరం కానీ ప్రతి బిందువు వద్దా elasticity వేరు — మధ్య బిందువు (mid-point) వద్ద 1, దానికి పైన > 1, కింద < 1, price-axis చివర (t) infinity, quantity-axis చివర (T) zero; T నుంచి t వైపు పైకి వెళ్లే కొద్దీ ఇది పెరుగుతుంది.	Q1, Q6, Q7	PYQ 2018-May, 2019-May (×2)	1.5.3, pp. 2.27 – 2.28
1.5.8	Arc elasticity, price, quantity మార్పులు విడివిడిగా (discrete), పెద్దవిగా ఉన్నప్పుడు రెండు బిందువుల (రెండు prices) మధ్య arc పై elasticity ని కొలుస్తుంది; base ఎంపిక సమస్యను నివారించడానికి mid-point method రెండు prices, quantities సగటులను base గా తీసుకుంటుంది: Ep = (Q2 − Q1)/(Q2 + Q1) × (P2 + P1)/(P2 − P1), minus sign వదిలేసి.	Q2, Q10, Q25, Q51 (+ 1.2 Q8, 1.2 Q11)	PYQ 2018-May, 2020-Nov, 2023-Jun, 2026-Jan; RTP 2026-May; MTP 2024-Dec S1, 2025-Jan S2	1.5.4, pp. 2.28 – 2.29

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.5.9	Arc numericals (లెక్కలు): LED TV ₹60,000→₹50,000, 1,500→2,000 = 500/3,500 × 1,10,000/10,000 = 1.57; movie ₹120→₹200, 300→200 = 0.8; cable TV ₹300→₹400, 30,000→20,000 = 1.4; P ₹15→₹20, Q 50→75 = 1.4; ₹20→₹22, 300→200 = absolute value లో 4.2 (keyed −4.2).	Q23, Q27, Q29, Q53, Q62	PYQ 2023-Jun, 2023-Dec, 2024-Jun, 2026-May; MTP 2026-Apr S1	1.5.4, p. 2.29
1.5.10	Price elasticity సంఖ్యా విలువ zero నుంచి infinity మధ్య ఏదైనా కావచ్చు (Table 4): 0 perfectly inelastic; 0, 1 మధ్య inelastic; 1 unit elasticity (demand curve ఒక rectangular hyperbola); 1, infinity మధ్య elastic; infinity perfectly elastic. (ఖచ్చితంగా చెప్పాలంటే, sign తో కలిపి ఇది minus infinity నుంచి zero వరకు ఉంటుంది.)	Q17	PYQ 2021-Dec	1.5.5, pp. 2.30 – 2.32; 1.5.1, p. 2.24
1.5.11	Ep = 0 — perfectly (completely) inelastic: price మారినా quantity demanded ఏమాత్రం మారదు (ప్రతి price వద్దా 52 aeroplanes); demand curve నిలువుగా (vertical) ఉంటుంది.	Q18, Q37, Q60	PYQ 2021-Dec; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	1.5.5, p. 2.30; Table 4, p. 2.31
1.5.12	Ep > 1 — elastic: quantity demanded లో % మార్పు price లో % మార్పు కంటే ఎక్కువ (చాలావరకు చదునైన curve), కాబట్టి price పెరిగితే quantity అనుపాతానికి మించి తగ్గుతుంది; Ep < 1 — inelastic: quantity లో % మార్పు price లో % మార్పు కంటే తక్కువ (చాలావరకు నిటారైన curve).	Q20, Q31, Q32, Q48	PYQ 2022-Jun, 2025-Sep; MTP 2024-Aug (×2), 2025-Aug S2	1.5.5, p. 2.30; Table 4, pp. 2.31 – 2.32
1.5.13	Ep = ∞ — perfectly (infinitely) elastic: demand curve ఆ price స్థాయి వద్ద అడ్డంగా (horizontal) ఉండి నిలువు అక్షాన్ని తాకుతుంది; ఆ price వద్ద buyers ఎంత quantity అయినా తీసుకుంటారు, కొద్దిగా ఎక్కువ price వద్ద ఏమీ తీసుకోరు — perfectly competitive market లో కనిపిస్తుంది.	Q13, Q54 (+ 1.3 Q20)	PYQ 2021-Jan, 2026-May; MTP 2024-Aug	1.5.5, pp. 2.30 – 2.31
1.5.14	Curve ఆకారం నుంచి elasticity చదవండి: నిలువు (vertical) = 0; అడ్డం (horizontal) = ∞; rectangular hyperbola = 1; చాలావరకు చదునైనది = > 1; చాలావరకు నిటారైనది = < 1.	Q64	PYQ 2026-Sep	1.5.5, p. 2.30 (Fig. 8)
1.5.15	Total revenue = price × అమ్మిన quantity — demand curve పై ఒక బిందువు కింద ఉండే దీర్ఘచతురస్రం (area OP1RQ1).	Q40	MTP 2024-Aug	1.5.7, p. 2.34

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.5.16	Total outlay method (Table 5): elastic — price పెరిగితే TR తగ్గుతుంది, price తగ్గితే TR పెరుగుతుంది; unitary — TR మారదు; inelastic — price పెరిగితే TR (consumers వ్యయం) పెరుగుతుంది, price తగ్గితే తగ్గుతుంది. కాబట్టి price తో పాటు TR పెరిగితే → inelastic (0 < e < 1); TR మారకపోతే → unitary; fares తగ్గించాక వ్యయం పెరిగితే → elastic. లోపం: demand elastic గా ఉందా inelastic గా ఉందా అనేది మాత్రమే ఇది చూపుతుంది, ఖచ్చితమైన coefficient ను కాదు.	Q38, Q39, Q46, Q50, Q59, Q66 (+ 1.2 Q9)	PYQ 2023-Dec, 2024-Sep, 2025-May, 2026-Jan, 2026-Sep; MTP 2024-Aug (×2), 2024-Dec S1, 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	1.5.6 – 1.5.7, pp. 2.32 – 2.35
1.5.17	Price elasticity నిర్ణాయకాలు: substitutes లభ్యత (దగ్గరి substitutes → అధిక elastic); consumer budget లో స్థానం (income లో ఎంత ఎక్కువ భాగం ఖర్చయితే elasticity అంత ఎక్కువ); అవసరం స్వభావం (luxuries elastic, necessities inelastic); ఉపయోగాల సంఖ్య (ఎక్కువ ఉపయోగాలు → ఎక్కువ elastic); కాల వ్యవధి (దీర్ఘం → ఎక్కువ elastic); consumer అలవాట్లు; tied demand; price శ్రేణి (చాలా ఎక్కువ లేదా చాలా తక్కువ → inelastic, మధ్యస్థం → elastic); చిన్న complementary items.	Q12, Q47, Q58, Q61 (+ 1.4 Q9)	PYQ 2021-Jan, 2025-May; MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2025-Aug S2	1.5.8, pp. 2.35 – 2.37
1.5.18	ఒక వ్యక్తి ఒక commodity ని అలవాటుగా వినియోగించేవాడైతే, దాని price ఎంత మారినా దాని demand inelastic గానే ఉంటుంది.	Q8, Q21	PYQ 2019-Nov, 2022-Jun	1.5.8 (6), p. 2.37
1.5.19	Necessities (ఉప్పు, school uniform, మందులు, కూరగాయలు) కు inelastic demand ఉంటుంది — prices పెరిగినా consumers అదే quantity కొంటారు (lockdown లో కూరగాయలు); jewellery వంటి luxuries అధిక elastic.	Q16, Q19, Q33, Q34	PYQ 2021-Jul, 2021-Dec; MTP 2024-Aug (×2), 2025-Dec S1 (×2)	1.5.8 (2) – (3), p. 2.36; 1.5.5, p. 2.32
1.5.20	Tax incidence: demand ఎంత elastic గా ఉంటే tax భారంలో seller భరించే వాటా అంత ఎక్కువ; tax భారం ఎలా పంచుకోబడుతుందో, inelastic demand ఉన్న goods (alcohol, tobacco) పై indirect taxes ఎందుకు పెంచుతారో price elasticity governments కు చెబుతుంది.	Q57 (+ 1.6 Q15)	RTP 2025-May; MTP 2026-Apr S1	SM లో లేదు (RTP లో మాత్రమే); పోల్చండి 1.5.8, p. 2.37
1.5.21	*అంశం 1.4 చూడండి: ₹120 → ₹90 కాగా కొనుగోళ్లు 1 kg నుంచి 2 kg కు పెరగడం expansion of demand; భవిష్యత్తులో price తగ్గుతుందనే అంచనా demand curve ను ఎడమవైపుకు shift చేస్తుంది.*	Q9, Q44	PYQ 2020-Nov, 2025-May	1.4, p. 2.18; 1.4.1 table, p. 2.21
1.5.22	*అంశం 1.6 చూడండి: ఒకటి కంటే ఎక్కువ income elasticity, luxury good ను సూచిస్తుంది.*	Q41	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.6, p. 2.40

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.5.23	*అంశం 1.7 చూడండి: coffee కి సంబంధించి tea యొక్క cross elasticity = (ΔQx/ΔPy) × (Py/Qx) = 3/10 × 25/5 = +1.5 (అలాగే 5/10 × 30/10 = +1.5) — positive, కాబట్టి substitutes.*	Q14, Q43	PYQ 2021-Jan, 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.7, p. 2.44; Illustration 9, p. 2.46
1.5.24	Cardinal (utility) approach, law of equi-marginal utility కి సంబంధించినది; indifference curves కుడివైపుకు కిందికి వాలుతాయి, origin కు convex గా ఉంటాయి, ఎప్పుడూ ఖండించుకోవు, ఏ అక్షాన్నీ తాకవు.	Q3, Q5	PYQ 2018-May, 2019-May	SM విభాగం 1 లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే) — SM అధ్యాయం 2, విభాగం 2
1.5.25	Investment multiplier = 1/(1 − MPC); C = 10 + 0.6Y అయితే k = 2.5, కాబట్టి investment లో ₹100 crore పెరుగుదల income ను ₹250 crore పెంచుతుంది.	Q35	MTP 2024-Aug	SM విభాగం 1 లో లేదు (MTP లో మాత్రమే) — National Income అధ్యాయం

అంశం 1.6 Income Elasticity of Demand

15 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 11 · RTP – · MTP 4

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.6.1	Income elasticity of demand = quantity demanded లో % మార్పు ÷ income లో % మార్పు = (ΔQ/ΔY) × (Y/Q) — consumers income లో మార్పులకు quantity demanded ప్రతిస్పందన (30% ÷ 20% = 1.5; 30% ÷ 15% = 2; ₹3,000→₹3,600 కాగా 25→30 CDs = 20% ÷ 20% = 1.00).	Q6, Q8, Q10, Q12	PYQ 2022-Dec, 2023-Jun, 2023-Dec; MTP 2024-Aug	1.6, p. 2.38
1.6.2	Positive income elasticity → normal good. Ei > 1 → luxury good (income పెరిగే కొద్దీ వ్యయంలో దీని వాటా మరింత పెరుగుతుంది; Scanner దీన్ని 'superior' అనీ అంటుంది); 0 < Ei < 1 → ఒక అవసరాన్ని తీర్చే normal good (గోధుమ 0.5, ఆహారం, మందులు); Ei = 1 → దానిపై ఖర్చు చేసే income నిష్పత్తి మారదు.	Q3, Q7, Q11, Q13 (+ 1.5 Q41)	PYQ 2019-Nov, 2022-Dec, 2024-Sep, 2026-May; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	1.6, pp. 2.38 – 2.40
1.6.3	Negative income elasticity → inferior good: income పెరిగితే demand తగ్గుతుంది (consumers మెరుగైన substitutes ఎంచుకుంటారు), income తగ్గితే పెరుగుతుంది — ఉదా. bajra (−0.4), వాడిన కార్లు; Giffen goods కూడా inferior కాబట్టి income–demand మధ్య విలోమ సంబంధం చూపుతాయి.	Q1, Q2, Q4, Q5, Q9 (+ 1.4 Q10)	PYQ 2018-May, 2019-May, 2021-Jan, 2021-Jul, 2023-Jun; MTP 2025-Apr S1	1.6, pp. 2.39 – 2.40; 1.3.5 (ii), p. 2.16
1.6.4	Income elasticity, short run లోనూ long run లోనూ వేరుగా ఉంటుంది — దాదాపు అన్ని goods కూ long run లో ఇది ఎక్కువ.	Q14	MTP 2025-Aug S2	1.6, p. 2.41
1.6.5	*అంశం 1.5 చూడండి: tax భారం ఎలా పంచుకోబడుతుందో governments కు చెప్పేది price elasticity (income elasticity కాదు).*	Q15	MTP 2026-Apr S1	1.5.8, p. 2.37

అంశం 1.7 Cross-Price Elasticity of Demand

19 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 13 · RTP – · MTP 9

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.7.1	Cross demand: ఇతర అంశాలు (income, దాని సొంత price) స్థిరంగా ఉండగా, సంబంధిత వస్తువు (related article) యొక్క వివిధ prices వద్ద ఒక commodity కొనే పరిమాణాలు; substitutes కు cross-demand curve పైకి (positive గా) వాలుతుంది — coffee price పెరిగితే tea demand పెరుగుతుంది.	Q16	MTP 2025-Aug S2	1.7.1 (a), p. 2.42
1.7.2	Complementary goods (bread, butter; car, petrol; electricity, electrical gadgets; solar panels, batteries; టీ, చక్కెర) లో ఒకదాని price కు మరొకదాని demand కు మధ్య విలోమ సంబంధం ఉంటుంది; blazer, jacket లు substitutes, complements కావు.	Q14	PYQ 2026-May	1.7.1 (b), p. 2.43
1.7.3	Cross-price elasticity Ec = X యొక్క quantity demanded లో % మార్పు ÷ Y price లో % మార్పు = (ΔQx/ΔPy) × (Py/Qx); sign ను అలాగే ఉంచండి (2% ÷ 8% = +0.25; 5% ÷ 25% = 0.2; 5% ÷ 20% = 0.25; 8% ÷ 25% = 0.32; 15% ÷ 10% = +1.5; coffee ₹500→₹450 కాగా sugar 10→15 kg: 50% ÷ −10% = −5).	Q2, Q3, Q4, Q9, Q10, Q13 (+ 1.5 Q14, 1.5 Q43)	PYQ 2021-Jan, 2021-Jul, 2022-Jun, 2022-Dec, 2024-Jun, 2024-Sep, 2026-May; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2 (×2), 2025-Dec S1	1.7, pp. 2.43 – 2.44; ఉదాహరణలు (Illustrations) 7 – 10, pp. 2.45 – 2.46
1.7.4	Substitutes: cross elasticity positive — Y price పెరిగితే X demand పెరుగుతుంది (పప్పులు ఖరీదైతే → ఆకుకూరలు ఎక్కువ); విలువ ఎంత ఎక్కువైతే substitute అంత దగ్గరిది: perfect substitutes → infinite; close substitutes → positive, పెద్దది; దగ్గరివి కానివి → positive, చిన్నది.	Q1, Q5, Q6, Q8, Q18, Q19	PYQ 2018-May, 2022-Dec, 2023-Jun (×2); MTP 2026-Apr S1, 2026-Apr S2	1.7, p. 2.44
1.7.5	పూర్తిగా సంబంధం లేని goods (totally unrelated goods): cross elasticity zero.	Q7, Q12	PYQ 2023-Jun, 2026-Jan	1.7, p. 2.44
1.7.6	Complements: cross elasticity negative — ఒకదాని price పెరిగితే మరొకదాని quantity తగ్గుతుంది, కాబట్టి వాటి కొనుగోళ్లు కలిసి పెరుగుతాయి లేదా తగ్గుతాయి; zero కంటే కొంచెం మాత్రమే తక్కువ → weak complements; negative, చాలా ఎక్కువ → strong complements. (బలమైన income effect వల్ల కూడా negative cross elasticity రావచ్చు.)	Q11, Q15, Q17	PYQ 2025-May; MTP 2025-Aug S1 (×2), 2025-Dec S1	1.7, pp. 2.44 – 2.45
1.7.7	Cross elasticity నుంచి demand ను అంచనా వేయడానికి: Qx లో % మార్పు = Ec × Py లో % మార్పు (−0.8 × 20% = −16%; −1.20 × 25% = −30%).	(+ 1.8 Q7)	PYQ 2026-Sep	Illustration 8, p. 2.45

అంశం 1.8 Advertisement Elasticity

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 6 · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.8.1	Advertisement (promotional) elasticity of demand, firm advertising పై చేసే వ్యయంలో మార్పులకు ఒక good demand ప్రతిస్పందనను కొలుస్తుంది — కొత్త sales తేవడంలో advertisement campaign ప్రభావశీలత: Ea = quantity demanded లో % మార్పు ÷ advertising expenditure లో % మార్పు = (ΔQd/Qd) ÷ (ΔA/A).	Q6	MTP 2026-Apr S1	1.8, pp. 2.46 – 2.47
1.8.2	Advertising elasticity of demand సాధారణంగా positive, zero నుంచి infinity మధ్య మారుతుంది; దీని విలువ ఎంత ఎక్కువైతే advertisement కు demand ప్రతిస్పందన అంత ఎక్కువ.	Q1	PYQ 2022-Jun	1.8, pp. 2.46 – 2.47
1.8.3	Ea numericals: 5% ÷ 25% = 0.2 (అనుపాతం కంటే తక్కువ); ₹2 lakh → ₹3 lakh (50%), sales 10 → 20 lakh units (100%) = 2; 60% ÷ 20% = 3; 40% ÷ 20% = 2 — Ea > 1 అంటే advertisement expenditure కంటే ఎక్కువ రేటుతో demand పెరుగుతుంది.	Q2, Q3, Q4, Q5	PYQ 2022-Jun, 2022-Dec, 2024-Sep, 2025-Sep	1.8 table, p. 2.47
1.8.4	*అంశం 1.7 చూడండి: A demand లో% మార్పు = cross elasticity × B price లో% మార్పు = −1.20 × 25% = −30% (negative: complements).*	Q7	PYQ 2026-Sep	Illustration 8, p. 2.45

విభాగం 2: వినియోగదారుని ప్రవర్తన సిద్ధాంతం (Theory of Consumer Behaviour)

SM అధ్యాయం 2, విభాగం 2, పేజీలు 2.50 – 2.73

అంశం 2.0 మానవ కోరికల స్వభావం (Nature of Human Wants)

1 Scanner ప్రశ్న · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.0.1	Utility అంటే ఒక commodity కి ఉండే కోరికను తీర్చే శక్తి (want-satisfying power) (సాధారణంగా, సంతృప్తి). ఇది నిరపేక్షం (absolute) కాదు, సాపేక్షం (relative); ప్రజల మానసిక వైఖరిపై ఆధారపడే ఒక వ్యక్తిగత (subjective) భావన: కోరికలు subjective, relative, కాలం, ప్రదేశం, వ్యక్తిని బట్టి మారతాయి, అందుకే utility కూడా మారుతుంది. Utility ఒక మానసిక (psychological) భావన, ఉపయోగకరత్వం (usefulness) కంటే భిన్నం, దీనికి నైతిక (moral) లేదా ధార్మిక (ethical) విలువలతో సంబంధం లేదు.	Q1 (+ 2.1 Q3)	PYQ 2025-Jan; MTP 2024-Aug	2.0, pp. 2.50 – 2.51; Summary, p. 2.72

అంశం 2.1 కోరికల వర్గీకరణ (Classification of Wants)

4 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.1.1	కోరికలు (wants) necessaries, comforts, luxuries గా వర్గీకరించబడతాయి. Comforts, necessaries కు luxuries కు మధ్య ఉంటాయి: అవి necessaries (జీవనాన్ని సాధ్యం చేసేవి) కంటే తక్కువ అత్యవసరం (less urgent); జీవితాన్ని సౌకర్యవంతంగా, సంతృప్తికరంగా చేస్తాయి; luxuries మాత్రం అనవసరమైనవి (superfluous), ఖరీదైనవి. ఈ వర్గీకరణ కఠినమైనది (rigid) కాదు — ఒక వ్యక్తికి లేదా ఒక సమయంలో comfort లేదా luxury అయినది మరొకరికి necessity కావచ్చు.	Q4	MTP 2025-Aug S1	2.1, pp. 2.51 – 2.52
2.1.2	*అంశం 2.0 చూడండి: utility అంటే goods, services కు ఉండే కోరికను తీర్చే శక్తి (want-satisfying power) — ఇది సాపేక్షం (relative), సంపూర్ణం (absolute) కాదు; వ్యక్తిగతం (subjective).*	Q3	PYQ 2025-Jan	2.0, p. 2.50; Summary, p. 2.72
2.1.3	*అంశం 2.2 చూడండి: MU = TUn − TUn−1 (830 − 750 = 80; 960 − 930 = 30).*	Q1, Q2	PYQ 2021-Jul (×2)	2.0, p. 2.51; 2.2, p. 2.53

అంశం 2.2 TU, MU ల సంబంధం (Relationship between TU & MU)

12 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 9 · RTP – · MTP 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.1	TU అంటే వినియోగించిన అన్ని units నుంచి వచ్చే utilities మొత్తం (TU = ∑MU); MU అంటే అదనపు unit వినియోగించడం వల్ల పొందే అదనపు utility — total utility కి జరిగే చేరిక: MU = TUn − TUn−1 (లేదా ΔTU/ΔN). మొదటి unit వద్ద TU = MU, కాబట్టి TU2 = TU1 + MU2 (200 + 180 = 380), MU3 = TU3 − TU2 (480 − 380 = 100).	Q1, Q2, Q3, Q7 (+ 2.1 Q1, 2.1 Q2)	PYQ 2018-Nov (×3), 2021-Jul (×2), 2023-Dec	2.0, p. 2.51; 2.2, p. 2.53
2.2.2	TU తగ్గుతున్న రేటుతో పెరుగుతున్నప్పుడు MU తగ్గుతుంది కానీ positive గానే ఉంటుంది; TU గరిష్ఠంగా (స్థిరంగా) ఉన్నప్పుడు — అంటే point of satiation వద్ద — MU సున్నా; TU తగ్గడం మొదలైనప్పుడు MU negative అవుతుంది.	Q4, Q6, Q10, Q11	PYQ 2019-May, 2021-Dec, 2025-May; MTP 2025-May S2	2.2, p. 2.53
2.2.3	Total utility కి మరో పేరుగా 'Total satiety' అనేది ICAI keyed answer; SM లో అలాంటి పదమే లేదు (TU కేవలం marginal utilities మొత్తం, MU = 0 అయినప్పుడు గరిష్ఠం).	Q5	PYQ 2019-Nov	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.4	ఒకే commodity ఉన్నప్పుడు, ఆ good యొక్క MU దాని price కు సమానమైనప్పుడు consumer equilibrium లో ఉంటాడు; MU ను utils లో ఇచ్చి, money యొక్క MU (MUm) తెలిస్తే, Price = MUx ÷ MUm (50 ÷ 10 = ₹5).	Q12	MTP 2025-Apr S1	2.4, p. 2.55 (MUx ÷ MUm రూపం SM లో లేదు)
2.2.5	*అంశం 2.4 చూడండి: consumer surplus = consumer చెల్లించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నది − అతను వాస్తవంగా చెల్లించేది (Marshall చెప్పిన 'excess of the price ...'); price పెరిగితే అది తగ్గుతుంది, price తగ్గితే పెరుగుతుంది.*	Q8, Q9	PYQ 2025-Jan; MTP 2024-Dec S1	2.4, pp. 2.55, 2.57

అంశం 2.3 Law of Diminishing Marginal Utility

17 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 11 · RTP 2 · MTP 5

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.1	Law of diminishing marginal utility: consumer ఒక good యొక్క units ఎక్కువగా తీసుకున్న కొద్దీ, ప్రతి అదనపు unit నుంచి వచ్చే అదనపు సంతృప్తి తగ్గుతూ పోతుంది — తగ్గేది MU, TU కాదు. అందుకే రెండో గ్లాసు lemonade మొదటిదాని కంటే తక్కువ సంతృప్తి ఇస్తుంది, మొదటి unit అత్యధికంగా దోహదం చేస్తుంది. ప్రతి ఒక్క కోరికా తీర్చగలిగేది (satiable) అనే వాస్తవం మీద ఈ నియమం ఆధారపడి ఉంది.	Q2, Q15	PYQ 2021-Jan; RTP 2026-Jan	2.3, p. 2.53; Summary, p. 2.72
2.3.2	Utility ని utils (utility కొలమానం) లో కొలుస్తారు; marginal utility analysis cardinal (Marshall విధానం).	Q4	PYQ 2021-Dec	2.3, p. 2.54; 2.5, p. 2.59
2.3.3	నియమం assumptions: units అన్ని విధాలా ఒకేలా (identical) ఉండాలి, consumer అలవాటు, అభిరుచి, వ్యవహారం (treatment), ఆదాయం మారకుండా ఉండాలి; units standard గా ఉండాలి (వరుస చెంచాల కొద్దీ కాదు); time gap ఉండకూడదు — consumption నిరంతరం (continuous); ఇది gold లేదా cash కు వర్తించకపోవచ్చు; substitutes, complements utility curve ఆకారాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. Cardinal కాబట్టి MU analysis ordinal measurability ని **ఊహించదు**; 'income changing frequently' అనేది assumption కాదు.	Q6, Q16	PYQ 2022-Dec; MTP 2026-Apr S1	2.3, p. 2.54; 2.5, p. 2.59
2.3.4	*అంశం 2.2 చూడండి: MUn = TUn − TUn−1 (108 − 100 = 8); MU = 0 అయినప్పుడు TU గరిష్ఠం; TU = MU మొదటి unit వద్ద మాత్రమే (TU1 = 25 = 25 − 0).*	Q5, Q7, Q8, Q17	PYQ 2022-Dec, 2023-Jun, 2023-Dec, 2026-Sep	2.0, p. 2.51; 2.2, p. 2.53
2.3.5	*అంశం 2.4 చూడండి: consumer surplus భావన law of diminishing marginal utility నుంచి ఉత్పన్నమైంది (దానిపై ఆధారపడింది) — అంతే కానీ వ్యతిరేక దిశలో కాదు; good price తగ్గినప్పుడు consumer surplus పెరుగుతుంది.*	Q3, Q9, Q10	PYQ 2021-Dec, 2024-Sep; RTP 2024-Sep	2.4, pp. 2.55, 2.57

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.6	*అంశం 2.5 చూడండి: consumer equilibrium వద్ద MUx/Px = MUy/Py, MRSxy = Px/Py; కాబట్టి ఎంచుకున్న bundle వద్ద budget line కంటే ఏటవాలుగా (steeper) ఉన్న IC equilibrium కాదు; budget-line slope = X-axis good price ÷ Y-axis good price (X పై Pepsi, Y పై Nachos: PP/PN); ఎత్తైన IC (IC3) ఎక్కువ సంతృప్తిని ఇస్తుంది.*	Q1, Q11, Q12, Q13	PYQ 2018-Nov, 2025-Jan; MTP 2024-Dec S1 (×2), 2025-Apr S1	2.5.2, p. 2.62; 2.5.5, p. 2.69; 2.5.6, p. 2.71
2.3.7	Giffen good ఒక inferior good — income పెరిగినప్పుడు దాని quantity demanded తగ్గుతుంది — కాబట్టి దాని Engel curve (income–quantity) negatively sloped.	Q14	MTP 2025-Jan S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 2.4 Consumer Surplus

16 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 13 · RTP 2 · MTP 1

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.1	Consumer surplus భావనను ప్రతిపాదించింది Alfred Marshall; ఆయన దాన్ని 'excess of the price which a consumer would be willing to pay rather than go without a thing over that which he actually does pay' అని నిర్వచించారు. అంటే consumer surplus = consumer చెల్లించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నది − అతను వాస్తవంగా చెల్లించేది: ఒక good కొనడం వల్ల కొనుగోలుదారుకు దక్కే నికర లాభం (net gain).	Q5, Q7, Q13 (+ 2.2 Q8, 2.2 Q9, 3.4 Q5)	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun, 2025-Jan, 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S1	2.4, pp. 2.54 – 2.55; Summary, p. 2.72
2.4.2	Numericals: CS = consumer చెల్లించడానికి సిద్ధంగా ఉన్న గరిష్ఠ మొత్తం − వాస్తవంగా చెల్లించిన price; ఇక్కడ వాస్తవ price ప్రతి discount తీసివేసిన తర్వాతిది (₹11,000 − 20% = ₹8,800 − ₹300 cash discount = ₹8,500; CS = ₹12,000 − ₹8,500 = ₹3,500; ₹60,000 − ₹55,000 = ₹5,000).	Q4, Q8	PYQ 2020-Nov, 2024-Jun	2.4, p. 2.55
2.4.3	Consumer surplus law of diminishing marginal utility నుంచి ఉత్పన్నమవుతుంది: MU price కు సమానమయ్యే వరకు consumer కొంటాడు; అన్ని units కూ price ఒకటే కాబట్టి, margin వద్ద ఉన్న unit తప్ప ప్రతి unit మీదా అతనికి అదనపు utility (surplus) దక్కుతుంది; margin వద్ద consumer surplus సున్నా.	Q1, Q3, Q6 (+ 2.3 Q3, 2.3 Q10)	PYQ 2018-May, 2019-May, 2021-Dec (×2); RTP 2024-Sep	2.4, pp. 2.55 – 2.56
2.4.4	Consumer surplus కొనుగోలుదారుల willingness to pay ను ప్రతిబింబించే demand curve తో దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉంటుంది; graph లో అది demand curve కింద, price line పైన ఉండే త్రిభుజాకార ప్రాంతం.	Q12, Q16	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep	2.4, pp. 2.56 – 2.57
2.4.5	ఒక good price పెరిగితే consumer surplus తగ్గుతుంది; price తగ్గితే అది పెరుగుతుంది (ఎక్కువ price → తక్కువ surplus).	Q15 (+ 2.2 Q8, 2.3 Q9)	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S2	2.4, p. 2.57; Summary, p. 2.72

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.6	పరిమితులు (Limitations): consumer surplus ను కచ్చితంగా కొలవలేం (వేర్వేరు units యొక్క MUs ను కొలవడం కష్టం); necessaries విషయంలో అది ఎప్పుడూ అనంతం (infinite); substitutes లభ్యత దాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది; prestige goods (diamonds) కు నియమం లేదు; money యొక్క MU స్థిరంగా ఉండదు; utility ని money లో కొలవలేకపోవచ్చు.	Q2, Q14	PYQ 2018-Nov; RTP 2025-May	2.4.2, p. 2.59
2.4.7	*అంశం 2.5 చూడండి: ఖండించుకునే (intersecting) ICs తార్కికంగా అసంబద్ధం ('highest-satisfaction' point ఉండదు); IC analysis consumer preferences పై ఆధారపడిన ordinal approach; perfect substitutes సరళరేఖ IC ని ఇస్తాయి.*	Q9, Q10, Q11	PYQ 2024-Sep (×2); RTP 2024-Sep	2.5, p. 2.59; 2.5.4, pp. 2.65 – 2.66

అంశం 2.5 Indifference Curve విశ్లేషణ (Indifference Curve Analysis)

43 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 30 · RTP – · MTP 19

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.5.1	Ordinal utility approach consumer behaviour ను విశ్లేషించడానికి indifference curve ను వాడుతుంది, consumer preferences పై ఆధారపడుతుంది: సంతృప్తిని కొలవలేం, ర్యాంక్ (rank) మాత్రమే ఇవ్వగలం (utility ని ordinal గా మాత్రమే వ్యక్తం చేయగలం) — Marshall cardinal approach కు ఇది భిన్నం. SM లోని ordinal analysis J.R. Hicks, R.G.D. Allen లది.	Q10, Q12, Q36 (+ 2.4 Q10)	PYQ 2021-Jul, 2021-Dec, 2024-Sep; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	2.5, p. 2.59; 2.5.0, p. 2.60; 2.5.1, p. 2.60
2.5.2	'More is better' (non-satiation) assumption: bundle A లో bundle B కంటే ఎక్కువ commodities ఉంటే A కే ప్రాధాన్యం — అంటే preferences monotonic: కనీసం ఒక good ఎక్కువగా, మరొకటి తక్కువ కాకుండా.	Q25	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	2.5.0 (iv), p. 2.60 ('monotonic' అనే పదం SM లో లేదు)
2.5.3	Indifference curve అనేది consumer కు ఒకే (సమాన) సంతృప్తిని ఇచ్చే రెండు goods యొక్క అన్ని combinations ను చూపుతుంది — ఇది iso-utility curve. ఇది ఎడమ నుంచి కుడికి కిందికి వాలుతుంది, ఎందుకంటే ఒక good ఎక్కువ తీసుకుంటే, సంతృప్తి అదే ఉండాలంటే మరో good తక్కువ తీసుకోవాలి.	Q7, Q17, Q19	PYQ 2019-Nov, 2022-Dec, 2023-Dec; MTP 2025-May S2	2.5.1, p. 2.60; 2.5.4 (i), pp. 2.64 – 2.65
2.5.4	MRS అంటే సంతృప్తి స్థిరంగా ఉంచి consumer goods X, Y లను మార్చుకోవడానికి సిద్ధంగా ఉండే రేటు: MRSxy = ΔY/ΔX — X లో ఒక unit లాభం సరిగ్గా భర్తీ చేసే Y నష్టం పరిమాణం — = MUx/MUy = IC slope. X ఎక్కువగా తీసుకున్న కొద్దీ MRS తగ్గుతుంది (ప్రతి కోరికా satiable; goods imperfect substitutes), దీనివల్ల IC convex అవుతుంది.	Q4, Q11, Q28, Q37	PYQ 2018-Nov, 2021-Dec, 2025-May; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	2.5.3, pp. 2.62 – 2.64

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.5.5	ICs లక్షణాలు (properties): (i) కుడివైపు కిందికి వాలుతాయి; (ii) ఎప్పుడూ origin కు convex గా ఉంటాయి; (iii) ఒకదాన్నొకటి ఎప్పుడూ ఖండించవు (లేదా తాకవు) — ఖండన తార్కికంగా అసంబద్ధం, ఎందుకంటే అది ఎక్కువ, తక్కువ సంతృప్తులను సమానంగా చూపుతుంది; (iv) ఎత్తైన IC (origin నుంచి దూరంగా) ఎక్కువ సంతృప్తిని సూచిస్తుంది; (v) ఏ axis నూ ఎప్పుడూ తాకవు. Concave, పైకి వాలే, ఖండించుకునే లేదా axis ను తాకే ICs లక్షణాలు **కావు**.	Q3, Q14, Q32, Q33, Q43 (+ 2.3 Q13, 2.4 Q9)	PYQ 2018-Nov, 2021-Dec, 2024-Sep, 2025-Jan, 2026-Jan, 2026-May, 2026-Sep	2.5.2, p. 2.61; 2.5.4, pp. 2.64 – 2.67
2.5.6	రెండు అంచులు (extremes): perfect substitutes స్థిరమైన MRS తో సరళమైన, సమాంతర ICs ను ఇస్తాయి; perfect complements (ఎడమ, కుడి చెప్పు — స్థిర నిష్పత్తుల్లో మాత్రమే వినియోగించేవి) లంబకోణ మలుపుతో రెండు సరళరేఖలున్న IC ని ఇస్తాయి — L-shaped (MRS undefined).	Q1, Q8, Q15, Q16, Q18, Q27 (+ 2.4 Q11)	PYQ 2018-May, 2020-Nov, 2022-Jun (×2), 2023-Jun; RTP 2024-Sep; MTP 2025-Jan S2	2.5.4 (ii), p. 2.65
2.5.7	Budget line (price line) ఇచ్చిన prices వద్ద తన ఇచ్చిన money income మొత్తం ఖర్చు చేసి consumer కొనగలిగే రెండు goods యొక్క అన్ని combinations ను చూపుతుంది (PxQx + PyQy = B). దాని లోపల/కింద ఉండే బిందువు (K) underspending ను చూపుతుంది — మొత్తం income ఖర్చు కాలేదు; దాని బయట/పైన ఉండే బిందువు (H) consumer కు అందనిది (unattainable).	Q6, Q20, Q22, Q26	PYQ 2019-Nov, 2023-Dec, 2024-Jun; MTP 2024-Aug	2.5.5, pp. 2.67 – 2.69
2.5.8	ఒక axis పై budget-line intercept = income ÷ ఆ good price, కాబట్టి price = income ÷ intercept (₹750 ÷ 25 = ₹30; ₹750 ÷ 50 = ₹15).	Q21	PYQ 2024-Jun	2.5.5, pp. 2.67 – 2.68 (Table 9)
2.5.9	Budget line slope ను రెండు goods యొక్క relative prices — price ratio Px/Py — నిర్ణయిస్తాయి; consumer ఒక good ను మరొక దానితో మార్చుకోగలిగే రేటును ఇది కొలుస్తుంది; relative price అంటే ఒక money price కు మరొక money price కు ఉన్న నిష్పత్తి.	Q31, Q38 (+ 2.3 Q11)	PYQ 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	2.5.5, p. 2.69
2.5.10	ఒకటి లేదా రెండు goods price మారినప్పుడు (income స్థిరం), nominal income మారినప్పుడు (relative prices స్థిరం), లేదా రెండూ మారినప్పుడు budget line జరుగుతుంది (shifts). Income మార్పు సమాంతర shift ఇస్తుంది; ఒక good price మాత్రమే పెరిగితే line ఆ good axis పై లోపలికి తిరుగుతుంది (మరో intercept అలాగే ఉంటుంది), consumer తక్కువ IC పైకి వస్తాడు; రెండు prices ఒకే నిష్పత్తిలో మారితే slope అలాగే ఉంటుంది.	Q9, Q13, Q35, Q40, Q41	PYQ 2020-Nov, 2021-Dec; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S2 (×2)	2.5.5, p. 2.69 (rotation/parallel వివరం ఉత్పాదితం (derived))

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.5.11	Consumer equilibrium (optimal choice) అనేది budget line పై, సాధ్యమైనంత ఎత్తైన IC మీద ఉండే బిందువు — అక్కడ price line IC కి tangent, కాబట్టి IC slope = price line slope: MRSxy = MUx/MUy = Px/Py. Consumer పరిమితులకు (constraints) లోబడి — ఇచ్చిన prices, పరిమిత money income — సంతృప్తిని గరిష్ఠం చేసుకుంటాడు.	Q2, Q29, Q39, Q42 (+ 2.3 Q12)	PYQ 2018-Nov, 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-May S2, 2025-Dec S1	2.5.5, p. 2.67; 2.5.6, pp. 2.70 – 2.71
2.5.12	సమానంగా చెప్పాలంటే, equilibrium వద్ద MUx/Px = MUy/Py (= MUz/Pz): అన్ని goods కూ ప్రతి రూపాయికి marginal utility సమానం.	Q30 (+ 2.3 Q1)	PYQ 2018-Nov, 2025-Sep	2.5.6, p. 2.71; Summary, p. 2.73
2.5.13	IC analysis utility analysis కంటే మెరుగైనది: utility కొలవగలగాలనే అవసరం దీనికి లేదు; ఒకేసారి ఒకటి కంటే ఎక్కువ commodities ను అధ్యయనం చేస్తుంది; money యొక్క MU స్థిరం అని ఊహించదు; income effect ను substitution effect నుంచి వేరు చేస్తుంది.	Q34	MTP 2025-Aug S1	2.5.6, p. 2.71
2.5.14	Price తగ్గడం వల్ల వచ్చే substitution effect (ceteris paribus) అంటే ఇప్పుడు చౌకైన good వైపు అదే IC మీద కిందికి కదలడం (utility స్థిరం).	Q23	MTP 2024-Aug, 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
2.5.15	Inferior goods కు negative income effect, negative income elasticity ఉంటాయి (maize: −0.30): income పెరిగినప్పుడు demand తగ్గుతుంది.	Q5, Q24	PYQ 2019-May (×2); MTP 2024-Aug	SM విభాగం 2 లో లేదు (ఇక్కడ PYQ మాత్రమే; income elasticity SM అధ్యాయం 2 విభాగం 1 లో ఉంది)

విభాగం 3: Supply

SM అధ్యాయం 2, విభాగం 3, పేజీలు 2.74 – 2.90

అంశం 3.0 పరిచయం (Introduction)

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP – · MTP –

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.0.1	Supply (quantity supplied) అంటే ఒక నిర్దిష్ట కాలంలో వివిధ prices వద్ద producers market కు అందించడానికి (అమ్మాలని ప్రణాళిక వేసుకున్న) ఇష్టపడే, సమర్థులైన good లేదా service పరిమాణం — అమ్మకానికి పెట్టినది, తప్పనిసరిగా అమ్ముడైనది కాదు.	Q1	PYQ 2019-Nov	3.0, pp. 2.74 – 2.75
3.0.2	Supply ఒక flow: దాన్ని నిర్దిష్ట కాలానికి గుర్తిస్తారు — రోజుకు, వారానికి లేదా సంవత్సరానికి 'so much'.	Q2	PYQ 2018-May, 2019-Nov, 2021-Jan	3.0 (iii), p. 2.75

అంశం 3.1 Supply నిర్ణాయకాలు (Determinants of Supply)

1 Scanner ప్రశ్న · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.1.1	Supply నిర్ణాయకాలు (Determinants of supply): good price; సంబంధిత goods prices; factors of production prices (input costs); technology స్థితి; government policy (taxes, subsidies); competition స్వభావం, industry పరిమాణం; expectations; sellers సంఖ్య; ఇతర అంశాలు (వాతావరణం, సమ్మెలు మొదలైనవి). Consumer preferences demand ను నిర్ణయిస్తాయి, supply ను కాదు.	Q1	MTP 2024-Aug	3.1, pp. 2.75 – 2.76
3.1.2	సంబంధిత goods prices: Y price పెరిగితే producers వనరులను Y వైపు మళ్లిస్తారు, X quantity supplied తగ్గుతుంది (wheat price పెరిగితే → భూమి corn నుంచి మళ్లుతుంది). కాబట్టి production లో substitutes అయిన goods విషయంలో, ఒకదానికి demand పెరిగితే మరొకదాని supply తగ్గుతుంది.	(+ 3.5 Q18)	MTP 2025-Jan S2	3.1 (ii), p. 2.75

అంశం 3.2 Law of Supply

4 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP 1 · MTP –

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.2.1	Law of supply: ఇతర అంశాలు స్థిరంగా ఉంటే, good price పెరిగినప్పుడు quantity supplied పెరుగుతుంది, తగ్గినప్పుడు తగ్గుతుంది — quantity supplied లో మార్పు good యొక్క సొంత price కు సంబంధించినది.	Q2	PYQ 2018-Nov	3.2, p. 2.77; Summary, p. 2.89
3.2.2	Ceteris paribus, ఎక్కువ price అంటే ఎక్కువ లాభాలు, కాబట్టి supply చేయడానికి ఎక్కువ ప్రోత్సాహం; short run లో supply price పెరిగితే producer లాభం పెరుగుతుంది.	Q1	PYQ 2018-May	3.1 (i), p. 2.75; 3.2, p. 2.77
3.2.3	Supply curve ప్రతి ఇతర అంశాన్ని (input prices, technology, వాతావరణం) స్థిరంగా ఉంచి, ప్రతి price వద్ద quantity supplied ను చూపుతుంది; దాని మీద commodity సొంత price మాత్రమే మారుతుంది.	Q4	RTP 2024-Sep	3.2, p. 2.78
3.2.4	*అంశం 3.4 చూడండి: supply curve కుడివైపు shift అయితే అది supply లో పెరుగుదల (increase in supply).*	Q3	PYQ 2021-Jan	3.4, p. 2.79

అంశం 3.3 Supply curve మీద కదలికలు — quantity supplied లో పెరుగుదల లేదా తగ్గుదల (Movements on Supply Curve-increase or decrease in the quantity supplied)

1 Scanner ప్రశ్న · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP –

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.1	Good సొంత price పెరిగితే expansion of supply (supply curve మీద పైకి కదలిక); price తగ్గితే contraction of supply (కిందికి కదలిక).	Q1	PYQ 2019-May	3.3, p. 2.79

అంశం 3.4 Supply curve లో shifts — supply లో పెరుగుదల లేదా తగ్గుదల (Shifts in Supply Curve-increase or decrease in supply)

8 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP – · MTP 4

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.4.1	Good సొంత price కాకుండా మరే అంశం మారినా supply curve shift అవుతుంది: కుడివైపు shift అంటే increase in supply (ప్రతి price వద్ద ఎక్కువ అందిస్తారు); ఎడమవైపు shift అంటే decrease in supply. Expansion, contraction అనేవి curve మీది కదలికలు, shifts కావు.	Q1, Q2, Q8 (+ 3.2 Q3)	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2023-Jun, 2026-Sep	3.4, pp. 2.79 – 2.80
3.4.2	కొత్త firms ప్రవేశం (కొత్త supplier) industry supply curve ను కుడివైపుకు జరుపుతుంది; good పై tax లేదా ఎక్కువ wage costs ఖర్చులను పెంచి దాన్ని ఎడమవైపుకు జరుపుతాయి; good సొంత price పెరగడం దాని మీది కదలిక మాత్రమే.	Q7	MTP 2026-Apr S2	3.1 (iii), (v), (viii), pp. 2.75 – 2.76
3.4.3	*అంశం 3.5 చూడండి: Es = (Δq/Δp) × (p/q) — SM ఉదాహరణ 500/100 × 2,000/2,500 = 4; %ΔP = %ΔQ ÷ Es = 20% ÷ 1.25 = 16%, కాబట్టి కొత్త price ₹11.60.*	Q3, Q4	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Aug	3.5, pp. 2.80 – 2.81
3.4.4	*అంశం 3.6 చూడండి: supply పెరిగి demand తగ్గినప్పుడు equilibrium price తప్పకుండా తగ్గుతుంది; quantity లో మార్పు అనిశ్చితం.*	Q6	MTP 2026-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
3.4.5	విభాగం 2, అంశం 2.4 చూడండి: consumer surplus భావనను ప్రతిపాదించింది Alfred Marshall.	Q5	MTP 2026-Apr S1	2.4, p. 2.54

అంశం 3.5 Elasticity of Supply

24 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 22 · RTP – · MTP 8

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.1	Elasticity of supply అంటే price మార్పుకు quantity supplied స్పందించే తీరు: Es = quantity supplied లో % మార్పు ÷ price లో % మార్పు = (Δq/Δp) × (p/q); ఇక్కడ p, q అసలు (original) విలువలు. Price, quantity supplied ఒకే దిశలో కదులుతాయి కాబట్టి ఇది positive. మార్చి రాస్తే: %ΔQs = Es × %ΔP (5 × 15% = 75%), %ΔP = %ΔQs ÷ Es.	Q1, Q5, Q9, Q13, Q14, Q15 (+ 3.4 Q3, 3.4 Q4)	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2022-Jun, 2023-Jun, 2023-Dec, 2024-Sep, 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1	3.5, pp. 2.80 – 2.81

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.2	Supply elasticity ని రెండు విధాలుగా కొలుస్తారు: point elasticity (supply curve పై ఒక బిందువు వద్ద), arc elasticity (రెండు బిందువుల మధ్య). 'Inelasticity', 'perfect elasticity' అనేవి స్థాయిలు (degrees), కొలత పద్ధతులు కావు.	Q8, Q22	PYQ 2022-Jun, 2026-Jan	3.5.1, p. 2.84; Summary, p. 2.89
3.5.3	Point elasticity: Es = (dq/dp) × (p/q); ఇక్కడ dq/dp అంటే supply function లో p యొక్క coefficient — ముందుగా ఇచ్చిన p వద్ద q కనుక్కోండి (p = 30 వద్ద Q = 20p − 200: 20 × 30/400 = 1.5; p = 10 వద్ద q = 120 + 6p: 6 × 10/180 = 1/3).	Q7, Q17	PYQ 2021-Dec, 2025-Jan; MTP 2025-Aug S2	3.5.1, pp. 2.84 – 2.85
3.5.4	Arc elasticity (రెండు prices మధ్య): Es = (Q2 − Q1)/(Q2 + Q1) × (P2 + P1)/(P2 − P1) (50/350 × 210/10 = 3).	Q20	PYQ 2025-May	3.5.1, p. 2.85
3.5.5	Perfectly inelastic supply: Es = 0 — price ఎంతైనా quantity supplied మారదు; supply curve నిలువుగా (Y-axis కు సమాంతరంగా) ఉంటుంది. Economy కు భూమి (land) మొత్తం supply దీనికి ప్రామాణిక ఉదాహరణ: demand మార్పులు దాన్ని ప్రభావితం చేయవు.	Q2, Q3, Q10, Q21	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2019-Nov, 2022-Jun, 2026-Jan; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	3.5.0 (i), p. 2.81 (land ఉదాహరణ SM లో లేదు)
3.5.6	Relatively less-elastic supply: 0 < Es < 1 (%ΔQ < %ΔP); relatively greater-elastic supply: 1 < Es < ∞ — చిన్న price మార్పుకు quantity గణనీయంగా మారుతుంది; unit-elastic: Es = 1 (%ΔQ = %ΔP), ఇదే విభజన రేఖ. Origin గుండా వెళ్ళే సరళరేఖ supply curve కు దాని కోణం ఏదైనా Es = 1.	Q6, Q23	PYQ 2020-Nov; MTP 2025-Aug S2, 2025-Dec S1	3.5.0 (ii) – (iv), pp. 2.82 – 2.83 (origin-line నియమం SM లో లేదు)
3.5.7	Perfectly elastic supply: Es = ∞ — supply curve అడ్డంగా (X-axis కు సమాంతరంగా) ఉంటుంది; తక్కువ price వద్ద ఏమీ supply కాదు, ఆ price వద్ద ఎంత పరిమాణమైనా supply అవుతుంది.	Q11, Q16, Q24	PYQ 2022-Dec, 2025-Jan, 2026-Sep	3.5.0 (v), p. 2.83
3.5.8	Output తో పాటు costs గణనీయంగా పెరిగినప్పుడు, production సంక్లిష్టంగా లేదా నెమ్మదిగా ఉన్నప్పుడు (aircraft), కాలవ్యవధి తక్కువగా ఉన్నప్పుడు, capacity పూర్తిగా వాడుకలో ఉన్నప్పుడు, inputs లేదా skilled labour కొరతగా ఉన్నప్పుడు, లేదా good ను విలువ కోల్పోకుండా నిల్వ చేయలేనప్పుడు supply తక్కువ elastic — అందుకే eggs వంటి perishables కు, tourist రద్దీలో hotel rooms కు inelastic supply (Es < 1). ఎక్కువ కాలవ్యవధి, చాలా మంది producers, తక్కువ entry barriers, spare capacity, సులభ నిల్వ, సులభమైన factor substitution, mobility ఉన్నప్పుడు అది ఎక్కువ elastic.	Q4, Q12, Q19	PYQ 2019-May, 2023-Jun; MTP 2025-Jan S2	3.5.2, pp. 2.85 – 2.86

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.9	*అంశం 3.1 చూడండి: production లో substitutes అయిన goods విషయంలో, corn కు demand పెరిగితే inputs wheat నుంచి మళ్లుతాయి, కాబట్టి wheat supply తగ్గుతుంది.*	Q18	MTP 2025-Jan S2	3.1 (ii), p. 2.75

అంశం 3.6 Equilibrium Price

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP – · MTP 2

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.6.1	Equilibrium price ను demand, supply ల ఖండన (intersection) నిర్ణయిస్తుంది: quantity demanded, quantity supplied కు సమానం; అమ్ముడుపోని నిల్వ ఉండదు, excess demand ఉండదు. దీన్ని market equilibrium లేదా market clearing price అనీ అంటారు. దానికి పైన excess supply price ను కిందికి నెడుతుంది; దానికి కింద excess demand దాన్ని పైకి నెడుతుంది.	Q3	PYQ 2023-Dec	3.6, p. 2.87
3.6.2	Algebraic equilibrium: Qd = Qs గా పెట్టి P కనుక్కోండి, తర్వాత Q (12 − 2P = 3 + P → P = 3, Q = 6).	Q5	MTP 2025-Apr S1, 2025-Dec S1	3.6, p. 2.87
3.6.3	Producer surplus అంటే ఒక unit ను దాని cost of production కంటే ఎక్కువకు అమ్మడం వల్ల producers కు వచ్చే ప్రయోజనం; producer supply చేయడానికి సిద్ధపడే కనీస price కంటే market price ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు ఇది వస్తుంది — supply curve పైన, price line కింద ఉండే ప్రాంతం.	Q2	PYQ 2022-Dec	3.6.1, p. 2.88
3.6.4	Demand తగ్గి supply పెరిగినప్పుడు equilibrium price తప్పకుండా తగ్గుతుంది (రెండు shifts దాన్ని కిందికి నెడతాయి), కానీ quantity పై ప్రభావం అనిశ్చితం (shifts quantity ని వ్యతిరేక దిశల్లో లాగుతాయి).	Q4 (+ 3.4 Q6)	PYQ 2026-Jan; MTP 2026-Apr S1	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)
3.6.5	Short-run price ను market price అనీ అంటారు (ICAI keyed answer). SM equilibrium price ను 'market equilibrium' లేదా 'market clearing price' అంటుంది, short-run price అనదు.	Q1	PYQ 2018-May	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)

భాగం B — అధ్యాయం 2 One-liner పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)

పునరావృతాలు తొలగించి, Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం. పూర్తి వాక్యం, Scanner ప్రశ్నలు, SM పేజీ ఉన్న భాగం A వరుస(ల)కు వెళ్లడానికి 'భాగం A ఉల్లేఖనం' మీద నొక్కండి. ఈ అధ్యాయంలో ICAI అడిగిన సందర్భాల్లో దాదాపు 57% ఒక్క ★★★ పంక్తుల్లోనే ఉన్నాయి.

విభాగం 1 — Law of Demand and Elasticity of Demand

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Business firms తమ products కు ఉన్న demand ను విశ్లేషించాలి.	★	1.0.1
2	Demand = ఒక నిర్దిష్ట కాలంలో వివిధ prices వద్ద buyers కొనడానికి ఇష్టపడే మరియు కొనగలిగే పరిమాణం — కేవలం కోరిక (desire) కంటే ఎక్కువ.	★	1.0.2
3	Effective demand = కోరిక (desire) + కొనే సాధనాలు (means to purchase) + వాటిని వాడే సంసిద్ధత (unlimited wants ఇందులో అంశం కాదు).	★★	1.0.3, 1.1.18
4	నిర్ణాయకాలు: సొంత price, సంబంధిత goods prices, disposable income, అభిరుచులు (tastes), expectations, జనాభా పరిమాణం, వయసు, national income, దాని పంపిణీ, credit, interest, government policy — cost of production కాదు.	★★	1.1.1, 1.1.12
5	Ceteris paribus = ఇతర అంశాలు సమానంగా ఉంటే.	★	1.1.2
6	సంబంధిత goods: రెండు రకాలు — complements, substitutes.	★	1.1.3
7	Complements (కలిసి వినియోగించేవి — car & petrol, computer & software): demand vs complement price = విలోమం (inverse).	★★	1.1.4
8	Substitutes (బదులుగా వాడేవి — tea & coffee): demand vs substitute price = ప్రత్యక్షం (direct).	★★	1.1.5
9	Normal goods: income తో పాటు demand పెరుగుతుంది; inferior goods: ఒక income స్థాయి వరకు మాత్రమే demand పెరుగుతుంది, తర్వాత తగ్గుతుంది.	★	1.1.6, 1.1.7
10	Demonstration effect — James Duesenberry — ఇతరుల consumption ను అనుకరించడం.	★★	1.1.8, 1.2.6
11	Bandwagon: ఇతరులు కొంటున్నారు కాబట్టి demand పెరుగుతుంది (share-market అనుచరులు).	★★	1.1.9
12	**Snob: ఇతరులు కొంటున్నారు కాబట్టి demand తగ్గుతుంది (ప్రత్యేకత/exclusivity; ఇతరుల consumption యొక్క function).**	★★★	1.1.10
13	Veblen: హోదా కోరే ధనికులు, conspicuous consumption; price యొక్క function.	★★	1.1.11, 1.0.4
14	Demand function Qx = f(Px, Y, Pr); సంబంధం లేని goods prices ను మినహాయిస్తారు.	★	1.2.1
15	Q = k/P ఒక rectangular hyperbola → ప్రతి బిందువు వద్ద Ep = 1.	★	1.2.2
16	**Law of demand (Marshall): ceteris paribus, price–quantity మధ్య విలోమ (inverse) సంబంధం.**	★★★	1.3.1, 1.3.2, 1.3.16
17	Demand curve యొక్క slope = −ΔP/ΔQ.	★	1.1.15

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
18	Market demand = individual demands యొక్క క్షితిజ సమాంతర కూడిక (horizontal summation).	★	1.3.3, 1.2.4
19	Price effect = substitution effect + income effect (Hicks & Allen); Marshall ప్రకారం → diminishing marginal utility.	★★	1.3.4, 1.3.1
20	**Substitution effect: relative price మార్పుకు స్పందన; price తగ్గినప్పుడు ఎప్పుడూ positive; దగ్గరి substitutes, తక్కువ switching cost, తక్కువ అసౌకర్యం ఉంటే బలంగా ఉంటుంది.**	★★★	1.3.5, 1.3.6, 1.1.14
21	Income effect = real income లో మార్పు వల్ల demand లో వచ్చే మార్పు.	★	1.3.7, 1.4.2
22	Inferior goods: income effect substitution effect కు వ్యతిరేకం; negative IE > SE → నియమం ఉల్లంఘన (Giffen paradox).	★★	1.3.8
23	Demand ఎందుకు కిందికి వాలుతుంది: price effect, diminishing MU, కొత్త consumers, వేర్వేరు ఉపయోగాలు.	★	1.3.9, 1.2.3
24	**మినహాయింపులు (Exceptions): conspicuous goods, Giffen goods, conspicuous necessities, price expectations, అసంపూర్ణ సమాచారం / అహేతుకత (irrationality), necessaries, speculative goods.**	★★★	1.3.10, 1.2.5
25	Conspicuous (prestige) goods: Veblen effect → పైకి వాలే (upward-sloping) demand curve.	★★	1.3.11
26	**Giffen: inferior, దగ్గరి substitutes ఉండవు, budget లో పెద్ద వాటా, upward-sloping curve (bajra); అన్ని Giffen goods inferior, కానీ అన్ని inferior goods Giffen కావు.**	★★★	1.3.12, 1.3.13
27	Conspicuous necessities: TV, refrigerator, AC — prices పెరిగినా demand తగ్గదు.	★	1.3.14
28	**Expansion = price తగ్గడం → ఎక్కువ demand (కిందికి కదలిక); contraction = price పెరగడం → తక్కువ demand (పైకి కదలిక).**	★★★	1.4.1
29	Price-యేతర అంశాలు curve ను జరుపుతాయి: కుడికి = increase in demand, ఎడమకు = decrease in demand.	★★	1.4.3, 1.3.15, 1.1.16
30	ఎడమవైపు shift: complement price పెరగడం, substitute price తగ్గడం, price తగ్గుతుందనే అంచనా, buyers తగ్గడం, income తగ్గడం (normal goods).	★	1.4.4
31	Curve మీద కదలిక = change in quantity demanded (సొంత price); shift = change in demand (ఇతర అంశాలు).	★★	1.4.5, 1.1.17
32	Elasticity = Q లో % మార్పు ÷ ఒక నిర్ణాయకంలో % మార్పు; 'elasticity' అని మాత్రమే అంటే = price elasticity.	★★	1.5.1
33	PED = (ΔQ/ΔP) × (P/Q), అసలు (original) base మీద; sign negative, పరిమాణాన్ని (magnitude) చదవండి.	★★	1.5.2
34	**కొత్త Q: ΔQ = Ep × Q × ΔP/P; కొత్త P: %ΔP = %ΔQ ÷ Ep.**	★★★	1.5.3, 1.5.4

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
35	Point elasticity: అతి సూక్ష్మ (infinitesimal) మార్పు; −(dq/dp) × (p/q) = price–quantity నిష్పత్తి × slope యొక్క reciprocal; Q = a − bP → dQ/dP = −b.	★★	1.5.5, 1.5.6
36	Linear curve: కింది భాగం ÷ పై భాగం (lower ÷ upper segment); మధ్య బిందువు 1, price-axis చివర ∞, quantity-axis చివర 0.	★★	1.5.7
37	**Arc: రెండు బిందువులు, పెద్ద మార్పులు, సగటు base — (Q2−Q1)/(Q2+Q1) × (P2+P1)/(P2−P1), sign వదిలేస్తారు.**	★★★	1.5.8, 1.5.9, 1.2.8
38	**0 నుంచి ∞ వరకు విలువలు: 0 నిలువు; < 1 నిటారు (steep); 1 rectangular hyperbola; > 1 చదునైన (flat).**	★★★	1.5.10, 1.5.11, 1.5.12, 1.5.14
39	Ep = ∞: price స్థాయి వద్ద అడ్డంగా, నిలువు axis ను తాకుతూ — perfect competition.	★★	1.5.13, 1.3.17
40	**TR = P × Q; elastic: price పెరిగితే → TR తగ్గుతుంది; unitary: TR మారదు; inelastic: price పెరిగితే → TR పెరుగుతుంది.**	★★★	1.5.15, 1.5.16
41	**PED నిర్ణాయకాలు: substitutes, budget వాటా (పెద్ద వాటా → ఎక్కువ elastic), luxury vs necessity, ఉపయోగాల సంఖ్య, సమయం, అలవాట్లు, tied demand, price range, చిన్న complements.**	★★★	1.5.17, 1.4.7
42	**అలవాటైన consumption, necessities (ఉప్పు, మందులు, కూరగాయలు) → inelastic; jewellery → elastic.**	★★★	1.5.18, 1.5.19
43	Demand ఎక్కువ elastic → tax భారం seller పై ఎక్కువ; revenue కోసం governments inelastic goods పై tax వేస్తాయి; ed > 1 అయితేనే భారీ taxes consumption ను అరికడతాయి.	★★	1.5.20, 1.3.19, 1.6.5
44	Income elasticity = Q లో % మార్పు ÷ income లో % మార్పు.	★★	1.6.1
45	**Ei > 1 అయితే luxury; 0 < Ei < 1 అయితే necessity (normal); Ei < 0 అయితే inferior.**	★★★	1.6.2, 1.6.3, 1.4.8, 1.5.22
46	Income elasticity short run, long run లలో వేరుగా ఉంటుంది (long run లో ఎక్కువ).	★	1.6.4
47	Cross demand: substitutes కు cross-demand curve పైకి వాలుతుంది.	★	1.7.1
48	**Ec = Qx లో % మార్పు ÷ Py లో % మార్పు — sign ముఖ్యం.**	★★★	1.7.3, 1.5.23, 1.2.9
49	**Substitutes: Ec positive (perfect substitutes ∞); సంబంధం లేని goods: 0.**	★★★	1.7.4, 1.7.5
50	Complements: Ec negative (0 కంటే కొంచెం తక్కువ = బలహీనం; బాగా negative = బలమైనది); blazer & jacket complements కావు.	★★	1.7.6, 1.7.2
51	అంచనా: Qx లో % మార్పు = Ec × Py లో % మార్పు.	★	1.7.7, 1.8.4
52	**Advertisement elasticity = Qd లో % మార్పు ÷ ad spend లో % మార్పు; సాధారణంగా positive, 0 నుంచి ∞; > 1 = ad spend కంటే demand వేగంగా పెరుగుతుంది.**	★★★	1.8.1, 1.8.2, 1.8.3

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
53	**ఈ విభాగం బయటివి: consumer equilibrium, IC properties, cardinal approach (విభాగం 2); supply, cost (విభాగం 3); AR = demand curve (అధ్యాయం 4); multiplier (National Income); direct vs derived demand; comforts.**	★★★	1.1.13, 1.5.24, 1.3.18, 1.5.25, 1.2.7, 1.4.6

విభాగం 2 — వినియోగదారుని ప్రవర్తన సిద్ధాంతం (Theory of Consumer Behaviour)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Utility = కోరిక తీర్చే శక్తి (want-satisfying power); సాపేక్షం, వ్యక్తిగతం — వ్యక్తి, సమయం, ప్రదేశాన్ని బట్టి మారుతుంది.	★	2.0.1
2	కోరికలు: necessaries · comforts · luxuries; comforts, necessaries కు luxuries కు మధ్య ఉంటాయి.	★	2.1.1
3	**TU = ∑MU; MU = TUn − TUn−1 = TU కి చేరిక; మొదటి unit వద్ద TU = MU.**	★★★	2.2.1, 2.3.4
4	MU తగ్గుతున్నా +ve → TU తగ్గుతున్న రేటుతో పెరుగుతుంది; MU = 0 → TU గరిష్ఠం (satiation); MU −ve → TU తగ్గుతుంది.	★★	2.2.2
5	Law of DMU: ప్రతి అదనపు unit తక్కువ కలుపుతుంది; తగ్గేది MU (TU కాదు); మొదటి unit అత్యధికం ఇస్తుంది; ప్రతి కోరికా satiable.	★	2.3.1
6	Utility ని utils లో కొలుస్తారు; MU analysis cardinal.	★	2.3.2
7	DMU assumptions: ఒకేలాంటి standard units · అలవాటు, అభిరుచి, income మారవు · నిరంతర consumption · gold/cash కు కాదు.	★	2.3.3
8	**Consumer surplus (Marshall) = consumer చెల్లించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నది − వాస్తవంగా చెల్లించేది (అన్ని discounts తీసివేశాక).**	★★★	2.4.1, 2.4.2
9	**CS law of DMU నుంచి ఉత్పన్నం; MU = price అయ్యే వరకు కొంటాడు; marginal unit పై surplus సున్నా.**	★★★	2.4.3, 2.3.5, 2.2.4
10	CS ↔ demand curve; demand curve కింద, price line పైన త్రిభుజాకార ప్రాంతం.	★	2.4.4
11	Price ↑ అయితే → CS ↓; price ↓ అయితే → CS ↑.	★★	2.4.5
12	CS పరిమితులు: కచ్చితంగా కొలవలేం · necessaries కు అనంతం · substitutes ప్రభావితం చేస్తాయి.	★	2.4.6
13	IC analysis = preferences పై ఆధారపడిన ordinal approach; Hicks & Allen.	★★	2.5.1
14	'More is better' (non-satiation) = monotonic preferences (ఏకదిశ ప్రాధాన్యాలు).	★	2.5.2
15	IC = సమాన సంతృప్తి ఇచ్చే combinations (iso-utility); కుడివైపు కిందికి వాలుతుంది.	★★	2.5.3
16	MRS = సంతృప్తి స్థిరంగా ఉంచి X ను Y తో మార్చుకునే రేటు = ΔY/ΔX = MUx/MUy; తగ్గుతూ ఉంటుంది → convex IC.	★★	2.5.4

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
17	**IC లక్షణాలు: కిందికి వాలుతుంది · convex · ఎప్పుడూ ఖండించుకోవు · ఎత్తైనది = మెరుగైనది · axes ను ఎప్పుడూ తాకదు.**	★★★	2.5.5
18	**Perfect substitutes → సరళరేఖ; perfect complements → L-shaped (లంబకోణ మలుపు).**	★★★	2.5.6
19	Budget line = price line; లోపల (K) = underspending; బయట (H) = unattainable (అందనిది).	★★	2.5.7
20	Intercept = income ÷ ఆ good price; slope = Px/Py (relative prices).	★★	2.5.8, 2.5.9
21	Budget line shifts: income మార్పు → సమాంతరం; ఒక price మార్పు → ఆ axis పై rotation (price పెరిగితే తక్కువ IC).	★★	2.5.10
22	**Equilibrium: price line అత్యంత ఎత్తైన IC కి tangent; MRSxy = MUx/MUy = Px/Py; MUx/Px = MUy/Py.**	★★★	2.5.11, 2.5.12
23	IC మెరుగు: కొలవాల్సిన అవసరం లేదు · అనేక goods · money MU స్థిరం అనే ఊహ లేదు · income, substitution effects ను వేరు చేస్తుంది.	★	2.5.13
24	**SM బయటివి: substitution effect = అదే IC మీద కదలిక; inferior goods → negative income effect; Giffen Engel curve కిందికి వాలుతుంది.**	★★★	2.5.14, 2.5.15, 2.3.7

విభాగం 3 — Supply

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Supply = ఒక కాలంలో వివిధ prices వద్ద producers అందించడానికి ఇష్టపడే, సమర్థులైన పరిమాణం; అమ్మకానికి పెట్టినది, తప్పనిసరిగా అమ్ముడైనది కాదు; ఒక flow.	★★	3.0.1, 3.0.2
2	నిర్ణాయకాలు: సొంత price · సంబంధిత goods · factor prices · technology · govt policy · competition · expectations · sellers సంఖ్య (consumer preferences కాదు).	★	3.1.1
3	Y price ↑ → X quantity supplied ↓ (production లో substitutes).	★	3.1.2, 3.5.9
4	Law of supply: ceteris paribus, price–quantity ప్రత్యక్ష సంబంధం; ఎక్కువ price = ఎక్కువ profit.	★	3.2.1, 3.2.2
5	Supply curve సొంత price తప్ప ప్రతి అంశాన్నీ స్థిరంగా ఉంచుతుంది.	★	3.2.3
6	సొంత price మార్పు = curve మీద కదలిక: expansion (price ↑) / contraction (price ↓).	★	3.3.1
7	ఇతర అంశం = shift: కుడికి = increase, ఎడమకు = decrease; కొత్త firms → కుడికి; tax, wage costs → ఎడమకు.	★★	3.4.1, 3.4.2, 3.2.4
8	**Es = %ΔQs ÷ %ΔP = (Δq/Δp) × (p/q), అసలు p, q; positive.**	★★★	3.5.1, 3.4.3
9	**కొలత: point Es = (dq/dp) × (p/q); arc Es = (Q2 − Q1)/(Q2 + Q1) × (P2 + P1)/(P2 − P1).**	★★★	3.5.2, 3.5.3, 3.5.4

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
10	**Es = 0 → నిలువు (Y-axis కు సమాంతరం), ఉదా. land; Es = ∞ → అడ్డం (X-axis కు సమాంతరం).**	★★★	3.5.5, 3.5.7
11	0 < Es < 1 less elastic · Es > 1 greater elastic · Es = 1 unit (origin గుండా వెళ్ళే line).	★★	3.5.6
12	Es తక్కువ: పెరిగే costs, సంక్లిష్ట production, తక్కువ కాలం, spare capacity లేకపోవడం, inputs కొరత, నిల్వ చేయలేని goods.	★★	3.5.8
13	Equilibrium: Qd = Qs; market clearing price; Qd = Qs ను algebraic గా పరిష్కరించండి.	★★	3.6.1, 3.6.2
14	Producer surplus: కనీస supply price కంటే ఎక్కువ price; supply curve పైన, price line కింద ఉండే ప్రాంతం.	★	3.6.3
15	Demand ↓ + supply ↑ → price తగ్గుతుంది, quantity అనిశ్చితం (SM లో లేదు).	★	3.6.4, 3.4.4
16	Short-run price = market price (PYQ మాత్రమే).	★	3.6.5

అధ్యాయం 3

Production, Cost సిద్ధాంతం (Theory of Production and Cost)

248 Scanner ప్రశ్నలు · 107 one-liners · 66 పునశ్చరణ సూచికలు

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners

విభాగం 1: Production సిద్ధాంతం (Theory of Production)

SM అధ్యాయం 3, విభాగం 1, పేజీలు 3.2 – 3.34

అంశం 1.0 Production అర్థం (Meaning of Production)

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 5 · RTP – · MTP –

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.0.1	Economics లో production అంటే utility ని సృష్టించడం లేదా పెంచడం (creation or addition of utility) — పదార్థాన్ని (matter) సృష్టించడం కాదు, ఎందుకంటే మనిషి పదార్థాన్ని సృష్టించలేడు; ఇప్పటికే ఉన్నదాని రూపాన్ని మాత్రమే మారుస్తాడు (వడ్రంగి కలపను బల్లగా మారుస్తాడు). మానవ కోరికలను (human wants) తీర్చగల outputs గా inputs ను మార్చే ఏ ఆర్థిక కార్యకలాపమైనా (economic activity) production.	Q1, Q4	PYQ 2018-May, 2021-Jan	1.0, p. 3.3
1.0.2	Production లో goods తో పాటు services కూడా వస్తాయి (డాక్టర్లు, లాయర్లు, ఉపాధ్యాయులు, నటులు, నర్తకుల పని production), కానీ ప్రేమ, అనురాగంతో (love and affection) ఇంట్లో చేసే పని, స్వచ్ఛంద సేవలు (voluntary services), స్వంత వినియోగం (self-consumption) కోసం ఉత్పత్తి చేసిన goods ఇందులో **రావు** — market లో మారకం చేయాలనే ఉద్దేశం (intention to exchange) production కు తప్పనిసరి అంశం.	Q3, Q5	PYQ 2019-May, 2024-Sep	1.0, pp. 3.3 – 3.4
1.0.3	అధ్యాయం 1 చూడండి: వ్యాపార నిర్ణయాలు అవసరమైన అంశాలు — optimum output, ఏ price కు అమ్మాలి, product ను market లో ఎలా నిలపాలి, అందులోని risks, uncertainties ను ఎలా ఎదుర్కోవాలి — ఇవన్నీ (all of these).	Q2	PYQ 2018-Nov	SM అధ్యాయం 3 విభాగం 1 లో లేదు (PYQ మాత్రమే)

అంశం 1.1 Factors of Production

41 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 38 · RTP 1 · MTP 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.1	Land, labour, capital, entrepreneurial ability — goods, services ఉత్పత్తిని సాధ్యం చేసే నాలుగు factors లేదా resources; land ప్రకృతి ఇచ్చిన ఉచిత కానుక (free gift of nature), మానవ ప్రయత్నం (human endeavour) మాత్రం labour, capital, entrepreneurial skills గా విడిపోతుంది.	Q27	PYQ 2025-Sep	1.1, p. 3.5
1.1.2	Land కు ఏడు లక్షణాలు: ప్రకృతి ఉచిత కానుక (free gift of nature); supply స్థిరం (supply is fixed); శాశ్వతం (permanent), మౌలిక, నాశనం కాని శక్తులు (original and indestructible powers) కలది (Ricardo) — కాబట్టి నశించేది (perishable) **కాదు**; నిష్క్రియ factor (passive factor), సక్రియ (active) **కాదు**; భౌగోళిక అర్థంలో కదలనిది (immobile); బహుళ ఉపయోగాలు (multiple uses); విజాతీయం (heterogeneous) — ఏ రెండు భూభాగాలూ ఒకేలా ఉండవు (సారంలో, స్థానంలో తేడా ఉంటుంది), కాబట్టి సజాతీయం (homogeneous) **కాదు**.	Q2, Q11, Q14, Q16, Q21, Q24, Q37	PYQ (CPT) 2016-Dec, 2018-Nov, 2022-Jun, 2022-Dec, 2023-Jun, 2024-Jun, 2025-Jan, 2026-Sep	1.1.0, p. 3.6
1.1.3	Land supply స్థిరం: demand లో ఏ మార్పూ ఉనికిలో ఉన్న land పరిమాణాన్ని మార్చలేదు, కాబట్టి economy దృష్టిలో దాని supply perfectly inelastic (కానీ ఒక firm దృష్టిలో relatively elastic).	Q4, Q21	PYQ 2019-Nov, 2024-Jun	1.1.0 (ii), p. 3.6
1.1.4	Land ఒక passive factor — దానిపై మానవ ప్రయత్నం జరగనిదే అది ఏమీ ఉత్పత్తి చేయదు; labour ఒక active factor — దాని సక్రియ భాగస్వామ్యం లేకుండా land, capital ఏమీ ఉత్పత్తి చేయకపోవచ్చు.	Q8	PYQ 2021-Jul	1.1.0 (iv), p. 3.6; 1.1.1, p. 3.7
1.1.5	Labour అంటే ఆర్థిక ప్రతిఫలం (economic reward) కోసం చేసే మానసిక లేదా శారీరక శ్రమ (ప్రేమ, అనురాగంతో కాదు). లక్షణాలు: మానవ ప్రయత్నం; నశించేది (perishable — నిల్వ చేయలేం); active factor; శ్రామికుడి నుంచి విడదీయలేనిది (inseparable from the labourer); విజాతీయం (heterogeneous); అన్ని labour లూ productive కాకపోవచ్చు; బలహీన (తక్కువ) bargaining power — reserve price ఉండదు; కదలగలది (mobile — అడ్డంకులు ఉన్నా); labour కు ఉన్న demand కు తగ్గట్టు labour supply లో వేగవంతమైన సర్దుబాటు **ఉండదు**.	Q18, Q33, Q36	PYQ 2023-Dec, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S1	1.1.1, pp. 3.6 – 3.8

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.6	శ్రమ గంటలు, విశ్రాంతి గంటల (hours of labour and hours of leisure) మధ్య శ్రామికుడి ఎంపిక వల్లే labour supply curve కు backward-bending ఆకారం వస్తుంది: wages పెరిగితే మొదట అతను ఎక్కువ పని చేస్తాడు, కానీ కోరుకున్న ఆదాయ స్థాయి దాటాక ఎక్కువ డబ్బు కంటే ఎక్కువ విశ్రాంతి, విరామాన్నే (rest and leisure) ఇష్టపడతాడు.	Q35	MTP 2026-Apr S2	1.1.1, p. 3.8
1.1.7	Capital అంటే ఒక వ్యక్తి లేదా సమాజ సంపదలో (wealth) మరింత సంపద ఉత్పత్తికి వాడే భాగం — 'produced means of production' లేదా 'man-made instruments of production'; ఆదాయ ప్రవాహాన్ని (flow of income) ఇచ్చే ఒక stock concept, (land, labour లా కాకుండా) primary factor కాదు.	Q32	PYQ 2026-May	1.1.2, p. 3.8
1.1.8	Capital రకాలు: Fixed — మన్నికైనది, కాలక్రమంలో వరుస సేవలు అందిస్తుంది (పనిముట్లు, యంత్రాలు); Circulating — ఒక్కసారి వాడకంలోనే production లో తన పని పూర్తి చేస్తుంది, మళ్లీ వాడకానికి అందుబాటులో ఉండదు (విత్తనాలు, ఇంధనం, ముడి పదార్థాలు); Real — భౌతిక వస్తువులు; Human — నైపుణ్యం, సామర్థ్యం; Tangible vs Intangible (ఇంద్రియాలకు గోచరించని హక్కులు, ప్రయోజనాలు: copyrights, goodwill, patent rights); Individual — వ్యక్తిగత ఆస్తి; Social — మొత్తం సమాజానికి చెందినది (రోడ్లు, వంతెనలు).	Q20, Q25, Q29, Q34, Q38	PYQ 2024-Jun, 2025-May, 2026-Jan, 2026-Sep; RTP 2026-May; MTP 2025-May S2	1.1.2, pp. 3.8 – 3.9
1.1.9	Entrepreneur land, labour, capital ను సమీకరించి, సరైన నిష్పత్తిలో కలిపి, production ప్రారంభించి, risks భరిస్తాడు. విధులు: (i) వ్యాపార సంస్థను ప్రారంభించడం, వనరుల సమన్వయం (initiating business enterprise and resource co-ordination — మొట్టమొదటిది, అతి ముఖ్యమైనది); (ii) risk లేదా uncertainty భరించడం (risk or uncertainty bearing); (iii) innovations. రోజువారీ organisation, management (routine organisation and management) — ఉదా. రోజువారీ production పర్యవేక్షణ — ఒక manager పని, entrepreneur కు తప్పనిసరి విధి **కాదు**.	Q9, Q30, Q39	PYQ 2021-Jul, 2026-Jan, 2026-Sep	1.1.3, pp. 3.10 – 3.11
1.1.10	Profit అంటే entrepreneur తన ప్రయత్నాలకు, risk-taking కు పొందే ప్రతిఫలం — అద్దెకు తీసుకున్న factors కు నిర్ణీత ఒప్పంద ప్రతిఫలాలు (labour కు wages, land కు rent, capital కు interest) చెల్లించాక మిగిలే అనిశ్చిత మిగులు (uncertain surplus); అతనికి profits రావచ్చు, లేదా losses రావచ్చు.	Q12	PYQ 2022-Jun	1.1.3 (i), p. 3.11

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.11	Risk bearing entrepreneur యొక్క అత్యంత ముఖ్యమైన విధి: దాదాపు మిగతా అన్ని విధులనూ జీతం పొందే managers కు అప్పగించవచ్చు, కానీ risk bearing ను అప్పగించలేం. Frank Knight: profit అంటే uncertainties భరించినందుకు ప్రతిఫలం (insure చేయలేని risks).	Q23	MTP 2024-Dec S1	1.1.3 (ii), pp. 3.11 – 3.12
1.1.12	Innovative entrepreneurship (the innovation theory) Schumpeter ది: entrepreneur యొక్క నిజమైన విధి నిరంతరం innovations ప్రవేశపెట్టడం — ఒక కొత్త ఆలోచన లేదా ఆవిష్కరణ (invention) యొక్క వాణిజ్య వినియోగం (commercial application) (కొత్త products, processes, ముడి పదార్థాల వనరులు, technology, business models, markets).	Q5, Q15, Q17, Q23	PYQ 2020-Nov (×2), 2023-Jun, 2023-Dec; MTP 2024-Dec S1	1.1.3 (iii), p. 3.12
1.1.13	ఒక enterprise కు ఐదు లక్ష్యాలు (objectives): Organic, Economic, Social, Human, National. Organic = మనుగడ (survive) కోసం కనీస మౌలిక లక్ష్యం — తన costs ను రాబట్టే price కు ఉత్పత్తి చేసి పంపిణీ చేయగలిగితేనే enterprise మనుగడ సాగిస్తుంది — మనుగడ ఖాయమయ్యాక, growth, expansion.	Q26, Q41	PYQ 2025-May, 2026-Sep	1.1.3, pp. 3.12 – 3.13
1.1.14	Accounting profit లో explicit costs మాత్రమే తీసివేస్తారు; economic profit లో explicit, implicit costs **రెండూ** తీసివేస్తారు (స్వంత factors యొక్క opportunity cost), కాబట్టి economic profit సాధారణంగా accounting profit కంటే తక్కువ.	Q19	PYQ 2023-Dec	1.1.3, p. 3.14
1.1.15	Human objectives లో పని విషయాన్ని (job contents) ఆసక్తికరంగా, సవాలుగా చేయడం ఉంటుంది (fair deal, కొత్త నైపుణ్యాలు, decision-making లో భాగస్వామ్యం కూడా); National objectives లో యువకులకు apprentices గా శిక్షణ ఇచ్చి skill formation కు తోడ్పడటం ఉంటుంది (సమాన అవకాశం, national priorities, స్వావలంబన (self-reliance) కూడా).	Q31, Q40	PYQ 2026-May, 2026-Sep	1.1.3, pp. 3.15 – 3.16
1.1.16	Market ను గుర్తించాక, enterprise 4 P's — Product, Promotion, Price, Place — పై నిర్ణయం తీసుకుంటుంది.	Q28	PYQ 2025-Sep	1.1.3 (marketing కు సంబంధించిన సమస్యలు — Problems relating to marketing), p. 3.19
1.1.17	*అంశం 1.2 చూడండి: AP గరిష్ఠంగా ఉన్నచోట మాత్రమే AP = MP; MP గరిష్ఠం వద్ద (point of inflexion) AP ఇంకా MP కంటే తక్కువే — కాబట్టి 'when MP is maximum, AP equals MP' అనేది తప్పు ప్రకటన (false statement).*	Q10	PYQ 2021-Dec	1.2.1, pp. 3.23 – 3.25

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.18	Profit-maximising output అంటే MR = MC అయ్యే చోటు (ప్రశ్నలోని 'output maximised' అంటే profit-maximising output).	Q13	PYQ 2022-Jun	SM అధ్యాయం 3 విభాగం 1 లో లేదు (PYQ మాత్రమే); SM అధ్యాయం 4, p. 4.31 చూడండి
1.1.19	Large-scale production వల్ల వచ్చే economies రెండు రకాలు — internal, external.	Q7	PYQ 2021-Jan	SM అధ్యాయం 3 విభాగం 1 లో లేదు (PYQ మాత్రమే); SM విభాగం 2, 2.4, p. 3.48 చూడండి
1.1.20	Disguised unemployment: marginal productivity సున్నా లేదా దాదాపు సున్నా అయిన అదనపు కార్మికులు (surplus workers) — వారిని తొలగించినా total output మారదు.	Q3	PYQ 2019-May	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)
1.1.21	Consumption అన్ని production కార్యకలాపాలకు ఆధారం — మానవ కోరికలు తీర్చడానికే goods, services ఉత్పత్తి అవుతాయి (ICAI ఇచ్చిన keyed answer).	Q6	PYQ 2020-Nov	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)
1.1.22	Long run లో labour supply తగ్గితే ఉత్పాదక సామర్థ్యం (productive capacity) తగ్గుతుంది: output పడిపోతుంది, aggregate price level పెరుగుతుంది.	Q1	PYQ 2018-May	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)
1.1.23	Investment multiplier k = ΔY/ΔI = 1/(1 − MPC), కాబట్టి MPC = 1 − 1/k; ΔI = ₹600 cr, ΔY = ₹1,800 cr అయితే k = 3, MPC = 2/3 — 'None of these'.	Q22	MTP 2024-Aug	SM అధ్యాయం 3 విభాగం 1 లో లేదు (MTP మాత్రమే)

అంశం 1.2 Production Function

65 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 62 · RTP 1 · MTP 18

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.1	Production function = inputs, output మధ్య సాంకేతిక (technical/technological) సంబంధం, Q = f(a, b, c, d … n). Samuelson: ఉత్పత్తి చేయగల గరిష్ఠ output కు, దాన్ని తయారుచేయడానికి కావలసిన input కు మధ్య సంబంధం — ఒక నిర్దిష్ట సాంకేతిక జ్ఞాన స్థితిలో (given state of technical knowledge) ఇచ్చిన inputs పరిమాణాల నుంచి వచ్చే గరిష్ఠ output; ఇచ్చిన output పరిమాణం పొందడానికి కావలసిన వివిధ inputs కనిష్ఠ పరిమాణాలుగా కూడా దీన్ని నిర్వచించవచ్చు.	Q13, Q25, Q44, Q47, Q59, Q62	PYQ 2020-Nov (×2), 2023-Jun, 2025-Jan, 2025-May, 2026-May; MTP 2025-Dec S1	1.2, p. 3.20; Summary, p. 3.33

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.2	Short run: కనీసం ఒక input పరిమాణం మారదు (capital స్థిరం); long run: అన్ని factors of production variable. ఈ తేడా క్యాలెండర్ కాలాన్ని (calendar time) కొలిచేది కాదు.	Q54	PYQ 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2	1.2, p. 3.21
1.2.3	Cobb-Douglas (Paul H. Douglas, C.W. Cobb, USA) మొత్తం American manufacturing కు సంబంధించిన ఒక statistical production function: output అంటే manufacturing production, inputs అంటే labour, capital. Q = K·L^a·C^(1–a), ఇక్కడ L = labour, C = capital, K, a = positive constants. Manufacturing production పెరుగుదలలో labour దాదాపు 3/4, capital దాదాపు 1/4 వాటా ఇచ్చాయి.	Q16, Q41, Q55	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2025-Jan, 2025-Sep	1.2.0, pp. 3.21 – 3.22
1.2.4	ఒక variable input (labour) తో, మిగతా అన్ని inputs స్థిరంగా ఉంటే, ఆ నియమాన్ని law of variable proportions, law of returns to a variable input, లేదా law of diminishing returns అంటారు; ఇది short run లో మాత్రమే (అన్ని factors ను కలిపి మార్చలేనప్పుడు) పనిచేస్తుంది — long run లో కాదు.	Q4, Q18, Q20, Q33	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2022-Jun, 2024-Sep	1.2.1, pp. 3.22, 3.24; Summary, p. 3.33
1.2.5	Marginal product = variable factor లో ఒక unit మార్పుకు total product లో మార్పు — మిగతా inputs మారకుండా, variable input ను ఇంకో unit పెంచితే వచ్చే అదనపు output: MPn = TPn – TPn–1 (graph లో, TP curve యొక్క slope).	Q15, Q22, Q37	PYQ 2018-May, 2019-Nov, 2021-Jan, 2022-Dec; RTP 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.2.1, p. 3.23
1.2.6	Product-schedule numericals: MPn = TPn – TPn–1; TPn = TPn–1 + MPn (TP = MPs మొత్తం); AP = TP ÷ variable factor units, కాబట్టి TP = AP × units. ముందు schedule మొత్తం పూర్తిచేసి, తర్వాత జవాబు చదవండి. TP క్రమంగా చిన్నవవుతున్న పెరుగుదలలతో పెరిగితే diminishing marginal returns కనిపిస్తాయి (50, 90, 120, 140 → MP 50, 40, 30, 20).	Q9, Q10, Q11, Q12, Q28, Q29, Q30, Q39, Q40, Q42, Q43, Q51, Q52, Q53	PYQ 2019-Nov (×4), 2024-Jun (×3), 2024-Sep (×2), 2025-Jan (×3), 2025-Sep (×3)	1.2.1, p. 3.23 (Table 1)
1.2.7	AP–MP సంబంధం: AP పెరుగుతున్నప్పుడు MP, AP కంటే ఎక్కువ; AP గరిష్ఠంగా ఉన్నప్పుడు MP, AP కి సమానం (MP curve, AP curve ను దాని గరిష్ఠం వద్ద ఖండిస్తుంది); AP తగ్గుతున్నప్పుడు MP, AP కంటే తక్కువ.	Q17, Q50 (+ 1.1 Q10)	PYQ 2019-May, 2021-Jan, 2021-Dec, 2025-May, 2025-Sep	1.2.1, pp. 3.23 – 3.24
1.2.8	Law of variable proportions యొక్క assumptions: technology ఇచ్చినది, మారనిది; కొన్ని inputs స్థిరంగా ఉంచుతారు; factors ను స్థిర నిష్పత్తుల్లో (fixed proportions) వాడాల్సిన చోట ఇది వర్తించదు; భౌతిక inputs, outputs మాత్రమే పరిగణిస్తారు (profitability కాదు). 'All units of the variable factor are different' అనేది assumption **కాదు**.	Q45	MTP 2025-Jan S2	1.2.1, p. 3.24

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.9	TP curve మీది point of inflexion వద్ద MP గరిష్ఠం: దానికి ముందు TP పెరుగుతున్న రేటుతో పెరుగుతుంది, తర్వాత తగ్గుతున్న రేటుతో పెరుగుతుంది — TP curve చదునవుతుంది, diminishing marginal returns మొదలవుతాయి (MP తగ్గుతుంది కానీ positive గానే ఉంటుంది; AP కంటే ముందే MP తగ్గడం మొదలవుతుంది).	Q2, Q14, Q38, Q46, Q56	PYQ 2018-May, 2020-Nov, 2025-Sep; MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	1.2.1 (మొదటి దశ — Stage 1), pp. 3.24 – 3.25
1.2.10	మూడు దశలు — increasing, diminishing, negative returns. Stage 1: AP నిరంతరం పెరుగుతుంది, MP > AP, AP గరిష్ఠమైన చోట ముగుస్తుంది. Stage 2: TP తగ్గుతున్న రేటుతో తన గరిష్ఠం వరకు పెరుగుతూనే ఉంటుంది; AP, MP రెండూ తగ్గుతాయి కానీ positive; TP గరిష్ఠమైన చోట MP = 0. Stage 3: TP తగ్గుతుంది, MP negative, AP తగ్గుతూ ఉంటుంది (MP పూర్తిగా AP కంటే కింద ఉంటుంది).	Q19, Q24, Q48, Q58, Q60, Q61, Q65	PYQ 2022-Jun (×2), 2023-Jun, 2025-May, 2026-Jan, 2026-May, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S1	1.2.1, pp. 3.25 – 3.27
1.2.11	Fixed factor ను పూర్తిగా (మెరుగ్గా) వినియోగించడం, fixed factor యొక్క indivisibility, variable factor యొక్క అధిక సామర్థ్యం (division of labour, specialisation) వల్ల increasing returns పనిచేస్తాయి; variable factor తో పోలిస్తే fixed factor సరిపోకపోవడం (inadequate) వల్ల (imperfect substitutability వల్ల కూడా) diminishing returns మొదలవుతాయి — 'limitation of the fixed factor' diminishing returns ను వివరిస్తుంది, increasing returns ను కాదు.	Q31	MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	1.2.1, pp. 3.25 – 3.26
1.2.12	Rational producer ఎప్పుడూ Stage 2 లోనే ఉత్పత్తి చేస్తాడు; Stages 1, 3 'economic absurdity' దశలు — Stage 3 లో variable factor యొక్క MP negative, Stage 1 లో fixed factor ఉత్తమంగా వినియోగం కావడం లేదు.	Q35, Q58	PYQ 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	1.2.1, p. 3.27
1.2.13	Theory of production పరిధిలో laws of production (law of variable proportions / diminishing returns to a factor; returns to scale), production function, production optimisation పద్ధతులు ఉంటాయి — least-cost combination of factors అనేది production optimisation, law of production కాదు.	Q8	PYQ 2018-Nov	1.0, p. 3.4; 1.3, p. 3.31
1.2.14	Returns to scale = అన్ని inputs ను ఒకే నిష్పత్తిలో మార్చినప్పుడు (scale లో మార్పు) output ప్రవర్తన; ఇది అన్ని factors ను మార్చగలిగే long run లో మాత్రమే పనిచేస్తుంది — కాబట్టి production scale ను long period లో మాత్రమే మార్చగలం.	Q21, Q23, Q57, Q64	PYQ 2021-Jan, 2022-Dec, 2023-Jun, 2026-Jan; MTP 2026-Apr S2	1.2.2, pp. 3.27 – 3.28; Summary, p. 3.34

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.15	Constant returns to scale: అన్ని inputs పెరిగిన నిష్పత్తిలోనే output పెరుగుతుంది — దీన్ని Linear Homogeneous Production Function అనీ అంటారు. Increasing: output నిష్పత్తి కంటే ఎక్కువగా పెరుగుతుంది. Decreasing: output నిష్పత్తి కంటే తక్కువగా పెరుగుతుంది (management, co-ordination, control లో ఇబ్బందులు). ఒక firm కు మొదట increasing returns, తర్వాత సుదీర్ఘ constant returns దశ, ఆ తర్వాత decreasing returns వస్తాయి.	Q3, Q26, Q34, Q36, Q49, Q64	PYQ 2018-May, 2023-Jun, 2024-Sep, 2025-May; MTP 2024-Aug, 2026-Apr S2	1.2.2, pp. 3.28 – 3.29
1.2.16	Cobb-Douglas, returns to scale: మూల రూపంలో constant returns (exponents a + (1–a) = 1); సడలించిన రూపం Q = K·L^a·C^b — a + b > 1 increasing, a + b = 1 constant, a + b < 1 decreasing returns to scale, కాబట్టి ఇది మూడింటిలో దేన్నైనా చూపగలదు. ఉదా. Q = 4L^½K^⅔: ½ + ⅔ = 7/6 > 1 → increasing returns to scale.	Q1, Q7, Q27, Q63	PYQ 2018-May, 2018-Nov, 2023-Dec; MTP 2026-Apr S1	1.2.2, p. 3.29
1.2.17	External economies అంటే industry విస్తరించే కొద్దీ ఆ industry లోని ప్రతి firm కు లభించే ప్రయోజనాలు; internal economies తో కలిసి ఇవి increasing economies of scale (తగ్గుతున్న LAC) ను ఇస్తాయి. ICAI key: 'increasing returns to scale'.	Q5	PYQ 2018-May	SM అధ్యాయం 3 విభాగం 1 లో లేదు (PYQ మాత్రమే); SM విభాగం 2, 2.4, pp. 3.47 – 3.48 చూడండి
1.2.18	Perfect competition లో MR curve, X-axis కు సమాంతరంగా ఉండే horizontal line.	Q6	PYQ 2018-Nov	SM అధ్యాయం 3 విభాగం 1 లో లేదు (PYQ మాత్రమే); SM అధ్యాయం 4 చూడండి
1.2.19	Very long period ను secular period అనీ అంటారు.	Q32	MTP 2024-Aug	SM అధ్యాయం 3 విభాగం 1 లో లేదు (MTP మాత్రమే); SM అధ్యాయం 4, విభాగం 1, p. 4.5 చూడండి

అంశం 1.3 Production Optimisation

12 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 7 · RTP 2 · MTP 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.1	ఒకే స్థాయి output ను ఉత్పత్తి చేయగల inputs కలయికలన్నింటినీ isoquant సూచిస్తుంది; isoquants ను equal-product curves, production indifference curves లేదా iso-product curves (product lines) అనీ అంటారు.	Q1, Q3, Q4, Q5, Q11	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2023-Dec, 2024-Jun, 2026-Jan	1.3, pp. 3.29 – 3.30

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.2	Isoquants negatively sloped, origin కు convex (diminishing MRTS వల్ల), ఒకదాన్నొకటి ఖండించవు (non-intersecting) — concave **కాదు**. Indifference curves లా కాకుండా, isoquant మీది output ను సంఖ్యలో కొలవవచ్చు; ఇంకా కుడివైపు ఉన్న curve ఎక్కువ output ను చూపుతుంది.	Q2, Q9	PYQ 2020-Nov; RTP 2025-Jan, 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1	1.3, p. 3.30
1.3.3	Iso-cost (equal-cost) line — దీన్ని budget line లేదా budget constraint line అనీ అంటారు — ఇచ్చిన ఖర్చుతో (outlay) firm కొనగల రెండు factors ప్రత్యామ్నాయ కలయికలను చూపుతుంది; దానిపై ప్రతి బిందువుకూ cost ఒకటే, factor prices ఇచ్చినవైతే (inputs మధ్య స్థిర మారకపు రేటు) ఇది ఒక సరళ రేఖ (straight line).	Q6, Q8, Q10	PYQ 2025-May; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	1.3, pp. 3.30 – 3.31
1.3.4	Producer's equilibrium (least-cost combination): iso-cost line ఇచ్చిన isoquant ను స్పర్శించే (tangent) బిందువు. స్పర్శ బిందువు వద్ద slopes సమానం — MRTS_LK (= MP_L/MP_K) = P_L/P_K, అంటే MP_L/P_L = MP_K/P_K.	Q12	MTP 2025-Aug S1	1.3, pp. 3.31 – 3.32 (స్పర్శ బిందువు — tangency మాత్రమే; price-ratio షరతులు SM లో లేవు)
1.3.5	MRTS_LK = MP_L/MP_K; కాబట్టి MRTS_LK = 2 అయితే, MP_K/MP_L = 1/2.	Q7	MTP 2024-Aug	SM లో లేదు (MTP మాత్రమే); SM లో diminishing MRTS ప్రస్తావన మాత్రమే ఉంది, 1.3, p. 3.30

విభాగం 2: Cost సిద్ధాంతం (Theory of Cost)

SM అధ్యాయం 3, విభాగం 2, పేజీలు 3.35 – 3.54

అంశం 2.0 Cost భావనలు (Cost Concepts)

31 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 25 · RTP 3 · MTP 12

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.0.1	Accounting costs అంటే explicit costs — productive factors సరఫరా చేసేవారికి entrepreneur చేసే నగదు చెల్లింపులు: పనిలో పెట్టుకున్న కార్మికులకు wages, ముడి పదార్థాలు, ఇంధనం, విద్యుత్తు (fuel and power) ధరలు, అద్దెకు తీసుకున్న భవనానికి rent, అప్పు తీసుకున్న డబ్బుపై interest. ఇవి ఇప్పటికే జరిగిన, financial statements లో నమోదైన ఖర్చులు; వీటిలో implicit costs ఉండవు.	Q9, Q15, Q29	PYQ 2023-Dec, 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	2.0, pp. 3.35 – 3.36

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.0.2	Economic costs లో accounting (explicit) costs, implicit costs రెండూ ఉంటాయి — కాబట్టి economic cost, accounting cost కంటే భిన్నమైనది, ఎక్కువైనది (accounting cost, economic cost కంటే తక్కువ).	Q2, Q4, Q7, Q8	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2022-Dec, 2023-Jun	2.0, p. 3.36
2.0.3	Implicit costs అంటే entrepreneur స్వంతంగా కలిగి ఉండి తన వ్యాపారంలోనే వాడే factors యొక్క costs: (1) అతను పెట్టుబడి పెట్టిన money capital పై normal return (స్వంత capital పై interest); (2) తన సేవలను వేరే చోట అమ్మితే అతను సంపాదించగలిగే wages లేదా salary. స్వంత input కు explicit cost సున్నా; దాని cost implicit.	Q10, Q13, Q22	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2018-May, 2019-May, 2024-Jun; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	2.0, p. 3.36
2.0.4	స్వంత capital యొక్క implicit cost = పెట్టిన capital × normal market rate of return (₹50,000 × 10% = ₹5,000); ప్రశ్నలో ఇచ్చిన explicit cost of production కు ఈ అంకెతో సంబంధం లేదు.	Q24 (+ 2.1 Q4)	PYQ 2025-Sep (×2)	2.0, p. 3.36
2.0.5	Normal profit, implicit costs లో భాగం; normal profits సంపాదించాలంటే entrepreneur తన economic cost (explicit + implicit, అంటే normal profit తో సహా) ను రాబట్టుకోవాలి — అందుకే పరీక్షలోని ఖాళీ 'Total economic cost = explicit + implicit + normal profit'.	Q3, Q6, Q23	PYQ 2019-Nov, 2022-Jun; RTP 2025-Jan	2.0, p. 3.36
2.0.6	Total revenue కేవలం explicit + implicit costs ను మాత్రమే రాబడితే, economic profit సున్నా (normal profit మాత్రమే) — పరీక్ష భాషలో, price = (minimum) ATC; revenue దాన్ని మించినప్పుడే supernormal (abnormal) profit వస్తుంది. Per-unit economic cost = (explicit cost + స్వంత capital పై normal return) ÷ output, ఉదా. (₹25,000 + ₹1,50,000 లో 10%) ÷ 500 = ₹80, కాబట్టి ₹80 కంటే ఎక్కువ price (₹82) వద్ద మాత్రమే supernormal profit.	Q27 (+ 2.4 Q12)	PYQ 2026-May (×2)	2.0, p. 3.36 ('P = minimum ATC' అధ్యాయం 4 విషయం)
2.0.7	Accounting (business) profit = TR − explicit costs; economic profit = TR − explicit − implicit costs. కాబట్టి implicit cost = business profit − economic profit, స్వంత వనరులకు opportunity cost ఉన్నప్పుడల్లా economic profit, accounting profit కంటే తక్కువ.	Q5, Q21	PYQ 2021-Jan; RTP 2025-Jan; MTP 2025-Jan S2	2.0, p. 3.36 (profit సూత్రాలు ఇక్కడ రాబట్టినవి; SM లో ఇవ్వలేదు)
2.0.8	Outlay costs లో wages, materials, rent, interest మొదలైన వాటిపై నిధుల వాస్తవ ఖర్చు ఉంటుంది; ఆర్థిక వ్యయం (financial expenditure) ఉంటుంది కాబట్టి ఇవి books of account లో నమోదవుతాయి.	Q11, Q31	PYQ 2024-Jun, 2026-Sep	2.0, p. 3.36

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.0.9	Opportunity cost అంటే వదులుకున్న తదుపరి ఉత్తమ ప్రత్యామ్నాయ అవకాశం (next best alternative opportunity foregone) యొక్క cost (ఒక ఎంపిక చేసినప్పుడు మనం వదులుకునేది); ఇది త్యాగం చేసిన ప్రత్యామ్నాయాలకు సంబంధించినది, సాధారణంగా books of account లో నమోదు **కాదు**, long-term cost లెక్కల్లో ఉపయోగపడుతుంది (ఉదా. ఉన్నత విద్యలో వదులుకున్న సంపాదన). ఇది marginal, variable లేదా fixed cost కాదు.	Q14, Q17, Q25 (+ 2.1 Q1)	PYQ 2018-May, 2026-Jan; RTP 2024-Sep; MTP 2024-Aug	2.0, pp. 3.36 – 3.37
2.0.10	Incremental cost అంటే ఒక business decision ఫలితంగా అయ్యే అదనపు cost — product line మార్చడం, అరిగిపోయిన యంత్రాలను మార్చడం, కొత్త production facility కొనడం లేదా కొత్త clients సమూహాన్ని సంపాదించడం.	Q26	PYQ 2026-May	2.0, p. 3.37
2.0.11	Sunk costs ఒకేసారి శాశ్వతంగా జరిగిపోయినవి, తిరిగి రాబట్టలేనివి (వెనక్కు తీసుకోలేని గత కట్టుబాట్లు) — ఉదా. ఇప్పటికే చేసిన advertising, R&D, ప్రత్యేక equipment, railway lines వంటి స్థిర సదుపాయాలు; ఇవి ఒక ముఖ్యమైన barrier to entry.	Q20, Q30	PYQ 2023-Dec, 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	2.0, pp. 3.37 – 3.38
2.0.12	Sunk-cost numerical: SM లోని sunk అంశాలను మాత్రమే కలపండి — R&D ₹150 cr + advertisement ₹5 cr = ₹155 cr; fuel and power, wages నడుస్తున్న (variable) costs, rent ఒక fixed cost — జాబితాలోని sunk cost కాదు (ICAI key ₹164 cr, rent ను sunk గా పరిగణిస్తుంది).	Q16	PYQ 2024-Sep	2.0, pp. 3.37 – 3.38
2.0.13	Sunk costs ను తిరిగి రాబట్టలేం కాబట్టి (వాటి opportunity cost సున్నా), economic decisions లో అవి సంబంధితం కావు — A, R రెండూ నిజం, R, A ను వివరిస్తుంది.	Q18	MTP 2024-Dec S1	SM లో లేదు (MTP మాత్రమే); నిర్వచనం 2.0, p. 3.37 వద్ద
2.0.14	Operations కొనసాగుతున్నంత కాలం fixed costs ను తప్పించుకోలేం — పూర్తిగా మూసివేసినప్పుడు (complete close-down) మాత్రమే తప్పుతాయి; కొన్ని (shut down costs, ఉదా. పాత యంత్రాల నిల్వ) operations నిలిపివేసిన తర్వాత కూడా కొనసాగుతాయి. 'never zero even when production stops' అనే cost కు key 'supplementary cost' (= fixed/overhead cost; SM పదం కాదు).	Q12	MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1	2.0, p. 3.38; 2.2, pp. 3.39 – 3.40
2.0.15	Variable costs, output యొక్క function — తాత్కాలిక కూలీల (casual labourers) wages, ముడి పదార్థాలు, output తో పాటు మారే అన్ని inputs; factory rent, insurance, salaried staff fixed costs.	Q28	PYQ 2026-May	2.0, p. 3.38; 2.2, p. 3.40

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.0.16	*అంశం 2.2 చూడండి: ఒక output పరిధిలో స్థిరంగా ఉండి, ఇచ్చిన పరిమితి దాటగానే హఠాత్తుగా కొత్త ఎక్కువ స్థాయికి ఎగిరే costs — stair-step variable costs.*	Q1	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2018-May	2.2, p. 3.41
2.0.17	*అంశం 2.4 చూడండి (అధ్యాయం 4 విషయం): shut-down point వద్ద P = minimum AVC, TR = TVC, firm loss TFC కి సమానం.*	Q19	MTP 2024-Dec	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 2.1 Cost Function

8 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP 1 · MTP 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.1.1	Cost function అంటే ఒక product cost కు, cost ను నిర్ణయించే వివిధ అంశాలకు (determinants) మధ్య గణిత (functional) సంబంధం; ఇది cost, output మధ్య సంబంధాన్ని వ్యక్తపరుస్తుంది, production function నుంచి, inputs market supply నుంచి లభిస్తుంది, cost curves ద్వారా చూపబడుతుంది — cost curves ఆకారం cost function పై ఆధారపడుతుంది.	Q2, Q3	RTP 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	2.1, p. 3.39
2.1.2	Cost యొక్క determinants (independent variables): factors price, output పరిమాణం, technology, capacity utilisation స్థాయి, efficiency, time period — firm స్వంత output యొక్క price, దాని cost function కు determinant కాదు.	Q7	MTP 2025-Apr S1	2.1, p. 3.39
2.1.3	Cost function లో TFC అనేది constant term (Q లేని భాగం), ప్రతి output వద్దా ఒకటే: TC = 2,000 + 15Q − 6Q^2 + Q^3 అయితే ఏ Q వద్దనైనా TFC = 2,000.	Q8	MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S1	2.2, pp. 3.39, 3.42
2.1.4	*అంశం 2.0 చూడండి: opportunity cost అంటే వదులుకున్న తదుపరి ఉత్తమ ప్రత్యామ్నాయం — ఇది marginal, variable లేదా total fixed cost కాదు (none of these).*	Q1	PYQ 2018-May	2.0, p. 3.36
2.1.5	*అంశం 2.0 చూడండి: implicit cost = ₹50,000 × 10% = ₹5,000 (అంశం 2.0 Q24 కు పునరావృతం).*	Q4	PYQ 2025-Sep	2.0, p. 3.36
2.1.6	*అంశం 2.2 చూడండి: TFC = సున్నా output వద్ద TC (₹270); AVC = (TC − TFC) ÷ Q = (610 − 270) ÷ 4 = ₹85; AFC = TFC ÷ Q = 270 ÷ 3 = ₹90.*	Q5, Q6	PYQ 2026-Jan (×2)	2.2, pp. 3.42 – 3.43

అంశం 2.2 Short Run Total Cost

60 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 50 · RTP 2 · MTP 16

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.1	Short run: variable factors ను మాత్రమే మార్చగలం, fixed factors మారవు; long run: అన్ని factors పరిమాణాలనూ మార్చవచ్చు — long run లో అన్ని factors (కాబట్టి అన్ని costs) variable అవుతాయి.	Q38	MTP 2024-Dec	2.2, p. 3.39
2.2.2	మారే స్వభావాన్ని (variability) బట్టి costs — fixed, variable, semi-variable; semi-variable costs పూర్తిగా variable కావు, సంపూర్ణంగా fixed కావు (ఉదా. విద్యుత్తు: ఒక fixed charge తో పాటు consumption charge). కాబట్టి కొంత భాగాన్ని మాత్రమే తొలగించగలిగే wage bill పాక్షికంగా fixed, పాక్షికంగా variable.	Q37, Q50	PYQ 2026-May; MTP 2024-Dec	2.2, p. 3.40
2.2.3	Stair-step variable costs ఒక output పరిధి వరకు స్థిరంగా ఉండి, output ఇచ్చిన పరిమితి దాటగానే హఠాత్తుగా కొత్త ఎక్కువ స్థాయికి ఎగురుతాయి (ఉదా. అదనపు foreman జీతం).	Q36 (+ 2.0 Q1)	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2018-May, 2024-Sep	2.2, p. 3.41
2.2.4	Variable costs, output మార్పులతో మారతాయి — production పెరిగేకొద్దీ నిరంతరం పెరుగుతాయి; fixed costs మాత్రం output తక్కువైనా ఎక్కువైనా ఒకే మొత్తంగా ఉంటాయి.	Q27	PYQ 2022-Jun	2.2, pp. 3.39 – 3.40, 3.42
2.2.5	TC = TFC + TVC; కాబట్టి TVC = TC − TFC, TFC = TC − TVC — ప్రతి output వద్దా TC, TVC curves మధ్య నిలువు దూరం TFC కి సమానం (వాటి slopes ఒకటే).	Q6, Q12, Q17, Q24	PYQ 2018-May, 2019-Nov, 2020-Nov, 2021-Jul; MTP 2025-Apr S1	2.2, p. 3.42
2.2.6	TFC curve: Y-axis నుంచి మొదలయ్యే horizontal సరళ రేఖ; TVC curve: origin నుంచి మొదలై, మొదట తగ్గుతున్న రేటుతో, తర్వాత పెరుగుతున్న రేటుతో పెరుగుతుంది (inverse-S) — మొదట increasing, తర్వాత diminishing returns వల్ల; diminishing returns పనిచేయడం మొదలయ్యాక TVC పెరుగుతున్న రేటుతో పెరుగుతుంది.	Q33, Q41	MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1	2.2, p. 3.42
2.2.7	AFC = TFC ÷ Q; TFC స్థిరం కాబట్టి output పెరిగేకొద్దీ AFC క్రమంగా తగ్గుతుంది — దాని పొడవునా (ఎడమ నుంచి కుడికి) కిందికి వాలుతుంది, X-axis ను ఎప్పుడూ తాకదు, ఎందుకంటే AFC సున్నా కాలేదు. నిరంతరం తగ్గుతూ, ఎప్పుడూ U-ఆకారం పొందని short-run curve ఇదే.	Q1, Q2, Q4, Q7, Q13, Q20, Q39, Q40, Q57	PYQ (CPT) 2017-Dec, 2018-May (×2), 2018-Nov, 2019-Nov, 2021-Jan; RTP 2026-Jan; MTP 2024-Dec (×2), 2025-Apr S1, 2026-Apr S1	2.2, p. 3.42
2.2.8	AFC numericals: TFC = సున్నా output వద్ద TC (లేదా AFC × Q); కొత్త output వద్ద AFC = TFC ÷ Q — ఉదా. 6 units వద్ద AFC ₹20 → TFC ₹120 → 3 units వద్ద ₹40, 4 units వద్ద ₹30.	Q3, Q5, Q14, Q21, Q29, Q45, Q59	PYQ (CPT) 2016-Decc, 2018-May (×2), 2020-Nov, 2021-Jul, 2023-Dec, 2025-May, 2026-Sep	2.2, p. 3.42

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.9	AVC = TVC ÷ Q (= ATC − AFC కూడా); variable factors కు increasing returns వల్ల normal capacity output వరకు ఇది తగ్గుతుంది, తర్వాత diminishing returns వల్ల పెరుగుతుంది — AFC తగ్గుతూనే ఉన్నప్పటికీ.	Q43, Q55	MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S1	2.2, pp. 3.42 – 3.43
2.2.10	AVC numericals: TVC = TC − TFC (TFC = సున్నా output వద్ద TC), AVC = TVC ÷ Q; లేదా AVC = ATC − AFC, ఇక్కడ AFC = TFC ÷ Q.	Q9, Q15, Q28, Q35, Q47, Q48, Q51	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jan, 2022-Dec, 2024-Sep, 2025-May, 2025-Sep, 2026-May	2.2, pp. 3.42 – 3.43
2.2.11	ATC = AFC + AVC = TC ÷ Q; AFC లో తగ్గుదల AVC లో పెరుగుదల కంటే ఎక్కువగా ఉన్నంత వరకు ఇది తగ్గుతుంది, కనిష్ఠానికి చేరి, తర్వాత పెరుగుతుంది — 'U'-ఆకార curve. ఎక్కువ output వద్ద ATC, AVC దగ్గరవుతాయి, ఎందుకంటే AFC, ATC లో సాపేక్షంగా చిన్న భాగం అవుతుంది.	Q19, Q34	PYQ (CPT) 2017-Dec, 2021-Jan, 2024-Sep; MTP 2025-May S2	2.2, p. 3.43
2.2.12	ATC numericals: ATC = (TFC + TVC) ÷ Q, ఉదా. (₹800 + ₹2,000) ÷ 5 = ₹560; TC స్వయంగా = TFC + TVC (₹500 + ₹2,100 = ₹2,600).	Q18, Q30, Q52	PYQ (CPT) 2016-Dec, 2021-Jan, 2024-Jun, 2026-May	2.2, pp. 3.42 – 3.43
2.2.13	Marginal cost అంటే ఇంకో unit ఉత్పత్తి చేయడం వల్ల total cost కు కలిసే అదనం: MCn = TCn − TCn−1 (= TVCn − TVCn−1); అనేక units కలిసిన ఒక అడుగులో MC = ΔTC ÷ ΔQ, ఉదా. (₹320 − ₹220) ÷ 10 = ₹10.	Q16, Q22, Q30, Q49, Q53, Q60	PYQ 2020-Nov, 2021-Jul, 2024-Jun, 2025-May, 2026-May, 2026-Sep	2.2, pp. 3.43 – 3.44
2.2.14	Marginal cost, fixed cost పై ఆధారపడదు — ఇది variable cost మార్పుల వల్లే వస్తుంది, కాబట్టి దాన్ని నేరుగా TVC నుంచి రాబట్టవచ్చు; MC = ΔTC ÷ ΔQ (TC కాదు), TC = AC × Q. Fixed cost లో మార్పు short-run MC ని పెంచలేదు.	Q25, Q26, Q54, Q56	PYQ 2021-Dec, 2022-Jun; RTP 2025-Sep; MTP 2025-May S2	2.2, pp. 3.43 – 3.44
2.2.15	Law of variable proportions వల్ల MC curve 'U'-ఆకారంలో ఉంటుంది: అది తగ్గి, TC curve యొక్క point of inflexion వద్ద కనిష్ఠానికి చేరి, తర్వాత పెరుగుతుంది — diminishing marginal returns అంటే increasing marginal cost.	Q11	PYQ 2019-May	2.2, p. 3.44
2.2.16	Cost table లో MC తగ్గడం ఆగి పెరగడం మొదలైన చోట diminishing marginal returns మొదలవుతాయి: MC 135, 120, 105, 90, 105 → 4, 5 units మధ్య; MC 110, 100, 90, 104 → 3, 4 units మధ్య.	Q23, Q46	PYQ 2021-Jul, 2025-May	2.2, p. 3.44
2.2.17	AC–MC: (1) AC తగ్గుతున్నప్పుడు MC, AC కంటే తక్కువ; (2) AC పెరుగుతున్నప్పుడు MC, AC కంటే ఎక్కువ; (3) AC కనిష్ఠంగా ఉన్నప్పుడు MC = AC — MC, AC ని (AVC ని కూడా) దాని కనిష్ఠ (optimum) బిందువు వద్ద ఖండిస్తుంది, కాబట్టి MC తన కనిష్ఠాన్ని AVC, AC కంటే ముందే, ఎల్లప్పుడూ చేరుకుంటుంది. 'AC falling ⇒ MC must fall' తప్పు.	Q8, Q10, Q32, Q42, Q58	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2026-Apr S2	2.2, p. 3.45; Fig. 10, p. 3.43

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.18	Fig. 10 చదవడం: MC నిటారైన U, AVC, ATC లను వాటి కనిష్ఠాల వద్ద ఖండిస్తుంది; ATC, AVC కంటే పైన ఉంటుంది (మధ్య దూరం = AFC, output పెరిగేకొద్దీ తగ్గుతుంది); AFC నిరంతరం తగ్గే అతి కింది curve.	Q31	PYQ 2024-Jun	2.2, Fig. 10, p. 3.43
2.2.19	*అంశం 2.4 చూడండి: increasing returns to scale, internal economies నుంచి వస్తాయి — ప్రత్యేక యంత్రాలు (specialised machinery), bulk-purchase discounts, ఎక్కువ division of labour (all of the above).*	Q44	MTP 2025-Jan S2	2.4, pp. 3.48 – 3.49

అంశం 2.3 Long Run Average Cost Curve

9 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 6 · RTP 2 · MTP 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.1	Short run average cost curves (SACs) ను 'plant curves' అనీ అంటారు — ప్రతిదీ ఒక నిర్దిష్ట plant పరిమాణానికి సంబంధించినది.	Q8	PYQ 2025-Sep	2.3, p. 3.45
2.3.2	LAC curve ఒక 'envelope curve': ఇది ప్రతి SAC ని స్పర్శిస్తుంది (tangent), SACs కుటుంబాన్ని కింది నుంచి చుట్టుముడుతుంది (envelopes/supports) — కానీ వాటి కనిష్ఠ బిందువుల వద్ద స్పర్శించదు.	Q3, Q5, Q7 (+ 2.4 Q9)	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan; RTP 2025-Jan, 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2	2.3, pp. 3.46 – 3.47
2.3.3	LAC curve ఒక 'planning curve': firm short run లో పనిచేస్తూ long run కోసం ప్రణాళిక వేస్తుంది, ఇచ్చిన output ను అతి తక్కువ cost తో ఉత్పత్తి చేసే plant పరిమాణాన్ని LAC మీద ఎంచుకుంటుంది.	Q2	PYQ 2023-Jun; MTP 2025-Aug S1	2.3, p. 3.47
2.3.4	LAC యొక్క 'U' ఆకారానికి కారణం returns to scale, variable factor ratio కాదు: increasing returns to scale (inputs కంటే output ఎక్కువగా పెరగడం) — internal, external economies నుంచి — LAC ను తగ్గిస్తాయి; decreasing returns — internal, external diseconomies of scale నుంచి — దాన్ని పెంచుతాయి.	Q1, Q4, Q9 (+ 2.4 Q4)	PYQ 2018-May, 2020-Nov, 2024-Jun; MTP 2025-May S2	2.3, p. 3.47
2.3.5	Economies of scope: ఒక firm ఒకటి కంటే ఎక్కువ products ఉత్పత్తి చేసినప్పుడు average total cost లో వచ్చే తగ్గుదల.	Q6	MTP 2025-Jan S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 2.4 Economies & Diseconomies of Scale

17 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 9 · RTP 4 · MTP 6

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.1	Firm తన output ను విస్తరించినప్పుడు internal economies ఆ firm కే లభిస్తాయి — ఇవి firm లోపలే అంతర్గత (endogenous) కారణాల నుంచి పుడతాయి, విస్తరిస్తున్న firm కు మాత్రమే అందుబాటులో ఉంటాయి; industry విస్తరణ ఫలితంగా అందులోని ప్రతి సభ్య firm కు లభించే ప్రయోజనాలు external economies.	Q7	RTP 2024-Sep	2.4, p. 3.48
2.4.2	మొదట్లో firm internal economies of scale ను పొందుతుంది; ఒక పరిమితి దాటిన తర్వాత internal diseconomies of scale ను ఎదుర్కొంటుంది.	Q8	PYQ 2025-Jan	2.4, p. 3.48
2.4.3	Internal economies: technical (specialised machinery, మెరుగైన techniques, division of labour, specialisation), managerial, commercial (materials కోసం bulk orders, advertising, by-products అమ్మకం), financial, risk-bearing; skilled labour సరఫరా, localisation of industry external, internal కావు.	Q11, Q14, Q15 (+ 2.2 Q44)	PYQ 2026-Jan; RTP 2025-May, 2025-Dec, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2	2.4, pp. 3.48 – 3.50
2.4.4	External economies industry విస్తరణ నుంచి వస్తాయి: (1) చౌకైన raw materials, capital equipment; (2) technological external economies; (3) skilled labour అభివృద్ధి; (4) ancillary industries పెరుగుదల; (5) మెరుగైన transportation, marketing సౌకర్యాలు; (6) economies of information.	Q3, Q6, Q15, Q17	PYQ 2020-Nov, 2023-Jun; RTP 2025-May, 2025-Dec, 2026-Jan; MTP 2026-Apr S2	2.4, pp. 3.50 – 3.51
2.4.5	*అంశం 2.3 చూడండి: increasing returns to scale (inputs కంటే output ఎక్కువగా పెరగడం) internal, external economies రెండూ కలిసి కలుగుతాయి — ఒక firm రెండింటినీ ఒకేసారి పొందవచ్చు.*	Q4, Q16	PYQ 2020-Nov; MTP 2026-Apr S1	2.3, p. 3.47 ('simultaneously ' అన్నది SM పదజాలం కాదు)
2.4.6	External diseconomy: industry విస్తరించే కొద్దీ inputs కు పెరిగే demand, factor prices ను పైకి నెడుతుంది; దీనికి విరుద్ధంగా, input demand తగ్గితే input prices కిందికి దిగుతాయి.	Q13	MTP 2025-Apr S1	2.4, pp. 3.51 – 3.52
2.4.7	*అంశం 2.3 చూడండి: LAC U-shaped గా ఉంటుంది, దీన్ని envelope curve అనీ అంటారు (రెండూ).*	Q9	MTP 2025-Jan S2	2.3, p. 3.47
2.4.8	*అంశం 2.0 చూడండి: supernormal profit రావాలంటే price ఒక్కో unit economic cost కంటే ఎక్కువ ఉండాలి — (₹25,000 + ₹1,50,000 లో 10%) ÷ 500 = ₹80, కాబట్టి ₹82.*	Q12	PYQ 2026-May	2.0, p. 3.36
2.4.9	అధ్యాయం 4 విషయం: short run లో నష్టంలో ఉన్న firm, P ≥ AVC అయితే కొనసాగుతుంది, P < AVC అయినప్పుడు మూసివేస్తుంది; shut-down point అంటే P = minimum AVC (TR = TVC, loss = TFC).	Q1, Q2, Q5 (+ 2.0 Q19)	PYQ 2018-May, 2019-Nov, 2022-Dec; MTP 2024-Dec	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.10	విభాగం 3.1 (production) చూడండి: అన్ని inputs ఒకే నిష్పత్తిలో మారినప్పుడు output లో వచ్చే మార్పు returns to scale కు సంబంధించినది; ఒకే ఒక input ను ఇంకొక unit పెంచితే output లో వచ్చే మార్పు దాని marginal product (keyed జవాబు 'returns to scale').	Q10	MTP 2025-Jan S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

భాగం B — అధ్యాయం 3 One-liner పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)

పునరావృతాలు తొలగించి, Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం. పూర్తి వాక్యం, Scanner ప్రశ్నలు, SM పేజీ ఉన్న భాగం A వరుస(ల)కు వెళ్లడానికి 'భాగం A ఉల్లేఖనం' మీద నొక్కండి. ఈ అధ్యాయంలో ICAI అడిగిన సందర్భాల్లో దాదాపు 56% ఒక్క ★★★ పంక్తుల్లోనే ఉన్నాయి.

విభాగం 1 — Production సిద్ధాంతం (Theory of Production)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Production = utility సృష్టి/జోడింపు; పదార్థం (matter) సృష్టి ఎప్పుడూ కాదు.	★	1.0.1
2	Production లో services (doctors, actors) చేరుతాయి; ప్రేమాభిమానాలతో చేసే పని (love-and-affection work), voluntary services, self-consumption చేరవు — market లో మార్పిడి చేసే ఉద్దేశం తప్పనిసరి.	★	1.0.2
3	నాలుగు factors: land, labour, capital, entrepreneurial ability.	★	1.1.1
4	**Land (7): ప్రకృతి ఉచిత కానుక (free gift) · fixed supply · శాశ్వతం/నాశనం కానిది (permanent/indestructible) (Ricardo) · passive · immobile · అనేక ఉపయోగాలు (multiple uses) · heterogeneous. perishable, active లేదా homogeneous కాదు.**	★★★	1.1.2, 1.1.4
5	Land supply: మొత్తం economy కి perfectly inelastic; ఒక firm కు relatively elastic.	★	1.1.3
6	Labour: perishable · active · inseparable · heterogeneous · అంతా productive కాదు · బలహీన bargaining power · mobile · supply ని వేగంగా సర్దుబాటు చేయడం ఉండదు.	★★	1.1.5
7	Backward-bending labour supply: కోరుకున్న ఆదాయం దాటిన తర్వాత, ఎక్కువ డబ్బు కంటే leisure (విరామం) కే ప్రాధాన్యం.	★	1.1.6
8	Capital = మరింత సంపద ఉత్పత్తికి వాడే సంపద (wealth); produced means of production; stock భావన (stock concept).	★	1.1.7
9	**Fixed = వరుసగా అనేక సేవలు (series of services); Circulating = ఒక్కసారే ఉపయోగం (విత్తనాలు, fuel, raw materials); Intangible = goodwill, patents, copyrights; Social = రోడ్లు, వంతెనలు.**	★★★	1.1.8
10	Entrepreneur: ప్రారంభించడం, resource co-ordination (మొదటి విధి) · risk/uncertainty bearing · innovations — రోజువారీ పర్యవేక్షణ (day-to-day supervision) కాదు.	★★	1.1.9
11	Profit = ఒప్పంద చెల్లింపులు (contractual payments) పోగా entrepreneur కు మిగిలే అనిశ్చిత residual ప్రతిఫలం (reward).	★	1.1.10
12	Risk bearing = అత్యంత ముఖ్యమైన విధి (ఇతరులకు అప్పగించలేనిది); Knight: profit అనేది uncertainty కి ప్రతిఫలం.	★	1.1.11
13	Schumpeter: innovation = entrepreneur యొక్క నిజమైన విధి; 'innovative entrepreneurship'.	★★	1.1.12
14	లక్ష్యాలు: Organic (costs రాబట్టుకుని నిలదొక్కుకోవడం → growth) · Economic · Social · Human · National.	★	1.1.13
15	Accounting profit = TR − explicit costs; economic profit లో implicit costs ను కూడా తీసివేస్తారు → సాధారణంగా తక్కువ.	★	1.1.14

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
16	Human: పని (job contents) ఆసక్తికరంగా, సవాలుగా ఉండేలా చూడటం; National: skill formation కోసం apprentices కు శిక్షణ.	★	1.1.15
17	4 P's అంటే: Product, Promotion, Price, Place.	★	1.1.16
18	ఈ విభాగం పరిధి బయటివి: MR = MC (అధ్యాయం 4); economies of scale — internal, external (విభాగం 2); MPC = 1 – 1/k.	★★	1.1.18, 1.1.19, 1.1.23
19	**Production function = inputs → output మధ్య సాంకేతిక సంబంధం (technical relationship); Samuelson: ఇచ్చిన technology తో, ఇచ్చిన inputs నుంచి గరిష్ఠ output; లేదా ఇచ్చిన output కు కనిష్ఠ inputs.**	★★★	1.2.1
20	Short run: కనీసం ఒక input fixed; long run: అన్ని inputs variable.	★	1.2.2
21	Cobb-Douglas: Q = K·L^a·C^(1–a); US manufacturing రంగం; inputs labour, capital; labour ≈ 3/4, capital ≈ 1/4.	★★	1.2.3
22	Law of variable proportions = law of diminishing returns = returns to a variable input; short run లో మాత్రమే.	★★	1.2.4
23	**MPn = TPn – TPn–1 (TP యొక్క slope); AP = TP ÷ units; TP = ΣMP = AP × units — ముందుగా schedule తయారు చేయండి.**	★★★	1.2.5, 1.2.6
24	AP పెరుగుతుంటే → MP > AP; AP గరిష్ఠం → MP = AP; AP తగ్గుతుంటే → MP < AP.	★★	1.2.7, 1.1.17
25	LVP assumptions: technology మారదు · ఏదో ఒక input fixed · fixed proportions కాదు · physical terms లో మాత్రమే.	★	1.2.8
26	**Point of inflexion → MP గరిష్ఠం; TP చదునుగా మారడం → diminishing marginal returns మొదలు.**	★★★	1.2.9
27	**దశలు (Stages): increasing · diminishing · negative returns; TP తగ్గడం, MP < 0 Stage 3 లో మాత్రమే; Stage 2, TP గరిష్ఠం వద్ద ముగుస్తుంది (MP = 0).**	★★★	1.2.10
28	Increasing returns: fixed factor ను పూర్తిగా వాడటం, దాని indivisibility, variable factor యొక్క efficiency; diminishing: fixed factor సరిపోకపోవడం.	★	1.2.11
29	Rational producer: Stage 2 లో మాత్రమే; Stages 1, 3 = 'economic absurdity'.	★★	1.2.12
30	Laws of production ≠ least-cost combination (అది production optimisation).	★	1.2.13
31	Returns to scale: అన్ని inputs ఒకే నిష్పత్తిలో మారతాయి; long run లో మాత్రమే.	★★	1.2.14
32	**CRS = linear homogeneous production function; IRS > proportionate; DRS < proportionate; క్రమం: IRS → దీర్ఘ CRS → DRS.**	★★★	1.2.15
33	Cobb-Douglas: a + b > 1 అయితే IRS, = 1 అయితే CRS, < 1 అయితే DRS; మూల రూపం (original form) CRS ను ఊహించింది.	★★	1.2.16
34	Secular period = very long period (అధ్యాయం 4).	★	1.2.19

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
35	Isoquant = equal-product / iso-product curve: ఒకే output ఇచ్చే కలయికలు (combinations).	★★	1.3.1
36	Isoquants: negatively sloped, origin కు convex (diminishing MRTS), ఒకదానినొకటి ఖండించవు (non-intersecting).	★★	1.3.2
37	Iso-cost = budget line: ఇచ్చిన outlay తో కొనగలిగే కలయికలు; ఇచ్చిన factor prices వద్ద సరళ రేఖ (straight line).	★★	1.3.3
38	Least-cost combination: isoquant, iso-cost కు tangent అయ్యే చోట; MRTS_LK = MP_L/MP_K = P_L/P_K.	★	1.3.4, 1.3.5

విభాగం 2 — Cost సిద్ధాంతం (Theory of Cost)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Accounting cost = explicit = నగదు చెల్లింపులు (wages, materials, fuel, rent, అప్పులపై interest); ఖాతా పుస్తకాల్లో (books) నమోదవుతుంది.	★★	2.0.1
2	Economic cost = explicit + implicit రెండూ; accounting cost < economic cost.	★★	2.0.2
3	**Implicit = సొంత capital పై normal return + entrepreneur వదులుకున్న salary; సొంత input → explicit cost సున్నా (zero); ₹ capital × normal rate.**	★★★	2.0.3, 2.0.4
4	Normal profit అనేది implicit cost లో భాగం; TR = explicit + implicit → economic profit సున్నా (zero); దానికి మించితేనే supernormal.	★★	2.0.5, 2.0.6
5	Accounting profit = TR − explicit; economic profit = TR − explicit − implicit; implicit విలువ = business profit − economic profit.	★★	2.0.7
6	**Outlay cost = వాస్తవ వ్యయం, books లో నమోదవుతుంది; opportunity cost = వదులుకున్న next best alternative, నమోదు కాదు, దీర్ఘకాలిక లెక్కల్లో (long-term calculations) ఉపయోగపడుతుంది.**	★★★	2.0.8, 2.0.9, 2.1.4
7	Incremental = ఒక నిర్ణయం వల్ల వచ్చే అదనపు cost (కొత్త product line, కొత్త machinery, కొత్త clients).	★	2.0.10
8	**Sunk = ఒక్కసారే శాశ్వతంగా చేసిన, తిరిగి రాబట్టలేని cost (advertising, R&D, specialised equipment, railway lines); barrier to entry; నిర్ణయాలకు అప్రస్తుతం (irrelevant).**	★★★	2.0.11, 2.0.12, 2.0.13
9	Fixed costs మూసివేత (close-down) వరకు తప్పవు; shut down costs కార్యకలాపాలు నిలిపివేసిన (suspension) తర్వాత కూడా కొనసాగుతాయి; casual wages, raw materials variable.	★★	2.0.14, 2.0.15
10	Cost function = cost కు, దాని determinants (factor prices, output, technology, capacity use, efficiency, time) కు మధ్య functional relation — output price కాదు; ఇదే cost curves ఆకారాన్ని నిర్ణయిస్తుంది.	★★	2.1.1, 2.1.2

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
11	Short run: variable factors మాత్రమే మారతాయి; long run: అన్ని factors, అందువల్ల అన్ని costs, variable.	★	2.2.1
12	Fixed · variable · semi-variable (electricity); stair-step = ఒక పరిధి వరకు fixed, తర్వాత ఒక్కసారిగా పెరుగుతుంది (foreman).	★★	2.2.2, 2.2.3, 2.0.16
13	**TC = TFC + TVC; TC − TVC = TFC (నిలువు అంతరం / vertical gap); TFC = cost function లోని constant term.**	★★★	2.2.5, 2.1.3
14	TFC, Y-axis నుంచి horizontal; TVC origin నుంచి, inverse-S — diminishing returns మొదలయ్యాక పెరుగుతున్న రేటుతో పెరుగుతుంది.	★★	2.2.4, 2.2.6
15	**AFC = TFC ÷ Q: పొడవునా తగ్గుతూనే ఉంటుంది, X-axis ను ఎప్పుడూ తాకదు, ఎప్పుడూ U-shaped కాదు.**	★★★	2.2.7
16	**AFC లెక్కలు: TFC = Q = 0 వద్ద TC (లేదా AFC × Q), తర్వాత కొత్త Q తో ÷.**	★★★	2.2.8, 2.1.6
17	**AVC = TVC ÷ Q = ATC − AFC; మొదట తగ్గుతుంది (increasing returns), తర్వాత పెరుగుతుంది (diminishing returns).**	★★★	2.2.9, 2.2.10
18	**ATC = AFC + AVC = TC ÷ Q; U-shaped; AFC తగ్గే కొద్దీ ATC, AVC దగ్గరవుతాయి.**	★★★	2.2.11, 2.2.12
19	**MCn = TCn − TCn−1 = ΔTVC; అడుగుల వారీగా (over steps) ΔTC ÷ ΔQ; fixed cost తో సంబంధం లేదు.**	★★★	2.2.13, 2.2.14
20	MC U-shaped (law of variable proportions); MC పెరగడం మొదలైన చోట diminishing returns మొదలవుతాయి.	★★	2.2.15, 2.2.16
21	**AC తగ్గుతుంటే → MC < AC; AC పెరుగుతుంటే → MC > AC; AC కనిష్ఠం → MC = AC (MC, AC నూ AVC నూ వాటి కనిష్ఠ బిందువుల వద్ద ఖండిస్తుంది).**	★★★	2.2.17, 2.2.18
22	**SACs = plant curves; LAC = envelope (ప్రతి SAC కు tangent, వాటి కనిష్ఠ బిందువుల వద్ద కాదు) = planning curve.**	★★★	2.3.1, 2.3.2, 2.3.3, 2.4.7
23	LAC U-shape కు కారణం returns to scale: economies (internal + external) → తగ్గుతుంది; diseconomies → పెరుగుతుంది.	★★	2.3.4, 2.4.5
24	Internal economies: firm లోపల, దానికి మాత్రమే ప్రత్యేకం — మొదట economies, తర్వాత diseconomies.	★	2.4.1, 2.4.2
25	**Internal రకాలు: technical · managerial · commercial (bulk buying, by-products) · financial · risk-bearing.**	★★★	2.4.3, 2.2.19
26	**External (industry విస్తరణ): చౌకైన materials · technology · skilled labour · ancillary industries · transport, marketing · information.**	★★★	2.4.4
27	External diseconomy: input demand పెరగడం → అధిక factor prices (vice versa కూడా).	★	2.4.6
28	SM విభాగం పరిధి బయటివి: economies of scope; shut-down rule P < AVC (అధ్యాయం 4).	★★	2.3.5, 2.4.9, 2.0.17

అధ్యాయం 4

వివిధ markets లో price నిర్ణయం (Price Determination in Different Markets)

376 Scanner ప్రశ్నలు · 128 one-liners · 102 పునశ్చరణ సూచికలు

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners

విభాగం 1: Market అర్థం, రకాలు (Meaning and Types of Markets)

SM అధ్యాయం 4, విభాగం 1, పేజీలు 4.1 – 4.15

అంశం 1.0 Market అర్థం (Meaning of Market)

34 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 30 · RTP 1 · MTP 6

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.0.1	Price అనేది money-value ను సూచిస్తుంది — ఒక వస్తువు కొనుగోలు శక్తిని (purchasing power) డబ్బు రూపంలో వ్యక్తం చేయడం; goods prices వాటి exchange value (value in exchange) ను వ్యక్తం చేస్తాయి, Ricardo ప్రకారం దీని అర్థం సాధారణంగా commodities మీద ఆధిపత్యం (command over commodities in general), లేదా కొనదగిన commodities మీద సాధారణంగా ఉండే వినిమయ శక్తి (power in exchange over purchasable commodities in general). Economics లో మనకు exchange value తోనే సంబంధం, value in use లేదా sentimental value తో కాదు.	Q33 (+ 2.0 Q3)	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep	1.0, pp. 4.2 – 4.3; 2.0, p. 4.16
1.0.2	Market అంటే వ్యాపారం చేయగల సామర్థ్యం ఉన్న కొనుగోలుదారులు, అమ్మకందారుల సముదాయం — price ను ప్రభావితం చేసే ఒక good లేదా service యొక్క కొనుగోలుదారులు, అమ్మకందారులందరూ; ఇది కొనుగోలుదారు, అమ్మకందారు మధ్య ప్రత్యక్ష సంబంధం, లాంఛనంగా (formal) ఉండాల్సిన అవసరం లేదు, ఒక నిర్దిష్ట ప్రదేశంలో జరగాల్సిన అవసరమూ లేదు (ఉదా. online).	Q13	PYQ 2022-Jun	1.0, p. 4.3
1.0.3	Market కు ఐదు అంశాలు (elements): (i) కొనుగోలుదారులు, అమ్మకందారులు; (ii) ఒక product లేదా service; (iii) price కోసం బేరసారాలు (bargaining); (iv) market పరిస్థితుల గురించి జ్ఞానం (knowledge about market conditions); (v) ఒక నిర్దిష్ట సమయంలో ఒక product లేదా service కు ఒకే price (one price). వ్యాపార పరిమాణం (volume of business), ప్రకటనలు, అవగాహన, 'no bargaining', 'multiple prices', 'firm' — ఇవి elements **కావు**.	Q3, Q9, Q10, Q17, Q27 (+ 1.1 Q2)	PYQ 2019-May, 2021-Jan, 2021-Jul, 2022-Dec, 2023-Jun, 2026-May	1.0, pp. 4.3 – 4.4

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.0.4	Markets ను సాధారణంగా product markets (households, firms నుంచి goods, services కొంటాయి), factor markets (firms తమకు కావలసిన వనరులు — land, labour, capital, entrepreneurship — కొంటాయి) గా వర్గీకరిస్తారు; factor markets లోని prices ను factor prices అంటారు.	Q26	PYQ 2026-Jan	1.0.0, p. 4.4
1.0.5	Markets ను ఈ ఆధారాలపై వర్గీకరిస్తారు: (a) భౌగోళిక ప్రాంతం (geographical area); (b) కాలం (time); (c) లావాదేవీ స్వభావం (nature of transaction); (d) నియంత్రణ (regulation); (e) వ్యాపార పరిమాణం (volume of business); (f) పోటీ రకం (type of competition).	Q23, Q34	PYQ 2026-Sep; RTP 2024-Sep	1.0.0, p. 4.4
1.0.6	భౌగోళిక ప్రాంతం ఆధారంగా: local markets (త్వరగా పాడయ్యే, భారీ పరిమాణ (bulky) goods; క్షౌరశాలలు (hair dressers), retailers); regional markets (కొన్ని పక్కపక్క నగరాలు, రాష్ట్రాల భాగాలు లేదా రాష్ట్రాల సమూహం వంటి విస్తృత ప్రాంతం); national markets (demand దేశ సరిహద్దులకే పరిమితం — government trade policy ఒక commodity వ్యాపారాన్ని దేశం లోపలికే పరిమితం చేయవచ్చు, ఉదా. Hindi పుస్తకాలు); international markets (బంగారం, వెండి వంటి అధిక విలువ, తక్కువ పరిమాణం ఉన్న goods).	Q21, Q31, Q34	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep (×2); MTP 2024-Aug	1.0.0, pp. 4.4 – 4.5
1.0.7	Markets లో 'time' అంశాన్ని ప్రతిపాదించినది Alfred Marshall.	Q16, Q29, Q30	PYQ 2022-Dec; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	1.0.0, p. 4.5
1.0.8	కాలం ఆధారంగా: very short period లేదా market period — supply స్థిరం (fixed), కాబట్టి price demand మీద ఆధారపడుతుంది (త్వరగా పాడయ్యేవి: కూరగాయలు, పువ్వులు, చేపలు, గుడ్లు, పండ్లు, పాలు); short period — ఎక్కువ variable factors ను వినియోగించి supply పెంచుతారు; long period — అన్ని factors variable, long-run equilibrium price యే 'normal price'; very long లేదా secular period — జనాభా, capital supply, ముడి పదార్థాలలో దీర్ఘకాలిక (secular) మార్పులు. (short-run price కు ICAI keyed answer 'market price'; SM లో market price, market period కు చెందినది.)	Q2, Q8, Q14, Q20	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2022-Jun, 2024-Jun; MTP 2025-Apr S1	1.0.0, p. 4.5
1.0.9	లావాదేవీ స్వభావం ఆధారంగా: spot లేదా cash market — goods ను డబ్బుకు మార్చుకుంటారు, చెల్లింపు వెంటనే లేదా కొద్ది వ్యవధిలోనే (mandi లో ప్రస్తుత prices కు వెంటనే నగదుకు అమ్మే ధాన్యాలు); forward లేదా future market — భవిష్యత్ తేదీన చెల్లించి goods అందజేస్తామనే వాగ్దానంతో contracts (ఒక bank నుంచి future rate కు foreign currency contract కొనడం).	Q1, Q5, Q6, Q7, Q12, Q18, Q19 (+ 1.1 Q5)	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2019-Nov, 2020-Nov (×2), 2021-Jul, 2023-Jun, 2023-Dec, 2026-Jan; MTP 2025-Aug S2	1.0.0, pp. 4.5 – 4.6

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.0.10	నియంత్రణ ఆధారంగా: regulated market — అన్యాయమైన పద్ధతులను (unfair practices) అంతం చేయడానికి లావాదేవీలను చట్టబద్ధంగా నియంత్రిస్తారు (ఉదా. stock exchange); unregulated market — లావాదేవీలపై ఎలాంటి షరతులూ ఉండవు కాబట్టి దీన్ని free market అనీ అంటారు (ఉదా. వారపు Haat Bazaar).	Q4, Q32	PYQ 2019-Nov, 2026-Sep	1.0.0, p. 4.6
1.0.11	వ్యాపార పరిమాణం ఆధారంగా: wholesale market — commodities ను పెద్ద మొత్తంలో (bulk) కొని అమ్ముతారు, లావాదేవీలు వ్యాపారుల మధ్య (B2B); retail market — commodities ను చిన్న పరిమాణాల్లో అంతిమ వినియోగదారులకు (ultimate consumers) అమ్ముతారు (B2C).	Q11, Q15, Q28	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun, 2026-May	1.0.0, p. 4.6
1.0.12	*అంశం 1.2 చూడండి: AR = price, కాబట్టి average revenue curve యే firm demand curve కూడా.*	Q24	PYQ 2025-Jan	1.2, p. 4.8
1.0.13	*అంశం 1.2 చూడండి: ప్రతి బిందువు వద్ద TR = P × Q లెక్కించండి, తర్వాత MRn = TRn − TRn−1 (₹30 × 19 = 570 → ₹28 × 20 = 560, కాబట్టి MR = −₹10; MR negative కావచ్చు).*	Q25	PYQ 2025-May	1.2, p. 4.9
1.0.14	ఈ విభాగం వెలుపల: market economy లో వనరులను marketplace లోని consumer demand, supply కేటాయిస్తాయి — price mechanism (SM అధ్యాయం 1, విభాగం 2).	Q22	MTP 2024-Aug	SM లో లేదు (MTP మాత్రమే); SM అధ్యాయం 1, 2.1.0, p. 1.20 చూడండి

అంశం 1.1 Market structures రకాలు (Types of Market Structures)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP 1 · MTP 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.1	ఒక firm demand ను industry (market) demand లో శాతంగా (percentage) చెబితే అది దాని market share; market demand ను firms ఎలా పంచుకుంటాయన్నది market behaviour ను రూపొందిస్తుంది.	Q1	PYQ 2022-Jun	1.1, pp. 4.6 – 4.7 (పదం వాడారు, నిర్వచించలేదు)
1.1.2	నాలుగు ప్రాథమిక market రూపాలు: perfect competition (అనేక అమ్మకందారులు, ఒకే రకమైన (identical) products); monopolistic competition (అనేక అమ్మకందారులు, differentiated products — shampoo); oligopoly (కొద్దిమంది అమ్మకందారులు, పోటీపడే products — telecom); monopoly (ఒకే అమ్మకందారు — Indian Railways). ఒక firm price elasticity of demand: perfect competition లో infinite, monopolistic competition లో ఎక్కువ (large), oligopoly, monopoly లో తక్కువ (small).	Q7	MTP 2025-Aug S2	1.1, p. 4.7 (Table 1)

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.3	Market రకాన్ని నిర్ణయించే అంశాలు: commodity స్వభావం, ఉత్పత్తి పరిమాణం (size of production), demand విస్తృతి (extent of demand).	Q6	PYQ 2026-May	Summary, p. 4.14
1.1.4	Negative slope ఉన్న market demand curve ప్రతి market structure లోనూ ఉంటుంది, కాబట్టి దాని నుంచి structure ను నిర్ణయించలేం; తేడా ఉండేది వ్యక్తిగత firm demand (AR) curve లో — perfect competition లో perfectly elastic, imperfect competition యొక్క అన్ని రూపాల్లో కిందికి వాలుతుంది (downward sloping).	Q3, Q4	RTP 2024-Sep; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	SM లో లేదు (RTP/MTP మాత్రమే); పోల్చండి (cf.) 1.2, p. 4.11
1.1.5	*అంశం 1.0 చూడండి: market యొక్క ఐదు elements — 'firm' వాటిలో ఒకటి కాదు.*	Q2	PYQ 2023-Jun	1.0, pp. 4.3 – 4.4
1.1.6	*అంశం 1.0 చూడండి: ఒక bank నుంచి future rate కు foreign currency contract కొనడం forward (future) market లావాదేవీ.*	Q5	PYQ 2026-Jan	1.0.0, p. 4.6

అంశం 1.2 Total Revenue, Average Revenue, Marginal Revenue భావనలు (Concepts of Total Revenue, Average Revenue and Marginal Revenue)

60 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 54 · RTP – · MTP 14

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.1	Total revenue అంటే ఒక commodity యొక్క కొన్ని units అమ్మడం ద్వారా firm పొందే మొత్తం డబ్బు: TR = P × Q (130 units × ₹50 = ₹6,500). Competitive firm కు (perfectly elastic demand) TR curve మూల బిందువు (origin) నుంచి మొదలయ్యే positive slope ఉన్న సరళ రేఖ.	Q13, Q17, Q27	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2022-Jun	1.2, p. 4.8
1.2.2	Average revenue అంటే output లో ప్రతి unit కు వచ్చే revenue: AR = TR/Q = P (₹6,050 ÷ 121 = ₹50). AR యే price కాబట్టి, average revenue curve యే firm demand curve కూడా.	Q12, Q15, Q23, Q25, Q31 (+ 1.0 Q24)	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Dec, 2022-Jun, 2023-Jun, 2025-Jan	1.2, pp. 4.8 – 4.9
1.2.3	Marginal revenue అంటే అదనపు unit అమ్మకం వల్ల total revenue లో వచ్చే మార్పు: MR = ΔTR/ΔQ; ఒక unit మార్పుకు MRn = TRn − TRn−1. రెండు output స్థాయిల్లో TR ఇస్తే, TR లో మార్పును units లో మార్పుతో భాగించండి (sales 50 → 53 కు పెరిగినప్పుడు ₹6,000 → ₹6,204: MR = 204/3 = ₹68); వరుస units కు నేరుగా తీసివేయండి (TR5 − TR4 = 400 − 360 = ₹40).	Q10, Q11, Q14, Q21, Q32, Q39, Q48, Q49, Q51	PYQ 2020-Nov (×3), 2021-Jul, 2023-Jun, 2025-Sep, 2026-Jan, 2026-May; MTP 2024-Aug	1.2, p. 4.9

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.4	Price, quantity ఇస్తే, మొదట ప్రతి బిందువు వద్ద TR = P × Q లెక్కించండి, తర్వాత MR = ΔTR/ΔQ: ₹20 × 10 = 200 → ₹19 × 11 = 209 అయితే MR = ₹9; ₹100 × 900 → ₹90 × 1,000 (రెండూ ₹90,000) అయితే MR = 0; MR negative కావచ్చు (570 → 560 అయితే −₹10).	Q6, Q8, Q9, Q22, Q26, Q44 (+ 1.0 Q25)	PYQ 2019-May, 2019-Nov (×2), 2021-Dec, 2022-Jun, 2025-Jan, 2025-May	1.2, pp. 4.9 – 4.10 (Table 2)
1.2.5	ఏ output స్థాయిలోనైనా TR ఆ స్థాయి వరకు ఉన్న marginal revenues మొత్తం: TR = ΣMR (MR ₹10 + ₹5 + ₹3 = TR ₹18).	Q41, Q58	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep	1.2, p. 4.10
1.2.6	తగ్గుతున్న AR (price) schedule లో MR ఎప్పుడూ price కంటే తక్కువ: MR curve AR curve కింద ఉంటుంది, మరింత వేగంగా తగ్గుతుంది; zero అయిన తర్వాత MR negative అవుతుంది, AR (price) మాత్రం positive గానే ఉంటుంది — కాబట్టి monopoly లేదా imperfect competition లో AR zero కాలేదు, కానీ MR zero లేదా negative కావచ్చు.	Q34	PYQ 2023-Dec	1.2, p. 4.10
1.2.7	MR positive గా ఉన్నంత కాలం TR పెరుగుతుంది: diminishing marginal revenue వల్ల మొదట తగ్గుతున్న రేటులో (diminishing rate) పెరుగుతుంది, MR zero అయినప్పుడు గరిష్ఠం (TR slope = 0), MR negative అయినప్పుడు తగ్గుతుంది.	Q5, Q7, Q16, Q19, Q29, Q33, Q37	PYQ 2019-May, 2019-Nov (×2), 2021-Jan (×2), 2022-Dec, 2023-Dec, 2024-Jun	1.2, pp. 4.10 – 4.11
1.2.8	Perfect competition లో firm ఒక price taker: దాని AR (demand) curve perfectly elastic, price స్థిరం, కాబట్టి MR = AR, AR, MR curves ఒకే horizontal రేఖగా కలిసిపోతాయి (coincide).	Q55	MTP 2025-Aug S2	1.2, p. 4.11
1.2.9	MR, AR, price elasticity of demand మధ్య ప్రత్యేక (unique) సంబంధం ఉంది: MR = AR × (e − 1)/e, ఇక్కడ e = price elasticity of demand.	Q2, Q42, Q59	PYQ 2018-Nov, 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2025-May S2	1.2.0, pp. 4.11 – 4.12
1.2.10	సంఖ్యాత్మక ప్రశ్నలు (Numericals): MR = AR × (e − 1)/e లో e ని positive సంఖ్యగా పెట్టండి — AR 5, e 2 → MR = 2.5; AR 45, e 3 → MR = 30; AR 21, e = 3, 7 అయితే → MR = 14, 18.	Q18, Q38, Q45	PYQ 2021-Jan, 2024-Jun, 2025-May; MTP 2025-Apr S1	1.2.0, p. 4.12
1.2.11	e = 1 అయితే MR = 0; e > 1 అయితే MR positive; e < 1 అయితే MR negative. సరళ రేఖ demand curve మీద MR మధ్య బిందువు (mid-point) వద్ద zero (e = 1), పై భాగంలో positive, కింది భాగంలో negative.	Q4, Q20, Q50, Q52	PYQ 2019-May, 2021-Jul, 2026-Jan; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	1.2.0, p. 4.12
1.2.12	Price elasticity of demand ఒకటికి సమానమైన చోట total revenue గరిష్ఠం, ఎందుకంటే అక్కడ MR = 0.	Q43, Q54, Q60	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.2.0, p. 4.12

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.13	Behavioural Principle 1: total variable costs కూడా రాకపోతే firm అసలు ఉత్పత్తి చేయకూడదు — price (AR) AVC కంటే తక్కువైతే competitive firm మూసివేస్తుంది (shuts down). కనిష్ఠ AVC యే shut-down price; shut-down point వద్ద P = AVC, TR = TVC, firm నష్టం దాని fixed cost (TFC) కు సమానం. మూసివేత తాత్కాలికం.	Q1, Q3, Q40	PYQ 2018-May, 2019-May; MTP 2024-Aug, 2025-May S2	1.2.1, p. 4.13
1.2.14	Behavioural Principle 2: marginal revenue, marginal cost కు సమానమయ్యే స్థాయి వరకు output ను విస్తరించడం ద్వారా firm గరిష్ఠ లాభం పొందుతుంది (MR = MC, first-order condition); MR, MC ని మించినంత కాలం ఉత్పత్తి కొనసాగించడం లాభదాయకం. MR curve కిందికి, MC curve పైకి వాలుతాయి; అవి profit-maximising output వద్ద ఖండించుకుంటాయి.	Q3, Q24, Q28, Q35, Q36, Q46, Q47	PYQ (CPT) 2016-Dec, 2019-May, 2021-Dec, 2022-Jun, 2022-Dec, 2023-Dec (×2), 2025-May; MTP 2025-May S2	1.2.1, pp. 4.13 – 4.14
1.2.15	TR, TC ని అత్యధిక మొత్తంలో మించిన చోట profit (TR – TC) గరిష్ఠం — TR, TC slopes సమానమయ్యే output (MR = MC).	Q30	PYQ 2022-Dec	SM లో లేదు (PYQ మాత్రమే); 1.2.1, p. 4.14 నుంచి వస్తుంది
1.2.16	ఒక చర్య marginal costs ను మించిన marginal benefits ఇస్తేనే తప్ప హేతుబద్ధ వ్యక్తి (rational person) ఆ చర్య చేపట్టడు.	Q57	MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
1.2.17	విభాగం 3 విషయం: monopolistic competition లో ప్రతి firm స్వతంత్రంగా MR = MC వద్ద లాభాన్ని గరిష్ఠం చేస్తుంది (price leadership, cartels, kink point — ఇవి oligopoly పరిస్థితులు).	Q53	MTP 2025-Aug S1	SM విభాగం 1 లో లేదు (MTP మాత్రమే); SM అధ్యాయం 4, విభాగం 3
1.2.18	అధ్యాయం 3 విషయం: explicit cost అంటే factor services అందించేవారికి entrepreneur చేసే వాస్తవ చెల్లింపు.	Q56	MTP 2025-Dec S1	SM అధ్యాయం 4 లో లేదు (MTP మాత్రమే); SM అధ్యాయం 3

విభాగం 2: Determination of Prices

SM అధ్యాయం 4, విభాగం 2, పేజీలు 4.16 – 4.26

అంశం 2.0 పరిచయం (Introduction)

6 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP 1 · MTP 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.0.1	Goods prices వాటి exchange value ను వ్యక్తం చేస్తాయి; prices, factors of production సేవల విలువను కూడా వ్యక్తం చేస్తాయి — land, labour, capital, organisation కు rent, wages, interest, profit.	Q1, Q2 (+ 1.0 Q33)	PYQ 2018-Nov, 2023-Jun, 2026-Sep	2.0, p. 4.16

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.0.2	*అంశం 1.0 చూడండి: Ricardo ప్రకారం exchange value అంటే సాధారణంగా commodities మీద ఆధిపత్యం (command over commodities in general), లేదా కొనదగిన commodities మీద సాధారణంగా ఉండే వినిమయ శక్తి (power in exchange over purchasable commodities in general).*	Q3	PYQ 2024-Sep	1.0, pp. 4.2 – 4.3
2.0.3	సాధారణంగా demand, supply price ను నిర్ణయిస్తాయి, కానీ Government కొన్నిసార్లు జోక్యం చేసుకుని prices ను పూర్తిగా లేదా పాక్షికంగా నిర్ణయిస్తుంది — ఉదా. గోధుమ, వరి, చెరకు procurement prices (రైతులకు హామీ ఇచ్చే minimum support price). Price floor అంటే equilibrium price కంటే ఎక్కువగా నిర్ణయించిన కనిష్ఠ price.	Q5, Q6	RTP 2025-May; MTP 2025-Apr S1 (×2), 2025-Aug S2	2.0, pp. 4.16 – 4.17 ('support price', 'price floor' SM లో నిర్వచించలేదు)
2.0.4	అధ్యాయం 3 విషయం: economic cost = explicit cost + implicit cost. TR ₹1,20,000, explicit cost ₹95,000, వదులుకున్న జీతం (forgone salary) ₹30,000 → accounting cost ₹95,000, accounting profit ₹25,000, economic cost ₹1,25,000, economic loss ₹5,000.	Q4	PYQ 2025-May	SM అధ్యాయం 4 లో లేదు (PYQ మాత్రమే); SM అధ్యాయం 3

అంశం 2.1 Determination of Prices — ఒక సాధారణ దృష్టి (Determination of Prices - A General View)

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.1.1	బహిరంగ పోటీ market (open competitive market) లో demand, supply equilibrium price ను నిర్ణయిస్తాయి; quantity demanded, quantity supplied కు సమానమయ్యే price యే equilibrium price లేదా market clearing price, కాబట్టి అమ్ముడుపోని stock గానీ, తీరని demand గానీ ఉండవు.	Q1	PYQ 2021-Jul	2.1, p. 4.17
2.1.2	Market price equilibrium కంటే ఎక్కువగా ఉంటే excess supply (surplus) ఏర్పడి, పోటీపడే అమ్మకందారులు price తగ్గిస్తారు; equilibrium కంటే తక్కువగా ఉంటే (equilibrium price, market price కంటే ఎక్కువ) excess demand (shortage) ఏర్పడి, కొనుగోలుదారులు price ను పెంచుతారు — price mechanism ద్వారా stable equilibrium స్వయంచాలకంగా పునరుద్ధరించబడుతుంది.	Q2	MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1	2.1, pp. 4.18 – 4.19

అంశం 2.2 Demand, Supply లో మార్పులు (Changes in Demand and Supply)

22 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 22 · RTP – · MTP 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.1	Commodity సొంత price కాకుండా ఇతర అంశాలు (income, tastes, జనాభా, technology, factors prices) curves ను జరుపుతాయి (shift); నాలుగు మార్పులు: demand లో పెరుగుదల (కుడివైపు shift) లేదా తగ్గుదల (ఎడమవైపు shift), supply లో పెరుగుదల (కుడివైపు shift) లేదా తగ్గుదల (ఎడమవైపు shift).	Q8	PYQ 2024-Jun	2.2, p. 4.19
2.2.2	Demand లో పెరుగుదల (supply మారకుండా): పాత price వద్ద excess demand equilibrium price ను పెంచుతుంది, కొని-అమ్మే quantity కూడా పెరుగుతుంది. భవిష్యత్తులో prices పెరుగుతాయనే అంచనా (వచ్చే ఏడాది cars, motorcycles) ప్రస్తుత demand ను పెంచుతుంది — demand curve కుడివైపు shift అవుతుంది.	Q12, Q20, Q22	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2025-Aug S1	2.2 (i), pp. 4.19 – 4.20; Illustration 1, p. 4.25
2.2.3	Demand లో తగ్గుదల (ఉదా. income తగ్గడం; supply మారకుండా): equilibrium price, quantity demanded and supplied రెండూ తగ్గుతాయి.	Q7, Q16	PYQ 2023-Jun, 2025-Jan	2.2 (ii), p. 4.20
2.2.4	Supply లో పెరుగుదల (ఉదా. మెరుగైన technology; demand మారకుండా): పాత price వద్ద surplus వల్ల equilibrium price తగ్గుతుంది, quantity demanded పెరుగుతుంది.	Q3, Q19	PYQ 2019-Nov, 2025-Sep	2.2 (iii), pp. 4.20 – 4.21
2.2.5	Supply లో తగ్గుదల (ఉదా. కాలం చెల్లిన (obsolete) technology, భారీ వర్షం లేదా తుపాను వల్ల పంట నష్టం; demand మారకుండా): పాత price వద్ద లోటు (deficit) వల్ల equilibrium price పెరుగుతుంది, అమ్మిన, కొన్న పరిమాణం తగ్గుతుంది.	Q1, Q11, Q13	PYQ 2018-Nov, 2024-Jun, 2024-Sep	2.2 (iv), p. 4.21; Illustration 1, p. 4.25
2.2.6	*అంశం 2.3 చూడండి: ఏకకాల shifts — ఒకే దిశలో అయితే quantity నిశ్చితం, price అనిశ్చితం (సమాన పెరుగుదలలో price మారదు); వ్యతిరేక దిశల్లో అయితే price నిశ్చితం, quantity అనిశ్చితం; పెద్ద shift యే నిర్ణయిస్తుంది.*	Q2, Q4, Q5, Q6, Q9, Q10, Q14, Q15, Q17, Q18, Q21	PYQ 2019-May, 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Dec, 2024-Jun (×2), 2024-Sep, 2025-Jan (×3), 2025-May, 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1	2.3, pp. 4.21 – 4.25

అంశం 2.3 Demand, Supply లో ఏకకాల మార్పులు (Simultaneous Changes in Demand and Supply)

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.1	Demand, supply ఒకే దిశలో shift అయితే: రెండూ పెరిగితే equilibrium quantity పెరుగుతుంది కానీ equilibrium price లో మార్పు అనిశ్చితం; రెండూ తగ్గితే equilibrium quantity తగ్గుతుంది కానీ price లో మార్పు అనిశ్చితం. Demand లో పెరుగుదల supply లో పెరుగుదలకు సమానమైతే price అలాగే ఉంటుంది, quantity పెరుగుతుంది.	(+ 2.2 Q2, 2.2 Q4, 2.2 Q5, 2.2 Q15, 2.2 Q21)	PYQ 2019-May, 2021-Jul, 2021-Dec, 2025-Jan (×2), 2025-Sep	2.3, p. 4.22
2.3.2	పెద్ద shift యే price ను నిర్ణయిస్తుంది: demand, supply కంటే ఎక్కువగా పెరిగితే price పెరుగుతుంది; supply, demand కంటే ఎక్కువ నిష్పత్తిలో పెరిగితే కొత్త equilibrium price అసలు దాని కంటే తక్కువ (దీనికి విరుద్ధంగా, supply తగ్గుదల demand తగ్గుదలను మించితే price పెరుగుతుంది).	(+ 2.2 Q6, 2.2 Q17)	PYQ 2022-Dec, 2025-Jan	2.3, p. 4.22
2.3.3	Demand, supply వ్యతిరేక దిశల్లో shift అయితే: demand పెరిగి supply తగ్గితే equilibrium price పెరుగుతుంది, కానీ equilibrium quantity గురించి నిశ్చితంగా ఏమీ చెప్పలేం; demand తగ్గి supply పెరిగితే equilibrium price తగ్గుతుంది, quantity అనిశ్చితం.	(+ 2.2 Q9, 2.2 Q14, 2.2 Q18)	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-May; MTP 2025-Apr S1	2.3, p. 4.23
2.3.4	Illustration 1 (D1, S1 బిందువు 1 వద్ద కలుస్తాయి, SM figure numbering): demand పెరుగుదల + factor price పెరుగుదల → D2 తో S3 = బిందువు 2; demand పెరుగుదల + supply పెరుగుదల (complement చౌక / మెరుగైన technology / చౌకైన factor) → D2 తో S2 = బిందువు 7; భారీ వర్షం వల్ల పంట నష్టం → S3 మాత్రమే = బిందువు 3; భవిష్యత్ price పెరుగుదల అంచనా → D2 మాత్రమే = బిందువు 5.	(+ 2.2 Q10, 2.2 Q11, 2.2 Q12)	PYQ 2024-Jun (×3)	Illustration 1, pp. 4.24 – 4.25
2.3.5	Price ceiling అంటే ఒక good కు వసూలు చేయగల గరిష్ఠ price; equilibrium price కంటే తక్కువగా నిర్ణయిస్తే కొరతలు (shortages), పరిమిత supply ను పెద్ద సంఖ్యలో consumers మధ్య కేటాయించే సమస్య, black marketing ఏర్పడతాయి.	Q1, Q2	MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1, 2025-Dec S1	SM లో లేదు (MTP మాత్రమే); p. 4.17 equilibrium analysis ఉపయోగాలుగా price ceilings, floors పేర్లను మాత్రమే ప్రస్తావిస్తుంది

విభాగం 3: వివిధ market forms లో price, output నిర్ణయం (Price-Output Determination under Different Market Forms)

SM అధ్యాయం 4, విభాగం 3, పేజీలు 4.27 – 4.65

అంశం 3.0 Perfect Competition

64 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 49 · RTP 4 · MTP 19

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.0.1	Perfect competition లో అన్ని firms వ్యక్తిగతంగా price takers: ఏ firm కూడా price ను నియంత్రించలేదు, ప్రభావితం చేయలేదు; industry కి price ను total (market) demand, total (market) supply అనే market forces నిర్ణయిస్తాయి — అవి సమానమయ్యే చోటే equilibrium price.	Q1, Q5, Q27, Q36, Q40	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2018-May, 2020-Nov, 2023-Jun, 2024-Sep, 2025-Sep; MTP 2025-May S2	3.0.0 (vi), p. 4.29; 3.0.1, pp. 4.29 – 4.30
3.0.2	Pure competition = (i) పెద్ద సంఖ్యలో కొనుగోలుదారులు, అమ్మకందారులు, (ii) ఒకే market price కు అమ్ముడయ్యే, perfect substitutes అయిన homogeneous (identical) products, (iii) free entry and exit; దీని ముఖ్య లక్షణం monopoly యొక్క ఏ అంశమూ లేకపోవడం. Perfect competition దీనికి perfect knowledge of market conditions, చాలా తక్కువ transaction costs, అన్ని firms price-taking ను జోడిస్తుంది (Summary లో perfect mobility of factors, government interference లేకపోవడం, collusion లేకపోవడం కూడా ఉన్నాయి).	Q23, Q32, Q46, Q48	PYQ 2022-Dec, 2026-May; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	3.0.0, pp. 4.28 – 4.29; Summary, p. 4.63
3.0.3	Perfect (pure) competition లక్షణాలు **కావు**: selling costs లేదా advertising ('informative' advertising అయినా సరే), inelastic demand, వనరుల అసమర్థ కేటాయింపు (inefficient allocation of resources), 'absence of transport cost' — SM చాలా తక్కువ transaction costs ను మాత్రమే చెబుతుంది, అదీ perfect (pure కాదు) competition కు అదనపు షరతుగా మాత్రమే. Perfect competition లో selling costs ఉండవు, firm demand infinitely elastic, వనరుల సమర్థ కేటాయింపు (efficient allocation of resources) ఉంటుంది.	Q7, Q17, Q20, Q30, Q38, Q49	PYQ 2018-Nov, 2021-Jan, 2021-Dec, 2023-Dec, 2025-May; MTP 2025-May S2, 2025-Dec S1	3.0.0, pp. 4.28 – 4.29; Table 7, pp. 4.55 – 4.56
3.0.4	Perfectly competitive market ఒక కల్పన (myth) గా పరిగణించబడుతుంది — దాని assumptions వాస్తవ markets లో ఎప్పుడూ కనిపించవు; agricultural products, financial instruments (stocks, bonds, foreign exchange), విలువైన లోహాలు (gold, silver, platinum) మాత్రమే దానికి దగ్గరగా వస్తాయి.	Q15, Q22	PYQ 2019-Nov, 2022-Jun	3.0.0, p. 4.29; 3.0.5, p. 4.39

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.0.5	Price-taking firm demand (AR) curve market price వద్ద ఒక horizontal రేఖ — X-axis కు సమాంతరం — కాబట్టి అది perfectly (infinitely) elastic: firm price elasticity of demand perfect competition లో మాత్రమే infinite, perfectly elastic demand curve ను ఎదుర్కొనే firm ఒక perfect competitor.	Q10, Q12, Q28, Q29, Q31, Q37, Q44, Q63	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2023-Dec (×2), 2024-Jun, 2025-Jan, 2026-Sep; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2	3.0.1, pp. 4.30 – 4.31; Summary table, p. 4.62
3.0.6	Perfect competition లో లాభం స్థాయి ఏదైనా AR = MR = Price (AR, MR ఒకే curve) — కాబట్టి supernormal profit సంపాదించే firm కు కూడా AR = MR; ఈ సమానత్వం perfect competition లో మాత్రమే ఉంటుంది.	Q11, Q26	PYQ 2019-May, 2023-Jun; MTP 2025-Apr S1	3.0.1, p. 4.31; Table 7, p. 4.56
3.0.7	వ్యక్తిగత firm demand curve మాత్రమే horizontal; perfect competition లో market (industry) demand curve DD ఏ market demand curve లాగానే కిందికి వాలుతుంది (చిత్రాలు 14, 16). జాబితాలోని అన్ని market forms కు negative slope ఉన్న market demand curves ఉంటాయి.	Q45	MTP 2025-Jan S2	3.0.1, pp. 4.29 – 4.32 (చిత్రాలు 14, 16)
3.0.8	Firm equilibrium కు రెండు షరతులు: (i) MR = MC — profit-maximisation condition; (ii) MC curve, MR curve ను కింది నుంచి ఖండిస్తుంది, అంటే MC కి positive slope. MC, MR ను పై నుంచి ఖండించే చోట (బిందువు T) equilibrium ఉండదు; కింది నుంచి ఖండించే R యే equilibrium.	Q2, Q8, Q16, Q19, Q35, Q42	PYQ 2018-May, 2018-Nov, 2019-May, 2021-Jul, 2024-Sep, 2025-Jan	3.0.1, pp. 4.31 – 4.32
3.0.9	MR > MC అయితే firm ఉత్పత్తి విస్తరించాలి (ప్రతి అదనపు unit, cost కంటే revenue కి ఎక్కువ జోడిస్తుంది); MR < MC అయితే output తగ్గించాలి; MR = MC (competitive firm కు = P) అయిన చోట మాత్రమే లాభం గరిష్ఠం.	Q4	PYQ 2018-May	3.0.1, pp. 4.31 – 4.32
3.0.10	Perfectly competitive industry లోని firm MC curve దాని supply curve ను సూచిస్తుంది — కచ్చితంగా చెప్పాలంటే, short-run supply curve అంటే AVC curve కనిష్ఠ బిందువు పైన ఉండే MC curve భాగం.	Q9, Q34	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2024-Sep; MTP 2025-Apr S1	3.0.2, pp. 4.32 – 4.33
3.0.11	Shut-down rule: price AVC కంటే తగ్గితే — అంటే total revenue, total variable cost ను కూడా భరించలేకపోతే — firm సున్నా supply చేసి మూసివేస్తుంది (బహుశా తాత్కాలికంగా); AVC నూ fixed cost లో కొంత భాగాన్నీ భరిస్తే short run లో కొనసాగుతుంది.	Q33, Q39, Q60	PYQ 2024-Sep, 2025-Sep; RTP 2026-Jan	3.0.2, p. 4.33; 3.0.3, p. 4.35
3.0.12	Normal profit = zero economic profit: average revenue, average total cost కు సరిగ్గా సమానం (AR = ATC; TR – TC = 0); entrepreneur managerial services కు సాధారణ శాతం లాభం ఇప్పటికే cost of production లో చేరి ఉంటుంది.	Q14, Q18, Q62	PYQ 2019-Nov, 2021-Jul, 2026-Sep	3.0.3, pp. 4.33 – 4.35

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.0.13	Supernormal profit: AR (price) > ATC — firm normal rate కంటే అదనపు లాభం పొందుతుంది; equilibrium వద్ద P = MC కాబట్టి, దీని అర్థం ATC < MC కూడా. ATC > AR అయినప్పుడు నష్టాలు (losses) వస్తాయి. Short run లో competitive firm ఈ మూడింటిలో ఏదైనా పొందవచ్చు.	Q13, Q43	PYQ 2019-Nov, 2025-Jan	3.0.3, pp. 4.33 – 4.35
3.0.14	Long run లో entry, exit supernormal profits, losses ను తుడిచివేస్తాయి: ప్రతి perfectly competitive firm normal profit మాత్రమే పొందుతుంది (కాబట్టి long run లో 'all firms earn profit' అనేది తప్పు). Short run లో market ను clear చేసే price వద్ద industry equilibrium లో ఉంటుంది (market demand = market supply).	Q6, Q21, Q55	PYQ 2018-Nov, 2021-Dec; MTP 2025-Dec S1	3.0.1, p. 4.29; 3.0.4, p. 4.37; Summary, p. 4.63
3.0.15	Competitive firm long-run equilibrium: LMC = LAC = P (MR = MC, AR = AC తో), అంటే SMC = LMC = SAC = LAC = P = MR; industry కి LAR = LMR = P = LMC = LAC.	Q3, Q25	PYQ 2018-May, 2022-Dec	3.0.4, pp. 4.37 – 4.38; 3.0.5, p. 4.39
3.0.16	Perfect competition లో long-run optimality: కనిష్ఠ సాధ్యమైన cost వద్ద output; consumers కనిష్ఠ price చెల్లిస్తారు, P = MC; plants పూర్తి సామర్థ్యంతో వాడబడతాయి కాబట్టి వనరుల వృథా ఉండదు (MC = AC) — అందుకే excess capacity ఉండదు; normal profits మాత్రమే (AC = AR); firms సంఖ్య optimum.	Q53, Q54, Q61, Q64	PYQ 2026-Sep; RTP 2025-May, 2025-Sep; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	3.0.5, p. 4.39; Table 7, p. 4.56
3.0.17	Price, marginal cost కు సమానం perfect competition లో మాత్రమే; monopoly, monopolistic competition లో price, MC కంటే ఎక్కువ. Monopolists competitive firms కంటే ఎక్కువ prices వసూలు చేసి తక్కువ output ఉత్పత్తి చేస్తారు, కాబట్టి monopolised పరిస్థితుల కంటే competitive పరిస్థితుల్లో supply ఎక్కువ.	Q41, Q47	PYQ 2025-Sep, 2026-Jan	Table 7, p. 4.55; 3.1.5 (2), p. 4.51
3.0.18	చాలా పెద్ద సంఖ్యలో అమ్మకందారులు తీవ్రంగా పోటీపడుతున్నప్పుడు ICAI keyed answer, elasticity of supply ను infinite గా ఇస్తుంది; SM మాత్రం firm demand (supply కాదు) infinitely elastic అని మాత్రమే చెబుతుంది.	Q24	PYQ 2022-Dec	SM లో లేదు (PYQ మాత్రమే); పోల్చండి (cf.) 3.0.1, p. 4.31
3.0.19	Monopolist P > MC నిర్ణయిస్తాడు కాబట్టి (price–quantity మధ్య one-to-one సంబంధం ఉండదు) దానికి ప్రత్యేకమైన (unique) supply curve ఉండదు; perfect competition లో P = MC, కాబట్టి MC curve యే supply curve.	Q50	MTP 2025-Aug S2	SM లో లేదు (MTP మాత్రమే); పోల్చండి (cf.) 3.0.2, p. 4.32

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.0.20	Accounting cost లో explicit payments (rent, salaries, అప్పుగా తీసుకున్న నిధులపై interest) ఉంటాయి, కానీ normal profit ఉండదు — అది entrepreneur సొంత వనరుల implicit cost, economic cost లో చేరుతుంది; TFC = TC − TVC (fixed cost = సున్నా output వద్ద total cost).	Q58, Q59	MTP 2025-Dec S1 (×2)	3.0.3, pp. 4.33 – 4.34; Illustration 2, pp. 4.35 – 4.36
3.0.21	Cost-theory అంశాలు (అధ్యాయం 3): AFC curve ఒక rectangular hyperbola; MC < AVC అయితే MC పెరుగుతున్నా AVC తగ్గవచ్చు; LAC అంటే ప్రతి output ఉత్పత్తికి కనిష్ఠ cost, SAC curves యొక్క envelope, U-shaped; increasing, ఆ తర్వాత diminishing returns వల్ల SAC U-shaped గా ఉంటుంది.	Q51, Q52, Q56, Q57	MTP 2025-Dec S1 (×4)	SM అధ్యాయం 4 విభాగం 3 లో లేదు (MTP మాత్రమే; SM అధ్యాయం 3, Theory of Cost)

అంశం 3.1 Monopoly

66 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 51 · RTP 4 · MTP 31

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.1.1	Monopoly ('alone to sell'): దగ్గరి ప్రత్యామ్నాయం (close substitute) లేని product కు ఒకే ఒక అమ్మకందారు. లక్షణాలు: ఒకే అమ్మకందారు (firm = industry); బలమైన barriers to entry; close substitutes ఉండవు; market power. పెద్ద సంఖ్యలో అమ్మకందారులు, ఒకే కొనుగోలుదారు, free entry లేదా homogeneous product — ఇవి monopoly లక్షణాలు **కావు** (Summary table దాని product ను 'unique product without close substitute' అంటుంది).	Q15, Q22, Q25, Q27, Q42	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun, 2023-Jun, 2023-Dec, 2025-May	3.1, 3.1.0, pp. 4.39 – 4.40; Summary table, p. 4.62
3.1.2	Monopoly కి మూల కారణం barriers to entry — economic, institutional, legal లేదా artificial: ఉదా. కొరత వనరులపై నియంత్రణ, ప్రత్యేక government హక్కులు, intellectual property rights రక్షణకు government ఇచ్చే patents, copyrights, భారీ start-up costs, natural monopoly. Entry అన్ని సమయాల్లోనూ పరిమితం. భారతదేశంలో: rail transport లో Indian Railways; nuclear power మీద government monopoly.	Q8, Q19, Q29, Q46, Q56	PYQ 2019-May, 2021-Dec, 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	3.1.0 – 3.1.1, pp. 4.39 – 4.41
3.1.3	Close substitutes లేనందున monopolist product కు ఇతర ఏ product తోనైనా cross elasticity of demand zero లేదా చాలా తక్కువ, దాని price elasticity of demand ఒకటి కంటే తక్కువ: monopolist ఒక నిటారైన, కిందికి వాలే (highly inelastic) demand curve ను ఎదుర్కొంటాడు — దాని AR curve ఎడమ నుంచి కుడికి తగ్గుతుంది.	Q7, Q34, Q37, Q38, Q49, Q57	PYQ 2018-Nov, 2025-Jan, 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1, 2025-Apr S1, 2025-May S2	3.1.0 (3), pp. 4.39 – 4.40; 3.1.2, p. 4.41; Table 7, p. 4.55

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.1.4	ఒకే firm యే industry — firm, industry మధ్య తేడా ఉండదు — కాబట్టి monopolist demand curve, market demand curve ఒక్కటే.	Q4, Q55	PYQ 2018-May, 2026-May; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S1	3.1.0 (1), p. 4.39; 3.1.2, p. 4.41
3.1.5	Price మీద నియంత్రణ స్థాయి: perfect competition లో ఏమీ లేదు, monopolistic competition, oligopoly లో కొంత, monopoly లో చాలా గణనీయం (very large) — monopolist ఒక price maker.	Q17, Q18	PYQ 2021-Dec (×2); MTP 2025-May S2	3.1.0 (3), p. 4.39; Summary table, pp. 4.62 – 4.63
3.1.6	Monopoly AR, MR: రెండూ కిందికి వాలుతాయి; MR, AR కంటే తక్కువ (దాని కింద ఉంటుంది), ఎందుకంటే అదనపు unit అమ్మడానికి monopolist అన్ని units మీద price తగ్గించాలి; MR slope, AR slope కు రెండింతలు (MR, AR కీ Y-axis కీ మధ్య సగం దూరంలో ఉంటుంది); AR zero కాలేదు, కానీ MR zero (TR గరిష్ఠమైన చోట) లేదా negative కూడా కావచ్చు.	Q5, Q21, Q28, Q52, Q63	PYQ 2018-Nov, 2022-Jun, 2024-Jun, 2026-Jan; MTP 2026-Apr S1	3.1.2, pp. 4.41 – 4.43
3.1.7	AR–MR–elasticity సంబంధం: MR = AR × (1 – 1/e), కాబట్టి AR = MR × e/(e – 1); AR, MR మధ్య అంతరం price elasticity మీద ఆధారపడుతుంది. ఉదా. P = 60: e = 5 అయితే MR = 48, e = 6 అయితే MR = 50; MR = 15, e = 1.5 అయితే AR = 45. MRs సమానమయ్యే వరకు output ను ఎక్కువ MR (ఎక్కువ elasticity) ఉన్న market కు మళ్లిస్తారు.	Q51, Q53, Q65	PYQ 2021-Dec, 2026-Jan, 2026-May; MTP 2026-Apr S2	3.1.4 (సంఖ్యాత్మక ఉదాహరణ), p. 4.47
3.1.8	Monopolist short-run equilibrium: MC = MR, MC, MR ను కింది నుంచి ఖండించాలి; unit కు లాభం = AR – ATC. Monopolist ఎప్పుడూ లాభం పొందాల్సిన అవసరం లేదు: ATC > AR అయితే నష్టాలు వస్తాయి (AVC భరించగలిగితే కొనసాగుతాడు).	Q48	PYQ 2026-Jan	3.1.3, pp. 4.43 – 4.45
3.1.9	Long run లో monopolist నష్టాలు వస్తే కొనసాగడు (బయటకు వెళ్లవచ్చు, లేదా break even కోసం లేదా లాభం కోసం తన plant ను సర్దుబాటు చేసుకోవచ్చు), కానీ బయటి firms entry అడ్డుకోబడినందున long run లో కూడా supernormal profits పొందుతూనే ఉంటాడు; LAC కనిష్ఠ స్థాయి వద్ద ఉత్పత్తి చేయాల్సిన అవసరం లేదు.	Q3, Q24, Q32, Q40, Q61	PYQ 2018-May (×2), 2022-Dec; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2, 2025-May S2, 2025-Aug S2, 2025-Aug S1	3.1.3, pp. 4.44 – 4.45; Summary, p. 4.63
3.1.10	Market power: marginal cost కంటే ఎక్కువ price వసూలు చేసి positive profit పొందగల సామర్థ్యం — కాబట్టి monopoly power స్థాయిని price, MC మధ్య అంతరంతో అంచనా వేస్తారు.	Q47, Q58	PYQ 2025-Sep; MTP 2025-May S2	3.1.0 (4), p. 4.40; Summary, p. 4.63 ('measure' SM పదజాలం కాదు)

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.1.11	Monopoly ఆర్థిక ప్రభావాలు: competitive firms కంటే ఎక్కువ prices, తక్కువ output, సమర్థించలేని long-run economic profits, MC కంటే ఎక్కువ price, తగ్గిన consumer surplus, price discrimination — monopolies దోపిడీకరమైనవి (exploitative), కాబట్టి governments వాటిని నియంత్రించడానికి, అవి ఏర్పడకుండా నిరోధించడానికి చర్యలు తీసుకుంటాయి.	Q2, Q23, Q54	PYQ 2018-May, 2022-Jun, 2026-May	3.1.5, p. 4.51; Summary, p. 4.64
3.1.12	Price discrimination: cost తేడాలతో సంబంధం లేని కారణాలతో ఒకే commodity యొక్క వేర్వేరు units కు (వేర్వేరు కొనుగోలుదారులకు) వేర్వేరు prices వసూలు చేయడం — abnormal profits పొందడానికి monopolist అనుసరించే pricing పద్ధతి. Simple monopoly ఒకే రకమైన (uniform) price వసూలు చేస్తుంది; discriminating monopoly వేర్వేరు prices వసూలు చేస్తుంది (ఉదా. Indian Railways dynamic fares).	Q16, Q31, Q35	PYQ 2021-Dec, 2024-Sep; MTP 2024-Aug	3.1.2, p. 4.43; 3.1.4, p. 4.46
3.1.13	Perfect competition లో price discrimination కొనసాగదు (market price మీద అమ్మకందారుకు ఎలాంటి ప్రభావం ఉండదు); దానికి monopoly అంశం అవసరం.	Q10, Q36, Q59	PYQ 2019-May, 2021-Dec; RTP 2024-Sep; MTP 2025-May S2	3.1.4, p. 4.46
3.1.14	Price discrimination కు షరతులు: (I) supply మీద అమ్మకందారుకు కొంత నియంత్రణ ఉండాలి (price-setting power); (II) market ను రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ sub-markets గా విభజించగలగాలి; (III) sub-markets మధ్య price elasticity వేరుగా ఉండాలి — elasticities వేరుగా ఉన్నప్పుడే discrimination లాభదాయకం; (IV) తక్కువ price market లోని కొనుగోలుదారులు ఎక్కువ price market లో తిరిగి అమ్మలేకపోవాలి (arbitrage ఉండదు).	Q1, Q39, Q43, Q64	PYQ (CPT) 2016-Dec, 2025-May; RTP 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	3.1.4, p. 4.46
3.1.15	Price discrimination లక్ష్యాలు: గరిష్ఠ లాభం పొందడం; మిగులు stock ను వదిలించుకోవడం; economies of scale పొందడం; విదేశీ markets ను చేజిక్కించుకోవడం; pricing ద్వారా సమానత్వం (equity) సాధించడం ('to escape foreign markets' లేదా 'to hold excess stock' కావు).	Q26, Q45	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2023-Jun, 2025-Sep	3.1.4, pp. 4.47 – 4.48
3.1.16	Prof. Pigou మూడు degrees గా వర్గీకరించారు: first degree — market ను ప్రతి individual consumer గా విడదీసి, ప్రతి ఒక్కరి నుంచి వారు చెల్లించడానికి ఇష్టపడే, చెల్లించగలిగే మొత్తాన్ని వసూలు చేసి, మొత్తం consumer surplus ను లాగేసుకుంటారు (doctors, lawyers, auctions); second degree — అమ్మిన వేర్వేరు పరిమాణాలకు వేర్వేరు prices, surplus లో ఒక భాగాన్ని మాత్రమే తీసుకుంటారు; third degree — location లేదా customer segment వంటి లక్షణాలను బట్టి price మారుతుంది.	Q6, Q33, Q44, Q50, Q60, Q62	PYQ 2018-Nov, 2025-May, 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-May S2 (×2), 2025-Aug S1	3.1.4, p. 4.48; Summary, p. 4.64

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.1.17	Third-degree ఉదాహరణలు: dumping; domestic, commercial వినియోగాలకు వేర్వేరు prices (industry కంటే గ్రామీణ గృహాలకు లేదా రైతులకు electricity చౌక); senior citizens కు తక్కువ railway fares — ఇవన్నీ price discrimination.	Q13, Q14, Q20, Q30, Q41, Q66	PYQ 2020-Nov, 2021-Jul, 2021-Dec, 2023-Dec, 2024-Jun; RTP 2025-Jan, 2025-May; MTP 2025-Aug S2, 2026-Apr S2	3.1.4, pp. 4.45 – 4.48
3.1.18	Equilibrium చేరుకోవడానికి discriminating monopolist మూడు నిర్ణయాలు తీసుకుంటాడు: మొత్తం output ఎంత ఉత్పత్తి చేయాలి (aggregate MR = MC), దాన్ని sub-markets మధ్య ఎలా పంచాలి (equal MRs), ఏ prices వసూలు చేయాలి (తక్కువ elastic market లో ఎక్కువ).	Q9	PYQ 2019-May	3.1.4, pp. 4.48 – 4.50
3.1.19	*అంశం 3.3 చూడండి: kinked demand curve ప్రస్తుత (prevailing) price కు పైన highly elastic గా, కింద inelastic గా ఉంటుంది.*	Q11	PYQ 2019-May	3.3.3, p. 4.61
3.1.20	*అంశం 3.0 చూడండి: demand curve కేవలం perfect competition లోనే horizontal (perfectly elastic) గా ఉంటుంది.*	Q12	PYQ 2019-May	3.0.1, pp. 4.30 – 4.31

అంశం 3.2 Imperfect Competition-Monopolistic Competition

30 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 20 · RTP 3 · MTP 13

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.2.1	Monopolistic competition: అనేక sellers చాలామంది buyers కు differentiated products అమ్ముతారు — ఇవి దగ్గరి substitutes, కానీ perfect substitutes కావు. లక్షణాలు: పెద్ద సంఖ్యలో sellers, product differentiation, ప్రవేశ, నిష్క్రమణ స్వేచ్ఛ (freedom of entry and exit), non-price competition (అధిక selling costs తో); ఇది monopoly, perfect competition ల మిశ్రమం.	Q3, Q15, Q16, Q19, Q22	PYQ 2019-May, 2024-Sep, 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	3.2.0, pp. 4.52 – 4.53; Summary, p. 4.64
3.2.2	Product differentiation (brand, size, design, రంగు, packaging, promotion ద్వారా — నిజమైనది లేదా ఊహాజనితం) monopolistic competition యొక్క ప్రధాన లక్షణం; perfect competition నుంచి ఇది వేరుపడే ఏకైక అంశం కూడా ఇదే (రెండింటిలోనూ అనేక sellers, అనేక buyers, free entry and exit, long run లో normal profit మాత్రమే ఉంటాయి). Hamburger, shirt, automobile — ఇవన్నీ differentiated products.	Q2, Q12, Q13, Q24, Q30	PYQ 2018-Nov, 2023-Jun, 2024-Jun, 2026-Sep; MTP 2025-Apr S1	3.2.0 (ii), p. 4.52; Table 7, p. 4.55

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.2.3	SM లోని monopolistic competition ఉదాహరణలు: soaps, detergents (Lux, Liril, Dettol, Dove …), దుస్తులు (clothing), retail trade, కిరాణా, చెప్పుల దుకాణాలు, restaurants, repair shops, laundries, beauty parlours — కాబట్టి toothpaste brands, hotels, pubs, restaurants, car repair అన్నీ monopolistically competitive.	Q1, Q7, Q20, Q21, Q29	PYQ 2018-Nov, 2021-Jul, 2025-Jan, 2025-Sep; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S2	3.2, pp. 4.51 – 4.52
3.2.4	Non-price competition: price wars ను నివారించడానికి firms price కాకుండా ఇతర ఆధారాలపై పోటీ పడతాయి — దూకుడైన advertising, product development, మెరుగైన distribution, after-sales service; monopolistic competition లో selling costs అత్యంత కీలకం (భారీ), perfect competition లో అసలు ఉండవు, monopoly లో సాధారణంగా తక్కువ.	Q9, Q11, Q14	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun; MTP 2024-Aug, 2024-Aug S2	3.2.0 (iv), pp. 4.52 – 4.53; Table 7, p. 4.56
3.2.5	Edward Chamberlin (USA) monopolistic competition సిద్ధాంతాన్ని (theory of monopolistic competition) రూపొందించారు; selling costs ను production costs నుంచి వేరు చేశారు.	Q26, Q28	RTP 2025-May; MTP 2026-Apr S2	SM లో లేదు (RTP/MTP లో మాత్రమే)
3.2.6	ప్రతి firm ఒక price maker; ప్రత్యర్థి brands దగ్గరి substitutes కాబట్టి దాని demand curve కిందికి వాలుతుంది (downward-sloping), కానీ సాపేక్షంగా elastic (చదునుగా) ఉంటుంది, MR దాని కింద ఉంటుంది; product ఎంత తక్కువ differentiated అయితే curve అంత ఎక్కువ elastic. Monopoly demand curve ఇంకా నిటారుగా (steeper — highly inelastic) ఉంటుంది; monopoly, monopolistic competition రెండింటిలోనూ demand curves downward-sloping.	Q5, Q8, Q10, Q17	PYQ 2019-Nov, 2021-Jul, 2021-Dec; RTP 2024-Sep; MTP 2025-Apr S1, 2025-Dec S1	3.2.0 (ii), p. 4.52; 3.2.1, p. 4.53; Table 7, p. 4.55
3.2.7	Firm equilibrium: MC = MR, MC కింది నుంచి MR ను ఖండిస్తుంది; short run లో monopolistically competitive firm supernormal profit లేదా normal profit పొందవచ్చు, లేదా losses భరించవచ్చు.	Q25	MTP 2025-May S2	3.2.1, pp. 4.53 – 4.54
3.2.8	Long run లో ప్రవేశం (లేదా నిష్క్రమణ) supernormal profits (లేదా losses) ను తుడిచిపెడుతుంది: అన్ని firms normal profits మాత్రమే పొందుతాయి — perfect competition తో long-run లో ఉన్న పోలిక ఇదే.	Q4, Q6	PYQ 2019-Nov, 2021-Jan	3.2.1, p. 4.54; Table 7, p. 4.56
3.2.9	Long-run equilibrium అంటే AC తగ్గుతున్న భాగంలో AR దానికి tangent గా ఉండే బిందువు: firm ఎప్పుడూ LAC కనిష్ఠ బిందువు వద్ద ఉత్పత్తి చేయదు, optimum size లో ఉండదు, దానికి excess capacity ఉంటుంది.	Q18	MTP 2024-Dec S1	3.2.1, pp. 4.54 – 4.55; Summary, p. 4.64

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.2.10	Differentiated products monopolistic competition లోనూ, (differentiated లేదా imperfect) oligopoly లోనూ కనిపిస్తాయి.	Q27	MTP 2025-Dec S1	3.3, p. 4.56; Types of Oligopoly (Oligopoly రకాలు), p. 4.57
3.2.11	*అంశం 3.0 చూడండి: perfectly competitive industry యొక్క long-run equilibrium లో అన్ని firms equilibrium లో ఉండి normal (supernormal కాదు) profits మాత్రమే పొందుతాయి, quantity supplied, quantity demanded కు సమానంగా ఉంటుంది, plants పూర్తి సామర్థ్యంతో (full capacity) వాడబడతాయి.*	Q23	PYQ 2021-Jan, 2026-Jan	3.0.5, pp. 4.38 – 4.39

అంశం 3.3 Oligopoly

83 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 70 · RTP 5 · MTP 25

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.1	Oligopoly — 'competition among the few' (కొద్దిమంది మధ్య పోటీ): homogeneous లేదా differentiated products అమ్మే కొద్ది (రెండు నుంచి పది) పెద్ద sellers, ఒక్కొక్కరూ market ను ప్రభావితం చేయగలిగేంత పెద్దవారు; బలమైన barriers to entry వెనుక industry పై కొన్ని పెద్ద firms ఆధిపత్యం ఉంటుంది; firms price makers, ఆధిపత్యం ఉన్న కొద్ది firms సమష్టి ప్రవర్తన price ను రూపొందిస్తుంది. Stigler: ఒక firm తన market policy ని కొంతవరకు, కొద్దిమంది దగ్గరి ప్రత్యర్థుల ఆశించిన ప్రవర్తన ఆధారంగా రూపొందిస్తుంది.	Q20, Q21, Q27, Q30, Q44, Q53	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Dec (×2); MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1	3.3, pp. 4.56 – 4.57; 3.3.0, p. 4.58
3.3.2	Homogeneous లేదా differentiated products లో ఏదైనా అమ్మే market form oligopoly; differentiated product ఉత్పత్తి చేసే industry లోని firms monopolistically competitive గానీ oligopolists గానీ అయి ఉంటాయి.	Q60, Q79	RTP 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	3.3, p. 4.56; Summary table, p. 4.63
3.3.3	SM లోని oligopoly ఉదాహరణలు: భారతదేశంలో cold drinks, automobile industries, airlines, petroleum refining, power generation and supply, mobile telephony, Internet service providers (అందుకే smartphones, telecom); oligopolists మధ్య ఒప్పందానికి (cartel) OPEC ఉత్తమ ఉదాహరణ.	Q2, Q14, Q16, Q41, Q48, Q76, Q82	PYQ 2018-May, 2020-Nov (×3), 2023-Dec, 2024-Sep, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S1	3.3, p. 4.57; 3.3.1 (iii), p. 4.60
3.3.4	The Theory of Games — అనిశ్చితిలో (under uncertainty) oligopolists strategic behaviour కు ఒక భిన్నమైన విధానం — ను Von Neumann, Oskar Morgenstern (1944) అభివృద్ధి చేశారు.	Q55, Q69	PYQ 2026-May; MTP 2024-Dec S1	Game Theory in Oligopoly (Oligopoly లో Game Theory), p. 4.57

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.5	Oligopoly రకాలు: pure (perfect) — homogeneous product, ఉదా. aluminium, steel, petroleum; differentiated (imperfect) — product differentiation ఆధారంగా అమ్మే goods, ఉదా. talcum powder; open — కొత్త firms ప్రవేశించి, ఇప్పటికే ఉన్న firms తో పోటీ పడగలవు; closed — ప్రవేశం పరిమితం.	Q15, Q22, Q40, Q49, Q65, Q70	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2023-Jun, 2024-Sep, 2025-Sep, 2026-May; MTP 2025-Aug S2	Types of Oligopoly (Oligopoly రకాలు), p. 4.57
3.3.6	Collusive oligopoly — price లేదా output లేదా రెండింటినీ నిర్ణయించడంలో firms ఒక ఉమ్మడి అవగాహనకు వస్తాయి (సహకరిస్తాయి); competitive — అలాంటి అవగాహన ఉండదు. Partial — leader (price leader) గా భావించే ఒక పెద్ద firm ఆధిపత్యంలో industry ఉంటుంది; full — price leadership ఉండదు. Syndicated — firms ఒక కేంద్రీకృత syndicate ద్వారా అమ్ముతాయి; organised — prices, output, quotas నిర్ణయించడానికి firms ఒక central association ఏర్పాటు చేసుకుంటాయి.	Q12, Q18, Q29, Q58, Q63, Q77, Q78	PYQ (CPT) 2017-Jun, 2019-Nov, 2020-Nov (×2), 2021-Dec, 2024-Jun, 2025-Jan, 2025-May; RTP 2025-May; MTP 2025-Apr S1, 2026-Apr S1, 2026-Apr S2	Types of Oligopoly (Oligopoly రకాలు), pp. 4.57 – 4.58
3.3.7	Oligopoly లక్షణాలు: strategic interdependence (అత్యంత ముఖ్యమైనది — ప్రతి firm ప్రత్యర్థుల ప్రతిస్పందనలను బేరీజు వేయాలి), advertising, selling costs ప్రాముఖ్యత (non-price competition, price wars నివారణ), group behaviour; kinked demand, cartels దీనికి విలక్షణమైనవి. Free entry, close substitutes అమ్మే పెద్ద సంఖ్యలో firms, 'no importance to advertising' దీని లక్షణాలు **కావు**.	Q1, Q5, Q11, Q26, Q43, Q46, Q59, Q66, Q73	PYQ 2018-May, 2018-Nov, 2019-Nov, 2021-Jul, 2024-Jun, 2026-Jan, 2026-May; RTP 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	3.3.0, pp. 4.58 – 4.59; Summary, p. 4.65
3.3.8	ప్రతి price మార్పుకూ ప్రత్యర్థులు ప్రతిస్పందిస్తారు కాబట్టి oligopolist కు ఖచ్చితమైన, నిర్ధారిత (sure and determinate) demand curve ఉండదు — oligopoly లో demand అనిర్ధారితం (indeterminate), అందుకే economists అనేక models వాడతారు (independent action; Cournot, Stackelberg, Bertrand; collusion).	Q47	MTP 2024-Aug, 2025-May S2	3.3.1, p. 4.59
3.3.9	Oligopoly price perfect competition కంటే ఎక్కువ, monopoly కంటే తక్కువ; ప్రత్యర్థులు సహకరిస్తే వారు marginal cost కంటే ఎక్కువ prices వసూలు చేయగలరు.	Q39	PYQ 2022-Dec	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే); పోల్చండి: 3.3.1, p. 4.59

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.10	Cartel: తమ కార్యకలాపాలను సమన్వయం చేసుకోవడానికి స్పష్టంగా ఒప్పందం చేసుకునే (collude చేసే) firms సమూహం; కొద్ది firms ఉండి, అన్నీ ఒకే పరిమాణంలో ఉన్నచోట cartels ఏర్పడతాయి, చాలా వాటిలో producers లో ఒక subset మాత్రమే ఉంటుంది. Colluding firms price పెంచి joint profit ను గరిష్ఠం చేయడానికి కలిసి ఒక monopoly లా పనిచేస్తాయి — సభ్యులు ఒప్పందానికి కట్టుబడి ఉంటే cartel monopoly profits పొందుతుంది (కాబట్టి market-sharing cartel కొన్నిసార్లు మాత్రమే monopoly స్థితికి చేరుతుంది). పెద్ద సంఖ్యలో firms ఉంటే collusion అసాధ్యం.	Q17, Q25, Q42, Q45, Q61, Q72, Q74, Q75	PYQ 2020-Nov, 2021-Jul, 2023-Dec, 2026-May; RTP 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	3.3.1 (iii), pp. 4.59 – 4.60; 3.3.2, p. 4.60
3.3.11	Price leadership అనేది oligopoly లక్షణం: dominant firm ద్వారా (fringe firms పట్ల 'live and let live' దృక్పథం), low-cost firm ద్వారా, లేదా barometric — పాత, అనుభవం ఉన్న, అతిపెద్ద లేదా అత్యంత గౌరవనీయమైన firm market పరిస్థితులను అంచనా వేస్తుంది, దాని price ను మిగతా firms సాధారణంగా ఆమోదిస్తాయి. 'Live and let live' dominant-firm leadership కు చెందినది, barometric కు కాదు.	Q6, Q8, Q19	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2020-Nov	3.3.2, p. 4.60
3.3.12	Kinked demand curve hypothesis — American economist Paul A. Sweezy ఇచ్చిన Sweezy's model — oligopoly లో కనిపిస్తుంది, price rigidity ని వివరిస్తుంది: costs లేదా demand మారినా prices కదలకుండా (sticky) ఉంటాయి.	Q13, Q23, Q24, Q31, Q34, Q37, Q62, Q64, Q80	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Jun, 2022-Dec, 2025-May, 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1, 2026-Apr S2	3.3.3, pp. 4.60 – 4.62; Summary, p. 4.65
3.3.13	Kink ప్రస్తుత (prevailing) price వద్ద ఉంటుంది: పై భాగం highly (relatively) elastic, కింది భాగం inelastic — price తగ్గింపు కంటే price పెరుగుదలకు consumers ఎక్కువగా ప్రతిస్పందిస్తారు.	Q32, Q35, Q38, Q50	PYQ 2021-Dec, 2022-Jun (×2), 2022-Dec, 2024-Sep	3.3.3, p. 4.61
3.3.14	ఊహించిన ప్రతిస్పందన విధానం: తాను price ను ప్రస్తుత స్థాయి కంటే తగ్గిస్తే competitors అనుసరిస్తారని, కానీ price పెంచితే అనుసరించరని ప్రతి oligopolist నమ్ముతాడు — కాబట్టి price పెంచిన firm తన customers (market share) ను ప్రత్యర్థులకు కోల్పోతుంది.	Q68, Q83	PYQ 2026-Jan, 2026-Sep	3.3.3, p. 4.61
3.3.15	Chamberlin oligopoly model లోనూ kinked demand curve model లోనూ oligopolists తమ interdependence ను గుర్తిస్తారు, collude చేయరు, prices ను స్థిరంగా ఉంచడానికి మొగ్గు చూపుతారు.	Q54	MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే); పోల్చండి: 3.3.3, p. 4.62
3.3.16	Duopoly: market లో రెండు firms మాత్రమే (ఉదా. ఇద్దరు ప్రత్యర్థి cold-drink sellers) — oligopoly లో ఒక subset (ప్రత్యేక సందర్భం).	Q9, Q10, Q71	PYQ 2019-Nov (×2), 2026-May	3.3.4, p. 4.62

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.17	Monopsony: ఒక product లేదా service కు ఒకే buyer, ఎక్కువగా factor markets లో — అక్కడ ఒక factor కు ఒక firm మాత్రమే buyer; oligopsony: కొద్ది సంఖ్యలో పెద్ద buyers, ఎక్కువగా factor markets లో.	Q7, Q57, Q67	PYQ 2019-May, 2025-Jan, 2026-Jan; MTP 2025-Apr S1	3.3.4, p. 4.62
3.3.18	Bilateral monopoly: ఒకే buyer, ఒకే seller మాత్రమే — monopoly market, monopsony market ల కలయిక.	Q3, Q4, Q28, Q33, Q51, Q81	PYQ 2018-May, 2018-Nov, 2021-Dec (×2), 2023-Dec, 2024-Sep, 2026-Sep	3.3.4, p. 4.62
3.3.19	Zero-sum game లో ఒక player లాభం సరిగ్గా మరొకరి నష్టం — ఉదా. స్థిరమైన market share కోసం పోటీ; prisoners' dilemma zero-sum కాదు.	Q52	MTP 2024-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
3.3.20	Short run లో losses వస్తున్న oligopolist, long run లో వ్యాపారం నుంచి తప్పుకోవచ్చు, వ్యాపారంలో కొనసాగవచ్చు లేదా break even కావచ్చు — ఏ ఫలితమైనా సాధ్యమే.	Q56	MTP 2024-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
3.3.21	*అంశాలు 3.0, 3.3 చూడండి: ఒక industry అనేక firms తో ఏర్పడుతుంది; price rigidity oligopoly లక్షణం (monopoly ది కాదు); factors స్వేచ్ఛగా కదిలే perfect competition లో selling costs ఉండవు.*	Q36	PYQ 2022-Dec	3.0.1, p. 4.29; 3.3.3, p. 4.62; Table 7, p. 4.56

భాగం B — అధ్యాయం 4 One-liner పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)

పునరావృతాలు తొలగించి, Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం. పూర్తి వాక్యం, Scanner ప్రశ్నలు, SM పేజీ ఉన్న భాగం A వరుస(ల)కు వెళ్లడానికి 'భాగం A ఉల్లేఖనం' మీద నొక్కండి. ఈ అధ్యాయంలో ICAI అడిగిన సందర్భాల్లో దాదాపు 54% ఒక్క ★★★ పంక్తుల్లోనే ఉన్నాయి.

విభాగం 1 — Market అర్థం, రకాలు (Meaning and Types of Markets)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Price = money-value; prices exchange value ను వ్యక్తం చేస్తాయి; Ricardo: సాధారణంగా commodities పై ఆధిపత్యం (command over commodities in general); Economics exchange value తో మాత్రమే వ్యవహరిస్తుంది.	★	1.0.1
2	Market = వ్యాపారం చేసే సామర్థ్యం ఉండి price ను ప్రభావితం చేసే buyers, sellers; ఒక నిర్దిష్ట ప్రదేశం (formal place) కానక్కరలేదు.	★	1.0.2
3	**ఐదు అంశాలు: buyers & sellers · product/service · price కోసం బేరసారాలు (bargaining) · market పరిస్థితుల జ్ఞానం · ఒక సమయంలో ఒకే price (volume of business, advertisement, firm, multiple prices కావు).**	★★★	1.0.3, 1.1.5
4	Product markets (households firms నుంచి కొంటాయి) vs factor markets (firms land, labour, capital, entrepreneurship కొంటాయి).	★	1.0.4
5	ఆరు ఆధారాలు: area · time · nature of transaction · regulation · volume of business · competition.	★	1.0.5
6	Area: local · regional (పక్కపక్క నగరాలు / రాష్ట్రాల సమూహం) · national (trade policy వాణిజ్యాన్ని దేశం లోపలే ఉంచుతుంది) · international (gold, silver).	★★	1.0.6
7	Time element భావనను ప్రతిపాదించింది Alfred Marshall.	★★	1.0.7
8	Time: very short = market period (supply స్థిరం, త్వరగా పాడయ్యే వస్తువులు) · short · long ('normal price') · very long = secular period.	★★	1.0.8
9	**Nature of transaction: spot/cash (వెంటనే చెల్లింపు; mandi ధాన్యం) vs forward/future (భవిష్యత్ delivery; bank నుంచి forex contract).**	★★★	1.0.9, 1.1.6
10	Regulation: regulated (stock exchange) vs unregulated = free market, ఎలాంటి నిబంధనలు ఉండవు (Haat Bazaar).	★	1.0.10
11	Volume of business: wholesale (bulk, B2B) vs retail (చిన్న పరిమాణాలు, B2C).	★★	1.0.11
12	Market share = industry demand లో శాతంగా firm demand.	★	1.1.1
13	నాలుగు రూపాలు: perfect competition · monopolistic competition · oligopoly · monopoly; firm యొక్క elasticity of demand కేవలం perfect competition లోనే infinite.	★	1.1.2
14	Market రకం commodity స్వభావం, production పరిమాణం, demand విస్తృతిపై ఆధారపడుతుంది.	★	1.1.3
15	Downward-sloping market demand ప్రతి structure కూ సరిపోతుంది — దాని నుంచి structure ను ఊహించలేం.	★★	1.1.4

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
16	TR = P × Q; competitive firm యొక్క TR origin నుంచి వెళ్లే సరళ రేఖ.	★★	1.2.1
17	**AR = TR/Q = P; AR curve = firm యొక్క demand curve.**	★★★	1.2.2, 1.0.12
18	**MR = ΔTR/ΔQ; MRn = TRn − TRn−1; P, Q ఇస్తే ముందు TR లెక్కించండి; MR సున్నా లేదా negative కావచ్చు.**	★★★	1.2.3, 1.2.4, 1.0.13
19	TR = ΣMR.	★	1.2.5
20	తగ్గుతున్న AR → MR < price, MR, AR కింద ఉంటుంది; AR ఎప్పుడూ సున్నా కాదు, MR సున్నా లేదా negative కావచ్చు.	★	1.2.6
21	**TR తగ్గుతున్న రేటులో పెరుగుతుంది (diminishing MR), MR = 0 వద్ద గరిష్ఠం, MR < 0 అయినప్పుడు తగ్గుతుంది.**	★★★	1.2.7
22	Perfect competition: AR = MR, రెండూ horizontal, ఒకదానితో ఒకటి ఏకీభవిస్తాయి (coincident).	★	1.2.8
23	**MR = AR × (e − 1)/e — e ని positive సంఖ్యగా తీసుకోండి.**	★★★	1.2.9, 1.2.10
24	e = 1 → MR = 0; e > 1 → MR positive గా; e < 1 → MR negative గా ఉంటుంది.	★★	1.2.11
25	e = 1 వద్ద TR గరిష్ఠం.	★★	1.2.12
26	సూత్రం (Principle) 1: TVC రాబట్టలేకపోతే (P < AVC) shut down చేయాలి; shut-down point వద్ద P = AVC, TR = TVC, loss = TFC.	★★	1.2.13
27	**సూత్రం (Principle) 2: MR = MC వద్ద గరిష్ఠ profit (first-order condition); MR కిందికి, MC పైకి వాలుతాయి.**	★★★	1.2.14, 1.2.15

విభాగం 2 — Determination of Prices

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Prices exchange value ను వ్యక్తం చేస్తాయి; factor prices = rent, wages, interest, profit.	★★	2.0.1
2	**Government prices ను నిర్ణయించవచ్చు (procurement/support prices); floor equilibrium కంటే పైన; ceiling equilibrium కంటే కింద → కొరతలు (shortages), కేటాయింపు సమస్యలు, black marketing.**	★★★	2.0.3, 2.3.5
3	Equilibrium = market clearing price: Qd = Qs, అమ్ముడుపోని stock ఉండదు, తీరని demand ఉండదు.	★	2.1.1
4	Equilibrium కంటే ఎక్కువ price → surplus → price తగ్గుతుంది; తక్కువ price → shortage → price పెరుగుతుంది (stable equilibrium).	★	2.1.2
5	Non-price factors curves ను shift చేస్తాయి: కుడికి = increase, ఎడమకు = decrease.	★	2.2.1
6	Demand ↑ → P ↑, Q ↑; భవిష్యత్తులో price పెరుగుతుందనే అంచనా demand ను కుడికి shift చేస్తుంది.	★★	2.2.2

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
7	Demand తగ్గితే: Demand ↓ → P ↓, Q ↓.	★	2.2.3
8	Supply పెరిగితే: Supply ↑ → P ↓, Q ↑; తగ్గితే: Supply ↓ → P ↑, Q ↓.	★★	2.2.4, 2.2.5
9	**ఒకే దిశలో: quantity ఖచ్చితం, price అనిశ్చితం; సమాన shifts price ను మార్చవు; ఏ shift పెద్దదో అదే price ను నిర్ణయిస్తుంది.**	★★★	2.3.1, 2.3.2
10	వ్యతిరేక దిశల్లో: price ఖచ్చితం (demand తో పాటు కదులుతుంది), quantity అనిశ్చితం.	★★	2.3.3
11	ఉదాహరణ (Illustration) 1: D2+S3 = బిందువు 2; D2+S2 = బిందువు 7; S3 ఒక్కటే = బిందువు 3; D2 ఒక్కటే = బిందువు 5.	★★	2.3.4

విభాగం 3 — వివిధ market forms లో price, output నిర్ణయం (Price-Output Determination under Different Market Forms)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Perfect competition: పెద్ద సంఖ్యలో buyers, sellers · homogeneous products (perfect substitutes) · free entry and exit = pure competition; + perfect knowledge · చాలా తక్కువ transaction costs · price-taking = perfect competition.	★★	3.0.2
2	**Perfect competition కాదు: selling costs, advertising, inelastic demand, inefficient allocation; 'absence of transport cost' SM లోని షరతు కాదు.**	★★★	3.0.3
3	Perfect competition ఒక కల్పన (myth); agricultural products, financial instruments, precious metals దీనికి దగ్గరగా వస్తాయి.	★	3.0.4
4	**Firms price takers: price పై నియంత్రణ ఉండదు; industry price ను market demand = market supply నిర్ణయిస్తుంది.**	★★★	3.0.1
5	**Firm demand (AR) = horizontal రేఖ, X-axis కు సమాంతరం, infinitely elastic; కానీ market demand curve మాత్రం కిందికే వాలుతుంది.**	★★★	3.0.5, 3.0.7
6	AR = MR = P కేవలం perfect competition లోనే.	★★	3.0.6
7	**Equilibrium: MR = MC, MC కింది నుంచి MR ను ఖండిస్తుంది (MC positive slope).**	★★★	3.0.8
8	MR > MC → output పెంచండి; MR < MC → output తగ్గించండి.	★	3.0.9
9	Short-run supply curve = కనిష్ఠ AVC కి పైనున్న MC.	★★	3.0.10
10	Price < AVC (TR < TVC) → shut down చేయాలి.	★★	3.0.11
11	Normal profit: AR = ATC (zero economic profit); supernormal: AR > ATC; loss: ATC > AR — short run లో ఇవన్నీ సాధ్యమే.	★★	3.0.12, 3.0.13
12	Long run: entry, exit ల వల్ల normal profit మాత్రమే మిగులుతుంది.	★★	3.0.14
13	Long-run equilibrium లో: LMC = LAC = P; LAR = LMR = P = LMC = LAC.	★	3.0.15

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
14	Long-run optimality: కనిష్ఠ cost, P = MC, full capacity, వృథా ఉండదు, excess capacity ఉండదు, optimum సంఖ్యలో firms.	★★	3.0.16
15	P = MC కేవలం perfect competition లోనే; monopoly ఎక్కువ price వసూలు చేసి తక్కువ supply చేస్తుంది (P > MC; ప్రత్యేకమైన supply curve ఉండదు).	★★	3.0.17, 3.0.19
16	తీవ్రమైన పోటీలో elasticity of supply 'infinite' — ICAI key లో మాత్రమే; SM demand గురించి చెబుతుంది.	★	3.0.18
17	Normal profit ఒక implicit cost, accounting cost లో భాగం కాదు; TFC = TC – TVC.	★	3.0.20
18	Cost అంశాలు (అధ్యాయం 3): AFC rectangular hyperbola; MC < AVC ఉన్నంతవరకు AVC తగ్గుతుంది; LAC envelope, U-shaped; returns వల్ల SAC U-shaped.	★★	3.0.21
19	Monopoly = ఒకే seller, దగ్గరి substitutes ఉండవు; లక్షణాలు: single seller · barriers to entry · no close substitutes · market power.	★★	3.1.1
20	**Barriers to entry = మౌలిక కారణం: patents, copyrights, government rights, కొరత వనరులు (scarce resources), natural monopoly; ప్రవేశం అన్ని సమయాల్లో పరిమితం; nuclear power = government monopoly.**	★★★	3.1.2
21	**Cross elasticity సున్నా లేదా చాలా తక్కువ; price elasticity < 1; నిటారుగా కిందికి వాలే AR.**	★★★	3.1.3
22	Firm = industry; monopolist యొక్క demand = market demand.	★★	3.1.4
23	Price పై నియంత్రణ: monopoly లో చాలా ఎక్కువ; price maker.	★★	3.1.5
24	MR < AR; MR slope = 2 × AR slope; AR సున్నా కాలేదు, MR సున్నా లేదా negative కావచ్చు.	★★	3.1.6
25	MR = AR(1 – 1/e); AR = MR·e/(e – 1); ఎక్కువ MR ఉన్న market కు output ను మళ్లించండి.	★★	3.1.7
26	Monopolist కు short run లో losses రావచ్చు (ATC > AR).	★	3.1.8
27	**Long run: నిరంతర losses ఉండవు; entry అడ్డుకోబడినందున supernormal profit కొనసాగుతుంది.**	★★★	3.1.9
28	Market power = positive profit తో MC కంటే ఎక్కువ price.	★	3.1.10
29	Monopoly ప్రభావాలు: ఎక్కువ price, తక్కువ output, అన్యాయమైన profits → government monopolies ను నియంత్రిస్తుంది, నివారిస్తుంది.	★★	3.1.11
30	Price discrimination: ఒకే commodity యొక్క వేర్వేరు units కు వేర్వేరు prices, cost ఆధారంగా కాదు; simple vs discriminating monopoly (dynamic fares).	★★	3.1.12
31	Price discrimination కు monopoly అవసరం; perfect competition లో అసాధ్యం.	★★	3.1.13
32	**షరతులు: price నిర్ణయించే శక్తి · వేరు చేయగల sub-markets · వేర్వేరు elasticities (అప్పుడే లాభదాయకం) · తిరిగి అమ్మకం (resale) ఉండకూడదు.**	★★★	3.1.14

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
33	లక్ష్యాలు: గరిష్ఠ profit, మిగులు stock వదిలించుకోవడం, economies of scale, విదేశీ markets ను చేజిక్కించుకోవడం, pricing ద్వారా సమానత్వం (equity).	★★	3.1.15
34	**Pigou చెప్పిన degrees: 1వ = ప్రతి individual consumer (మొత్తం surplus); 2వ = అమ్మిన పరిమాణాలు; 3వ = location లేదా customer segment.**	★★★	3.1.16
35	**Third-degree ఉదాహరణలు: dumping; domestic vs commercial (గ్రామీణ vs industrial) electricity; railway senior-citizen fares.**	★★★	3.1.17
36	Discriminating monopolist మొత్తం output ను, దాని విభజనను (equal MRs), prices ను (demand తక్కువ elastic గా ఉన్నచోట ఎక్కువ) నిర్ణయిస్తాడు.	★	3.1.18
37	Monopolistic competition: అనేక sellers, differentiated close substitutes, free entry, non-price competition.	★★	3.2.1
38	Product differentiation = ప్రధాన లక్షణం; perfect competition నుంచి ఉన్న ఏకైక తేడా ఇదే.	★★	3.2.2
39	**ఉదాహరణలు: soaps, detergents, toothpaste, restaurants, hotels, repair shops, clothing, retail.**	★★★	3.2.3
40	Non-price competition, భారీ selling costs → monopolistic competition.	★★	3.2.4
41	Chamberlin (USA): theory of monopolistic competition ఇచ్చారు; selling cost vs production cost తేడా చూపారు.	★	3.2.5
42	**Demand curve downward sloping, సాపేక్షంగా elastic; MR దాని కింద; monopoly demand curve ఇంకా నిటారు (steeper).**	★★★	3.2.6
43	Short run: normal profit, supernormal profit లేదా loss.	★	3.2.7
44	Long run: normal profit మాత్రమే (perfect competition లో లాగే).	★	3.2.8
45	Long run: ఎప్పుడూ కనిష్ఠ LAC వద్ద ఉండదు → excess capacity, optimum size కాదు.	★	3.2.9
46	**Differentiated products: monopolistic competition, oligopoly రెండింటిలోనూ.**	★★★	3.2.10, 3.3.2
47	**Oligopoly = కొద్దిమంది మధ్య పోటీ (competition among the few) (2–10), homogeneous లేదా differentiated, బలమైన barriers to entry, price makers.**	★★★	3.3.1
48	**Oligopoly ఉదాహరణలు: cold drinks, automobiles, airlines, telecom, ISPs, smartphones; OPEC = cartel కు ఉత్తమ ఉదాహరణ.**	★★★	3.3.3
49	Game theory ని అభివృద్ధి చేసినవారు: Von Neumann, Oskar Morgenstern (1944).	★	3.3.4
50	**Pure/perfect (homogeneous — ఉదా. aluminium) vs imperfect (differentiated — ఉదా. talcum powder); open vs closed.**	★★★	3.3.5
51	**Collusive vs competitive; partial (ఒకే dominant leader) vs full; syndicated (కేంద్ర syndicate) vs organised (కేంద్ర association).**	★★★	3.3.6

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
52	**లక్షణాలు: strategic interdependence (అత్యంత ముఖ్యం) · advertising, selling costs · group behaviour — free entry ఉండదు.**	★★★	3.3.7
53	Oligopoly demand curve అనిర్ధారితం (indeterminate).	★	3.3.8
54	Oligopoly price, competitive price కు monopoly price కు మధ్య ఉంటుంది (PYQ లో మాత్రమే).	★	3.3.9
55	**Cartel = explicit collusion; ఒకే పరిమాణంలో ఉన్న కొద్ది firms; producers లో ఒక subset; price పెంచడమే లక్ష్యం; అనేక firms ఉంటే అసాధ్యం.**	★★★	3.3.10
56	Price leadership: dominant firm (live and let live) · low-cost firm · barometric (అనుభవం ఉన్న firm market పరిస్థితులను అంచనా వేస్తుంది).	★★	3.3.11
57	**Kinked demand curve: Paul A. Sweezy; price rigidity ని వివరిస్తుంది.**	★★★	3.3.12
58	Kink ప్రస్తుత price వద్ద: పై భాగం elastic, కింది భాగం inelastic.	★★	3.3.13
59	ప్రత్యర్థులు price తగ్గింపును అనుసరిస్తారు, price పెంపును అనుసరించరు.	★	3.3.14
60	Chamberlin, kinked models: interdependence గుర్తింపు, collusion ఉండదు, స్థిరమైన prices.	★	3.3.15
61	Duopoly = రెండు firms, oligopoly లో ఒక subset.	★★	3.3.16
62	Monopsony = ఒకే buyer; oligopsony = కొద్ది పెద్ద buyers (factor markets).	★★	3.3.17
63	**Bilateral monopoly = ఒకే buyer + ఒకే seller = monopoly + monopsony.**	★★★	3.3.18
64	Zero-sum game: market share కోసం పోటీ.	★	3.3.19

అధ్యాయం 5

National income నిర్ణయం (Determination of National Income)

270 Scanner ప్రశ్నలు · 133 one-liners · 74 పునశ్చరణ సూచికలు · July 2026 Study Material లో SM అధ్యాయం 6

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners

విభాగం 1: National Income Accounting

SM అధ్యాయం 6, విభాగం 1, పేజీలు 6.1 – 6.30

అంశం 1.1 National Income Accounting

1 Scanner ప్రశ్న · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP –

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.1	National Income Accounting — Nobel బహుమతి పొందిన economists Simon Kuznets, Richard Stone దీనికి మార్గదర్శకులు — goods, services ఉత్పత్తి దశ నుంచి వాటి అంతిమ వినియోగం (final disposal) దశ వరకు ఉండే macro-economic accounts వ్యవస్థ.	Q1	PYQ 2025-Sep	1.1, p. 6.2

అంశం 1.2 National Income అంచనాల ఉపయోగం, ప్రాముఖ్యత (Usefulness and Significance of National Income Estimates)

4 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP – · MTP –

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.1	*అంశం 1.1 చూడండి: National Accounts Statistics సంకలనం చేసే బాధ్యత Ministry of Statistics and Programme Implementation (MoSPI) లోని Central Statistical Organisation (CSO) ది; State స్థాయిలో State Directorates of Economics and Statistics (DESs) State Domestic Product ను సంకలనం చేస్తాయి.*	Q1, Q4	PYQ 2025-May, 2026-Sep	1.1, p. 6.2

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.2	National income అంచనాల ఉపయోగాలు (SM జాబితా): businesses తమ products కు భవిష్యత్ demand ను అంచనా (forecast) వేస్తాయి; sectors వారీగా national income కూర్పు, నిర్మాణం, కాలానుగుణ మార్పులు (periodical variations), విస్తృత sectoral shifts; sector-specific development policies; macroeconomic modelling కు, economic policies ఎంపిక, మూల్యాంకనానికి పరిమాణాత్మక (quantitative) ఆధారం; income distribution, అసమానత (inequality); structural ratios (investment, taxes, fiscal deficit, government expenditure — GDP కి నిష్పత్తులుగా); loans కు అర్హతను నిర్ణయించే అంతర్జాతీయ పోలికలు (international comparisons); financial, monetary data తో కలిసి growth, inflation policies కు మార్గదర్శి. Population growth పై policies ఈ జాబితాలో **లేవు**.	Q2	PYQ 2025-May	1.2, pp. 6.2 – 6.3
1.2.3	*అంశం 1.3 చూడండి: GNPMP = GDPMP + NFIA, కాబట్టి negative NFIA ఉంటే GNPMP, GDPMP కంటే తక్కువ అవుతుంది (positive NFIA ఉంటే ఎక్కువ అవుతుంది).*	Q3	PYQ 2026-Jan	1.3.2, p. 6.7

అంశం 1.3 National Income వివిధ భావనలు (Different Concepts of National Income)

86 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 51 · RTP 2 · MTP 20 · Model Q 21

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.1	Gross Domestic Product (GDP) అంటే ఒక నిర్దిష్ట కాలంలో దేశంలో (దాని సరిహద్దుల లోపల) ఉత్పత్తి అయిన అన్ని final goods, services విలువ — ప్రతిదాన్నీ దాని market price వద్ద లెక్కిస్తారు (GDPMP).	Q17; MQ 1.3: Q1	PYQ 2025-Jan; Model Q	1.3.1, p. 6.3
1.3.2	GDP లోకి final goods మాత్రమే వస్తాయి; ఒక producer తదుపరి ఉత్పత్తిలో వాడటానికి కొన్న good (ఉదా. ఒక professional team కొన్న uniforms) intermediate good; దాన్ని వేరుగా లెక్కిస్తే అది double counting అవుతుంది.	Q14	MTP 2024-Dec S1	1.3.1, p. 6.3 (final goods); ఈ ఉదాహరణ MTP లో మాత్రమే ఉంది
1.3.3	Nominal GDP అంటే current prices వద్ద GDP; real GDP అంటే constant (base-year) prices వద్ద GDP — final goods పరిమాణాలను constant prices తో గుణించిన మొత్తం — కాబట్టి ఇది price మార్పుల (inflation) ప్రభావాన్ని తొలగిస్తుంది, కాలక్రమంలో output, welfare ను పోల్చడానికి సరైన కొలమానం.	Q21, Q58; MQ 1.1: Q2; MQ 1.6: Q1	PYQ 2025-Jan; MTP 2026-Apr S1; Model Q ×2	1.3.1, pp. 6.3 – 6.4; Summary, p. 6.29

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.4	GDP deflator అంటే ఒకే సంవత్సరపు nominal GDP కి, real GDP కి ఉన్న నిష్పత్తి (ratio); ఇది inflation ను (base year తో పోలిస్తే ప్రస్తుత prices స్థాయి) కొలిచే ఒక price index, nominal GDP ని real GDP గా 'deflate' చేయడానికి వాడతారు. ఇది ప్రస్తుత సంవత్సరపు output నుంచి నిర్మితమవుతుంది కాబట్టి ప్రస్తుత production basket ను వాడుతుంది.	Q8, Q55, Q61	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	1.3.1, pp. 6.4 – 6.5
1.3.5	GDP deflator = (Nominal GDP ÷ Real GDP) × 100 — ఉదా. 6,750 ÷ 4,500 × 100 = 150.	Q5, Q42	PYQ 2024-Jun, 2026-May	1.3.1, p. 6.4; Illustration 1, p. 6.5
1.3.6	Real GDP = (Nominal GDP ÷ GDP deflator లేదా price index) × 100; Nominal GDP = Real GDP × price index ÷ 100 (ఉదా. real 450, index 120 → nominal 540).	Q19, Q38, Q50, Q60; MQ Real GDP: Q1	PYQ 2025-Jan, 2026-Jan; RTP 2025-May; MTP 2025-Aug S2, 2026-Apr S2; Model Q	1.3.1, p. 6.5; ఉదాహరణలు (Illustrations) 3 – 4, p. 6.6
1.3.7	Base year లో nominal, real GDP సమానం, కాబట్టి deflator ఎల్లప్పుడూ 100. Deflator 100 కంటే ఎక్కువ → nominal GDP, real GDP కంటే ఎక్కువ, prices base year కంటే ఎక్కువ (120 = prices base కంటే 20% ఎక్కువ); 100 కంటే తక్కువ (nominal < real) → price level base year కంటే తక్కువ.	Q3, Q30, Q33, Q63; MQ GDP Deflator: Q1	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep (×2), 2026-Sep; Model Q	1.3.1, pp. 6.5 – 6.6; ఉదాహరణలు (Illustrations) 1 – 2
1.3.8	Year 2 లో inflation rate = (year 2 లో GDP deflator − year 1 లో GDP deflator) ÷ year 1 లో GDP deflator × 100. వచ్చే సంవత్సరపు deflator ఈ సంవత్సరం కంటే తక్కువైతే price level తగ్గింది; ఎక్కువైతే prices పెరిగాయి.	Q6, Q9, Q22, Q34, Q35	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-May, 2025-Sep (×2)	1.3.1, p. 6.5; Illustration 1, pp. 6.5 – 6.6
1.3.9	Inflation ను price indices తో కొలుస్తారు — Wholesale Price Index, Consumer Price Index, GDP deflator; purchasing power parity prices inflation కొలమానం కాదు.	Q53	MTP 2025-Aug S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే); SM, GDP deflator ను మాత్రమే వివరిస్తుంది, p. 6.4
1.3.10	Net Domestic Product (NDP) = GDP − depreciation: మొత్తం production విలువ నుంచి వాడుకలో అరిగిపోయిన capital విలువను తీసివేసినది. Gross, net మధ్య తేడా depreciation (consumption of fixed capital) మాత్రమే, కాబట్టి NDP ఎప్పుడూ GDP ని మించదు; gross domestic investment − net domestic investment = GDP − NDP.	Q10, Q13, Q49; MQ 1.1: Q1	PYQ 2024-Sep; RTP 2024-Sep; MTP 2025-Jan S2 (×2); Model Q	1.3.1, p. 6.7
1.3.11	Gross = Net + Depreciation, కాబట్టి gross investment = net investment + replacement investment. Depreciation, gross investment ను మించితే net investment negative అవుతుంది, economy capital stock తగ్గిపోతోంది.	Q15, Q51	MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Dec S1	1.3.1, p. 6.7 (capital-stock అనుమితి MTP లో మాత్రమే)

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.12	Gross National Product (GNP) అంటే ఒక accounting year లో ఒక దేశపు domestic territory లోపల normal residents ఉత్పత్తి చేసిన అన్ని final economic goods, services యొక్క market value, net factor income from abroad తో కలిపి; మన పౌరులు విదేశాల్లో సంపాదించే income ను ఇది కలుపుకుంటుంది, విదేశీయులు ఇక్కడ సంపాదించే income ను మినహాయిస్తుంది.	Q23; MQ 1.3: Q2	PYQ 2024-Jun, 2025-May; Model Q	1.3.2, p. 6.7
1.3.13	ఒక విదేశీ company భారతదేశంలోని తన కార్యకలాపాల నుంచి సంపాదించే profits (ఉదా. Apple భారతీయ manufacturing; ఒక South Korean company భారతీయ plant) భారతదేశ GDP లో భాగం, కానీ ఆ company సొంత దేశపు GNP లో భాగం — అవి భారతదేశ national income లో భాగం కావు.	Q31 (+ 1.4 MQ 1.4 Q1)	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; Model Q	1.3.2, p. 6.7
1.3.14	GNPMP = GDPMP + NFIA; GDPMP = GNPMP − NFIA. NFIA = ఒక దేశపు పౌరులు, companies విదేశాల్లో సంపాదించేది − విదేశీ పౌరులు, overseas companies ఆ దేశంలో సంపాదించేది (net compensation of employees + net income from property and entrepreneurship + net retained earnings). Negative NFIA → GDPMP, GNPMP కంటే ఎక్కువ.	Q11, Q18; MQ 1.2: Q2; MQ 1.3.2: Q1	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-Jan; Model Q ×2	1.3.2, p. 6.7
1.3.15	'national', 'domestic' మధ్య తేడా net factor income from abroad: National = Domestic + NFIA (gross ను net నుంచి వేరుచేసేది depreciation; market price ను factor cost నుంచి వేరుచేసేది net indirect taxes).	Q48	PYQ 2026-May	1.3.2, p. 6.8
1.3.16	NNPMP = GNPMP − Depreciation = NDPMP + NFIA = GDPMP + NFIA − Depreciation (ఈ మూడూ సరైనవే; 'NDPMP − Depreciation' సరైనది కాదు). తిరిగి అమర్చితే: Depreciation = GDPMP + NFIA − NNPMP; NFIA = NNPMP − NDPMP.	Q12, Q29, Q32; MQ 1.3.3: Q1	PYQ 2024-Sep, 2025-Sep (×2); Model Q	1.3.5, p. 6.8; Illustration 7, p. 6.14
1.3.17	Market price, factor cost మధ్య తేడా net indirect taxes (indirect taxes − subsidies): Market Price = Factor Cost + Indirect Taxes − Subsidies; Factor Cost = Market Price − Indirect Taxes + Subsidies. కాబట్టి GDPMP = GDPFC + NIT, National Income (NNPFC) = NNPMP − NIT.	Q1, Q46, Q52; MQ 1.3: Q3	PYQ 2024-Jun, 2026-May; MTP 2025-May S2; Model Q	1.3.6, p. 6.8
1.3.18	MP ↔ FC numericals: indirect taxes, subsidies (net indirect taxes) ను మాత్రమే కలపండి లేదా తీసివేయండి; direct taxes కు ఇందులో పాత్ర లేదు — ఉదా. NNPMP = 15,000 + 450 − 250 = 15,200; subsidies = NNPFC − NNPMP + indirect taxes.	Q39, Q43, Q44; MQ 1.3.4: Q1	PYQ 2026-Jan, 2026-May (×2); Model Q	1.3.6, p. 6.8

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.19	GDPFC = Compensation of employees + Operating surplus (rent + interest + profit) + స్వయం-ఉపాధిదారుల Mixed income (Mixed income of self-employed) + Depreciation; GDPMP = NDPFC + Consumption of fixed capital + Net indirect taxes.	Q39, Q40, Q41	PYQ 2026-Jan (×3)	1.3.6, p. 6.8; Illustration 5, pp. 6.12 – 6.13
1.3.20	Basic price = Factor cost + Production taxes − Production subsidies (tax లేని subsidised price); Market price = Basic price + Product taxes − Product subsidies.	Q24	PYQ 2025-May	1.3.6, p. 6.9
1.3.21	Net Domestic Product at Factor Cost (NDPFC) అంటే factors of production సంపాదించిన మొత్తం factor incomes: NDPFC = NDPMP − Net indirect taxes = GDPFC − Depreciation = Compensation of employees + Operating surplus + Mixed income.	MQ 1.3.5: Q1	Model Q	1.3.7, p. 6.10
1.3.22	National Income = NNP at Factor Cost: ఒక సంవత్సరంలో దేశపు normal residents కు లభించే factor income = domestic factor incomes మొత్తం (FID) + net factor income from abroad.	Q57, Q62	PYQ 2026-Sep; MTP 2026-Apr S1	1.3.8, p. 6.10
1.3.23	Per capita income = aggregate income (output) ÷ మొత్తం జనాభా (total population) (ఉదా. 1,200 billion ÷ 250 million = 4,800) — ఒక్కో వ్యక్తికి economic output; ఇది ఒక దేశపు జీవన ప్రమాణానికి (standard of living) సూచికగా పనిచేస్తుంది.	MQ 1.2: Q1; MQ 1.3.6: Q1	Model Q ×2	1.3.9, p. 6.10
1.3.24	Personal income అంటే Non-Profit Institutions Serving Households తో సహా household sector పొందే income — అన్ని మూలాల నుంచి వాస్తవంగా అందే ప్రస్తుత income (actual current income receipts); ఇది productive activities నుంచి సంపాదించినది కావచ్చు, కాకపోవచ్చు (కాబట్టి social security benefits, unemployment compensation వంటి transfer payments దీనిలో ఉంటాయి: పొందినది కానీ సంపాదించనిది — income received but not earned). Retained earnings, indirect business taxes, corporate income taxes, social security కి చెల్లించే contributions దీనిలో ఉండవు. PI = NI + income received but not earned − income earned but not received.	Q2, Q20, Q26, Q56	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan, 2025-May; MTP 2025-Dec S1	1.3.10, pp. 6.10 – 6.11
1.3.25	Disposable personal income (DI) అంటే వ్యక్తుల చేతిలో consumption కు లేదా savings కు అందుబాటులో ఉండే డబ్బు: DI = PI − Personal income taxes − Non-tax payments (government కు చేసే ఇతర తప్పనిసరి చెల్లింపులు, ఉదా. provident fund, ESI).	Q4, Q7, Q25; MQ 1.3.8: Q1, Q2	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-May; Model Q ×2	1.3.11, p. 6.11

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.26	Net National Disposable Income (NNDI) = Net National Income + rest of the world నుంచి ఇతర net current transfers; Gross National Disposable Income = NNDI + consumption of fixed capital.	MQ 1.3: Q1	Model Q	1.3.11, p. 6.11
1.3.27	Private income అంటే దేశం లోపల, బయట ఉన్న అన్ని మూలాల నుంచి private sector కు లభించే income (factor income, transfer income రెండూ) = NDP నుంచి private sector కు లభించే factor income + NFIA + national debt interest + government నుంచి current transfers + rest of the world నుంచి ఇతర net transfers. PI = Private income − corporate tax − corporate saving (undistributed profits) కాబట్టి, Private income = PI + corporate tax + undistributed profits.	Q27; MQ 1.3.9: Q1	PYQ 2025-May; Model Q	1.3.12, p. 6.12; Illustration 6, p. 6.13
1.3.28	*అంశం 1.4 చూడండి: pensions, scholarships, unemployment allowance అనేవి transfer payments — పొందేవారి నుంచి ప్రస్తుత contribution ఏదీ లేకుండానే పునఃపంపిణీ అయ్యే income — కాబట్టి ఇవి factor payments కావు, government final consumption expenditure లో భాగమూ కావు (అది defence, education, healthcare ను కవర్ చేస్తుంది). Defence సిబ్బందికి ఉచిత uniforms, MPs జీతాలు, imputed rent factor payments.*	Q36, Q47, Q54	PYQ 2026-Jan, 2026-May; MTP 2025-Aug S2	1.4.4, p. 6.19; 1.4.3, p. 6.18
1.3.29	*అంశం 1.4 చూడండి: గతంలో ఉత్పత్తి అయిన (second-hand) goods మార్పిడి, stocks, bonds మార్పిడి national income లోకి రావు.*	Q16	MTP 2024-Dec S1, 2025-Dec S1	1.4.3, p. 6.18
1.3.30	*అంశం 1.4 చూడండి: income method, domestic territory లోని అన్ని production units చెల్లించిన factor incomes (wages and salaries, rent, interest, profit) ను కూడుతుంది, transfer income ను మినహాయించి.*	Q45	PYQ 2026-May	1.4.3, p. 6.18
1.3.31	*అంశం 1.4 చూడండి: GVAMP = Value of output − Intermediate consumption = (Sales + Closing stock − Opening stock) − IC (market price వద్ద GST కి ఎలాంటి సర్దుబాటు అవసరం లేదు); NDPMP = GVAMP − Consumption of fixed capital (5,800 − 620 = 5,180); IC = Value of output − GVAMP (6,800 − 5,800 = 1,000).*	Q37, Q64, Q65	PYQ 2026-Jan, 2026-Sep (×2)	1.4.2, p. 6.17; 1.3.1, p. 6.7
1.3.32	*అంశం 1.4 చూడండి: C + I + G + (X − M) expenditure method ద్వారా GDPMP ని ఇస్తుంది; national income (NNPFC) కు అదనంగా − depreciation + NFIA − net indirect taxes అవసరం.*	Q59	MTP 2026-Apr S1	1.4.4, p. 6.20

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.33	*అంశం 1.5 చూడండి: రాష్ట్రాల సరిహద్దులను దాటి విస్తరించే railways, communications, banking, insurance, central government administration వంటి కార్యకలాపాలే 'supra-regional sectors'.*	Q28	PYQ 2025-May	1.5, p. 6.27
1.3.34	Opportunity cost అంటే ఒక ఎంపిక చేసినప్పుడు వదులుకున్న అత్యధిక విలువ గల ప్రత్యామ్నాయం (ఇది అధ్యాయం 1 / production-cost భావన, national income ది కాదు).	MQ 1.3: Q2	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
1.3.35	భారతదేశ real GDP ని constant (2011-12) prices వద్ద నివేదిస్తారు; base year ను ఎంత తరచుగా సవరిస్తారో SM చెప్పదు (Model Q 'every 7–10 years' అని key చేసింది).	MQ 1.4: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే); 2011-12 base: 1.3.1, p. 6.4

అంశం 1.4 భారతదేశంలో National Income కొలత (Measurement of National Income in India)

48 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 10 · RTP 3 · MTP 22 · Model Q 18

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.1	Circular flow of income కు పరస్పరం ముడిపడిన మూడు దశలు ఉంటాయి — production, distribution (income), disposition (expenditure); output విలువ factor incomes (rent, wages, interest, profit) గా పంపిణీ అవుతుంది, కాబట్టి ఉత్పన్నమైన income, output విలువకు సమానం.	Q3; MQ 1.4.1: Q1	PYQ 2024-Sep; Model Q	1.4.1, pp. 6.15 – 6.16
1.4.2	మూడు methods: Value Added (Product) Method — మొత్తం output కు ప్రతి industry (production units) యొక్క పునరావృతం కాని (unduplicated) contribution; Income Method — domestic territory లోని అన్ని production units చెల్లించిన factor incomes మొత్తం; Expenditure (Income Disposal) Method — ఒక accounting year లో aggregate final expenditure.	Q30	PYQ 2026-Sep	1.4.1, Table 1.1.1, p. 6.16; 1.4.2 – 1.4.4, pp. 6.16 – 6.18
1.4.3	Value Added Method — దీన్ని Product Method, Industrial Origin Method, Net Output Method లేదా production method అనీ అంటారు — ఒక accounting year లో domestic territory లోని ప్రతి producing enterprise contribution ను కొలుస్తుంది; ఇందుకు ప్రతి industry production నుంచి ఇతర అన్ని industries నుంచి చేసిన intermediate purchases తీసివేసి కూడుతారు (consolidating).	Q4, Q10, Q17, Q21	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan, 2026-May; MTP 2025-May S2	1.4.2, p. 6.16; Summary, p. 6.30

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.4	Multiple (double) counting ను final goods ను మాత్రమే (లేదా value added ను మాత్రమే) లెక్కించడం ద్వారా నివారిస్తారు; అన్ని దశల్లోని value added మొత్తం = final good price = ఉత్పన్నమైన మొత్తం income = profit తో సహా దాని మొత్తం cost.	Q8, Q14, Q20	RTP 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-May S2 (×2)	1.4.2, p. 6.16; 1.3.1, p. 6.3
1.4.5	Value added = Value of output − Intermediate consumption; కాబట్టి final product విలువ = intermediate purchases + value added (800 + 400 = 1,200), ఒక firm value added అంటే అది స్వయంగా జోడించినది మాత్రమే.	MQ 1.4.2: Q1, Q2, Q3	Model Q ×3	1.4.2, p. 6.17
1.4.6	GVAMP = Value of output − Intermediate consumption = (Sales + Change in stock) − Intermediate consumption; ఇక్కడ change in stock = closing − opening stock (750 + 200 − 300 − 250 = 400).	Q1, Q12	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan	1.4.2, p. 6.17; ఉదాహరణలు (Illustrations) 9, 12, pp. 6.21, 6.23
1.4.7	NVAMP = GVAMP − Depreciation; factor cost = market price − indirect taxes + subsidies (GVAFC = 180 + 15 − 100 + 10 = 105); NDPFC + NFIA = National Income. Rent, profit లు value added యొక్క పంపిణీలు, అదనపు అంశాలు కావు.	Q9	MTP 2024-Dec S1	1.4.2, p. 6.17; Illustration 12, pp. 6.23 – 6.24
1.4.8	Value added లో ఇవి ఉంటాయి: fixed assets సొంత-ఖాతా ఉత్పత్తి (own-account production — ఉదా. ఒక కళాకారుడు (artisan) నిర్మించుకున్న కొత్త ఇల్లు), self-consumption కోసం ఉత్పత్తి చేసిన goods imputed value, సొంతంగా నివసించే ఇళ్ల (owner-occupied houses) imputed rent, change in stock; జీతం లేని గృహ పని (గృహిణుల పని, సొంత బిడ్డకు చదువు చెప్పడం), పాత shares పునర్విక్రయం (resale) మినహాయించబడతాయి.	Q27	MTP 2025-Dec S1	1.4.2, p. 6.17; 1.4.3, p. 6.18; 1.6 (d), p. 6.27
1.4.9	Income Method (Factor Income / Factor Payment / Distributed Share Method): national income అంటే domestic territory లోని అన్ని production units చెల్లించిన factor incomes — wages and salaries, rent, interest, profit — మొత్తం: NDPFC; NI = Compensation of employees + Operating surplus + Mixed income + NFIA. Profits ఒక factor income; transfers, subsidies, indirect taxes కావు.	Q25, Q26; MQ 1.1: Q2	RTP 2025-Sep (×2); Model Q	1.4.3, p. 6.18

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.10	Primary factors యజమానుల incomes మాత్రమే చేరుతాయి: wages (retired workers pensions కాదు), bonus, DA, commission, provident fund కు employers' contribution, rent (actual, imputed), royalty, productive services కోసం తీసుకున్న loans పై interest, dividends, commissions, brokerages. మినహాయించేవి: capital gains, windfall profits, transfer incomes, second-hand goods, financial assets (shares, bonds) అమ్మకం, గత savings నుంచి చేసే చెల్లింపులు, public debt పై, consumption loans పై interest.	Q11, Q16, Q22	PYQ 2025-Jan, 2026-Jan; MTP 2025-Aug S1	1.4.3, p. 6.18
1.4.11	Profit = Corporate (profit) tax + Dividend + Retained earnings (undistributed profit) — ఈ మూడూ profit అంశాలే (components).	Q15	MTP 2025-Jan S2	1.4.3, p. 6.18
1.4.12	Self-employed (lawyers, engineers, traders, proprietors; వ్యవసాయం (agriculture), trade, transport) mixed income అంటే labour అంశం, capital అంశం వేరు చేయలేని income.	Q2, Q23	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	1.4.3, pp. 6.18 – 6.19
1.4.13	Income-method numericals: compensation of employees + rent + interest + profits + mixed (proprietors') income కూడండి; తర్వాత GDPMP కోసం + depreciation + net indirect taxes (taxes on production and imports), national aggregates కోసం + NFIA.	MQ 1.4.3: Q1, Q2, Q3, Q4, Q5	Model Q ×5	1.4.3, p. 6.18; Illustration 5, p. 6.12
1.4.14	Compensation of employees, national income లో అతిపెద్ద అంశం (component).	Q18	MTP 2025-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
1.4.15	Expenditure Method (Income Disposal Approach): GDPMP = Σ final expenditure = Private final consumption expenditure + Government final consumption expenditure + Gross domestic capital formation + Net exports (C + I + G + X − M); net exports negative కావచ్చు.	MQ 1.1: Q1; MQ 1.4.4: Q1, Q2, Q3, Q4, Q5	Model Q ×6	1.4.4, pp. 6.18 – 6.20
1.4.16	Final consumption expenditure household sector (PFCE, NPISH తో సహా), government sector (GFCE: defence, education, healthcare వంటి collective services, cost వద్ద విలువ కట్టినవి) రెండింటిలోనూ ఉంటుంది.	Q24	MTP 2025-Aug S2	1.4.4, p. 6.19
1.4.17	Transfer payments (pensions, scholarships, unemployment allowance) ప్రస్తుత production ను ప్రతిబింబించవు కాబట్టి GDP నుంచి మినహాయిస్తారు; వాటిని కలిపితే GDP ఎక్కువగా (overstate) చూపబడుతుంది.	Q6, Q19	MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1	1.4.4, p. 6.19; Summary, p. 6.30

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.18	Gross domestic capital formation = fixed assets సముపార్జన (machinery and equipment — ఉదా. ఒక bank digital-assistant robot, construction) + change in inventories (అమ్ముడుపోని stock తో సహా) + valuables సముపార్జన; కాబట్టి business inventories పెరుగుదల investment గా లెక్కకు వస్తుంది.	Q13, Q28	MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-Dec S1	1.4.4, p. 6.20
1.4.19	Net domestic expenditure = Consumption expenditure + Net domestic investment (gross capital formation − depreciation) — అంటే consumption వ్యయం, నికర domestic investment ల మొత్తం.	Q5	MTP 2024-Dec S1	1.4.4, p. 6.20 (రాబట్టినది — by derivation; ఈ పదం SM లో లేదు)
1.4.20	భారతదేశం national income ను పూర్తిగా ఒకే method తో అంచనా వేయలేదు: వ్యవసాయం (agriculture) — production (value added/output) method; small-scale sector — income method; construction — expenditure method. Income-tax returns సక్రమంగా దాఖలయ్యే developed economies కు income method సరిపోతుంది.	Q7, Q29; MQ 1.4: Q2	MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S1; Model Q	1.4.4, p. 6.20
1.4.21	*అంశం 1.3 చూడండి: ఒక విదేశీ company భారతదేశంలోని తన కార్యకలాపాల నుంచి సంపాదించే profits భారతదేశ GDP లో భాగం, కానీ భారతదేశ national income లో భాగం కావు (అవి విదేశాలకు చెల్లించే factor income, NFIA ద్వారా తీసివేయబడతాయి).*	MQ 1.4: Q1	Model Q	1.3.2, p. 6.7

అంశం 1.5 భారతదేశంలో Regional Accounts వ్యవస్థ (The System of Regional Accounts in India)

4 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.5.1	State income (Net State Domestic Product) అంచనాలను ఆయా State Directorates of Economics and Statistics (DESs) లోని State Income Units తయారు చేస్తాయి; conceptual, methodological సమస్యలపై సలహాలతో Central Statistical Organisation రాష్ట్రాలకు సహాయం చేస్తుంది.	Q1, Q2	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1	1.5, p. 6.27; 1.1, p. 6.2
1.5.2	Per capita state income = NSDP ÷ రాష్ట్రపు midyear projected population — ప్రాంతీయ ఆర్థిక పనితీరు (regional economic performance) కొలమానం.	Q3	MTP 2024-Dec S1	1.5, p. 6.27 (poverty ratio, employment rate MTP లో మాత్రమే)
1.5.3	Labour-market కొలమానాలు SM లో లేవు; unemployment కొలమానంగా MTP labour force participation rate ను key చేసింది.	Q4	MTP 2025-Jan S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 1.6 GDP, సంక్షేమం (GDP and Welfare)

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.6.1	GDP సంక్షేమానికి (welfare) పరిపూర్ణ కొలమానం కాదు; ఇది వీటిని వదిలేస్తుంది: income distribution (కాబట్టి per capita GDP సరిపోదు); quality improvements; అధికారుల నుంచి దాచిన లేదా చట్టవిరుద్ధ production (drugs, gambling); non-market production; leisure కోల్పోవడం; crime, pollution, traffic congestion వంటి economic 'bads'; volunteer work; externalities; మనల్ని మెరుగైన స్థితికి తెచ్చే production కు, మనం దిగజారకుండా మాత్రమే ఆపే production కు మధ్య తేడా.	Q3, Q4, Q5	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-May S2, 2026-Apr S1	1.6, pp. 6.27 – 6.28
1.6.2	*అంశం 1.3 చూడండి: per capita income ఒక దేశపు జీవన ప్రమాణానికి (standard of living) సూచికగా పనిచేస్తుంది.*	Q2	PYQ 2025-May	1.3.9, p. 6.10
1.6.3	Economy కంటే population వేగంగా పెరిగితే per capita income తగ్గుతుంది, saving తక్కువగా ఉంటుంది.	Q1	MTP 2024-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 1.7 National Income గణన పరిమితులు, సవాళ్లు (Limitations and Challenges of National Income Computation)

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP 1 · Model Q 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.7.1	National income కొలవడంలో భావనాపరమైన (conceptual) ఇబ్బందులు: అంగీకృత నిర్వచనం లేకపోవడం; final, intermediate goods మధ్య కచ్చితమైన వ్యత్యాసం; transfer payments సమస్య; durable goods సేవలు (services of durable goods); income distribution ను చేర్చడంలో కష్టం; కొత్త good ను constant prices వద్ద విలువ కట్టడం; government services విలువ కట్టడం. (Quality improvements, GDP-and-welfare జాబితాకు చెందినవి, ఈ జాబితాకు కాదు.)	Q1; MQ 1.7: Q2	PYQ 2024-Sep; Model Q	1.7, p. 6.28
1.7.2	ఇతర సవాళ్లు: data సరిపోకపోవడం, విశ్వసనీయత లేకపోవడం; non-monetised sector; self-consumption కోసం production; నిరక్షరాస్యత, అజ్ఞానం వల్ల నమోదు కాని incomes; సరైన occupational classification లేకపోవడం; consumption of fixed capital ను కచ్చితంగా అంచనా వేయడం.	MQ 1.7: Q3	Model Q	1.7, p. 6.29
1.7.3	అధికారుల నుంచి దాచిన production (tax evasion లేదా చట్టవిరుద్ధ కార్యకలాపం) GDP నుంచి బయటే ఉంటుంది, కాబట్టి పెద్ద underground economy ఉంటే అధికారిక national income తక్కువగా (understate) చూపబడుతుంది.	Q2; MQ 1.7: Q3	MTP 2026-Apr S1; Model Q	1.6 (c), p. 6.27

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.7.4	GDP మొత్తం output ను కొలుస్తుంది, ఒక్కో వ్యక్తికి output ను కాదు: per capita GDP population కు సర్దుబాటు చేస్తుంది (1.3.9), SM చెప్పే ప్రధాన welfare లోటు income distribution (1.6).	MQ 1.7: Q1	Model Q	1.3.9, p. 6.10; 1.6 (a), p. 6.27 (population-size పదజాలం Model Q లో మాత్రమే)

విభాగం 2: National Income నిర్ణయంపై Keynesian Theory (The Keynesian Theory of Determination of National Income)

SM అధ్యాయం 6, విభాగం 2, పేజీలు 6.34 – 6.70

అంశం 2.1 పరిచయం (Introduction)

10 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP 1 · MTP 8 · Model Q 1

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.1.1	Equilibrium aggregate income, output నిర్ణయ సిద్ధాంతాన్ని John Maynard Keynes 'The General Theory of Employment, Interest, and Money' (1936) లో ప్రతిపాదించారు; 1930ల Great Depression కాలపు classical economists వద్ద నిరంతర (persistent) unemployment ను వివరించే సిద్ధాంతం లేదు.	Q8; MQ 1.1: Q1	MTP 2026-Apr S1; Model Q	2.1, p. 6.35; Summary, p. 6.68
2.1.2	Keynes ప్రకారం national income, aggregate effective demand పై ఆధారపడుతుంది; economy లో వ్యయం (spending) సరిపోనంత కాలం output full employment కంటే దిగువనే ఉంటుంది — Great Depression లో సరిగ్గా ఇదే జరిగిందని Keynes వాదించారు.	Q1, Q2	PYQ 2023-Dec, 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-Dec S1	2.4.1, p. 6.46; 2.8, p. 6.68
2.1.3	Unemployment తగ్గించే మార్గంగా government spending ను సమర్థించే macroeconomic theory ని Keynes అందించారు: government spending (G), taxes లో తగిన మార్పుల ద్వారా government recession, unemployment ను ఎదుర్కోగలదు — ఒక క్రియాశీల (activist), స్థిరీకరణ (stabilising) పాత్ర.	Q3, Q7 (+ 2.3 Q18)	MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2 (×2)	2.1, p. 6.35; 2.8, p. 6.68
2.1.4	Macroeconomics మొత్తం economy ని అధ్యయనం చేస్తుంది — output, income, employment, consumption, investment, prices యొక్క aggregate స్థాయి.	Q4	RTP 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2	SM విభాగం 2 లో లేదు (MTP/RTP లో మాత్రమే); పోల్చండి SM అధ్యాయం 1, 1.2, pp. 1.8 – 1.9

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.1.5	Modern macroeconomics కు Keynes వేసిన పునాది రాళ్లు (building blocks): (1) consumption కు income తో సంబంధం, multiplier; (2) Liquidity Preference — demand for money కు Keynes పెట్టిన పేరు; (3) consumption, investment ను ప్రభావితం చేయడంలో expectations ప్రాముఖ్యత (psychological factors, ప్రజాదరణ పొందిన పేరు 'animal spirits' — ఈ పదబంధం SM లో లేదు).	Q5 (+ 2.3 Q23)	PYQ 2025-May; MTP 2026-Apr S1	2.1, p. 6.36
2.1.6	Keynesian models short-period equilibrium కు సంబంధించినవి, వాటిలో dynamic అంశాలు ఉండవు — ఒక equilibrium ను మరొకదానితో comparative statics ద్వారా పోలుస్తారు (short run లో investment స్థిరంగా తీసుకుంటారు).	Q9	MTP 2026-Apr S2	2.5, p. 6.53; 2.3.1, p. 6.38
2.1.7	*అంశం 2.3 చూడండి: Keynes consumption function C = a + bY ను ప్రతిపాదించారు — income తో consumption పెరుగుతుంది, కానీ income పెరుగుదల కంటే తక్కువగా ('psychological law of consumption').*	Q6	MTP 2025-Aug S1	2.3.2, pp. 6.39 – 6.40

అంశం 2.2 సరళ Two-Sector Model లో circular flow (Circular flow in a Simple Two-Sector Model)

8 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP – · Model Q 6

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.1	Effective (aggregate) demand అంటే economy లో final goods, services పై మొత్తం planned expenditure; two-sector model లో AD = C + I.	MQ 1.1: Q1	Model Q	2.3.1, p. 6.38; 2.8, p. 6.68
2.2.2	Two-sector model లో household, business sectors ఉంటాయి (government, foreign sectors ఉండవు); three-sector model government sector ను, four-sector model foreign sector ను జోడిస్తాయి.	MQ 1.2: Q1; MQ 1.4: Q1	Model Q ×2	2.1, p. 6.36; 2.2, p. 6.36
2.2.3	Households అన్ని factors of production కు యజమానులు, factor incomes (factor payments, ఉదా. wages) కోసం firms కు factor services అమ్ముతాయి; firms households కు goods, services అమ్ముతాయి. Real flows (విరిగిన గీతలు — broken lines) అంటే factor services, goods ప్రవాహాలు; money flows (నిరంతర గీతలు — continuous lines) అంటే చెల్లింపులు — firms నుంచి households కు factor payments, households నుంచి firms కు consumption payments.	MQ 1.2: Q2, Q3	Model Q ×2	2.2, pp. 6.36 – 6.37

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.4	సరళ two-sector flow లో injections, leakages ఉండవు; household income మొత్తం firms output పై ఖర్చవుతుంది, కాబట్టి Factor Payments = Household Income = Household Expenditure = Total Receipts of Firms = Value of Output.	Q2	PYQ 2026-Sep	2.2, p. 6.37
2.2.5	Circular flow of income లో పరస్పరం ముడిపడిన మూడు దశలు production, distribution, disposition.	Q1	PYQ 2025-Sep	SM విభాగం 2 లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే); SM అధ్యాయం 6, విభాగం 1 కు చెందినది
2.2.6	*అంశం 2.3 చూడండి: price level యొక్క function గా AD ఇస్తే — ఇచ్చిన P ని ప్రతిక్షేపించండి (2,000 − 100 × 15 = 500).*	MQ 1.3.1: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)

అంశం 2.3 మౌలిక భావనలు, functions (Basic Concepts and Functions)

36 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 17 · RTP 1 · MTP 13 · Model Q 8

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.1	Aggregate demand అంటే మొత్తం planned (ex ante) expenditure; two-sector economy లో AD = C + I, investment (investment goods కోసం firms demand) బాహ్యంగా (exogenously) నిర్ణయమై short run లో స్థిరంగా ఉంటుంది — కాబట్టి private investment, national income ను ప్రభావితం చేసే AD అంశం.	MQ 1.1: Q1; MQ 1.4: Q1	Model Q ×2	2.3.1, p. 6.38; 2.6, p. 6.56
2.3.2	Price level యొక్క function గా రాసిన AD లేదా SRAS (AD = A − bP; SRAS = c + dP): ఇచ్చిన P ని ప్రతిక్షేపించండి. ఇవి Model-Q నిర్మాణాలు; SM లోని Keynesian model prices స్థిరం అని భావిస్తుంది.	MQ 1.3.1: Q1; MQ 1.3.5: Q1 (+ 2.2 MQ 1.3.1 Q1)	Model Q ×3	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
2.3.3	Consumption function, aggregate consumption expenditure కు aggregate disposable income కు మధ్య ఉన్న functional సంబంధాన్ని చెబుతుంది, C = f(Y) — consumption ను disposable income నిర్ణయిస్తుంది.	Q4, Q27	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1	2.3.2, p. 6.38
2.3.4	Keynes ఇచ్చిన నిర్దిష్ట రూపం C = a + bY: 'a' (autonomous consumption) అంటే disposable income సున్నా అయినప్పుడు ఉండే positive consumption — income ప్రభావం లేని consumption; 'a' పెరిగితే consumption function పైకి shift అవుతుంది.	Q8, Q19 (+ 2.5 Q16)	MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2, 2026-Apr S1	2.3.2, p. 6.39; ఉదాహరణలు (Ill.) 2 – 3, p. 6.47
2.3.5	Numerical: C = a + b × Y, తర్వాత S = Y − C (ఉదా. C = 1,000 + 0.6 × 4,000 = 3,400; S = 4,000 − 3,400 = 600).	MQ 1.3.2: Q1; MQ 1.3.3: Q1; MQ 1.3.4: Q1	Model Q ×3	2.3.2, p. 6.39; 2.3.5, p. 6.41

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.6	Keynesian assumption (Keynes 'psychological law of consumption'): disposable income తో consumption పెరుగుతుంది, కానీ income పెరుగుదల కంటే తక్కువగా — 0 < b < 1; MPC ఎల్లప్పుడూ ఒకటి (unity) కంటే తక్కువ, సున్నా కంటే ఎక్కువ.	Q1, Q7, Q9, Q17 (+ 2.1 Q6)	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan, 2025-May; MTP 2025-Aug S1 (×2)	2.3.2, pp. 6.39 – 6.40; 2.3.5, p. 6.42
2.3.7	MPC = ΔC/ΔY = b, consumption function slope — MPC ఎక్కువైతే consumption function మరింత నిటారు (steeper) అవుతుంది (shift కాదు). Data నుంచి: ΔC ÷ ΔY (75/100 = 0.75).	Q12, Q15, Q25	PYQ 2025-Sep, 2026-May; MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	2.3.2, p. 6.39; Table 1.2.1, p. 6.40
2.3.8	APC = Total Consumption ÷ Total Income = C/Y, కాబట్టి Y = C/APC (900/0.45 = 2,000). Income పెరిగే కొద్దీ consumption పై ఖర్చు చేసే income నిష్పత్తి తగ్గుతుంది — consumption, income కంటే నెమ్మదిగా పెరుగుతుంది.	Q2, Q6, Q20, Q26	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2025-Dec S1	2.3.3, p. 6.40
2.3.9	Income ను ఖర్చు చేస్తారు లేదా పొదుపు చేస్తారు (Y = C + S); MPS = ΔS/ΔY = 1 − b, కాబట్టి MPC + MPS = 1.	Q10	PYQ 2025-May; MTP 2025-Apr S1	2.3.5, pp. 6.41 – 6.42
2.3.10	APS = Total Saving ÷ Total Income = S/Y, ఇక్కడ S = Y − C; S = APS × Y. (C 300, Y 1,200 → 0.75; C 800, Y 4,000 → 0.8; Y 500, C 400 → 0.2.)	Q5, Q11, Q14, Q28	PYQ 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-May, 2026-Sep	2.3.5, p. 6.42; ఉదాహరణ (Ill.) 1, p. 6.42
2.3.11	Ex ante aggregate supply అంటే firms అమ్మాలని ప్రణాళిక వేసుకున్న మొత్తం supply; ఇది national income కు సమానం, దాన్ని వినియోగిస్తారు లేదా పొదుపు చేస్తారు: AS = C + S (కాబట్టి saving = income − consumption).	Q13; MQ 1.4.1: Q1	PYQ 2026-Jan; Model Q	2.3.8, p. 6.42; 2.3.5, p. 6.41
2.3.12	Consumer goods (sofa, విహారయాత్ర) కొనడానికి గత savings ను వాడటం consumption కోసం dissaving — consumption పెరుగుతుంది; government bonds ఒక financial asset, విదేశాల్లో ఖర్చు చేయడం import.	Q3	RTP 2024-Sep	2.3.2, p. 6.39; 2.6, p. 6.56; 2.7, p. 6.63
2.3.13	Rate of interest తగ్గితే investment expenditure పెరుగుతుంది; monetary policy, interest rates ను, aggregate demand ను ఎలా ప్రభావితం చేస్తుందో liquidity preference వివరిస్తుంది.	Q24	MTP 2026-Apr S2	2.1, p. 6.36 (interest–investment సంబంధం MTP లో మాత్రమే)
2.3.14	*అంశం 2.4 చూడండి: AD < AS అయినప్పుడు అమ్ముడుపోని inventories పోగవుతాయి, firms output తగ్గిస్తాయి, national income తగ్గుతుంది; AD = AS అయ్యే వరకు సర్దుబాటు కొనసాగుతుంది (spending, output లో మార్పుల ద్వారా, prices ద్వారా కాదు).*	Q21, Q22	MTP 2026-Apr S1 (×2)	2.4, pp. 6.44 – 6.45; 2.6, pp. 6.57 – 6.58
2.3.15	*అంశం 2.5 చూడండి: k = ΔY/ΔI = 1/(1 − MPC), కాబట్టి MPC = 1 − 1/k (2,000/1,600 = 1.25 → MPC 0.2).*	Q16	PYQ 2026-May	2.5, p. 6.51; ఉదాహరణ (Ill.) 10, p. 6.53

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.16	*అంశం 2.1 చూడండి: recession, unemployment ను ఎదుర్కోవడానికి government spending పెంచాలని Keynes సూచించారు.*	Q18	MTP 2025-Aug S2	2.1, p. 6.35; 2.8, p. 6.68
2.3.17	*అంశం 2.1 చూడండి: 'animal spirits' — consumption, investment నిర్ణయాల్లో expectations (psychological factors) పాత్ర.*	Q23	MTP 2026-Apr S1	2.1, p. 6.36

అంశం 2.4 National Income నిర్ణయం: Two-Sector Model (The Two-Sector Model of National Income Determination)

17 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 9 · RTP – · MTP 5 · Model Q 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.1	అన్ని agents కోరే output పరిమాణం ఒక నిర్దిష్ట కాలంలో ఉత్పత్తి అయిన పరిమాణానికి సరిగ్గా సమానమైనప్పుడు equilibrium output ఏర్పడుతుంది: aggregate demand (C + I) = aggregate supply (C + S), అంటే C + I = C + S, లేదా I = S (planned saving = planned investment).	Q8, Q11; MQ 1.4: Q1	PYQ 2026-May, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1; Model Q	2.4, p. 6.43; Summary, pp. 6.68 – 6.69
2.4.2	Numerical: Y = C + I ని పరిష్కరించండి. C = a + bY, I = Ī అయితే Y = (a + Ī)/(1 − b); I కూడా Y పై ఆధారపడితే (I = Ī + iY), Y పదాలన్నింటినీ ఒకచోట చేర్చండి: Y = (a + Ī)/(1 − b − i). ((10 + 200)/0.5 = 420; (12 + 188)/0.25 = 800; 42/0.35 = 120.)	Q2, Q5, Q12	PYQ 2024-Sep, 2025-Sep, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S2	2.4, ఉదాహరణలు (Ill.) 4 – 6, 8, pp. 6.47 – 6.50
2.4.3	Saving function నుంచి numerical: S = I గా పెట్టండి (−20 + 0.25Y = 100 → Y = 480); తర్వాత C = Y − S (240 − 100 = 140).	Q6, Q7	PYQ 2026-Jan, 2026-May	2.4, ఉదాహరణ (Ill.) 7, p. 6.49
2.4.4	Leakages, injections ను మించితే (AD output కంటే తక్కువ), unplanned inventories పోగవుతాయి, national income తగ్గుతుంది; injections, leakages ను మించితే (AD output కంటే ఎక్కువ — ఉదా. consumption ఒక్కటే income ను మించడం), inventories తరిగిపోతాయి, income పెరుగుతుంది; prices ద్వారా కాకుండా spending, output లో మార్పుల ద్వారా జరిగే పునఃసర్దుబాటు equilibrium ను పునరుద్ధరిస్తుంది.	MQ 1.4: Q2 (+ 2.3 Q21, 2.3 Q22)	MTP 2026-Apr S1 (×2); Model Q	2.4, pp. 6.44 – 6.45; 2.6, pp. 6.57 – 6.58
2.4.5	Keynesian equilibrium full employment వద్దే ఉండనవసరం లేదు. లోపభూయిష్ట demand (deficient demand) — full-employment output కంటే తక్కువ output కు ఉండే aggregate demand — ఒక deflationary (recessionary లేదా contractionary) gap ను ఏర్పరుస్తుంది.	Q1, Q10	PYQ 2024-Jun, 2026-Sep	2.4.1, p. 6.45

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.6	Excess demand — full-employment output కంటే aggregate demand ఎక్కువగా ఉండటం — inflationary gap ను కలిగిస్తుంది: real output స్థిరంగా ఉంటుంది, price level పెరుగుతుంది (demand-pull inflation); కాబట్టి nominal output మాత్రమే పెరుగుతుంది.	Q4 (+ 2.7 Q8)	RTP 2025-May; MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S2	2.4.1, p. 6.46; 2.8, p. 6.68
2.4.7	Keynesian సూచన: recession లో government spending పెంచి taxes తగ్గించాలి; inflation లో spending ను అదుపు చేయాలి (SM మాట్లాడేది fiscal policy గురించి — G, taxes; monetary tightening ఈ విభాగం పరిధికి బయట ఉంది).	MQ 1.1: Q1; MQ 1.8: Q1	Model Q ×2	2.8, p. 6.68
2.4.8	Excess demand ను సరిదిద్దే monetary measures: repo rate, CRR, margin requirements పెంచడం.	Q3	MTP 2024-Dec S1	SM విభాగం 2 లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
2.4.9	Investment spending, rate of interest కు ఎంత ఎక్కువ sensitive గా ఉంటే, AD curve (price–output space) అంత చదునుగా (flatter) ఉంటుంది.	Q9	MTP 2025-Aug S1	SM విభాగం 2 లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
2.4.10	AD = 2,000 − 100P, SRAS = 1,000 + 150P అయితే: AD = AS గా సమం చేస్తే → 250P = 1,000, P = 4, Y = 1,600.	MQ 1.4.1: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)

అంశం 2.5 The Investment Multiplier

24 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 11 · RTP 2 · MTP 8 · Model Q 6

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.5.1	Investment multiplier k = ΔY/ΔI — national income లో మార్పుకు, investment లో మార్పుకు మధ్య నిష్పత్తి (ratio); investment పెరిగితే equilibrium income లో అనుపాతం కంటే ఎక్కువ (multiple) మార్పు వస్తుంది — spending లో ప్రారంభ మార్పు economy అంతటా పెద్దదిగా విస్తరించడం (magnification) ('ripple effect').	Q2, Q6, Q14; MQ 1.8: Q1	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan; RTP 2025-Sep; Model Q	2.5, pp. 6.50 – 6.52
2.5.2	k = 1/(1 − MPC) = 1/MPS — multiplier అంటే MPS యొక్క reciprocal; దాని విలువను నిర్ణయించేది MPC (అందువల్ల MPS కూడా).	Q15, Q18; MQ 1.5: Q1, Q3	PYQ 2026-Sep; MTP 2025-Dec S1; Model Q ×2	2.5, pp. 6.51 – 6.52
2.5.3	ప్రత్యక్ష సంబంధం (direct relationship): MPC ఎంత ఎక్కువైతే (MPS ఎంత తక్కువైతే) multiplier అంత పెద్దది; MPC = 1 అయినప్పుడు దాని గరిష్ఠ విలువ infinity.	Q8, Q11	PYQ 2025-Sep, 2026-May; MTP 2024-Dec S1, 2024-Dec	2.5, p. 6.51
2.5.4	Numerical — ΔY కనుగొనండి: k = 1/(1 − MPC) (లేదా 1/MPS), తర్వాత ΔY = k × ΔI (లేదా ΔG). (MPS 0.2 లేదా b 0.8 → k 5; MPC 0.6 → k 2.5, ΔY = 2.5 × 300 = 750; MPC 0.8, ΔG 100 → ΔY 500.)	Q5, Q13; MQ 1.5: Q2; MQ 1.6.1: Q1	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S2; Model Q ×2	2.5, ఉదాహరణలు (Illustrations) 9, 11, 12, pp. 6.53 – 6.54

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.5.5	Numerical — k లేదా MPC కనుగొనండి: k = ΔY/ΔI, తర్వాత MPC = 1 − 1/k. (1,500/500 = 3 → 0.67; 2,000/200 = 10 → 0.9; 600/150 = 4 → 0.75; 12,000/4,000 = 3.)	Q3, Q7, Q9, Q17 (+ 2.3 Q16)	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep, 2026-May, 2026-Sep; RTP 2025-Jan	2.5, p. 6.51; ఉదాహరణ (Ill.) 10, p. 6.53
2.5.6	Autonomous spending (I లేదా G) పెరిగితే aggregate demand schedule పైకి shift అవుతుంది (C + I నుంచి C + I + ΔI కు), equilibrium income ఆ పెరుగుదల కంటే ఎక్కువగా పెరుగుతుంది; MPC (behavioural coefficient) లో మార్పు అయితే దానికి బదులుగా slope ను మారుస్తుంది.	Q12; MQ 1.6.1: Q2	MTP 2025-Aug S1; Model Q	2.5, pp. 6.50 – 6.51; 2.7, p. 6.66
2.5.7	Leakages — ప్రస్తుతం ఉత్పత్తయిన consumption goods పై ఖర్చు చేయని income — multiplier ను తగ్గిస్తాయి: progressive taxation; అధిక liquidity preference, idle saving; stocks లేదా imports నుంచి తీరే demand; ఇప్పటికే ఉన్న wealth లేదా securities కొనుగోలు; corporations యొక్క undistributed profits; debt repayment; full employment వద్ద inflation; goods కొరత (scarcity). Distributed profits leakage **కావు**; saving ఒక withdrawal.	Q1, Q4, Q10	PYQ 2024-Jun, 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1	2.5, p. 6.52
2.5.8	*అంశం 2.3 చూడండి: autonomous consumption ('a') పెరిగితే consumption function పైకి shift అవుతుంది.*	Q16	MTP 2026-Apr S1	2.3.2, p. 6.39

అంశం 2.6 Determination of Equilibrium Income: Three Sector Model

9 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 5 · RTP – · MTP 2 · Model Q 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.6.1	Three-sector closed economy లో (foreign trade ను విస్మరిస్తే) aggregate demand = household consumption (C) + business investment (I) + government demand (G); equilibrium Y = C + I + G (AD = Y = AS: C + I + G = C + S + T). Foreign sector ను మినహాయిస్తారు.	Q2, Q4; MQ 1.6: Q1, Q2	PYQ 2024-Sep, 2025-May; Model Q ×2	2.6, pp. 6.54 – 6.56
2.6.2	Taxes, transfers తో numerical: C = a + bYd, Yd = Y − T + TR; Y = (a − bT + bTR + I + G)/(1 − b). (C = 8 + 0.6(Y − 10), I 60, G 10 → Y 180; C = 200 + 0.8(Y − 150 + 75), I 200, G 150 → Y 2,450.)	Q1, Q3	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan	2.6.1, pp. 6.58 – 6.60
2.6.3	Government spending autonomous — అది aggregate demand కు జోడవుతుంది (C + I + G line, C + I line కంటే పైన ఉంటుంది), multiplier ద్వారా equilibrium income ను పెంచుతుంది.	Q6	MTP 2026-Apr S1	2.6, p. 6.57; 2.7, p. 6.66

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.6.4	Leakage అంటే ప్రస్తుతం ఉత్పత్తయిన consumption goods and services పై ఖర్చు చేయని income (saving, taxes, imports); injections అంటే investment, government spending, exports.	Q5	PYQ 2026-May	2.5, p. 6.52; 2.6, p. 6.56
2.6.5	Balanced budget multiplier ఒకటికి సమానం.	Q7	MTP 2026-Apr S1	SM విభాగం 2 లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 2.7 Determination of Equilibrium Income: Four Sector Model

11 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP 1 · MTP 4 · Model Q 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.7.1	Four-sector model లో household, business, government, foreign sectors ఉంటాయి; aggregate expenditure కు foreign sector అందించే వాటా net exports (X − M); equilibrium: Y = C + I + G + (X − M).	MQ 1.7: Q2, Q3	Model Q ×2	2.7, pp. 6.62 – 6.63
2.7.2	Numerical: AD = C + I + G + (X − M) (2,000 + 700 + 750 + 100 = 3,550); C = a + bY అయితే Y = (a + I + G + X − M)/(1 − b), net imports ను తీసివేస్తారు ((300 + 800 − 100)/0.25 = 4,000).	Q1, Q2	PYQ 2024-Jun; MTP 2024-Dec S1	2.7, p. 6.63; ఉదాహరణలు (Illustrations) 17 – 18, pp. 6.66 – 6.68
2.7.3	Foreign trade multiplier = 1/(1 − b + m), b = MPC, m = marginal propensity to import; m ఎంత ఎక్కువైతే multiplier అంత తక్కువ (1/(1 − 0.6 + 0.04) = 2.27).	Q3	PYQ 2026-Jan	2.7, pp. 6.63 – 6.66
2.7.4	Exports injections, imports leakages: equilibrium income పై exports పెరుగుదల expansionary effect ను, imports లో autonomous పెరుగుదల contractionary effect ను చూపుతాయి.	Q4	PYQ 2026-Jan	2.7, pp. 6.63, 6.66
2.7.5	Leakages (S + T + M), injections (I + G + X) కు equilibrium income వద్ద మాత్రమే సమానం — investment ఒక injection, saving ఒక leakage.	Q6, Q7	MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S1	2.7, p. 6.65
2.7.6	Households, firms (business) ప్రతి sector model లోనూ ఉమ్మడిగా ఉంటాయి; three-, four-sector models లో government, foreign sectors జతవుతాయి.	Q5	PYQ 2026-May	2.1, p. 6.36
2.7.7	*అంశం 2.4 చూడండి: Keynes ప్రకారం inflationary gap కు కారణం excess demand.*	Q8	RTP 2025-May; MTP 2026-Apr S2	2.4.1, p. 6.46
2.7.8	Consumption, taxes కలిపి income ను మించితే (Y = C + S + T) negative saving (dissaving) అని అర్థం; ఈ అర్థంలో 'deficit' అనేది SM పదం కాదు.	MQ 1.7: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)

అంశం 2.8 ముగింపు (Conclusion)

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP 1 · MTP 2

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.8.1	Keynesian theory ప్రకారం national income, aggregate effective demand పై ఆధారపడుతుంది: అది full-employment output కంటే తక్కువైతే unemployment; దాన్ని మించితే inflation.	Q1 (+ 2.1 Q1)	PYQ 2024-Sep; RTP 2025-Jan; MTP 2025-Dec S1	2.8, p. 6.68
2.8.2	Stabilisation policy లేకపోతే investment అస్థిరంగా ఉండటం వల్ల incomes అస్థిరంగా ఉంటాయి; government చురుకైన పాత్ర (active role) పోషిస్తుంది — government spending, taxes లో తగిన మార్పులు (fiscal policy); monetary policy, interest rates పై, aggregate demand పై పనిచేస్తుంది.	Q2	MTP 2025-Apr S1	2.8, p. 6.68; 2.1, p. 6.36

భాగం B — అధ్యాయం 5 One-liner పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)

పునరావృతాలు తొలగించి, Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం. పూర్తి వాక్యం, Scanner ప్రశ్నలు, SM పేజీ ఉన్న భాగం A వరుస(ల)కు వెళ్లడానికి 'భాగం A ఉల్లేఖనం' మీద నొక్కండి. ఈ అధ్యాయంలో ICAI అడిగిన సందర్భాల్లో దాదాపు 28% ఒక్క ★★★ పంక్తుల్లోనే ఉన్నాయి.

విభాగం 1 — National Income Accounting

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	NI accounting కు మార్గదర్శకులు Kuznets, Stone; national accounts ను CSO (MoSPI) రూపొందిస్తుంది; State Domestic Product ను State DESs రూపొందిస్తాయి.	★★	1.1.1, 1.2.1
2	NI అంచనాల ఉపయోగాలు: demand forecasting, sectoral composition, shifts, sector policies, macro modelling, income distribution, structural ratios, international comparisons, growth, inflation policy — population policy కాదు.	★	1.2.2
3	GDP = ఒక కాలంలో దేశంలో ఉత్పత్తయిన అన్ని final goods and services విలువ, market prices వద్ద; final goods మాత్రమే లెక్కిస్తారు.	★	1.3.1, 1.3.2
4	Nominal = current prices; Real = constant (base-year) prices — price effect ను తొలగిస్తుంది; కాలక్రమంలో పోల్చడానికి వాడాల్సింది real GDP.	★	1.3.3
5	**GDP deflator = Nominal ÷ Real × 100 — inflation ను కొలిచే price index (PPP prices కొలవవు).**	★★★	1.3.4, 1.3.5, 1.3.9
6	Real = Nominal × 100 ÷ deflator; అలాగే Nominal = Real × index ÷ 100.	★★	1.3.6
7	Base-year deflator = 100; > 100 అయితే → nominal > real, prices base కంటే ఎక్కువ; < 100 అయితే → prices base కంటే తక్కువ.	★★	1.3.7
8	Inflation = (D2 − D1) ÷ D1 × 100; deflator ఏడాదికేడాది (year-on-year) తగ్గితే → price level తగ్గింది.	★★	1.3.8
9	**Gross − Net = depreciation: NDP = GDP − dep, కాబట్టి NDP ≤ GDP; gross investment = net + replacement; dep > gross investment అయితే → capital stock తగ్గుతుంది.**	★★★	1.3.10, 1.3.11
10	GNP = GDP + NFIA; మన దేశంలో ఉన్న ఒక foreign firm లాభాలు మన GDP లోనూ, దాని స్వదేశ GNP లోనూ ఉంటాయి, మన national income లో కాదు.	★★	1.3.12, 1.3.13, 1.4.21
11	NFIA negative అయితే → GDP > GNP; National = Domestic + NFIA.	★★	1.3.14, 1.3.15, 1.2.3
12	NNPMP = GNPMP − dep = NDPMP + NFIA = GDPMP + NFIA − dep (dep = depreciation, తరుగుదల).	★★	1.3.16
13	**MP − FC = net indirect taxes (IT − subsidies); direct taxes కు దీనితో సంబంధం లేదు.**	★★★	1.3.17, 1.3.18
14	GDPFC = CoE + OS (rent + interest + profit) + mixed income + dep; అలాగే GDPMP = NDPFC + CFC + NIT.	★★	1.3.19, 1.4.13
15	Basic price (మూల ధర) = FC + production taxes − production subsidies; MP = basic price + product taxes − product subsidies.	★	1.3.20

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
16	NDPFC = CoE + OS + MI = NDPMP − NIT; National Income (NNPFC) = దేశీయ factor incomes + NFIA.	★	1.3.21, 1.3.22
17	Per capita income = aggregate ÷ population — జీవన ప్రమాణానికి (standard of living) సూచిక.	★	1.3.23, 1.6.2
18	Personal income = అన్ని వనరుల నుంచి (transfers సహా) NPISH తో కలిపి households పొందే receipts; retained earnings, corporate tax, social security contributions ను మినహాయిస్తుంది.	★★	1.3.24
19	DI = PI − personal income taxes − non-tax payments; ఇది consumption కు లేదా saving కు అందుబాటులో ఉంటుంది.	★★	1.3.25
20	NNDI = NNI + విదేశాల నుంచి ఇతర net current transfers; GNDI = NNDI + CFC.	MQ	1.3.26
21	Private income = దేశం లోపలా బయటా అన్ని వనరుల నుంచి private sector కు వచ్చే factor income + transfer income = PI + corporate tax + undistributed profits.	★	1.3.27
22	Circular flow: production (ఉత్పత్తి) → distribution (పంపిణీ) → disposition (వినియోగం); output = income = expenditure.	★	1.4.1
23	మూడు పద్ధతులు: value added (ద్వంద్వ గణన లేని industry contribution), income (చెల్లించిన factor incomes), expenditure / income disposal (final expenditure).	★	1.4.2, 1.3.30
24	**Value added = Product = Industrial Origin = Net Output method; double counting నివారించడానికి final goods / value added మాత్రమే లెక్కించాలి.**	★★★	1.4.3, 1.4.4, 1.4.5
25	**GVAMP = (Sales + closing − opening stock) − IC; NVA = GVA − dep; అలాగే FC = MP − IT + subsidies.**	★★★	1.4.6, 1.4.7, 1.3.31
26	చేర్చాల్సినవి: own-account fixed assets, self-consumption, imputed rent, change in stock; మినహాయించాల్సినవి: unpaid household work, పాత shares పునర్విక్రయం (resale).	★	1.4.8
27	Income method = Factor Payment = Distributed Share method; ఈ పద్ధతిలో NI = CoE + OS + MI + NFIA.	★	1.4.9
28	చేర్చాల్సినవి: wages, PF contribution, commissions, brokerages, imputed rent, royalty, productive loans పై interest; మినహాయించాల్సినవి: pensions, transfers, capital gains, windfalls, second-hand goods, shares and bonds, black money.	★★	1.4.10, 1.3.29
29	Profit = corporate tax + dividend + undistributed profit; mixed income = self-employed వారి labour, capital income ను వేరు చేయలేని (inseparable) ఆదాయం.	★★	1.4.11, 1.4.12
30	Expenditure method: GDPMP = PFCE + GFCE + GDCF + (X − M) — ఇది GDPMP, national income కాదు.	★	1.4.15, 1.3.32
31	Final consumption households లో, government లో జరుగుతుంది; GFCE లో pensions, scholarships, unemployment allowance (transfers) ఉండవు.	★★	1.4.16, 1.3.28

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
32	Transfer payments ను GDP నుంచి మినహాయిస్తారు — వీటితో ప్రస్తుత ఉత్పత్తి (current production) జరగదు.	★★	1.4.17, 1.7.1
33	GDCF = fixed assets + inventory change + valuables; అమ్ముడుపోని inventory ను investment గా లెక్కిస్తారు; net domestic expenditure = C + net investment.	★★	1.4.18, 1.4.19
34	భారతదేశం ఒకే పద్ధతిని వాడదు: agriculture — product; small-scale — income; construction — expenditure.	★	1.4.20
35	State income (NSDP) ను DESs లోని State Income Units అంచనా వేస్తాయి, CSO సలహా ఇస్తుంది; supra-regional sectors (railways, banking, insurance) ను indicators ద్వారా కేటాయిస్తారు; per capita state income = NSDP ÷ midyear population.	★★	1.5.1, 1.5.2, 1.3.33
36	GDP ≠ welfare: income distribution, quality improvements, దాగిన/చట్టవిరుద్ధ (hidden/illegal) output, non-market work, leisure, economic bads (traffic congestion), volunteer work, externalities ను ఇది పట్టించుకోదు.	★★	1.6.1
37	Conceptual difficulties: నిర్వచనం (definition), final vs intermediate, transfers, durable-goods services, income distribution, constant prices వద్ద కొత్త goods, government services.	★	1.7.1
38	ఇతర సవాళ్లు: data, non-monetised sector, self-consumption, నమోదు కాని (unrecorded) incomes, occupational classification, CFC అంచనా; underground economy వల్ల NI తక్కువగా అంచనా అవుతుంది (understates).	★	1.7.2, 1.7.3

విభాగం 2 — National Income నిర్ణయంపై Keynesian Theory (The Keynesian Theory of Determination of National Income)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Keynes, 'The General Theory of Employment, Interest, and Money' (1936) — Great Depression కాలపు నిరంతర unemployment కు సమాధానం.	★	2.1.1
2	**National income, aggregate effective demand పై ఆధారపడుతుంది; Depression = సరిపడని spending (insufficient spending).**	★★★	2.1.2, 2.8.1
3	Recession, unemployment తో పోరాడటానికి government spending, taxes — చురుకైన పాత్ర (active role).	★★	2.1.3, 2.4.7, 2.8.2
4	మౌలిక అంశాలు (building blocks): consumption–income సంబంధం & multiplier · liquidity preference (= demand for money) · expectations.	★	2.1.5
5	Keynesian విశ్లేషణ = short period, comparative statics.	★	2.1.6
6	Macroeconomics = economy ని మొత్తంగా అధ్యయనం చేయడం (SM అధ్యాయం 1).	★	2.1.4
7	నమూనాలు (models): two-sector (households + firms) · three-sector (+ government) · four-sector (+ foreign).	★★	2.2.2, 2.6.1, 2.7.6

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
8	Circular flow రెండు రకాలు: real flows (factor services, goods) vs money flows (factor payments, consumption payments).	MQ	2.2.3
9	Two-sector సర్వసమీకరణం (identity): Factor payments = Household income = Household expenditure = Firms' receipts = Value of output.	★	2.2.4
10	Circular-flow దశలు: production, distribution, disposition (విభాగం 1).	★	2.2.5
11	AD = మొత్తం planned expenditure = C + I; I exogenous, short run లో స్థిరం.	MQ	2.2.1, 2.3.1
12	Consumption function C = f(Y): consumption కు, disposable income కు మధ్య సంబంధం.	★★	2.3.3
13	C = a + bY; a = autonomous consumption (intercept) — a పెరిగితే C పైకి shift అవుతుంది.	★★	2.3.4, 2.3.5, 2.5.8
14	0 < MPC < 1: consumption, income కంటే తక్కువగా పెరుగుతుంది.	★★	2.3.6
15	MPC = ΔC/ΔY = slope; MPC ఎక్కువైతే → C మరింత నిటారుగా (steeper).	★★	2.3.7
16	APC = C/Y; income పెరిగే కొద్దీ తగ్గుతుంది.	★★	2.3.8
17	Y = C + S; MPS = 1 − b; కాబట్టి MPC + MPS = 1.	★	2.3.9
18	APS = S/Y; అంటే S = APS × Y.	★★	2.3.10
19	AS (aggregate supply) = C + S = national income అవుతుంది.	★	2.3.11
20	Equilibrium: C + I = C + S, అంటే I = S; demand చేసిన output = ఉత్పత్తి చేసిన output.	★★	2.4.1
21	**Y = C + I (లేదా S = I) ను సాధించండి; C = Y − S.**	★★★	2.4.2, 2.4.3
22	AD < output → inventories పేరుకుపోతాయి → income తగ్గుతుంది; AD > output → income పెరుగుతుంది; సర్దుబాటు output ద్వారా, prices ద్వారా కాదు.	★	2.4.4, 2.3.14
23	Deflationary (recessionary) gap = full-employment output కంటే తక్కువగా ఉండే deficient demand.	★	2.4.5
24	Inflationary gap = excess demand; real output స్థిరం, prices పెరుగుతాయి.	★★	2.4.6, 2.7.7
25	k = ΔY/ΔI; income లో multiple (అనుపాతం కంటే ఎక్కువ) మార్పు.	★★	2.5.1
26	**k = 1/(1 − MPC) = 1/MPS; MPC ఎక్కువైతే → k పెద్దది; MPC = 1 అయితే k = ∞.**	★★★	2.5.2, 2.5.3
27	**ΔY = k × ΔI; అలాగే MPC = 1 − 1/k.**	★★★	2.5.4, 2.5.5, 2.3.15
28	Autonomous spending లో మార్పు = AD line పైకి shift; MPC లో మార్పు = slope లో మార్పు.	★	2.5.6
29	Leakages జాబితా — UNdistributed (distributed కాని) profits; saving ఒక withdrawal.	★★	2.5.7, 2.6.4

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
30	Three-sector లో: AD = C + I + G; అలాగే C + I + G = C + S + T.	★	2.6.1
31	Y = (a − bT + bTR + I + G)/(1 − b).	★	2.6.2
32	G autonomous → income పై multiplier effect.	★	2.6.3
33	Four-sector లో: Y = C + I + G + (X − M).	★	2.7.1, 2.7.2
34	Foreign trade multiplier 1/(1 − b + m); m ఎక్కువైతే ⇢ multiplier చిన్నది.	★	2.7.3
35	Exports expansionary గా, autonomous imports contractionary గా పనిచేస్తాయి.	★	2.7.4
36	Equilibrium వద్ద leakages S + T + M = injections I + G + X.	★	2.7.5

అధ్యాయం 6

Business Cycles

191 Scanner ప్రశ్నలు · 58 one-liners · 40 పునశ్చరణ సూచికలు · July 2026 Study Material లో SM అధ్యాయం 5

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners

Business Cycles

SM అధ్యాయం 5, పేజీలు 5.1 – 5.15

అంశం 6.0 పరిచయం (Introduction)

10 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 5 · RTP 5 · MTP 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.0.1	Business cycles (trade cycles) అంటే ఒక economy కాలక్రమంలో అనుభవించే aggregate economic activity లోని లయబద్ధ హెచ్చుతగ్గులు (rhythmic fluctuations) — మొత్తం వ్యాపార కార్యకలాపాల్లో ఒకదాని తర్వాత ఒకటిగా వచ్చే expansion, contraction; ఇవి gross national product (output), employment, income వంటి aggregate economic activity కొలమానాల్లోని హెచ్చుతగ్గుల్లో కనిపిస్తాయి.	Q3, Q4, Q9, Q10	PYQ 2021-Jan, 2021-Jul; RTP 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1, 2025-Jan S2	5.0, p. 5.3; Summary, p. 5.14
6.0.2	SM లోని పరిచయ ఉదాహరణలు: 1920s నాటి UK boom (assembly line వంటి కొత్త technology తో GDP, production, జీవన ప్రమాణాల్లో వేగవంతమైన growth), China ఇటీవలి slowdown — ఇది ప్రపంచంలో చాలా భాగంలో క్షీణత, భయాందోళనల (decline and panic) చక్రాన్ని పెంచింది — recessionary phase కు ఆరంభం.	Q2	PYQ 2019-Nov	5.0, p. 5.2
6.0.3	Information Technology (Dot.Com) bubble (సుమారు 1997–2000) business cycle కు ఒక ఉదాహరణ: 1998–99 నాటి తక్కువ interest rates, మితిమీరిన ఆశావాదం (over-optimism) internet companies stock prices ను పెంచాయి; 1999–2001 మధ్య bubble కుప్పకూలింది, economies downturn ను అనుభవించాయి.	Q6	RTP 2024-Sep, 2025-May	5.1 (ఉదాహరణలు — Examples), p. 5.8
6.0.4	Global Economic Crisis (2008–09) US financial markets లో మొదలైంది: IT bubble పేలిన తర్వాత US Federal Reserve interest rates తగ్గించడంతో భారీ liquidity ఏర్పడింది; చౌక credit, creditworthiness పరిశీలించకుండానే sub-prime households కు ఇచ్చిన రుణాలు house prices ను పెంచాయి; 2006 లో prices తగ్గడం మొదలైంది, 2007 రెండవ అర్ధభాగంలో housing bubble పేలింది.	Q5	PYQ 2022-Dec	5.1 (ఉదాహరణలు — Examples), p. 5.9

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.0.5	Subprime Crisis, Greece Crisis రెండింటిలో ఉమ్మడి అంశాలు: అధిక financial leverage, తక్కువ interest rates, credit expansion — 'all of the above'. SM subprime కోణాన్ని మాత్రమే వివరిస్తుంది (తక్కువ interest rates, అదనపు liquidity, సులభ credit); Greece crisis SM లో లేదు.	Q7	RTP 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1	SM లో లేదు (RTP/MTP లో మాత్రమే); subprime కోణం p. 5.9 లో
6.0.6	Counter-cyclical variable, aggregate economic activity కి వ్యతిరేక దిశలో కదులుతుంది — expansions లో తగ్గుతుంది, contractions లో పెరుగుతుంది (ఉదా. unemployment); pro-cyclical variable దానితో పాటే కదులుతుంది.	Q1	PYQ 2018-May	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)
6.0.7	Globalisation దేశాల మధ్య వేగవంతమైన ఏకీకరణను (rapid integration) సూచిస్తుంది. (SM చెప్పేది ఇంతే: దాదాపు అన్ని దేశాల economies trade ద్వారా అనుసంధానమై ఉన్నాయి, కాబట్టి ప్రపంచంలో ఒక భాగంలోని హెచ్చుతగ్గులు ఇతర భాగాలకు సులభంగా వ్యాపిస్తాయి.)	Q8	RTP 2024-Sep	SM లో లేదు (RTP లో మాత్రమే); పోల్చండి 5.3, p. 5.13

అంశం 6.1 Business Cycle దశలు (Phase of Business Cycle)

110 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 103 · RTP 3 · MTP 24

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.1.1	ఒక సాధారణ business cycle కు నాలుగు స్పష్టమైన దశలు (phases) ఉంటాయి: (1) Expansion (Boom లేదా Upswing అనీ అంటారు); (2) Peak (లేదా boom లేదా Prosperity); (3) Contraction (Downswing లేదా Recession అనీ అంటారు); (4) Trough (లేదా Depression). 'Reconstruction' ఒక దశ **కాదు**. (ఒక RTP ఈ నాలుగింటిని Peak, recession, trough, recovery గా పేర్కొంది — trough నుంచి పైకి రావడానికి SM ఇచ్చిన పేరే Recovery.)	Q5, Q11, Q28, Q65, Q78, Q89, Q91	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2020-Nov, 2023-Jun, 2025-Sep, 2026-Jan; RTP 2024-Sep	5.1, p. 5.3; Summary, pp. 5.14 – 5.15
6.1.2	క్రమం: cycle trough వద్ద మొదలవుతుంది → expansion → peak → contraction → మళ్లీ trough; expansion, trough కు peak కు మధ్య ఉంటుంది; peak, expansion ముగింపును, contraction ఆరంభాన్ని సూచిస్తుంది; peak నుంచి trough వరకు ఉన్న కాలం contraction — అంటే economic expansions తర్వాత contractions వస్తాయి.	Q24, Q81, Q82, Q100	PYQ 2019-Nov, 2020-Nov; MTP 2025-Jan S2 (×2), 2025-Aug S2	5.1, p. 5.3
6.1.3	Peak, trough లు cycle యొక్క turning points (trough 'lowest turning point'); SM peak ను 'Peak or boom' అని, trough ను 'Trough or Depression' అని పేర్కొంటుంది కాబట్టి boom, depression లను కూడా turning points అంటారు.	Q12, Q38, Q54, Q73	PYQ 2019-May, 2021-Jul, 2022-Dec, 2023-Dec; MTP 2024-Aug, 2025-Apr S1	5.1, pp. 5.3, 5.5 – 5.6

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.1.4	Expansion అంటే economic activity పెరుగుతున్న దశ — national output, employment, aggregate demand, capital, consumer expenditure, sales, profits పెరుగుదల, పెరిగే stock prices, bank credit దీని లక్షణాలు; prices, costs వేగంగా పెరుగుతాయి; మంచి net investment; అధిక consumer spending, business confidence. పెరుగుతున్న unemployment దీని లక్షణం **కాదు**.	Q13, Q43, Q45, Q55, Q60	PYQ 2019-May, 2021-Jul, 2021-Dec (×2), 2022-Dec, 2023-Jun	5.1, p. 5.4; Summary, p. 5.14
6.1.5	Resources పూర్తిగా వినియోగమయ్యే (full employment of resources) వరకు, production గరిష్ఠ సాధ్యమైన స్థాయికి చేరే వరకు expansion కొనసాగుతుంది; involuntary unemployment దాదాపు సున్నా — ఉన్న unemployment అంతా frictional (ఉద్యోగ మార్పు, సమ్మెలు, labour అసంపూర్ణ చలనశీలత — imperfect mobility) లేదా structural (economy లో నిర్మాణాత్మక మార్పుల వల్ల వచ్చేది).	Q17, Q19, Q66, Q85	PYQ 2019-Nov (×2), 2022-Jun, 2023-Dec, 2025-May	5.1, p. 5.4
6.1.6	Peak అంటే business cycle లోని అగ్రస్థానం లేదా అత్యున్నత బిందువు (గరిష్ఠ production); expansion చివరి దశల్లో దీన్ని చేరుకుంటారు; ఇది expansion ముగింపు — ఇక్కడ economic growth కొద్దికాలం స్థిరపడి, తర్వాత వ్యతిరేక దిశలో కదులుతుంది.	Q16, Q18, Q46, Q102	PYQ 2019-Nov (×2), 2021-Dec; MTP 2025-Apr S1, 2025-Dec S1	5.1, p. 5.4; Summary, p. 5.15
6.1.7	Peak (prosperity) వద్ద: inputs కు demand కంటే కొరత ఏర్పడి input prices పెరుగుతాయి; output prices వేగంగా పెరిగి జీవన వ్యయం (cost of living), స్థిర ఆదాయం పొందేవారిపై (fixed income earners) ఒత్తిడి పెరుగుతాయి; consumers housing, durables పై వ్యయాన్ని పునఃపరిశీలిస్తారు; వాస్తవ demand స్తంభిస్తుంది (stagnates).	Q21, Q40, Q48, Q92, Q95, Q108	PYQ 2019-May, 2019-Nov, 2021-Jul, 2022-Jun, 2026-Jan, 2026-May, 2026-Sep	5.1, p. 5.4
6.1.8	Contraction (Downswing/Recession): peak చేరిన తర్వాత demand పెరుగుదల ఆగి, తగ్గడం మొదలవుతుంది; investment, employment తగ్గుతాయి; producers economy నాడిని వెంటనే గుర్తించక investment, production ను కొనసాగిస్తారు, దాంతో supply, demand ను చాలా మించిపోతుంది; తర్వాత వారు investment ను నిలిపివేసి, equipment, inputs ఆర్డర్లను రద్దు చేస్తారు — ఇది input markets లో ప్రతిచర్యల గొలుసును ప్రేరేపిస్తుంది — turning point, recession ఆరంభం.	Q7, Q9, Q22, Q30, Q63, Q76, Q98, Q103	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2019-Nov, 2020-Nov, 2021-Jul, 2023-Jun, 2024-Sep, 2026-May; MTP 2025-Aug S2	5.1, p. 5.5; Summary, p. 5.15

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.1.9	Recession లోతయ్యే కొద్దీ: input prices తగ్గుతాయి, wage, interest ఆదాయాలు క్షీణిస్తాయి, inventories ఖాళీ చేయడానికి producers prices తగ్గిస్తారు, consumers కొనుగోళ్లను వాయిదా వేస్తారు, aggregate demand పడిపోతుంది — సాధారణంగా prices తగ్గడానికి ఇదే కారణం; production, employment, income క్షీణిస్తాయి; bank credit కుంచించుకుపోతుంది, investor confidence కనిష్ఠంగా ఉంటుంది, stock prices పడిపోతాయి, wage rates తగ్గుతున్నా unemployment పెరుగుతుంది. Bad trade = తగ్గే prices, అధిక unemployment; recession లో unemployment పెరుగుతుంది, output తగ్గుతుంది.	Q26, Q33, Q71, Q83, Q88, Q90	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jan, 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2	5.1, p. 5.5; 5.0, p. 5.3
6.1.10	Depression అనేది recession యొక్క తీవ్ర రూపం (దీనికి వ్యతిరేకం కాదు), recession ప్రక్రియలో చివరి దశ — అత్యంత మందకొడి economic activity; growth rate negative అవుతుంది; national income, expenditure వేగంగా క్షీణిస్తాయి; prices కనిష్ఠ స్థాయిలో ఉంటాయి; firms తమ సౌకర్యాలను మూసివేస్తాయి; పెరిగిపోతున్న (rampant) unemployment వల్ల consumers చేతిలో disposable income చాలా తక్కువగా మిగులుతుంది.	Q1, Q3, Q27, Q53, Q56, Q86, Q99	PYQ 2018-May (×2), 2020-Nov, 2022-Jun, 2022-Dec, 2025-May; MTP 2025-May S2	5.1, pp. 5.5 – 5.6; Summary, p. 5.15
6.1.11	Depression సాధారణ లక్షణం: interest rate తగ్గుతుంది, కాబట్టి ప్రజల్లో liquid money (నగదు) నిల్వ ఉంచుకునే demand పెరుగుతుంది; investor confidence పడిపోయినందున credit కు demand ఇంకా తగ్గుతూనే ఉంటుంది; capital goods, consumer durable goods industries అదనపు సామర్థ్యంతో (excess capacity) బాధపడతాయి; bankruptcies, liquidations వల్ల trade తగ్గుతుంది.	Q15, Q23, Q31, Q41, Q49	PYQ 2019-Nov (×3), 2021-Jan, 2021-Jul, 2022-Jun	5.1, pp. 5.5 – 5.6
6.1.12	Trough: depression లోతుల్లో అన్ని economic activities అట్టడుగుకు చేరతాయి — economic activity కనిష్ఠ బిందువు; ఇక్కడ production అత్యల్పం, unemployment అత్యధికం; trough కొంతకాలం కొనసాగుతుంది, నిరాశావాదం (pessimism) ముగింపును, ఆశావాదం (optimism) ఆరంభాన్ని సూచిస్తుంది.	Q20, Q77, Q104	PYQ 2019-Nov, 2022-Jun, 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1	5.1, p. 5.6
6.1.13	Recovery: తిరోగమన ప్రక్రియ (process of reversal) మొదట labour market లో కనిపిస్తుంది — విస్తృత unemployment కారణంగా workers తక్కువ wages ను అంగీకరించాల్సి వస్తుంది; producers తక్కువ costs ను ఊహించి మళ్లీ invest చేసి stocks పెంచుకుంటారు; banks credit ను విస్తరిస్తాయి; employment, aggregate demand పుంజుకుంటాయి — depression నుంచి expansion కు turning point.	Q75	PYQ 2024-Sep	5.1, p. 5.6

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.1.14	దశల గుర్తులు (SM పదజాలం): Expansion — national output, employment, demand, capital, consumer expenditure లో పెరుగుదల; Contraction — investment, employment లో తగ్గుదల, demand, supply మధ్య అసమతుల్యత (mismatch); Depression (Trough) — అత్యంత మందకొడి economic activities; Recovery — employment పెరుగుతుంది, expansion జరుగుతుంది.	Q110	PYQ 2026-Sep	5.1, pp. 5.4 – 5.6
6.1.15	Business cycles turning points ను ఊహించడం చాలా కష్టం; cycle ను కొలవడానికి, economy ఎటువైపు వెళ్తోందో అంచనా వేయడానికి economists వివిధ కార్యకలాపాల్లోని మార్పులను వాడతారు — వీటిని indicators అంటారు. మూడు రకాలు: leading, lagging, coincident (concurrent).	Q47	PYQ 2021-Dec; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S1	5.1, pp. 5.6 – 5.7
6.1.16	Leading indicator అంటే economy ఒక నిర్దిష్ట pattern లేదా trend ను అనుసరించడం మొదలుపెట్టక ముందే మారే కొలవదగిన economic factor — real output మారక ముందే మారే variables, తరచూ పెద్ద ఆర్థిక సర్దుబాట్లకు ముందే (విస్తృతంగా వాడతారు, కానీ ఎప్పుడూ కచ్చితమైనవి కావు).	Q8, Q34, Q37, Q61, Q67	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2023-Jun, 2023-Dec	5.1, p. 5.7; Summary, p. 5.15
6.1.17	Leading indicators (upturns/downturns కు ముందస్తు సూచికలు — precursors): stock prices, profit margins, profits లో మార్పులు; housing, interest rates, prices వంటి indices; consumer goods కు కొత్త orders విలువ, plant and equipment కు కొత్త orders, private houses కు building permits, నెమ్మదించిన deliveries, index of consumer confidence, money growth rate.	Q4, Q52, Q69, Q79, Q101, Q109	PYQ 2018-May, 2022-Jun, 2023-Dec, 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S1	5.1, p. 5.7
6.1.18	Lagging indicators economy యొక్క గత పనితీరును ప్రతిబింబిస్తాయి — real output మారిన తర్వాత మారే variables; leading indicators business cycles ఆరంభాన్ని సూచిస్తే, lagging indicators ఆ trends ను ధ్రువీకరిస్తాయి.	Q39, Q50, Q57, Q62, Q70, Q74, Q80	PYQ 2021-Jul, 2022-Jun, 2022-Dec, 2023-Jun, 2024-Jun, 2025-Jan; MTP 2024-Aug	5.1, p. 5.7; Summary, p. 5.15
6.1.19	Lagging indicators: unemployment, corporate profits, labour cost per unit of output, interest rates, consumer price index, commercial lending activity. Stock prices లో మార్పులు leading; personal income, coincident.	Q58, Q64, Q72, Q93, Q96, Q109	PYQ 2022-Dec, 2023-Jun, 2026-Jan, 2026-May, 2026-Sep; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2, 2025-Dec S1	5.1, p. 5.7
6.1.20	Coincident indicators — వీటినే concurrent indicators అనీ అంటారు — business-cycle కదలికలతో ఏకకాలంలో సంభవిస్తాయి, cycle ప్రస్తుత స్థితిని వివరిస్తాయి, expansion లేదా contraction జరుగుతున్న దాదాపు అదే సమయంలో దాని మార్పు రేటు (rate of change) గురించి సమాచారం ఇస్తాయి.	Q25, Q35, Q42, Q44, Q51, Q59, Q87	PYQ 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2021-Dec, 2022-Jun, 2023-Jun, 2025-May	5.1, pp. 5.7 – 5.8; Summary, p. 5.15

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.1.21	Coincident indicators: Gross Domestic Product, industrial production, inflation, personal income, retail sales, stock market prices వంటి financial market trends. Plant and equipment కు కొత్త orders (leading), interest rates (lagging) coincident **కావు**.	Q14, Q29, Q68, Q84, Q94, Q109	PYQ 2019-Nov, 2020-Nov, 2023-Dec, 2026-May, 2026-Sep; RTP 2025-Jan, 2025-Sep	5.1, pp. 5.7 – 5.8
6.1.22	Great Depression: 20వ శతాబ్దంలో అత్యంత దీర్ఘమైన, లోతైన, విస్తృతమైన depression, 1930s లో (1929–33); ఇది US లో మొదలై ప్రపంచవ్యాప్తమైంది (1929, 1932 మధ్య global GDP దాదాపు 15% పడిపోయింది). Keynes తక్కువ aggregate expenditure ను కారణంగా చూపారు; monetarists banking crisis ను, **తక్కువ** money supply ను (excess money supply ను కాదు) కారణంగా చూపారు; recovery 1933 లో మొదలైంది.	Q2, Q6, Q10, Q36	PYQ 2018-May, 2018-Nov (×2), 2019-May, 2021-Jan; MTP 2025-Apr S1 (×2)	5.1, pp. 5.6, 5.8
6.1.23	Stagflation అంటే తక్కువ growth rate తో పాటు general price level పెరగడం.	Q105	MTP 2026-Apr S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
6.1.24	Recession ను సాధారణంగా ఆరు నెలలు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం కొనసాగే real GDP క్షీణతగా నిర్వచిస్తారు (SM అలాంటి కాల పరీక్ష ఏదీ ఇవ్వదు — తగ్గే investment, employment, output, prices మాత్రమే చెబుతుంది).	Q106	MTP 2026-Apr S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
6.1.25	*అంశం 6.3 చూడండి: expansionary fiscal policy (అధిక government spending మరియు/లేదా tax cuts) aggregate demand ను పెంచుతుంది — కాబట్టి ఇది contraction దశకు తగినది.*	Q97	PYQ 2026-May	5.3, p. 5.11
6.1.26	*అంశం 6.3 చూడండి: Keynes ప్రకారం economic activity లోని హెచ్చుతగ్గులకు కారణం aggregate effective demand లోని హెచ్చుతగ్గులు — demand సరిపోకపోతే output, income, employment తగ్గుతాయి (involuntary unemployment తో ముడి MTP ది; SM పదజాలం కాదు).*	Q107	MTP 2026-Apr S1	5.3, pp. 5.10 – 5.11
6.1.27	*అంశం 6.4 చూడండి: economic growth rate తో దగ్గరి సంబంధం ఉన్న వ్యాపారాలను 'cyclical' businesses అంటారు.*	Q32	PYQ 2021-Jan	5.4, p. 5.14

అంశం 6.2 Business Cycle లక్షణాలు (Features of Business Cycle)

23 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 18 · RTP – · MTP 12

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.2.1	Business cycles క్రమానుగతంగా సంభవిస్తాయి (recurrent) కానీ ఒకే క్రమబద్ధతను చూపవు — నిర్ణీత వ్యవధుల్లో రావు; వేర్వేరు cycles వ్యవధి (duration), తీవ్రత (intensity) లో భిన్నంగా ఉంటాయి; దశలు అరుదుగా సాఫీగా, క్రమబద్ధంగా ఉంటాయి, ప్రతి దశ నిడివి నిర్దిష్టం కాదు; ఏ economy కూడా కచ్చితమైన సమయపాలనతో cycle ను అనుసరించదు — కొన్నింటిలో booms ఎక్కువ కాలం, మరికొన్నింటిలో depressions ఎక్కువ కాలం ఉంటాయి.	Q12, Q13, Q14, Q16, Q18, Q19, Q21, Q22, Q23	PYQ 2023-Dec (×3), 2025-Jan, 2025-May, 2025-Sep, 2026-Sep; MTP 2026-Apr S2, 2026-Apr S1	5.2 (a)–(b), p. 5.9; 5.0, p. 5.3; 5.1, p. 5.6
6.2.2	లక్షణాలు: క్రమానుగతంగా సంభవిస్తాయి; expansion, peak, contraction, trough అనే స్పష్టమైన దశలు ఉంటాయి; సాధారణంగా free market economies లో ఉద్భవిస్తాయి; సర్వవ్యాప్తం (pervasive) — ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ sectors లోని అలజడులు ఇతర అన్ని sectors కు సులభంగా వ్యాపిస్తాయి.	Q3, Q4, Q5, Q11, Q15	PYQ 2018-Nov, 2019-May, 2020-Nov, 2023-Jun; MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1 (×2), 2025-Dec S1	5.2 (a)–(c), p. 5.9
6.2.3	Business cycles అత్యంత సంక్లిష్టమైన దృగ్విషయాలు (complex phenomena); వాటికి ఏకరూప లక్షణాలు, కారణాలు **ఉండవు** — విభిన్న అంశాల వల్ల సంభవిస్తాయి, కాబట్టి అవి సంభవించక ముందే కచ్చితంగా ఊహించడం కష్టం. సమాజ శ్రేయస్సుపై (well-being of society) వాటి పర్యవసానాలు తీవ్రమైనవి.	Q6, Q8, Q9, Q11	PYQ 2021-Jan, 2021-Jul, 2021-Dec, 2023-Jun; MTP 2025-Apr S1	5.2 (e) and (h), pp. 5.9 – 5.10
6.2.4	Business cycles అంటువ్యాధిలా వ్యాపించేవి (contagious), అంతర్జాతీయ స్వభావం కలవి: ఒక దేశంలో మొదలై ఎక్కువగా trade సంబంధాల ద్వారా ఇతర దేశాలకు వ్యాపిస్తాయి (ఉదా. 1930s Great Depression); economies trade ద్వారా అనుసంధానమై ఉన్నందున financial అంతరాయాలు దేశాల మధ్య సులభంగా వ్యాపిస్తాయి.	Q2, Q7, Q9, Q10, Q17	PYQ 2018-Nov, 2021-Jan, 2021-Dec, 2022-Jun; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	5.2 (g), p. 5.10; 5.3, p. 5.13
6.2.5	Business cycles ప్రభావాలు దాదాపు అన్ని economic variables పై ఏకకాలంలో కనిపిస్తాయి — output, employment, investment, consumption, interest, trade, price levels (కాబట్టి 'asynchronous' దీని లక్షణం **కాదు**).	Q10, Q20	PYQ 2022-Jun; MTP 2025-Apr S1 (×2), 2025-Dec S1	5.2 (f), p. 5.10
6.2.6	అన్ని sectors దెబ్బతింటాయి, కానీ capital goods industries, durable consumer goods industries అసమానంగా ఎక్కువ ప్రభావితమవుతాయి; agriculture కంటే industrial sector కు trade cycles ముప్పు ఎక్కువ.	Q1	PYQ 2018-May; MTP 2025-Aug S2	5.2 (d), p. 5.9

అంశం 6.3 Business Cycles కారణాలు (Causes of Business Cycles)

38 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 36 · RTP 1 · MTP 8

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.3.1	అంతర్గత కారణాలు (Internal causes — endogenous factors): effective demand లో హెచ్చుతగ్గులు; investment లో హెచ్చుతగ్గులు; government spending లో మార్పులు; macroeconomic (monetary, fiscal) policies; money supply; psychological factors. Natural factors, technology shocks, population growth, post-war reconstruction అంతర్గతమైనవి **కావు**.	Q3, Q5, Q10, Q13, Q20, Q23, Q29, Q33, Q36, Q38	PYQ 2018-Nov (×2), 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jul, 2023-Jun, 2023-Dec, 2025-Jan, 2026-May, 2026-Sep; MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S2, 2026-Apr S1	5.3, pp. 5.10 – 5.12
6.3.2	బాహ్య కారణాలు (External causes — exogenous factors): war; post-war reconstruction; technology shocks; natural factors; population growth. Effective demand లో హెచ్చుతగ్గులు, money supply, government spending, macro policies, psychological factors బాహ్యమైనవి **కావు**.	Q2, Q8, Q21, Q22, Q24, Q27	PYQ 2018-Nov, 2019-Nov, 2022-Dec, 2023-Jun, 2023-Dec, 2024-Jun; RTP 2024-Sep	5.3, pp. 5.10, 5.12 – 5.13
6.3.3	Keynes: economic activities లోని హెచ్చుతగ్గులకు కారణం aggregate effective demand (కొనే సంసిద్ధత, సామర్థ్యం — willingness and ability to buy) లోని హెచ్చుతగ్గులు — అధిక aggregate demand output, income, employment ను పెంచుతుంది (aggregate supply ను మించిపోతే inflation కు దారితీస్తుంది); తక్కువ aggregate demand వాటిని తగ్గిస్తుంది.	Q16, Q17	PYQ 2021-Dec, 2022-Dec; MTP 2025-Apr S1	5.3, pp. 5.10 – 5.11; Summary, p. 5.15
6.3.4	కొందరు economists ప్రకారం investment లోని హెచ్చుతగ్గులే business cycles కు ప్రధాన కారణం — investment spending, aggregate demand లో అత్యంత అస్థిరమైన (most volatile) భాగం; ఇది entrepreneurs లాభ అంచనాలు (profit expectations), కొత్త ఆవిష్కరణలు, rate of interest తో మారుతుంది.	Q6	PYQ 2019-May	5.3, p. 5.11
6.3.5	Macroeconomic (monetary, fiscal) policies aggregate demand ను మార్చడం ద్వారా cycles కు కారణమవుతాయి: expansionary policies (ఎక్కువ government spending, tax cuts, మెత్తబడిన interest rates) booms కు దారితీస్తాయి; anti-inflationary measures (government spending తగ్గింపు, అధిక taxes, interest rates) aggregate demand పై కిందికి ఒత్తిడి తెచ్చి economy ని నెమ్మదింపజేస్తాయి, బహుశా recession లోకి కూడా నెట్టవచ్చు.	Q31, Q37	PYQ 2025-Sep; MTP 2026-Apr S1	5.3, p. 5.11

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.3.6	Hawtrey: trade cycle పూర్తిగా ద్రవ్య సంబంధ దృగ్విషయం (purely monetary phenomenon) — money supply లో ప్రణాళిక లేని మార్పులు హెచ్చుతగ్గులకు కారణం (ఎక్కువ money → expansion; తక్కువ money → recession). Monetarists కూడా Great Depression కు తక్కువ money supply నే కారణంగా చూపారు.	Q1, Q12, Q15, Q19	PYQ 2018-May, 2021-Jan, 2021-Dec, 2022-Dec; MTP 2025-Aug S2	5.3, pp. 5.11 – 5.12; 5.1, p. 5.8
6.3.7	Pigou: ఆధునిక వ్యాపార కార్యకలాపాలు business community అంచనాలపై (anticipations) ఆధారపడతాయి, ఆశావాదం (optimism) లేదా నిరాశావాదం (pessimism) అలల వల్ల ప్రభావితమవుతాయి — హెచ్చుతగ్గులు ఈ మానసిక స్థితుల ఫలితం; optimism → investment, expansion; pessimism → పరిమిత investment, contraction.	Q7, Q9, Q11, Q14, Q28	PYQ 2019-May, 2020-Nov, 2021-Jan, 2021-Jul, 2025-Jan	5.3, p. 5.12
6.3.8	సిద్ధాంతకర్తల పట్టిక (Theorist map): Hawtrey — money supply; Pigou — psychological factors; Schumpeter — innovations (ఎప్పటికప్పుడు వచ్చే innovations ఫలితంగా trade cycles సంభవిస్తాయి); Keynes — effective aggregate demand. ('Pigou — fluctuations in investment' తప్పు.)	Q4, Q18, Q25	PYQ 2018-Nov, 2021-Jan, 2022-Dec, 2024-Jun	5.3, pp. 5.10 – 5.12; Summary, p. 5.15
6.3.9	Nicholas Kaldor cobweb theory ని ప్రతిపాదించారు: ప్రస్తుత prices భవిష్యత్తులోని ఏదో ఒక తేదీ నాటి production ను గణనీయంగా ప్రభావితం చేస్తాయి, కాబట్టి ప్రస్తుత price హెచ్చుతగ్గులు తర్వాత output, employment లో హెచ్చుతగ్గులకు కారణమవుతాయి.	Q34, Q35	MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S2	5.3, p. 5.12
6.3.10	War: యుద్ధ వస్తువుల (weapons, arms) production పెరుగుతుంది, చాలా resources వాటి వైపు మళ్లుతాయి, దాంతో capital goods, consumer goods production తగ్గుతుంది — income, profits, employment పడిపోయి contraction మొదలవుతుంది.	Q26	PYQ 2024-Sep	5.3, p. 5.12
6.3.11	Post-war reconstruction (ఒక బాహ్య కారణం — external cause): యుద్ధం తర్వాత దేశం ఇళ్లు, రోడ్లు, వంతెనలను పునర్నిర్మిస్తుంది; ఇది effective demand, output, employment, income ను పెంచుతుంది.	Q30	PYQ 2025-May	5.3, p. 5.12
6.3.12	Technology shocks (బాహ్య — external): పెరుగుతున్న technology కి భారీ investment అవసరం, ఇది employment, income, profits ను పెంచుతుంది — ఉదా. mobile phones రాక telecom industry లో boom ను తెచ్చింది.	Q32	PYQ 2025-Sep	5.3, p. 5.12

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.3.13	Natural factors (exogenous): వాతావరణ చక్రాలు (weather cycles) — కరువులు లేదా అధిక వరదలు — agricultural output ను, రైతుల ఆదాయాన్ని తగ్గిస్తాయి; దాంతో industrial goods కు demand తగ్గి, ముఖ్యంగా వ్యవసాయ ప్రధాన (agrarian) economies లో industrial recession రావచ్చు.	Q21	PYQ 2022-Dec, 2023-Jun	5.3, p. 5.13

అంశం 6.4 వ్యాపార నిర్ణయాల్లో Business Cycles ప్రాముఖ్యత (Relevance of Business Cycles in Business Decision Making)

10 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 7 · RTP – · MTP 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
6.4.1	Economic growth rate తో దగ్గరి సంబంధం ఉన్న వ్యాపారాలు 'cyclical' businesses — fashion retailers, electrical goods, house-builders, restaurants, advertising, overseas tour operators, construction, ఇతర infrastructure firms: boom లో బలమైన demand, slump లో తీవ్రమైన పతనం. Agriculture, washing powder ఈ జాబితాలో లేవు.	Q1, Q2, Q3, Q5, Q6 (+ 6.1 Q32)	PYQ 2018-Nov, 2021-Jan, 2022-Jun, 2022-Dec, 2023-Dec, 2024-Sep	5.4, p. 5.14
6.4.2	Business cycles అన్ని sectors ను ఒకే విధంగా ప్రభావితం చేయవు — కొన్ని వ్యాపారాల products value for money గా లేదా చౌక ప్రత్యామ్నాయంగా కనిపించినప్పుడు downturn నుంచి అవి నిజానికి లాభపడతాయి; కాబట్టి recession లో producers **అందరూ దెబ్బతినరు**.	Q7	MTP 2025-Jan S2	5.4, p. 5.14
6.4.3	Capital goods, durable consumer goods industries ఎక్కువగా ప్రభావితమవుతాయి (output అత్యంత అస్థిరం); food-grain processing వంటి వ్యవసాయ ఆధారిత నిత్యావసరాలు తక్కువ సున్నితమైనవి (ఇది SM నుంచి తీసిన అనుమితి; SM ఎక్కువగా ప్రభావితమయ్యే sectors పేర్లను మాత్రమే ఇస్తుంది).	Q4, Q10	PYQ 2023-Jun; MTP 2026-Apr S1	5.2 (d), p. 5.9
6.4.4	కొత్త వ్యాపారం market entry పై నిర్ణయం తీసుకునేటప్పుడు business cycle దశ ముఖ్యం, కొత్త product launch విజయానికి ఇది ఒక ముఖ్య నిర్ణాయకం; expansion లేదా down-sizing నిర్ణయాలకు cycle దశ కీలకం.	Q9	MTP 2026-Apr S2	5.4, pp. 5.13 – 5.14
6.4.5	*అంశం 6.3 చూడండి: Pigou ప్రకారం ఆధునిక వ్యాపార కార్యకలాపాలు business community అంచనాలపై (anticipations — expectations) ఆధారపడతాయి.*	Q8	PYQ 2026-Jan	5.3, p. 5.12

భాగం B — అధ్యాయం 6 One-liner పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)

పునరావృతాలు తొలగించి, Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం. పూర్తి వాక్యం, Scanner ప్రశ్నలు, SM పేజీ ఉన్న భాగం A వరుస(ల)కు వెళ్లడానికి 'భాగం A ఉల్లేఖనం' మీద నొక్కండి. ఈ అధ్యాయంలో ICAI అడిగిన సందర్భాల్లో దాదాపు 74% ఒక్క ★★★ పంక్తుల్లోనే ఉన్నాయి.

Business Cycles (SM అధ్యాయం 5)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	1920s UK boom; China slowdown → ప్రపంచవ్యాప్తంగా క్షీణత, భయాందోళనల చక్రం (recession ఆరంభం).	★	6.0.2
2	Business/trade cycle = కాలక్రమంలో aggregate economic activity లో లయబద్ధ హెచ్చుతగ్గులు; GNP, employment, income తో కొలుస్తారు.	★★	6.0.1
3	**Good trade = పెరిగే prices, తక్కువ unemployment; bad trade = తగ్గే prices, అధిక unemployment.**	★★★	6.1.9
4	**నాలుగు దశలు: Expansion (boom/upswing) · Peak (boom/prosperity) · Contraction (downswing/recession) · Trough (depression). 'reconstruction' కాదు.**	★★★	6.1.1
5	Trough → expansion → peak → contraction → trough; expansions తర్వాత contractions వస్తాయి; peak తో contraction మొదలవుతుంది.	★★	6.1.2
6	**Turning points (మలుపు బిందువులు) = peak, trough (boom, depression).**	★★★	6.1.3
7	**Expansion: output, employment, AD, capital & consumer expenditure, sales, profits, stock prices, bank credit అన్నీ పెరుగుతాయి.**	★★★	6.1.4
8	Expansion: involuntary unemployment దాదాపు సున్నా; frictional లేదా structural unemployment మాత్రమే.	★★	6.1.5
9	Peak = అత్యున్నత బిందువు, గరిష్ఠ production, expansion చివరి దశ; growth స్థిరపడి, తర్వాత తిరోగమిస్తుంది.	★★	6.1.6
10	**Peak: input, output prices పెరుగుతాయి, cost of living పెరుగుతుంది, fixed income earners పై ఒత్తిడి; వాస్తవ demand స్తంభిస్తుంది.**	★★★	6.1.7
11	**Contraction: demand పెరుగుదల ఆగుతుంది; investment, employment తగ్గుతాయి; supply, demand ను చాలా మించుతుంది; orders రద్దు → recession ఆరంభం.**	★★★	6.1.8
12	**Recession లోతయ్యే కొద్దీ: prices తగ్గుతాయి, unemployment పెరుగుతుంది, output తగ్గుతుంది, bank credit కుంచించుకుపోతుంది, stock prices పడిపోతాయి.**	★★★	6.1.9
13	**Depression = recession తీవ్ర రూపం: negative growth, national income, expenditure వేగంగా పతనం, విపరీతమైన (rampant) unemployment.**	★★★	6.1.10
14	**Depression: interest rate తగ్గుతుంది, liquidity preference పెరుగుతుంది; capital, durable goods industries లో excess capacity.**	★★★	6.1.11
15	Trough = కనిష్ఠ బిందువు: pessimism ముగింపు, optimism ఆరంభం.	★★	6.1.12

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
16	Recovery: తిరోగమనం మొదట labour market లో కనిపిస్తుంది; depression నుంచి expansion కు turning point.	★	6.1.13, 6.1.14
17	**Great Depression 1930s (1929–33): US లో మొదలైంది; Keynes → తక్కువ aggregate expenditure; monetarists → తక్కువ money supply.**	★★★	6.1.22
18	IT/Dot.Com bubble 1997–2000, 2000 లో పేలింది; US housing bubble 2007 రెండవ అర్ధభాగంలో పేలింది → 2008–09 సంక్షోభం.	★★	6.0.3, 6.0.4
19	Turning points ఊహించడం కష్టం → indicators: leading, lagging, coincident.	★★	6.1.15
20	**Leading = real output కంటే ముందే మారుతుంది (upturns, downturns కు ముందస్తు సూచిక).**	★★★	6.1.16
21	**Leading ఉదాహరణలు: stock prices, consumer goods కు, plant & equipment కు కొత్త orders, building permits, consumer confidence, money growth.**	★★★	6.1.17
22	**Lagging = real output మారిన తర్వాత మారుతుంది; గతాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది; trends ను ధ్రువీకరిస్తుంది.**	★★★	6.1.18
23	**Lagging ఉదాహరణలు: unemployment, corporate profits, labour cost per unit of output, interest rates, CPI, commercial lending.**	★★★	6.1.19
24	**Coincident = concurrent: cycle తోపాటే కదులుతుంది; ప్రస్తుత స్థితిని, మార్పు రేటును వివరిస్తుంది.**	★★★	6.1.20
25	**Coincident ఉదాహరణలు: GDP, industrial production, inflation, personal income, retail sales, financial market trends.**	★★★	6.1.21
26	**లక్షణాలు: క్రమానుగతం (periodic) కానీ క్రమబద్ధం కాదు; వ్యవధి, తీవ్రత, దశ నిడివి మారుతుంటాయి.**	★★★	6.2.1
27	**లక్షణాలు: నాలుగు స్పష్టమైన దశలు; free market economies లో ఉద్భవిస్తాయి; సర్వవ్యాప్తం (pervasive).**	★★★	6.2.2
28	సంక్లిష్టం; ఏకరూప లక్షణాలు లేదా కారణాలు లేవు; ఊహించడం కష్టం; సమాజ శ్రేయస్సుపై తీవ్ర పర్యవసానాలు.	★★	6.2.3
29	**అంటువ్యాధిలా వ్యాపించేవి (contagious), అంతర్జాతీయం; trade ద్వారా వ్యాపిస్తాయి; దాదాపు అన్ని variables పై ఏకకాలంలో ప్రభావం.**	★★★	6.2.4, 6.2.5, 6.0.7
30	Capital goods, durable consumer goods ఎక్కువగా దెబ్బతింటాయి; agriculture కంటే industry కి ముప్పు ఎక్కువ.	★★	6.2.6, 6.4.3
31	**అంతర్గత (Internal — endogenous): effective demand, investment, govt spending, macro policies, money supply, psychological factors.**	★★★	6.3.1
32	**బాహ్య (External — exogenous): war, post-war reconstruction, technology shocks, natural factors, population growth.**	★★★	6.3.2

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
33	Keynes → aggregate effective demand; 'some economists' → investment (AD లో అత్యంత అస్థిర భాగం).	★★	6.3.3, 6.3.4
34	Expansionary policy → boom; anti-inflationary (తక్కువ govt spending, అధిక taxes, interest rates) → slowdown.	★★	6.3.5, 6.1.25
35	**Hawtrey → పూర్తిగా ద్రవ్య సంబంధం (money supply); Pigou → మనస్తత్వం (optimism/pessimism); Schumpeter → innovations; Kaldor → cobweb.**	★★★	6.3.6, 6.3.7, 6.3.8, 6.3.9
36	War resources ను ఆయుధాల వైపు మళ్లిస్తుంది → contraction; reconstruction → demand పెరుగుతుంది; mobile phones → telecom boom; కరువులు/వరదలు → agrarian slump.	★★	6.3.10, 6.3.11, 6.3.12, 6.3.13
37	**Cyclical వ్యాపారాలు: fashion retail, electrical goods, house-building, restaurants, advertising, overseas tours, construction.**	★★★	6.4.1
38	Slump లో అన్ని firms నష్టపోవు — value-for-money, చౌక ప్రత్యామ్నాయాలు లాభపడవచ్చు.	★	6.4.2
39	Market entry, కొత్త product launch, expansion vs down-sizing ను cycle దశ నిర్ణయిస్తుంది.	★	6.4.4
40	SM వెలుపల: counter-cyclical variable; stagflation = తక్కువ growth + పెరిగే prices; recession = 6+ నెలల పాటు real GDP తగ్గుదల.	★★	6.0.6, 6.1.23, 6.1.24

అధ్యాయం 7

ప్రజా విత్తం (Public Finance)

259 Scanner ప్రశ్నలు · 174 one-liners · 86 పునశ్చరణ సూచికలు

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners

విభాగం 1: Fiscal functions — ఒక సమగ్ర దృష్టి, కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Fiscal Functions: An Overview, Centre and State Finance)

SM అధ్యాయం 7, విభాగం 1, పేజీలు 7.1 – 7.18

అంశం 1.2 ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రభుత్వ పాత్ర (The Role of Government in an Economic System)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP 1 · MTP 6

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.1	Richard Musgrave తన 'The Theory of Public Finance' (1959) లో market economy లో ప్రభుత్వ పాత్రకు three-branch taxonomy (మూడు శాఖల వర్గీకరణ) ను ప్రవేశపెట్టారు: resource allocation (efficiency నిర్ధారించడానికి), income redistribution (fairness కు హామీ ఇవ్వడానికి), macroeconomic stabilisation (price stability నిర్ధారించడానికి).	Q2, Q5, Q7	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep; MTP 2025-Jan S2, 2025-May S2, 2025-Aug S2, 2026-Apr S2	1.2, p. 7.4
1.2.2	Allocation, distribution functions ప్రధానంగా microeconomic functions; stabilisation ఒక macroeconomic function.	Q1	PYQ 2024-Jun	1.2, p. 7.4
1.2.3	Adam Smith ప్రతిపాదించిన canons of taxation లో canon of equity (certainty, convenience, economy లతో పాటు) ఉన్నాయి; canons of productivity, diversity మొదలైనవి తర్వాత చేర్చినవి. SM విభాగం Smith ను defence, justice, public works లో State పాత్రల కోసం మాత్రమే ఉదహరిస్తుంది.	Q3	RTP 2024-Sep	SM లో లేదు (RTP లో మాత్రమే)
1.2.4	Economic Survey ను భారత ప్రభుత్వ Ministry of Finance (Government of India) ప్రచురిస్తుంది.	Q4	MTP 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
1.2.5	*అంశం 1.5 చూడండి: Finance Commission (Article 280) fiscal federalism కేంద్రంలో ఉన్న రాజ్యాంగ సంస్థ (constitutional body); union, states మధ్య వనరుల విభజన (division of resources) ను ఇది చూస్తుంది.*	Q6	MTP 2026-Apr S2	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), pp. 7.12 – 7.13

అంశం 1.3 కేటాయింపు విధి (The Allocation Function)

6 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP 4 · Model Q 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.1	Resource allocation అంటే అందుబాటులో ఉన్న వనరులను లేదా factors of production ను వాటిని వాడగల వివిధ ఉపయోగాల మధ్య కేటాయించే విధానం; వనరులు పరిమితం, కోరికలు అపరిమితం కాబట్టి ఇది కీలక సమస్య.	MQ 1.3: Q1	Model Q	1.3, p. 7.5
1.3.2	Private-sector allocation లో market supply, demand, price mechanism ప్రధానం — వీటిని consumer sovereignty, producer profit motives నిర్ణయిస్తాయి; State allocation budget లోని revenue, expenditure ద్వారా జరుగుతుంది. వాస్తవ ప్రపంచంలో allocation ను market, government రెండూ నిర్ణయిస్తాయి.	Q1, Q3; MQ 1.3: Q2	PYQ 2024-Jun; MTP 2025-Aug S1, 2025-Aug S2; Model Q	1.3, p. 7.5
1.3.3	Allocation function లక్ష్యం economic system లోని inefficiency మూలాలను సరిదిద్దడం: market failures (monopoly power, public goods, merit goods, common property resources, externalities, factor immobility, imperfect information, inequalities) government allocative function కు హేతువు (rationale).	Q4	MTP 2026-Apr S1	1.2, p. 7.4; 1.3, pp. 7.5 – 7.6
1.3.4	Allocation సాధనాలు (instruments): ఒక economic good ను ప్రత్యక్షంగా ఉత్పత్తి చేయడం (ఉదా. electricity, public transportation), price mechanism ద్వారా taxes, subsidies, legislation and force (single-use plastic పై నిషేధం), competition, merger policies, regulatory activities (licensing, controls, minimum wages), legal frameworks.	Q2	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-Jan S2	1.3, p. 7.7

అంశం 1.4 పునఃపంపిణీ విధి (The Redistribution Function)

11 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP – · MTP 3 · Model Q 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.1	Market కు వదిలేస్తే income, wealth పంపిణీ ఒకవైపు వాలిపోయే (skewed) అవకాశం ఉంది, కాబట్టి మరింత socially optimal, egalitarian (సమతా) పంపిణీ కోసం government జోక్యం చేసుకుంటుంది; distributive function ఒక economy 'for whom' ఉత్పత్తి చేయాలి అనే మౌలిక ప్రశ్నకు సంబంధించినది.	Q6; MQ 1.4: Q1	PYQ 2026-Sep; Model Q	1.4, p. 7.8
1.4.2	Redistribution ఒక్క taxation ద్వారానే కాదు, budget రెండు వైపుల ద్వారా జరుగుతుంది: expenditure వైపు — ఉచిత లేదా subsidised education, healthcare, housing, food, basic goods; revenue వైపు — progressive taxation.	Q2, Q6	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep	1.4, p. 7.8

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.3	Progressive taxation లో income పెరిగే కొద్దీ tax rate పెరుగుతుంది, కాబట్టి అధిక ఆదాయం ఉన్నవారు (ability to pay ఎక్కువ) ఎక్కువ భాగం భరిస్తారు — redistribution కు revenue వైపు సాధనం ఇదే.	Q1; MQ 1.4: Q2; MQ 1.13: Q3	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-Apr S1; Model Q ×2	1.4, p. 7.8 (rate నిర్వచనం: Model Q లో మాత్రమే)
1.4.4	Distribution function లక్ష్యం సమాజ ఉత్పత్తిని (societal output) households మధ్య న్యాయంగా (equitable) పంచడం — వంచితుల (deprived) సంక్షేమాన్ని పెంచడం, income, wealth, అవకాశాల్లో సమానత్వం కల్పించడం, అందరికీ కనీస జీవన ప్రమాణంతో basic needs భద్రత కల్పించడం.	Q6; MQ 1.13: Q1	PYQ 2026-Sep; Model Q	1.4, p. 7.8; 2.13, p. 7.40
1.4.5	Progressive taxes ద్వారా వచ్చిన ఆదాయంతో BPL households కు అత్యవసర ఆహారధాన్యాలను (essential food grains) భారీగా subsidised prices కు అందించడం redistribution function కు ఉదాహరణ.	Q2	PYQ 2025-Sep	1.4, p. 7.8
1.4.6	Redistribution కు efficiency costs లేదా deadweight losses ఉంటాయి: ధనవంతులపై అధిక tax rates entrepreneurship కు, పనికి నిరుత్సాహకంగా (disincentive) పనిచేసి saving, investment, risk-taking ను నిరుత్సాహపరచవచ్చు — కాబట్టి equity, efficiency మధ్య సమతుల్యం పాటించాలి.	Q3	PYQ 2026-Jan	1.4, p. 7.9
1.4.7	ఆధునిక State ఒక welfare state: చాలా egalitarian welfare states ఉచిత లేదా subsidised education, health care, unemployment benefits, pensions, ఇతర social security అందిస్తాయి; State ప్రాథమిక లక్ష్యం సమాజ సాధారణ సంక్షేమాన్ని (general welfare) పెంపొందించడం.	Q4	MTP 2025-May S2	1.1, p. 7.2; 1.4, p. 7.9
1.4.8	Income, wealth అసమాన పంపిణీ (inequitable distribution) పేదరికం, సామాజిక అశాంతి (social unrest) అధిక స్థాయిలకు దారితీస్తుంది.	MQ 1.13: Q2	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
1.4.9	*అంశం 1.5 చూడండి: fiscal federalism లో vertical equity అంటే centre వసూలు చేసిన revenue లో రాష్ట్రాలన్నింటి వాటాను నిర్ణయించడం (centre–state revenue sharing); horizontal equity అంటే ఆ వాటాను రాష్ట్రాల మధ్య కేటాయించడం.*	Q5	MTP 2026-Apr S2	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.13

అంశం 1.5 స్థిరీకరణ విధి (Stabilization Function)

31 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 14 · RTP 5 · MTP 11 · Model Q 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.5.1	Output ఉత్పాదక సామర్థ్యానికి (production capacity) సరిపోయినప్పుడు, total spending total output కు సమానమైనప్పుడు, labour పూర్తిగా ఉపాధిలో ఉన్నప్పుడు, inflation తక్కువగా, స్థిరంగా ఉన్నప్పుడు macroeconomic stability ఉంటుంది; హెచ్చుతగ్గుల (fluctuations) నుంచి మొత్తం economy ని (employment, output, prices, balance of payments, growth) స్థిరీకరించడానికి government చేసే ప్రయత్నమే stabilisation function.	MQ 1.5: Q1	Model Q	1.5, pp. 7.9 – 7.10
1.5.2	Stagflation అంటే inflation, unemployment రెండూ పక్కపక్కనే ఉండే పరిస్థితి; 'contagion effect' అంటే అస్థిరత ఒక దేశం నుంచి ఇతర దేశాలకు సులభంగా వ్యాపించడం.	Q12	PYQ 2026-Jan	1.5, p. 7.10
1.5.3	Stabilisation function, fiscal policy ముఖ్య విధుల్లో ఒకటి; వనరుల suboptimal allocation వల్ల తలెత్తే macroeconomic fluctuations ను తొలగించడం దీని లక్ష్యం.	Q9	PYQ 2025-May	1.5, p. 7.10
1.5.4	Stabilisation monetary policy (money supply, interest rates నియంత్రణ — central bank) ద్వారానూ, fiscal policy (government expenditure, taxation) ద్వారానూ జరగవచ్చు.	Q6; MQ 1.2: Q1; MQ 1.3: Q1	MTP 2024-Dec S1; Model Q ×2	1.5, p. 7.10
1.5.5	అధిక inflation ను అదుపు చేయడానికి: contractionary fiscal policy — government expenditure తగ్గించడం మరియు/లేదా taxes పెంచడం — money supply తగ్గించడం; recession లో: spending పెంచడం, taxes తగ్గించడం, money supply పెంచడం. Interest rates పెంచడం monetary చర్య, fiscal చర్య కాదు.	Q22; MQ 1.2: Q1; MQ 1.5: Q2	RTP 2025-Sep; Model Q ×2	1.5, p. 7.11
1.5.6	Progressive taxes automatic stabilisers గా పనిచేస్తాయి: కొత్త policy నిర్ణయం ఏదీ లేకుండానే booms లో tax collections income కంటే వేగంగా పెరుగుతాయి, recessions లో తగ్గుతాయి.	Q25	MTP 2026-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
1.5.7	*అంశం 1.1 చూడండి: ఏ దేశానికైనా మూడు ప్రధాన macroeconomic goals — economic growth, అధిక స్థాయి employment, స్థిరమైన price levels (universal education వీటిలో ఒకటి కాదు).*	Q13	PYQ 2026-Jan	1.1, p. 7.3
1.5.8	Fiscal federalism — Richard Musgrave ప్రవేశపెట్టిన పదం — ప్రభుత్వంలోని వివిధ స్థాయిల మధ్య governmental functions విభజనను, ఆర్థిక సంబంధాలను (financial relations) చర్చిస్తుంది.	Q5, Q20	RTP 2025-May; MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.11

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.5.9	Musgrave: economic stabilisation, income redistribution బాధ్యత central government ది; resource allocation బాధ్యత state, local governments ది కావాలి.	Q1	PYQ 2024-Jun	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.11
1.5.10	Article 246 union, states అధికారాలను మూడు lists గా విభజిస్తుంది — union, state, concurrent; concurrent list లో విభేదం (conflict) వస్తే centre చేసిన చట్టమే చెల్లుతుంది (prevails).	Q24, Q26	PYQ 2026-Sep; RTP 2026-Jan	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), pp. 7.11 – 7.12
1.5.11	Union taxes: agricultural income కాకుండా ఇతర income, customs, export duties, corporation tax, security transaction tax, CGST, union excise. State taxes: agricultural income, lands and buildings, mineral rights, electricity, vehicles, tolls, professions, land revenue, కొన్ని వస్తువులపై excise.	Q7, Q16	PYQ 2025-Jan, 2026-May	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.12
1.5.12	Articles 268 నుంచి 281 వరకు రాష్ట్రాల మధ్య finances పంపిణీపై నిబంధనలు ఉన్నాయి: Art. 268 union విధించి, states వసూలు చేసి వినియోగించుకునే duties; 269 union విధించి, వసూలు చేసి, states కు అప్పగించేవి; 270 union విధించి, వసూలు చేసి, union, states మధ్య పంచేవి; 271 union అవసరాల కోసం surcharge; 275 statutory grants-in-aid; 282 ఏ ప్రజా ప్రయోజనానికైనా grants; 293 ఏ ప్రజా ప్రయోజనానికైనా loans.	Q3, Q10, Q14, Q26	PYQ 2024-Sep, 2025-Sep, 2026-May, 2026-Sep	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.12
1.5.13	2000 నాటి రాజ్యాంగ సవరణ (constitutional amendment) నుంచి divisible pool లో union taxes అన్నీ ఉంటాయి (Art. 270) — income tax, corporation tax, union excise అన్నింటినీ states తో పంచుకుంటారు.	Q19	MTP 2025-May S2	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), pp. 7.12 – 7.13
1.5.14	Article 280 Finance Commission ను ఏర్పాటు చేస్తుంది — fiscal federalism కేంద్రంలో ఉన్న రాజ్యాంగబద్ధ సంస్థ (constitutionally mandated body) — ఇది union, states మధ్య taxes పంపకాన్ని, states మధ్య వాటి పంపిణీ సూత్రాలను సిఫార్సు చేస్తుంది; vertical equity (central revenue లో రాష్ట్రాలన్నింటి వాటా), horizontal equity (రాష్ట్రాల మధ్య కేటాయింపు) రెండింటినీ పరిగణిస్తుంది.	Q4, Q8, Q26 (+ 1.2 Q6, 1.4 Q5)	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2026-Apr S2 (×2)	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), pp. 7.12 – 7.13
1.5.15	అవసరం ఉన్న states కు grants-in-aid సూత్రాలను, పరిమాణాన్ని (quantum) Finance Commission నిర్ణయిస్తుంది (statutory grants, Art. 275); Planning Commission రద్దుతో Plan/non-Plan విభజన ముగిసింది.	Q21	MTP 2025-Aug S1	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.13

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.5.16	Net divisible pool: union gross tax revenue నుంచి cesses, surcharges, non-tax revenue ను మినహాయిస్తారు; centre, states మధ్య పంచుకునే భాగమే NDP (15th FC: 2021-26 కు states వాటా 41%).	Q11	PYQ 2026-Jan; RTP 2026-May	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.13
1.5.17	2021-26 కు central taxes ను states మధ్య పంచడానికి 15th Finance Commission ప్రమాణాలు (criteria): income distance, area, population (2011), demographic performance, forest and ecology, tax and fiscal efforts — infrastructure performance గానీ adult literacy గానీ కాదు.	Q2, Q15	PYQ 2026-May; MTP 2024-Aug	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), pp. 7.13 – 7.14
1.5.18	GST (1 July 2017) చాలా indirect taxes ను — excise, service tax, sales tax, octroi — తనలో కలుపుకుంది (subsumes), భారత indirect tax regime ను ఏకీకృతం (unitary) చేసింది; production-based taxation స్థానంలో consumption-based taxation ను తెచ్చింది.	Q23	RTP 2025-Sep	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.14
1.5.19	Union gross tax revenue లో GST వాటా 35 per cent; states own tax revenue లో దాదాపు 44 per cent.	MQ 1: Q1	Model Q	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.14
1.5.20	Cascading effect అంటే 'tax on tax' — ఇప్పటికే tax కలిసి ఉన్న విలువపై మళ్లీ tax విధించడం, దీనివల్ల costs పెరుగుతాయి; GST లోని input tax credit దీన్ని తొలగిస్తుంది.	Q18	MTP 2025-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
1.5.21	Centre (కేంద్రం): defence, foreign affairs, foreign trade and exchange management, money and banking, రాష్ట్రాల మధ్య (cross-state) transport, communication. States (రాష్ట్రాలు): agriculture, industry, health, education, police protection, state roads. Local bodies (స్థానిక సంస్థలు): water supply, sanitation, local roads.	Q17	PYQ 2026-May	1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.15

విభాగం 2: Market Failure / Market Failure ను సరిదిద్దడానికి Government Intervention (Market Failure/Government Intervention to Correct Market Failure)

SM అధ్యాయం 7, విభాగం 2, పేజీలు 7.23 – 7.44

అంశం 2.1 పరిచయం (Introduction)

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.1.1	*అంశం 2.4 చూడండి: public goods non-excludable, కాబట్టి ప్రజలు free-ride చేస్తారు, profit-maximising firms వాటిని ఉత్పత్తి చేయవు — ఇది ఒక market failure.*	Q1	MTP 2025-Jan S2	2.4, p. 7.28
2.1.2	*అంశం 2.4 చూడండి: public goods non-rival, non-excludable, indivisible; externalities, free-riding కు ఎక్కువగా గురవుతాయి; excludability private goods లక్షణం.*	Q2, Q3	PYQ 2025-May; MTP 2025-Aug S1	2.4, p. 7.28
2.1.3	*అంశం 2.4 చూడండి: Paul A. Samuelson 'collective consumption good' (1954) ను ప్రవేశపెట్టారు, తర్వాత దాన్నే public good అన్నారు.*	Q4	PYQ 2025-Sep	2.4, p. 7.27
2.1.4	Impure public goods అంటే public, private goods ల కలయిక (package) — పాక్షికంగా rival మరియు/లేదా పాక్షికంగా excludable.	Q5	MTP 2025-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 2.2 Market Failure భావన (The Concept of Market Failure)

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP – · MTP 2

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.1	Market failure అంటే వనరుల అసమర్థ కేటాయింపు (inefficient allocation of resources): free market కొరత వనరులను తప్పుగా కేటాయిస్తుంది, దాంతో కొన్ని goods విషయంలో overproduction గానీ underproduction గానీ జరుగుతుంది — optimal కంటే తక్కువ ఫలితం.	Q3	MTP 2025-Jan S2	2.2, p. 7.24
2.2.2	Complete market failure ('missing markets'): ప్రజలు కోరుకుంటున్నా market ఆ product ను అసలు సరఫరా చేయదు (ఉదా. pure public goods). Partial market failure: market పనిచేస్తుంది కానీ తప్పు పరిమాణం లేదా తప్పు price ఇస్తుంది.	Q5	PYQ 2025-Sep	2.2, p. 7.24
2.2.3	*అంశం 2.3 చూడండి: externalities market failure కు కారణమవుతాయి, ఎందుకంటే అవి free market prices లో ప్రతిఫలించని costs లేదా benefits — market కు 'external'.*	Q1	PYQ 2024-Jun	2.3.2, p. 7.25

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.4	*అంశం 2.3 చూడండి: Social Cost = Private Cost + External Cost.*	Q4	PYQ 2025-May	2.3.2, p. 7.27
2.2.5	*అంశం 2.8 చూడండి: education subsidy కి ఆధారం education గణనీయమైన positive externalities ఉన్న merit good కావడం (fees పై subsidy ఒక consumption subsidy).*	Q2	MTP 2024-Dec S1	2.7, p. 7.37; 2.8, p. 7.37

అంశం 2.3 Markets ఎందుకు విఫలమవుతాయి (Why Do Market Fail)

8 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP – · MTP 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.1	Market failure కు నాలుగు ప్రధాన కారణాలు: market power, externalities, public goods, incomplete information; perfect competition ఆచరణ సాధ్యం కాదు, prices నిజమైన social costs, benefits ను ప్రతిబింబించవు.	Q3, Q6	MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	2.3, p. 7.24; 2.3.2, p. 7.27
2.3.2	Externalities అంటే ఒక కార్యకలాపం వల్ల మూడో పక్షాలు (third parties) భరించే costs (negative) లేదా పొందే benefits (positive), ఇవి market prices లో ప్రతిఫలించవు — వీటిని spillover, neighbourhood, third-party లేదా side-effects అనీ అంటారు; ఇవి internal costs కావు.	Q7 (+ 2.2 Q1)	PYQ 2024-Jun; MTP 2026-Apr S1	2.3.2, p. 7.25
2.3.3	నాలుగు రకాలు — negative/positive production, negative/positive consumption externalities, ఒక్కొక్కటి consumption లో గానీ production లో గానీ అందుకోబడుతుంది; క్రమశిక్షణ లేని విద్యార్థులు తరగతికి అంతరాయం కలిగించడం negative consumption externality (production ను ప్రభావితం చేసేది).	Q5	PYQ 2026-May	2.3.2, p. 7.26
2.3.4	Social Cost = Private Cost + External Cost; firms private cost ను మాత్రమే పరిగణిస్తాయి, కాబట్టి negative externality ఉన్నప్పుడు market output socially optimal స్థాయిని మించిపోతుంది (positive externality → under-production).	Q8 (+ 2.2 Q4)	PYQ 2025-May; MTP 2026-Apr S1	2.3.2, p. 7.27; Summary p. 7.42
2.3.5	*అంశం 2.7 చూడండి: బహిరంగ ప్రదేశాల్లో smoking పై పూర్తి నిషేధం negative consumption externality కి వ్యతిరేకంగా direct control, లేదా command solution.*	Q1	PYQ 2024-Jun	2.7, p. 7.34
2.3.6	*అంశం 2.7 చూడండి: cap and trade అనేది (negative) externalities ను సరిదిద్దడానికి market-based government intervention.*	Q2	PYQ 2025-Jan	2.7, pp. 7.35 – 7.36

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.7	*అంశం 2.8 చూడండి: Right of Children to Free and Compulsory Education Act, 2009 (ఆరు నుంచి పద్నాలుగు సంవత్సరాల వయసు) merit goods విషయంలో government intervention.*	Q4	PYQ 2025-Sep	2.8, p. 7.37

అంశం 2.4 Public Goods

9 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP 1 · MTP 3 · Model Q 6

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.1	Paul A. Samuelson ('The Pure Theory of Public Expenditure', 1954) 'collective consumption good' ను ప్రవేశపెట్టారు: public (social) good ను అందరూ ఉమ్మడిగా అనుభవిస్తారు, ఒకరి వినియోగం ఇతరుల వినియోగం నుంచి ఏమీ తగ్గించదు — ఉదా. defence, street lights, అందరి కోసం ఏర్పాటు చేసిన public parks.	MQ 1.2: Q1; MQ 1.3: Q1 (+ 2.1 Q4)	PYQ 2025-Sep; Model Q ×2	2.4, p. 7.27; 2.10, p. 7.39
2.4.2	Public goods non-rival, non-excludable, indivisible; మరో వినియోగదారుకు అదనపు cost సున్నా (zero additional cost); externalities, inadequate property rights, free-riding కు ఎక్కువగా గురవుతాయి; private goods rivalrous, excludable.	Q1 (+ 2.1 Q2, 2.1 Q3)	PYQ 2025-May; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S1	2.4, p. 7.28
2.4.3	Free-rider problem: ఎవరినీ మినహాయించలేం కాబట్టి ప్రజలు చెల్లించకుండానే వినియోగిస్తారు, దాంతో firms public goods ను ఉత్పత్తి చేయవు లేదా చాలా తక్కువగా ఉత్పత్తి చేస్తాయి (grossly under-produce); free-riding ఎక్కువగా public goods విషయంలోనే జరుగుతుంది.	Q3 (+ 2.1 Q1)	MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S2	2.4, p. 7.28
2.4.4	Common property resources (ఉదా. పర్యావరణం — the environment) వ్యక్తిగత స్వప్రయోజనం (self-interest) కోసం అతిగా వాడబడతాయి (overused); సాధారణ పరిష్కారం వాటి వినియోగంపై government regulation.	Q2	RTP 2025-Sep; MTP 2026-Apr S1	1.3, p. 7.6; పరిష్కారం SM లో లేదు (RTP/MTP లో మాత్రమే)
2.4.5	*అంశం 2.3 చూడండి: market power అంటే ఒక firm market price ను తన marginal cost కంటే ఎక్కువకు లాభదాయకంగా పెంచగల సామర్థ్యం; అలాంటి firms output ను పరిమితం చేసే price makers.*	MQ 1.3.1: Q1	Model Q	2.3.1, p. 7.25
2.4.6	Oligopoly ప్రత్యేక లక్షణం market లోని firms మధ్య పరస్పర ఆధారం (interdependence).	MQ 1.3.1: Q2	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.7	*అంశం 2.6 చూడండి: competition/antitrust laws పోటీని అడ్డుకునే చర్యలను నిషేధిస్తాయి; natural monopoly మొత్తం market output ను అనేక firms కంటే తక్కువ cost తో ఉత్పత్తి చేయగలదు (electricity, gas, water), దాని prices నియంత్రణలో ఉంటాయి (price-regulated).*	MQ 1.6: Q1, Q2	Model Q ×2	2.6, pp. 7.32 – 7.33

అంశం 2.5 అసంపూర్ణ సమాచారం (Incomplete Information)

17 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP 1 · MTP 6 · Model Q 9

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.5.1	Complete information competitive market కు అత్యవసర అంశం; సంక్లిష్ట products, సరైన సమాచారం పొందడంలో కష్టం, ఉద్దేశపూర్వక తప్పుడు సమాచారం (deliberate misinformation) వల్ల అది విఫలమవుతుంది — information failure, market failure కు దారితీస్తుంది.	MQ 1.12: Q1	Model Q	2.5, p. 7.29
2.5.2	Asymmetric information అంటే buyer, seller మధ్య సమాచార అసమతుల్యం — ఎవరికైనా ఎక్కువ తెలిసి ఉండవచ్చు (landlord, borrower, used-car seller, health-insurance buyer, insider trader); ఇది ఎంపికలను వక్రీకరిస్తుంది (distorts choices).	MQ 1.3: Q1; MQ 1.5: Q1	Model Q ×2	2.5.1, p. 7.29
2.5.3	Adverse selection asymmetric information వల్ల పుడుతుంది, లావాదేవీకి (transaction) ముందే పనిచేస్తుంది: low-risk వ్యక్తుల కంటే high-risk వ్యక్తులు insurance cover ను ఎక్కువగా కోరుకుంటారు, దాంతో premiums పెరిగి ఆరోగ్యవంతులైన buyers బయటకు వెళ్లిపోతారు.	Q6; MQ 1.5: Q3	MTP 2025-Aug S1; Model Q	2.5.1, pp. 7.29 – 7.30
2.5.4	Insurers underwriting ద్వారా risks ను screening, pooling చేసి adverse selection ను ఎదుర్కొంటారు; ప్రతి buyer risk ను గుర్తించడం ఖరీదైనది, premiums ను పెంచుతుంది అని మాత్రమే SM చెబుతుంది.	MQ 1.5.1: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
2.5.5	George Akerlof 'lemons problem' (used-car market): 'lemons' అంటే నాణ్యత లేని కార్లు; buyers సగటు నాణ్యతకు మాత్రమే చెల్లిస్తారు, కాబట్టి మంచి కార్లు market నుంచి ఉపసంహరించబడతాయి, market lemons తో నిండిపోతుంది — గతంలో ప్రమాదంలో దెబ్బతిన్న విషయాన్ని దాచే seller దీనికి ఉదాహరణ.	Q1, Q3; MQ 1.5.1: Q2	PYQ 2024-Sep, 2025-May; MTP 2024-Aug; Model Q	2.5.1, pp. 7.30 – 7.31
2.5.6	Asymmetric information అధిక నాణ్యత goods ను market నుంచి తొలగిస్తుంది; economic agents చివరికి నాసిరకం (sub-standard) product ను ఎంచుకుంటారు లేదా market నుంచే పూర్తిగా వైదొలగుతారు.	Q2	RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	2.5.1, p. 7.31

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.5.7	Moral hazard: మార్పిడి (exchange) తర్వాత, సమాచారం ఉన్న పక్షం పరిణామాలను తాను భరించనవసరం లేదు కాబట్టి, కనిపించని చర్య (unobserved action) ద్వారా తక్కువ సమాచారం ఉన్న పక్షాన్ని ఉపయోగించుకుంటుంది — ఉదా. comprehensive insurance ఉన్న driver తక్కువ జాగ్రత్తగా నడుపుతాడు, claims సంభావ్యత (probability) పెరుగుతుంది.	Q5, Q7; MQ 1.5: Q2	PYQ 2025-Sep; MTP 2025-Dec S1; Model Q	2.5.1, p. 7.31
2.5.8	*అంశం 2.9 చూడండి: free markets లో demerit goods ఉత్పత్తి, వినియోగం optimal కంటే ఎక్కువగా ఉండే అవకాశం ఉంది, ఎందుకంటే firms కు అవి లాభదాయకం.*	MQ 1.9: Q1	Model Q	2.9, p. 7.38
2.5.9	*అంశం 2.12 చూడండి: mandatory disclosure, labelling (ఉదా. mutual-fund risk disclaimer, SEBI disclosure) information failure ను సరిదిద్దడానికి government intervention.*	Q4; MQ 1.12: Q2	PYQ 2025-May; Model Q	2.12, p. 7.40
2.5.10	*అంశం 2.8 చూడండి: insurance ను తప్పనిసరి చేయడం merit good ను ప్రోత్సహించే regulation.*	Q8	MTP 2026-Apr S1	2.8, p. 7.37

అంశం 2.6 Market power తగ్గించడానికి Government Intervention (Government Intervention to Minimize Market Power)

1 Scanner ప్రశ్న · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.6.1	Market power ను తగ్గించడానికి governments competition laws చేస్తాయి (Competition Act, 2002; US antitrust laws), market liberalisation, merger controls, price capping, rate-of-return regulation, anti-cartel investigation, import controls తగ్గింపు, nationalisation ను వాడతాయి — income-tax cuts కాదు.	Q1 (+ 2.4 MQ 1.6 Q1)	MTP 2025-Jan S2; Model Q	2.6, pp. 7.32 – 7.33
2.6.2	Natural monopoly మొత్తం market output ను అనేక firms కంటే తక్కువ cost తో ఉత్పత్తి చేయగలదు (electricity, gas, water supply); governments దాని prices ను నియంత్రిస్తాయి.	(+ 2.4 MQ 1.6 Q2)	Model Q	2.6, p. 7.33

అంశం 2.7 Externalities సరిదిద్దడానికి Government Intervention (Government Intervention to Correct Externalities)

6 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 7

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.7.1	Negative externalities ను direct controls (command solutions — ఉదా. emission standards, బహిరంగ ప్రదేశాల్లో smoking పై పూర్తి నిషేధం) ద్వారా గానీ, taxes, subsidies ద్వారా prices ను మార్చే market-based policies (market correction) ద్వారా గానీ ఎదుర్కొంటారు.	Q6 (+ 2.3 Q1)	PYQ 2024-Jun; MTP 2026-Apr S2	2.7, p. 7.34
2.7.2	A.C. Pigou పేరు మీద Pigouvian taxes అని పిలిచే pollution taxes, 'making the polluter pay' ద్వారా negative externalities ను internalise చేస్తాయి.	Q2, Q5	MTP 2025-May S2, 2026-Apr S2	2.7, p. 7.35
2.7.3	Tax burden, elasticity: demand inelastic గా ఉంటే producers tax ను అధిక prices రూపంలో buyers పైకి సులభంగా బదిలీ చేస్తారు; demand సాపేక్షంగా elastic గా ఉంటే burden లో ఎక్కువ భాగం seller పై పడుతుంది.	Q3	MTP 2025-May S2	2.7, p. 7.35 (elastic సందర్భం: అనుమితి ద్వారా — by inference)
2.7.4	Cap and trade (tradable emission permits): government మొత్తం pollution కు పరిమితి (cap) విధిస్తుంది, firms permits ను వర్తకం చేస్తాయి — పరిపాలనాపరంగా చౌక, సరళం; అత్యంత cost-effective పద్ధతిలో pollution ను తగ్గిస్తుంది.	(+ 2.3 Q2)	PYQ 2025-Jan	2.7, pp. 7.35 – 7.36
2.7.5	Positive externalities కోసం governments producers కు (supply పెంచడానికి) లేదా consumers కు (demand పెంచడానికి) corrective subsidies ఇస్తాయి; producer subsidy cost of production ను, తద్వారా price ను తగ్గిస్తుంది.	Q1, Q4	MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2, 2025-Dec S1	2.7, pp. 7.36 – 7.37

అంశం 2.8 Government Intervention in The Case of Merit Goods

3 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 2 · Model Q 1

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.8.1	Merit goods కు గణనీయమైన positive (negative కాదు) externalities ఉంటాయి, అవి సామాజికంగా వాంఛనీయం (socially desirable), కానీ market లో అవి under-produced, under-consumed అవుతాయి; ఉదాహరణలు: education, health care, welfare services, housing, public libraries, public parks.	Q1, Q2 (+ 2.2 Q2)	MTP 2024-Dec S1, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	2.8, p. 7.37

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.8.2	Merit goods తక్కువగా అందడానికి (under-provision) ప్రతిస్పందనలు: regulation, subsidies, direct provision, లేదా వీటి మిశ్రమం; compulsory insurance, compulsory immunisation, Right of Children to Free and Compulsory Education Act, 2009 వంటి mandates.	(+ 2.3 Q4, 2.5 Q8)	PYQ 2025-Sep; MTP 2026-Apr S1	2.8, p. 7.37
2.8.3	Community కోసం government public park నిర్మించడం ఉమ్మడిగా అనుభవించే good యొక్క direct provision; parks excludable public goods, వాటికి entry fees ద్వారా నిధులు సమకూర్చవచ్చు.	MQ 1.2: Q1	Model Q	2.8, p. 7.37; 2.10, p. 7.39

అంశం 2.12 Information Failure సరిదిద్దడానికి Government Intervention (Government Intervention for Correcting Information Failure)

1 Scanner ప్రశ్న · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.12.1	Information failure ను సరిదిద్దడానికి governments ఖచ్చితమైన labelling, content disclosure (cigarette packets, nutritional information), mandatory disclosure (SEBI), సమాచారాన్ని ప్రజలకు వ్యాప్తి చేయడం (public dissemination of information), advertising regulation ను తప్పనిసరి చేస్తాయి.	Q1 (+ 2.5 Q4)	PYQ 2025-May; MTP 2026-Apr S1	2.12, p. 7.40

విభాగం 3: Budget తయారీ ప్రక్రియ — revenue వనరులు, expenditure management, public debt నిర్వహణ (The Process of Budget Making: Sources of Revenue, Expenditure Management and Management of Public Debt)

SM అధ్యాయం 7, విభాగం 3, పేజీలు 7.51 – 7.71

అంశం 3.1 పరిచయం (Introduction)

20 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP – · MTP 1 · Model Q 15

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.1.1	Budget అంటే 'where the money comes from' (డబ్బు ఎక్కడి నుంచి వస్తుంది), 'where the money goes to' (డబ్బు ఎక్కడికి వెళ్తుంది) తెలిపే ప్రకటన — తదుపరి సంవత్సరంలో government పొందాలని ఆశించే, ఖర్చు చేయాలని ప్రణాళిక వేసే మొత్తం revenues, expenditures పట్టిక (budgeted estimates); ఇది government finances పై అత్యంత సమగ్రమైన నివేదిక.	MQ 1.1: Q1; MQ 1.5: Q1	Model Q ×2	3.1, p. 7.52

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.1.2	Budget ఒక దేశ ఆర్థిక ప్రాధాన్యాలను నియంత్రించడానికి, పునర్వ్యవస్థీకరించడానికి government చేతిలో ఉన్న శక్తిమంతమైన policy instrument. అవసరం: గరిష్ఠ social welfare కోసం పరిమిత వనరుల సమర్థ కేటాయింపు; ఇతర లక్ష్యాలు: ప్రకటించిన ప్రాధాన్యాల ప్రకారం పునఃకేటాయింపు (reallocation), income, wealth పునఃపంపిణీ (redistribution), ఆర్థిక హెచ్చుతగ్గుల తగ్గింపు (stability), real GDP లో సుస్థిర పెరుగుదల, ప్రాంతీయ అసమానతల (regional disparities) తగ్గింపు.	Q5; MQ 1.1: Q1	PYQ 2026-Sep; Model Q	3.1, pp. 7.51 – 7.52
3.1.3	Consolidated budget, Central, State Governments receipts, expenditures ను కలిపి చూపుతుంది. SM union budget ను మాత్రమే వివరిస్తుంది — states, local bodies కు వాటి సొంత budgetary processes ఉన్నాయి.	MQ 1.1: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే); పోల్చండి 3.1, p. 7.52
3.1.4	Cash budget స్వల్పకాలిక cash flow, liquidity నిర్వహణ సాధనం (ఇది business-finance భావన, SM లో government-budget పదం కాదు).	MQ 1.5: Q2	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
3.1.5	భారతదేశంలో budget ను NITI Aayog, ఇతర సంబంధిత ministries తో సంప్రదించి Ministry of Finance తయారుచేస్తుంది; fiscal year (1 April నుంచి 31 March) ప్రారంభానికి ముందే Parliament రెండు సభల (both Houses) ముందు దాన్ని ప్రవేశపెట్టి ఆమోదం పొందాలి.	MQ 1.2: Q1, Q2	Model Q ×2	3.2, p. 7.52
3.1.6	Budgetary procedures: (i) budget తయారీ (Preparation), (ii) budget ప్రవేశపెట్టడం, ఆమోదం (Presentation and enactment), (iii) budget అమలు (Execution) — అంటే drafting → presentation → approval → execution.	Q1; MQ 1.1: Q2 (+ 3.2 Q9)	MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S1; Model Q	3.2, p. 7.52
3.1.7	Article 112: ప్రతి financial year కు Government of India అంచనా వేసిన receipts, expenditure ప్రకటనను President Parliament రెండు సభల ముందు ఉంచేలా చేస్తారు — అదే 'Annual Financial Statement' (Constitution లో 'budget' అనే పదం వాడలేదు).	Q2	PYQ 2025-May	3.2, p. 7.52
3.1.8	Budget documents receipts, expenditure ను ఇలా చూపుతాయి: ప్రస్తుత, రాబోయే financial year కు Budget Estimates (BE); ప్రస్తుత సంవత్సరానికి మాత్రమే Revised Estimates (RE); ప్రస్తుత సంవత్సరానికి ముందటి సంవత్సరపు Actuals — ప్రస్తుత సంవత్సరపు actuals కాదు.	Q4	PYQ 2025-May	3.2, p. 7.53

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.1.9	Finance Bill: budget ప్రవేశపెట్టిన వెంటనే Lok Sabha లో ప్రవేశపెడతారు; budget లో ప్రతిపాదించిన taxes విధింపు, రద్దు, మార్పు లేదా నియంత్రణ (imposition, abolition, alteration or regulation) వివరాలను (taxation proposals) ఇది ఇస్తుంది. Parliament దీన్ని 75 రోజుల్లో ఆమోదించాలి; money bill కాబట్టి Rajya Sabha దీన్ని 14 రోజుల్లో తిరిగి పంపాలి; రెండు సభలు ఆమోదించి, President ఆమోదం (assent) తెలిపాక ఇది Act అవుతుంది.	MQ Finance Bill: Q1, Q2 (+ 3.2 Q8)	MTP 2025-Aug S2; Model Q ×2	3.2, p. 7.55; 3.5 (Budget భావనలు), p. 7.64
3.1.10	Outcome budget schemes కు చేసిన budgetary allocations కు, output, outcome indicators తో కొలిచే వాటి వార్షిక performance targets కు మధ్య ప్రత్యక్ష సంబంధాన్ని ఏర్పరుస్తుంది — గత సంవత్సరం outlays తో ministries ఏం చేశాయో, మంజూరు చేసిన ప్రయోజనం కోసమే డబ్బు ఖర్చయిందో లేదో చూపే progress card.	MQ Outcome budget: Q1, Q2 (+ 3.5 Q14)	MTP 2025-Aug S2; Model Q ×2	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.64
3.1.11	Guillotine: demands for grants పై చర్చకు నిర్దేశించిన కాలం (చివరి కేటాయించిన రోజు) ముగియగానే, Lok Sabha Speaker చర్చించినవైనా కాకపోయినా మిగిలిన demands for grants అన్నింటినీ సభ ఓటుకు పెడతారు — ఆర్థిక ప్రతిపాదనలపై చర్చను నిర్ణీత సమయంలో ముగించే సాధనం.	Q3; MQ Guillotine: Q1, Q2 (+ 3.5 Q12)	PYQ 2025-May; MTP 2025-Aug S2; Model Q ×2	3.2, p. 7.55; 3.5 (Budget భావనలు), p. 7.64
3.1.12	Cut motions అంటే demands for grants లో government కోరిన మొత్తాలను తగ్గించాలనే motions — పొదుపు (economy) కారణంగా, policy పై అభిప్రాయభేదం వల్ల, లేదా ఒక ఫిర్యాదు (grievance) వ్యక్తం చేయడానికి; Lok Sabha ఏ demand నైనా ఆమోదించవచ్చు (concur), తిరస్కరించవచ్చు (refuse) లేదా తగ్గించవచ్చు (reduce).	MQ Cut Motions: Q1, Q2	Model Q ×2	3.2, p. 7.55; 3.5 (Budget భావనలు), p. 7.64

అంశం 3.2 Budget తయారీ ప్రక్రియ (The Process of Budget Making)

9 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP 1 · MTP 7

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.2.1	*అంశం 3.1 చూడండి: మూడు budgetary procedures — తయారీ (Preparation); ప్రవేశపెట్టడం, ఆమోదం (Presentation and enactment); అమలు (Execution).*	Q9	MTP 2026-Apr S1	3.2, p. 7.52
3.2.2	Finance Minister budget ను (Annual Financial Statement) budget speech తో మొదట Lok Sabha ముందు ప్రవేశపెడతారు; కొద్దిసేపటికే దాన్ని Rajya Sabha ముందు ఉంచుతారు. Rajya Sabha demands for grants పై ఓటు వేయదు — సాధారణ చర్చ (general discussion) మాత్రమే జరుపుతుంది.	Q5	RTP 2025-May; MTP 2025-Apr S1	3.2, pp. 7.53 – 7.55

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.2.3	Budget speech తో పాటు ప్రవేశపెట్టే budget documents: Annual Financial Statement (AFS); Demands for Grants (DG); Finance Bill; FRBM Act కింద తప్పనిసరి చేసిన రెండు statements — Macro-Economic Framework Statement, Medium-Term Fiscal Policy cum Fiscal Policy Strategy Statement (వీటికి తోడు తొమ్మిది వివరణాత్మక documents).	Q6 (+ 3.5 Q1)	MTP 2024-Aug, 2025-May S2, 2025-Aug S1	3.2, p. 7.54
3.2.4	*అంశం 3.1 చూడండి: Finance Bill government taxation proposals ను అమలులోకి తెస్తుంది, దాన్ని Lok Sabha లో ప్రవేశపెడతారు.*	Q8	MTP 2025-Aug S2	3.2, p. 7.55; 3.5 (Budget భావనలు), p. 7.64
3.2.5	Capital expenditure భౌతిక లేదా financial assets సృష్టికి, లేదా financial liabilities తగ్గింపుకు దారితీస్తుంది — land, buildings, machinery and equipment, shares లో investment, loans and advances — కాబట్టి capital budget దీర్ఘకాలిక investments, projects కు నిధులు సమకూరుస్తుంది.	Q7	MTP 2025-Apr S1	3.5 (Budget భావనలు), pp. 7.62 – 7.63
3.2.6	*అంశం 3.3 చూడండి: SM ఇచ్చే tax revenue విస్తృత వనరులు corporation tax, taxes on income, wealth tax, customs duties, union excise duties, GST (compensation cess తో సహా), taxes on union territories — stamp duty ఈ జాబితాలో లేదు.*	Q1	MTP 2024-Dec S1	3.3, p. 7.56
3.2.7	*అంశం 3.3 చూడండి: revenue receipts ఏ liability నీ సృష్టించవు, assets లో ఏ తగ్గింపుకూ కారణం కావు; non-debt capital receipts అంటే recoveries of loans and advances, miscellaneous capital receipts (disinvestment).*	Q2, Q3	PYQ 2025-Jan (×2)	3.3, pp. 7.56 – 7.57; 3.5 (Budget భావనలు), p. 7.62
3.2.8	*అంశం 3.5 చూడండి: government banker గా వ్యవహరించే అన్ని నిధుల ప్రవాహాలకు (fund flows) Public Account (Article 266) ను వాడతారు.*	Q4	PYQ 2025-Sep	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.65

అంశం 3.3 Revenue వనరులు (Sources of Revenue)

6 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 5 · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.1	Government receipts రెండు రకాలు: Revenue receipts (tax revenue + non-tax revenue) — ఇవి government కు ఏ liability నీ సృష్టించవు, assets లో ఏ తగ్గింపుకూ కారణం కావు; Capital receipts (debt receipts + non-debt capital receipts) — ఇవి assets ను తగ్గిస్తాయి లేదా liabilities ను పెంచుతాయి.	(+ 3.2 Q3)	PYQ 2025-Jan	3.3, p. 7.56; 3.5 (Budget భావనలు), p. 7.62

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.2	(Tax) revenue విస్తృత వనరులు: corporation tax; taxes on income; wealth tax; customs duties; union excise duties; GST compensation cess తో సహా goods and services tax; taxes on union territories. కాబట్టి GST compensation cess కూడా tax revenue యే.	Q4, Q6 (+ 3.2 Q1)	PYQ 2026-May, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1	3.3, p. 7.56
3.3.3	Non-tax revenues: interest receipts; public sector enterprises నుంచి dividends and profits, RBI నుంచి surplus transfers; other non-tax revenues; receipts of union territories.	Q4, Q5, Q6	PYQ 2026-May, 2026-Sep; MTP 2026-Apr S1	3.3, pp. 7.56 – 7.57
3.3.4	Capital receipts: Non-debt (రుణేతర) — recoveries of loans and advances, miscellaneous capital receipts (disinvestment మొదలైనవి); Debt (రుణ) — market loans, short-term/Treasury bill borrowings, securities issued against small savings, State provident fund (net), net external debts, other receipts (net).	Q6 (+ 3.2 Q2)	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep	3.3, p. 7.57
3.3.5	GST (1 July 2017 నుంచి) production-based system స్థానంలో consumption-based system ను తెచ్చింది, చాలా indirect taxes ను — excise, service tax, sales tax/VAT, octroi — తనలో కలుపుకుంది, కానీ income tax ను కాదు; goods and services అంతర్రాష్ట్ర రవాణా (inter-state movement) పైన, imports, exports పైన IGST వర్తిస్తుంది (SGST ను states, CGST ను union విధిస్తాయి).	Q1, Q2, Q3	PYQ 2025-Jan, 2026-Jan (×2)	విభాగం 1, 1.5 కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Centre and State Finance), p. 7.14

అంశం 3.4 Public Expenditure Management

39 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 9 · RTP 2 · MTP 17 · Model Q 11

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.4.1	అనుత్పాదక (unproductive) public expenditure వల్ల economic costs: పెద్ద deficits, అధిక taxation, తక్కువ economic growth, ఇతరత్రా వాడకానికి తక్కువ వనరులు, భవిష్యత్తులో ఎక్కువ debt burden — అతి లేదా ప్రణాళిక లేని వ్యయం fiscal crisis కు, debt burden కు దారితీస్తుంది.	Q17, Q22	RTP 2026-Jan; MTP 2025-May S2	3.4, p. 7.58
3.4.2	SM లోని expenditure వర్గీకరణలు: Centre's expenditure (establishment expenditure, central sector schemes, CPSEs, autonomous bodies తో సహా other central expenditure) vs. centrally sponsored schemes and other transfers (CSS, Finance Commission transfers, other transfers to states); revenue vs. capital; 'charged' vs. voted. Plan / non-Plan విభజన రద్దయింది.	Q16	MTP 2024-Dec S1	3.4, p. 7.59; 3.2, p. 7.54; Unit 1, p. 7.13

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.4.3	పాత (pre-2017-18) వర్గీకరణలో Non-Plan expenditure లో defence, interest payments, salaries and pensions, subsidies ఉండేవి.	Q23	MTP 2026-Apr S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
3.4.4	సమర్థ government budgeting అంశాలు: aggregate fiscal discipline, allocative efficiency, operational efficiency (revenue maximisation కాదు). Medium-term fiscal framework తో strategic planning, programme budgeting and evaluation ద్వారా allocative efficiency మెరుగవుతుంది; information asymmetry వల్ల operational efficiency దెబ్బతింటుంది — వనరులను కేటాయించేవారి కంటే service providers కు outputs, costs గురించి ఎక్కువ తెలుసు.	Q18, Q19, Q20	MTP 2025-Aug S2 (×3)	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
3.4.5	మంచి public expenditure management అంశాల్లో economy, productivity, elasticity ఉన్నాయి — 'deficit' వాటిలో ఒకటి కాదు.	Q21	MTP 2025-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
3.4.6	Balanced budget: revenue = expenditure. Unbalanced budget: surplus (receipts > expenditure) లేదా deficit (estimated receipts < expenditure); ఆశించిన revenue కంటే planned expenditure ఎక్కువైతే అది budget deficit, ఇది liabilities ను పెంచుతుంది లేదా reserves ను తగ్గిస్తుంది.	Q8	MTP 2025-Jan S2	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.62
3.4.7	Budgetary (overall) deficit = మొత్తం అంచనా revenue కంటే మొత్తం అంచనా expenditure ఎంత ఎక్కువో అది (excess of total estimated expenditure over total estimated revenue) — revenue, capital రెండింటిలోని అన్ని receipts, expenditure మధ్య తేడా (ఉదా. 60,000 − 54,000 = 6,000).	Q13, Q14; MQ Budgetary Deficit or: Q1	PYQ 2025-Sep, 2026-Jan; Model Q	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.63
3.4.8	Revenue deficit = Revenue expenditure − Revenue receipts (revenue account మాత్రమే); government సాధారణ నిర్వహణపై current expenditure కంటే current receipts తక్కువగా ఉన్నాయని ఇది చూపుతుంది.	Q15, Q27; MQ Revenue Deficit: Q1, Q2	PYQ 2026-Jan, 2026-Sep; Model Q ×2	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.63
3.4.9	Fiscal deficit = Total expenditure − Total receipts excluding borrowing = (Revenue exp. + Capital exp.) − (Revenue receipts + Capital receipts excluding borrowing) = Revenue deficit + (Capital exp. − Capital receipts excluding borrowing). ఇది revenue, capital accounts రెండింటినీ కవర్ చేస్తుంది, తరచుగా GDP లో % గా చెబుతారు.	Q7, Q28; MQ Budgetary Deficit or: Q2; MQ Revenue Deficit: Q2; MQ Fiscal Deficit: Q1, Q2	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep; Model Q ×4	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.63

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.4.10	Fiscal deficit కు borrowing ద్వారానే నిధులు సమకూర్చాలి, కాబట్టి అది అన్ని వనరుల నుంచి government కు కావలసిన మొత్తం borrowing requirement ను సూచిస్తుంది; దానిలో revenue deficit పెద్ద భాగమైతే borrowing ను investment కు కాకుండా consumption కు వాడుతున్నారని అర్థం (కాబట్టి capital formation కు revenue surplus అవసరం).	Q6, Q24	MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S2	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.64
3.4.11	Primary deficit = Fiscal deficit − Net interest liabilities (interest payments − interest receipts): interest ను మినహాయించిన borrowing requirement. కాబట్టి Fiscal deficit = Primary deficit + Net interest liabilities (20,500 + 3,500 = 24,000).	Q2, Q12, Q25, Q26; MQ Primary Deficit: Q1, Q2	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep; MTP 2025-May S2, 2026-Apr S2; Model Q ×2	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.64
3.4.12	Deficit financing వల్ల ఉత్పత్తి (output) కంటే ముందే ప్రజల purchasing power పెరుగుతుంది, అందువల్ల prices పెరుగుతూ పోతాయి (inflation); భారీ government borrowing వల్ల interest rates పెరుగుతాయి, భవిష్యత్ తరాలపై భారం పడుతుంది.	Q9	MTP 2025-Jan S2	4.4.7, p. 7.82 (Unit 4)
3.4.13	*అంశం 3.5 చూడండి: government స్వల్పకాలిక నగదు అవసరాలు (short-term cash requirements) తీర్చడానికి treasury bills జారీ చేస్తారు; fiscal deficit కు నిధులు సమకూర్చడానికి dated securities దీర్ఘకాలిక వనరులను సమీకరిస్తాయి.*	Q10	RTP 2025-Jan	3.5, p. 7.60
3.4.14	*అంశం 3.5 చూడండి: public debt అంటే ప్రజల పొదుపును (savings) వడ్డీతో తిరిగి చెల్లించే రుణాలుగా సమీకరించడంలో government చేసే అప్పు; public debt management అంటే debt ను sustainable గా ఉంచుతూ, అత్యల్ప దీర్ఘకాలిక వ్యయంతో దాని పరిమాణం (size), కూర్పు (composition), maturity, interest, redemption లను నిర్వహించడం.*	Q11; MQ 1.1: Q1; MQ 1.5: Q1	MTP 2025-Apr S1; Model Q ×2	3.5, pp. 7.59 – 7.60
3.4.15	*అంశం 3.5 చూడండి: external debt ను Department of Economic Affairs (Ministry of Finance) నిర్వహిస్తుంది; Public Debt Management Cell ను 2016 లో DEA కింద ఏర్పాటు చేశారు.*	Q1, Q4	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1	3.5, pp. 7.60 – 7.61
3.4.16	Debt-to-GDP ratio దేశ ఆర్థిక ఉత్పత్తి (economic output) తో పోలిస్తే debt నిష్పత్తిని కొలుస్తుంది — ఇది debt sustainability సూచిక; debt sustainability అనేది debt స్థాయి మీద, దాన్ని service చేయగల government సామర్థ్యం మీద ఆధారపడుతుంది.	Q3; MQ 1.5: Q2	MTP 2024-Dec S1; Model Q	3.5, p. 7.59 (ఈ ratio పేరు SM లో లేదు)
3.4.17	External debt ను, ఆ debt తీసుకున్న (contracting) సమయంలో వర్తించిన (historical) exchange rate వద్ద చూపిస్తారు.	Q5	MTP 2024-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 3.5 Public Debt Management

25 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 6 · RTP – · MTP 14 · Model Q 6

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.1	Public debt అంటే Consolidated Fund of India లో తీసుకున్న, అంతర్గత (internal), బాహ్య (external) వనరుల నుంచి వచ్చిన government debt — ప్రజల పొదుపును వడ్డీతో తిరిగి చెల్లించే రుణాలుగా సమీకరించడంలో చేసిన అప్పు. Public debt management అంటే debt పరిమాణం, కూర్పు, దాని maturity pattern, interest rates, redemption (తిరిగి చెల్లింపు — repayment) లను నిర్ణయించడం — కావలసిన నిధులను ఆశించిన risk, cost స్థాయిల్లో సమీకరించడం.	Q10, Q18 (+ 3.4 MQ 1.5 Q1, 3.4 Q11)	MTP 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2026-Apr S2; Model Q	3.5, pp. 7.59 – 7.60
3.5.2	Debt management లక్ష్యం: central government financing అవసరాలను సాధ్యమైనంత తక్కువ దీర్ఘకాలిక borrowing cost తో తీర్చడం, మొత్తం debt ను sustainable స్థాయిల్లో ఉంచడం, దేశీయ bond market ను అభివృద్ధి చేయడం; వ్యూహం (strategy) మూడు స్తంభాలపై నిలుస్తుంది — తక్కువ cost of borrowing, risk mitigation, market development.	Q15 (+ 3.4 MQ 1.1 Q1)	MTP 2026-Apr S1; Model Q	3.5, p. 7.60
3.5.3	Public debt management సంస్థలు: RBI — దేశీయ marketable debt (dated securities, treasury bills, cash management bills), తన Internal Debt Management Department ద్వారా; Ministry of Finance / Department of Economic Affairs — external debt; MoF Budget Division, RBI — ఇతర బాధ్యతలు (other liabilities: small savings, deposits, reserve funds). SEBI కి ఎలాంటి పాత్ర లేదు. Public Debt Management Cell (PDMC) ను 2016 లో DEA కింద ఏర్పాటు చేశారు.	Q9, Q13 (+ 3.4 Q1, 3.4 Q4)	PYQ 2024-Sep, 2026-May; MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S2	3.5, pp. 7.60 – 7.61
3.5.4	T-bills స్వల్పకాలిక నగదు అవసరాలు తీరుస్తాయి; dated securities fiscal deficit కు నిధులు సమకూరుస్తాయి. 1997 నుంచి cash flows లో తాత్కాలిక అసమతుల్యతలను (temporary mismatches) పూడ్చడానికి RBI రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు మూడు నెలల వరకు స్వల్పకాలిక రుణాన్ని Ways and Means Advances (WMA) గా ఇస్తుంది.	Q17 (+ 3.4 Q10)	RTP 2025-Jan; MTP 2026-Apr S2	3.5, p. 7.60
3.5.5	FRBM Act, 2003 deficit ను, తద్వారా debt ను, sustainable స్థాయికి తగ్గించడానికి శాసనపరమైన చట్రం (legislative framework) ఇస్తుంది. లక్ష్యాలు: fiscal management లో inter-generational equity; దీర్ఘకాలిక macroeconomic stability; fiscal, monetary policy ల మధ్య మెరుగైన సమన్వయం; fiscal operations లో పారదర్శకత (transparency).	Q5, Q19	PYQ 2026-Sep; MTP 2025-Jan S2	3.5, p. 7.61

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.6	*అంశం 3.2 చూడండి: FRBM Act కింద తప్పనిసరి చేసిన budget documents ఇవి మాత్రమే — Macro-Economic Framework Statement, Medium-Term Fiscal Policy cum Fiscal Policy Strategy Statement.*	Q1	MTP 2024-Aug	3.2, p. 7.54
3.5.7	Fiscal framework లో కీలకమైన operational target fiscal deficit (debt ను anchor గా ఉంచి).	Q4	MTP 2024-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
3.5.8	Department of Expenditure (Ministry of Finance) central government లో public financial management system ను, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలకు (state finances) సంబంధించిన అంశాలను (Finance Commission, Pay Commission సిఫార్సులు, audit observations, central government accounts) పర్యవేక్షించే nodal department.	Q3, Q6	PYQ 2025-May; MTP 2024-Dec S1	3.4, p. 7.58
3.5.9	Consolidated Fund of India (Article 266): అందిన అన్ని revenues, సేకరించిన loans, loans తిరిగి చెల్లింపుగా వచ్చిన డబ్బు దీనికి జమ అవుతాయి, government వ్యయమంతా దీని నుంచే జరుగుతుంది — Parliament appropriate చేస్తేనే; దీనిలో revenue, capital విభాగాలు (divisions) ఉంటాయి.	Q2; MQ Consolidated Fund of: Q1	PYQ 2024-Sep; Model Q	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.65
3.5.10	'Charged' expenditure — ఉదా. President, ఆయన/ఆమె కార్యాలయం, Supreme Court Judges, ఉన్నత స్థాయి రాజ్యాంగ పదవుల్లోని వారి వేతనాలు, భత్యాలు (emoluments and allowances) (public debt పై interest కూడా) — Consolidated Fund of India పై charge అవుతుంది, Parliament vote కు లోబడదు.	Q16; MQ Consolidated Fund of: Q2	MTP 2026-Apr S1; Model Q	3.2, p. 7.54
3.5.11	Contingency Fund of India: అత్యవసర, ఊహించని వ్యయాన్ని (urgent unforeseen expenditure) ముందస్తు శాసన ఆమోదం లేకుండా తీర్చడానికి advances ఇవ్వడం కోసం దీన్ని President అధీనంలో ఉంచుతారు; తర్వాత ఆ advances ను Consolidated Fund నుంచి తిరిగి భర్తీ (recoupment) కోసం Parliament కు నివేదిస్తారు. (దీని corpus ను Parliament నిర్ణయిస్తుంది.)	MQ Contingency Fund of: Q1, Q2	Model Q ×2	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.65
3.5.12	Public Account (Article 266; SM 266(1) అని చెబుతుంది): government banker గా వ్యవహరించే అన్ని నిధుల ప్రవాహాలకు (fund flows) దీన్ని వాడతారు — ఉదా. provident funds, small savings; ఆ డబ్బు depositors కు చెందినది, దాని వ్యయానికి Parliament ఆమోదం అవసరం లేదు.	MQ Public Account: Q1, Q2 (+ 3.2 Q4)	PYQ 2025-Sep; Model Q ×2	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.65

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.13	*అంశం 3.4 చూడండి: Fiscal deficit = Total expenditure – (Revenue receipts + Capital receipts excluding borrowing) = Revenue deficit + Capital expenditure – Capital receipts excluding borrowing (17,000 – 12,000 = 5,000; 5,000 + 45,000 – 42,500 = 7,500).*	Q7, Q8	PYQ 2025-Sep, 2026-May	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.63
3.5.14	Effective revenue deficit = Revenue deficit – Grants for creation of capital assets (capital assets సృష్టి కోసం ఇచ్చే grants).	Q11	MTP 2025-Aug S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
3.5.15	*అంశం 3.1 చూడండి: Guillotine — మిగిలిన అన్ని demands for grants ను ఒకేసారి vote కు పెట్టడం.*	Q12	MTP 2025-Aug S2	3.2, p. 7.55
3.5.16	*అంశం 3.1 చూడండి: outcome budget, budget కేటాయింపులను (budgetary allocations) performance (output, outcome) targets తో అనుసంధానిస్తుంది.*	Q14	MTP 2025-Aug S2	3.5 (Budget భావనలు), p. 7.64

విభాగం 4: Fiscal Policy

SM అధ్యాయం 7, విభాగం 4, పేజీలు 7.72 – 7.85

అంశం 4.1 పరిచయం (Introduction)

15 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 7 · RTP – · MTP 9

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.1.1	Fiscal policy అంటే government (RBI కాదు, Finance Ministry) యొక్క ఉద్దేశపూర్వక విధానం; దీని కింద ఆర్థిక కార్యకలాపాల తీరును, aggregate demand, output, employment స్థాయిని ప్రభావితం చేయడానికి government taxation, public expenditure, public borrowing లను వాడుతుంది; government taxation, expenditure విధానాలు కలిసి దాని fiscal policy.	Q1, Q5, Q6, Q9, Q15 (+ 4.4 Q12)	PYQ 2020-Nov, 2023-Dec, 2026-Sep; MTP 2024-Dec S1 (×2), 2025-Jan S2, 2025-Aug S1	4.1, p. 7.72
4.1.2	Fiscal policy సాధనాలు (tools): taxes, government expenditure, public debt, government budget (budgetary tools: taxation సహా public revenue, public expenditure, public debt, deficit financing). Interest rates, money supply, inflation targeting అనేవి monetary tools.	Q3, Q4	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Aug	4.1, p. 7.72; 4.4, p. 7.76
4.1.3	Fiscal policy ఒక demand-side policy; full employment వద్ద ఉత్పత్తి చేస్తున్న economy కు fiscal policy రూపంలో government చర్య అవసరం లేదు.	Q11	PYQ 2025-May	4.1, p. 7.72
4.1.4	*అంశం 4.2 చూడండి: సాధారణ లక్ష్యాలు — full employment, price stability, వేగవంతమైన ఆర్థిక అభివృద్ధి (accelerated economic development), income, wealth ల న్యాయమైన పంపిణీ (equitable distribution) (export/import promotion కాదు).*	Q14	PYQ 2026-Jan	4.2, p. 7.73

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.1.5	*అంశం 4.4 చూడండి: progressive taxation, లక్ష్యిత సంక్షేమ వ్యయం (targeted welfare spending) ద్వారా fiscal policy అసమానతను తగ్గిస్తుంది.*	Q12	MTP 2025-Aug S2	4.4.6, p. 7.80
4.1.6	*అంశం 3.4 చూడండి: revenue లేదా capital expenditure లో గణనీయమైన పెరుగుదల (మొత్తం వ్యయం అప్పు-కాని receipts ను మించడం) fiscal deficit ను పెంచుతుంది.*	Q7	MTP 2024-Dec S1	3.5 (Budget భావనలు — Budget concepts), p. 7.63 (విభాగం 3)
4.1.7	Deficit budget కు borrowing ద్వారా గానీ monetisation (అదనపు money సృష్టి) ద్వారా గానీ నిధులు సమకూర్చవచ్చు; monetisation (deficit financing) మాత్రమే money supply ని పెంచుతుంది — ప్రజల నుంచి borrowing aggregate demand ను తగ్గిస్తుంది.	Q8	MTP 2024-Dec S1	4.4.1, p. 7.77; 4.4.3, p. 7.78
4.1.8	Government borrowing పెరిగితే భవిష్యత్ తరాలపై శాశ్వత భారం (perpetual burden) పడుతుంది, ఎందుకంటే అప్పులు తిరిగి చెల్లించాలి (ఎక్కువ taxes, debt-servicing); అప్పుగా తెచ్చిన డబ్బును ఉత్పాదకంగా వాడకపోతే debt ను service చేయడానికి surpluses సరిపోవు.	Q10	MTP 2025-Apr S1	4.4.7, p. 7.82
4.1.9	భారతదేశంలో fiscal federalism ను Finance Commission (Article 280) నిలబెడుతుంది — fiscal federalism కేంద్రంలో ఉన్న రాజ్యాంగ సంస్థ (constitutional body) ఇదే.	Q2	PYQ 2024-Jun	విభాగం 1, 1.5 (కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు — Centre and State Finance), pp. 7.12 – 7.13
4.1.10	Fiscal reforms (1991) లో ఇవి ఉన్నాయి: స్థిరమైన, పారదర్శకమైన tax structure, మెరుగైన tax compliance, government expenditure కు కళ్లెం, subsidies తగ్గింపు, disinvestment, private sector భాగస్వామ్యానికి ప్రోత్సాహం.	Q13	PYQ 2025-Sep	SM Chapter 10, 10.4.1, pp. 10.10 – 10.11

అంశం 4.2 Fiscal Policy లక్ష్యాలు (Objectives of Fiscal Policy)

9 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP 1 · MTP 6

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.2.1	Fiscal policy అత్యంత సాధారణ లక్ష్యాలు: full employment సాధించి నిలబెట్టడం; price stability నిలబెట్టడం; ఆర్థిక అభివృద్ధి రేటును వేగవంతం చేయడం; income, wealth ల న్యాయమైన పంపిణీ (ప్రాధాన్యాలు మారుతాయి — అభివృద్ధి చెందిన దేశాల్లో stability, equality; అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల్లో growth, employment, equity).	Q8 (+ 4.1 Q14)	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-Dec S1	4.2, p. 7.73

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.2.2	GDP = C + I + G + NX: government G ని ప్రత్యక్షంగా నియంత్రిస్తుంది, taxes, transfers, expenditure ద్వారా C, I, NX లను పరోక్షంగా ప్రభావితం చేస్తుంది — కాబట్టి ఎక్కువ government spending, లేదా ఎక్కువ spending తో కూడిన tax cut, aggregate demand ను కుడివైపుకు జరుపుతుంది; tax increase దాన్ని ఎడమవైపుకు జరుపుతుంది.	Q3	MTP 2024-Dec S1	4.2, p. 7.74
4.2.3	*అంశం 4.3 చూడండి: recession లో counter-cyclical (expansionary) policy — demand ను ప్రేరేపించడానికి taxes తగ్గించడం మరియు/లేదా government expenditure పెంచడం.*	Q5, Q6	RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2 (×2)	4.3, pp. 7.74 – 7.75
4.2.4	*అంశం 4.3 చూడండి: inflationary phase లో contractionary fiscal policy ఆర్థిక కార్యకలాపాలను అదుపు చేస్తుంది — government spending తగ్గించడం మరియు/లేదా taxes పెంచడం.*	Q1, Q7	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep	4.3, p. 7.75
4.2.5	*అంశం 4.3 చూడండి: deflation లేదా మందకొడి కార్యకలాపాల్లో (వనరుల తక్కువ వినియోగం), fiscal policy aggregate spending ను పెంచి effective demand లోని లోటును భర్తీ చేస్తుంది.*	Q2	PYQ 2024-Jun	4.3, pp. 7.75 – 7.76
4.2.6	*అంశం 4.3 చూడండి: pump priming — మాంద్యంలో ఉన్న (depressed) economy లోకి ఒకేసారి (one-shot) government expenditure ను చొప్పించడం — ఒక fiscal policy చర్య.*	Q4, Q9	MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 4.3 Fiscal Policy రకాలు (Types of Fiscal Policy)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP 1 · MTP 4

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.3.1	Expansionary fiscal policy contractionary phase (recession) లో economy ని ప్రేరేపిస్తుంది — 'recessionary gap' ను మూసివేస్తుంది — taxes (direct, indirect) తగ్గించడం, government expenditure పెంచడం, లేదా రెండింటి కలయిక ద్వారా; ఇది budget deficits కు దారితీయవచ్చు.	Q6, Q7 (+ 4.2 Q5, 4.2 Q6)	RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2 (×2), 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	4.3 (a), pp. 7.74 – 7.75
4.3.2	Contractionary fiscal policy inflationary phase లో ఆర్థిక కార్యకలాపాలను అదుపు చేస్తుంది — 'inflationary gap' ను తొలగిస్తుంది — government spending తగ్గించడం, personal income మరియు/లేదా business taxes పెంచడం, లేదా రెండూ ద్వారా; దీని వల్ల budget deficit చిన్నదవ్వాలి లేదా surplus పెద్దదవ్వాలి.	Q4 (+ 4.2 Q1, 4.2 Q7)	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2	4.3 (b), p. 7.75

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.3.3	Inflation సమయంలో government తన expenditure ను తగ్గిస్తుంది, కొత్త taxes విధిస్తుంది, ఉన్న taxes rates పెంచుతుంది — disposable incomes తగ్గించి అదనపు purchasing power ను తుడిచివేయడానికి.	Q1	PYQ 2024-Sep	4.4.1 and 4.4.2, p. 7.77
4.3.4	సారాంశం: inflation లో fiscal policy అధిక aggregate spending ను నియంత్రిస్తుంది; deflation లో aggregate spending ను పెంచి effective demand లోటును భర్తీ చేస్తుంది. Recession సమయంలో government expenditure పెంచుతుంది లేదా taxes తగ్గిస్తుంది; deficit budgets ఆర్థిక కార్యకలాపాలను ప్రేరేపిస్తాయి, surplus budgets వాటిని మందగింపజేస్తాయి.	Q3 (+ 4.2 Q2)	PYQ 2024-Jun, 2026-Jan	4.3, pp. 7.75 – 7.76; Unit 1, 1.5, p. 7.11
4.3.5	Pump priming: private spending లోపించినప్పుడు, మాంద్యంలో ఉన్న (depressed — deflationary) economy లోకి ఒకేసారి (one-shot) public spending ను చొప్పించడం business confidence ను పునరుద్ధరించి, ఎక్కువ private investment ను ప్రోత్సహిస్తుంది — ఒక fiscal policy చర్య.	Q5 (+ 4.2 Q4, 4.2 Q9)	MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1, 2026-Apr S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే); Glossary ఈ పదాన్ని నిర్వచిస్తుంది
4.3.6	Automatic (built-in) stabilisers — ఉదా. unemployment benefits, progressive income taxes — కొత్త policy నిర్ణయాలు లేకుండానే ఆర్థిక హెచ్చుతగ్గులతో పాటు government spending, taxation లను వాటంతట అవే సర్దుబాటు చేస్తాయి.	Q2 (+ 4.4 MQ 1.4.9 Q2)	RTP 2025-Jan; Model Q	SM లో లేదు (RTP లో మాత్రమే)

అంశం 4.4 Fiscal Policy సాధనాలు (The Instruments of Fiscal Policy)

19 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP 10 · Model Q 7

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.4.1	Government expenditure (current, capital, transfer payments) ఆదాయాన్ని సృష్టిస్తుంది (income-generating): recession లో public works నేరుగా ఆదాయాలను సృష్టిస్తాయి, multiplier ద్వారా output, employment ను పెంచుతాయి (primary employment, secondary, tertiary employment ను ప్రేరేపిస్తుంది); దాన్ని తగ్గిస్తే inflationary excess demand తగ్గుతుంది.	Q4	MTP 2025-Aug S1	4.4.1, pp. 7.76 – 7.77
4.4.2	అదనపు spending కు deficit budget ద్వారా నిధులు సమకూరుస్తారు — borrowing లేదా monetisation (డబ్బు ముద్రణ — printing money) ద్వారా — taxes పెంచడం ద్వారా కాదు, అది స్వీయ-విఫలం (self-defeating) అవుతుంది; borrowing వల్ల private spending crowding out అయ్యే ప్రమాదం ఉంది.	Q3 (+ 4.1 Q8)	MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1	4.4.1, p. 7.77

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.4.3	ప్రభుత్వాలకు taxes అత్యంత ముఖ్యమైన revenue వనరు; అవి disposable income ను, తద్వారా aggregate demand ను నిర్ణయిస్తాయి — recession లో తగ్గిస్తారు, inflation లో పెంచుతారు (కొత్త taxes కూడా విధిస్తారు).	Q8	MTP 2025-Dec S1	4.4.2, p. 7.77
4.4.4	సాధనంగా Budget: balanced budget (expenditure = tax revenue) కు aggregate demand పై నికర ప్రభావం (net effect) ఉండదు; surplus కు ప్రతికూల (negative), deficit కు అనుకూల (positive) నికర ప్రభావం ఉంటుంది. Surplus national debt ను తగ్గిస్తుంది; deficit దాన్ని పెంచుతుంది.	Q6 (+ 4.3 Q3)	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-Aug S1	4.4.4, p. 7.78
4.4.5	పునఃపంపిణీకి (redistribution), అసమానత తగ్గింపుకు fiscal policy (taxation, public spending) ప్రధాన సాధనం: progressive direct taxes; differential indirect taxes (luxuries పై భారీగా, necessities పై తేలికగా లేదా అసలు లేకుండా); welfare spending — poverty alleviation, subsidised health, education, housing, social security మొదలైనవి.	MQ 1: Q1; MQ 1.2: Q1; MQ 1.4: Q1 (+ 4.1 Q12)	MTP 2025-Aug S2; Model Q ×3	4.4.6, pp. 7.79 – 7.80
4.4.6	Lags fiscal policy ని పరిమితం చేస్తాయి: recognition lag, decision lag, implementation lag, impact lag (policy ఫలితాలు కొంతకాలం కనిపించవు); lags వల్ల policy సమయం తప్పవచ్చు — recovery ఇప్పటికే మొదలైనప్పుడు expansion మొదలవ్వవచ్చు.	Q1, Q2, Q10; MQ 1.4.7: Q2	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-Apr S1, 2026-Apr S1; Model Q	4.4.7, p. 7.81
4.4.7	ఇతర పరిమితులు: spending, taxes ను తక్షణం మార్చడంలో కష్టం; defence, social security, సగం కట్టిన projects పై spending తగ్గించడం కష్టం; public works కు దీర్ఘ gestation; disincentives (supply-side దృష్టి); deficit financing వల్ల prices పెరుగుతూ పోతాయి; borrowing భవిష్యత్ తరాలపై భారం; government borrowing interest rates ను పైకి నెడుతుంది.	Q2, Q5; MQ 1.4.7: Q1	MTP 2025-Apr S1, 2025-Aug S1; Model Q	4.4.7, pp. 7.81 – 7.82
4.4.8	Crowding out: ఎక్కువ spending మరియు/లేదా tax cuts వల్ల వచ్చే deficit కు government borrowing తో నిధులు సమకూరుస్తారు; ఇది loanable funds ను తగ్గించి interest rates ను పైకి నెడుతుంది, కాబట్టి interest కు సున్నితమైన (interest-sensitive) private investment, consumption తగ్గుతాయి — private spending 'crowded out' అవుతుంది; తీవ్ర recession లో ఇది జరిగే అవకాశం తక్కువ.	Q5, Q7, Q9	MTP 2025-Aug S1 (×2), 2025-Dec S1	4.4.8, p. 7.82
4.4.9	SM ప్రకారం fiscal deficit ప్రభావాలు (implications): private spending crowding out (ఎక్కువ interest rates), deficit financing వల్ల inflationary price spiral, భవిష్యత్ తరాలపై debt భారం.	Q9	MTP 2025-Dec S1	4.4.7 and 4.4.8, p. 7.82

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.4.10	*అంశం 4.1 చూడండి: fiscal policy = public expenditure, taxation, public borrowing (subsidies, bonds కూడా ఉంటాయి; population control ఉండదు); monetary policy = money supply, interest rates (bank rate, OMO, CRR).*	Q11, Q12; MQ 1.4.9: Q1	PYQ 2026-Sep; MTP 2026-Apr S2; Model Q	4.1, p. 7.72
4.4.11	*అంశం 4.3 చూడండి: automatic stabilisers ఆర్థిక హెచ్చుతగ్గులతో పాటు government spending, taxation లను వాటంతట అవే సర్దుబాటు చేస్తాయి.*	MQ 1.4.9: Q2	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)

భాగం B — అధ్యాయం 7 One-liner పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)

పునరావృతాలు తొలగించి, Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం. పూర్తి వాక్యం, Scanner ప్రశ్నలు, SM పేజీ ఉన్న భాగం A వరుస(ల)కు వెళ్లడానికి 'భాగం A ఉల్లేఖనం' మీద నొక్కండి. ఈ అధ్యాయంలో ICAI అడిగిన సందర్భాల్లో దాదాపు 17% ఒక్క ★★★ పంక్తుల్లోనే ఉన్నాయి.

విభాగం 1 — Fiscal functions — ఒక సమగ్ర దృష్టి, కేంద్ర, రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలు (Fiscal Functions: An Overview, Centre and State Finance)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	మూడు macro లక్ష్యాలు: economic growth, అధిక employment, స్థిరమైన prices.	★	1.5.7
2	**Musgrave రచన 'The Theory of Public Finance' (1959): allocation (efficiency — సామర్థ్యం), redistribution (fairness — న్యాయం), stabilisation (price stability).**	★★★	1.2.1
3	Allocation, distribution విధులు = micro; stabilisation = macro.	★	1.2.2
4	Allocation: market — price mechanism ద్వారా (consumer sovereignty, profit motive); State — budget ద్వారా; వాస్తవంలో రెండూ.	★★	1.3.1, 1.3.2
5	Market failures = allocation function కు హేతువు (rationale).	★	1.3.3
6	Allocation సాధనాలు: ప్రత్యక్ష ఉత్పత్తి (direct production — electricity, public transport), taxes/subsidies, legislation, competition policy, regulation.	★	1.3.4
7	Redistribution 'for whom' కు సమాధానం; expenditure వైపు (subsidised services) + revenue వైపు (progressive tax); BPL కు ఆహార ధాన్యాలు (food grains).	★★	1.4.1, 1.4.2, 1.4.3, 1.4.5
8	లక్ష్యాలు: income, wealth, అవకాశాల్లో (opportunities) సమానత్వం; కనీస జీవన ప్రమాణం (minimum standard of living).	★	1.4.4
9	Equity v. efficiency: ధనికులపై అధిక taxes = పని, enterprise కు నిరుత్సాహం (disincentive) → deadweight loss. ఆధునిక State = welfare state.	★	1.4.6, 1.4.7
10	Stabilisation: Keynesian హేతువు; fiscal policy ముఖ్య విధి; stagflation = inflation + unemployment.	★	1.5.1, 1.5.2, 1.5.3
11	సాధనాలు: monetary (money supply, interest rate) + fiscal (spending, taxes). Inflation → spending తగ్గింపు, taxes పెంపు, money supply తగ్గింపు.	★	1.5.4, 1.5.5
12	Fiscal federalism (Musgrave): వివిధ స్థాయిల మధ్య విధులు, finances విభజన; Centre → stabilisation, redistribution; states → allocation.	★★	1.5.8, 1.5.9
13	Art. 246: union, state, concurrent lists. వ్యవసాయ ఆదాయం (agricultural income), వాహనాలు (vehicles) → states.	★★	1.5.10, 1.5.11
14	Arts. 268–281: finances పంపిణీ; 271 surcharge; 275 statutory grants; divisible pool = 2000 నుంచి అన్ని union taxes.	★★	1.5.12, 1.5.13
15	**Art. 280: Finance Commission — tax sharing, grants-in-aid, vertical, horizontal equity; NDP = gross tax revenue నుంచి cesses, surcharges, non-tax revenue తీసివేయగా మిగిలేది.**	★★★	1.5.14, 1.5.15, 1.5.16

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
16	15వ FC (2021-26): states కు 41%; ప్రమాణాలు (criteria) — income distance, area, population (2011), demographic performance, forest and ecology, tax and fiscal efforts.	★	1.5.17
17	GST (1 July 2017): చాలా indirect taxes ను తనలో కలుపుకుంది (subsumes); union gross tax revenue లో 35%.	★	1.5.18, 1.5.19
18	Centre: రక్షణ (defence), విదేశీ వ్యవహారాలు (foreign affairs), money and banking; states: police, ఆరోగ్యం (health), విద్య (education); local bodies: నీరు (water), పారిశుద్ధ్యం (sanitation).	★	1.5.21
19	SM పరిధికి బయటివి: Adam Smith's canons (equity), Economic Survey (Finance Ministry), automatic stabilisers, cascading effect.	★★	1.2.3, 1.2.4, 1.5.6, 1.5.20

విభాగం 2 — Market Failure / Market Failure ను సరిదిద్దడానికి Government Intervention (Market Failure/Government Intervention to Correct Market Failure)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Market failure = అధిక- లేదా అల్ప-ఉత్పత్తి (over- or under-production); complete (missing markets) v. partial.	★	2.2.1, 2.2.2
2	నాలుగు కారణాలు: market power, externalities, public goods, incomplete information.	★★	2.3.1
3	Market power = price ను marginal cost కంటే పైకి పెంచగల సామర్థ్యం.	MQ	2.4.5
4	Externalities = prices లో ప్రతిఫలించని మూడో పక్ష (third-party) costs/benefits; అల్లరి చేసే విద్యార్థులు (disruptive students) = negative consumption externality.	★★	2.3.2, 2.2.3, 2.3.3
5	Social Cost = Private Cost + External Cost; negative externality → social optimum కంటే ఎక్కువ output.	★	2.3.4, 2.2.4
6	Samuelson (1954): collective consumption goods (సామూహిక వినియోగ goods).	★	2.4.1, 2.1.3
7	Public goods: non-rival, non-excludable, indivisible → free-rider problem → తగినంత సరఫరా కాకపోవడం (under-provision).	★★	2.4.2, 2.4.3, 2.1.2, 2.1.1
8	Information failure → market failure; asymmetric information ఏ వైపు నుంచైనా ఉండవచ్చు.	MQ	2.5.1, 2.5.2
9	Adverse selection (ఒప్పందానికి ముందు — before the deal): high-risk buyers insurance ను ఎక్కువగా కోరుకుంటారు.	★	2.5.3
10	**Akerlof's lemons = నాణ్యత లేని used cars; మంచి cars market నుంచి తరిమివేయబడతాయి; చివరికి buyers కు నాసిరకం (sub-standard) goods మిగులుతాయి.**	★★★	2.5.5, 2.5.6
11	Moral hazard (ఒప్పందం తర్వాత — after the deal): insurance ఉన్న driver అజాగ్రత్తగా నడుపుతాడు.	★	2.5.7

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
12	Market power: competition laws, liberalisation, price regulation; natural monopoly = ఒకే firm తో అత్యల్ప cost.	★	2.6.1, 2.6.2
13	Negative externalities: direct controls (command solutions, smoking ban) లేదా market-based tools (Pigouvian tax, cap and trade).	★★	2.7.1, 2.7.2, 2.7.4
14	Inelastic demand → tax buyers పైకి బదిలీ (shifted); elastic → భారం sellers పై ఎక్కువ.	★	2.7.3
15	Positive externalities: producer లేదా consumer subsidies → తక్కువ cost, price.	★★	2.7.5
16	Merit goods: positive externalities, తక్కువగా వినియోగమవుతాయి (under-consumed); regulation, compulsory insurance, RTE Act 2009.	★★	2.8.1, 2.8.2, 2.3.7
17	Demerit goods: free markets లో అధికంగా ఉత్పత్తి అవుతాయి (over-produced).	MQ	2.5.8
18	Information failure: labelling, mandatory disclosure (SEBI, mutual-fund disclaimer), advertising నియమాలు.	★	2.12.1, 2.5.9

విభాగం 3 — Budget తయారీ ప్రక్రియ, revenue, expenditure, public debt (The Process of Budget Making, Revenue, Expenditure and Public Debt)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Budget = డబ్బు ఎక్కడి నుంచి వస్తుంది / ఎక్కడికి వెళ్తుంది; వచ్చే సంవత్సరపు revenues, expenditures schedule; govt finances పై అత్యంత సమగ్ర నివేదిక.	MQ	3.1.1
2	Budget = ఆర్థిక ప్రాధాన్యాలను నియంత్రించి పునర్వ్యవస్థీకరించే policy instrument; లక్ష్యాలు: allocation, redistribution, stability, real GDP growth, ప్రాంతీయ సమతుల్యత (regional balance).	★	3.1.2
3	Ministry of Finance, NITI Aayog తో కలిసి తయారు చేస్తుంది; fiscal year 1 April – 31 March.	MQ	3.1.5
4	Art. 112 → 'Annual Financial Statement' (రాజ్యాంగం ఎక్కడా 'budget' అనదు).	★	3.1.7
5	విధానాలు (Procedures): తయారీ (Preparation) → ప్రవేశపెట్టడం, ఆమోదం (Presentation & enactment) → అమలు (Execution).	★	3.1.6, 3.2.1
6	Documents చూపించేవి: BE (ప్రస్తుత + రాబోయే సంవత్సరం), RE (ప్రస్తుత సంవత్సరం), Actuals (గత సంవత్సరం).	★	3.1.8
7	Budget speech మొదట Lok Sabha లో; Rajya Sabha చర్చిస్తుంది మాత్రమే, demands పై vote చేయదు.	★	3.2.2
8	పత్రాలు (Documents): AFS · Demands for Grants · Finance Bill · FRBM statements (Macro-Economic Framework; Medium-Term Fiscal Policy cum Fiscal Policy Strategy).	★★	3.2.3, 3.5.6
9	CFI పై charged, vote కు రావు: President, SC Judges, రాజ్యాంగ అధికారులు (constitutional authorities) (debt పై interest కూడా).	★	3.5.10

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
10	Cut motions demands for grants ను తగ్గిస్తాయి (economy / policy / grievance).	MQ	3.1.12
11	Finance Bill = tax ప్రతిపాదనలు; budget తర్వాత Lok Sabha లో ప్రవేశపెడతారు; 75 రోజుల్లో ఆమోదం; Rajya Sabha 14 రోజుల్లో తిరిగి పంపుతుంది.	★	3.1.9, 3.2.4
12	Guillotine: సమయం ముగియగానే Speaker మిగిలిన అన్ని demands ను vote కు పెడతారు.	★	3.1.11, 3.5.15
13	Receipts: revenue (tax + non-tax; liability ఉండదు, asset తగ్గదు) vs capital (debt + non-debt).	★	3.3.1, 3.2.7
14	Tax వనరులు: corporation tax, income tax, wealth tax, customs, union excise, GST + compensation cess, UT taxes.	★★	3.3.2, 3.2.6
15	Non-tax: interest, PSEs dividends/profits + RBI surplus, ఇతరాలు, UT receipts.	★★	3.3.3
16	Non-debt capital = loan recoveries (రుణ వసూళ్లు) + disinvestment; debt capital = market loans, T-bills, small savings, State PF, external debt.	★	3.3.4
17	GST: consumption ఆధారితం; excise, service tax, VAT లను కలుపుకుంది (income tax ను కాదు); inter-state, imports/exports పై IGST.	★★	3.3.5
18	అనుత్పాదక spending → పెద్ద deficits, ఎక్కువ taxes, తక్కువ growth, భవిష్యత్తులో పెద్ద debt.	★	3.4.1
19	Dept of Expenditure = public financial management కు nodal department.	★	3.5.8
20	Expenditure వర్గాలు: Centre's expenditure vs CSS & transfers; revenue vs capital; charged vs voted (Plan/non-Plan రద్దు).	★	3.4.2, 3.4.3
21	Public debt = CFI లో తీసుకున్న debt; PDM = size, composition, maturity, interest, redemption ల నిర్వహణ.	★★	3.5.1, 3.4.14
22	PDM లక్ష్యాలు: అత్యల్ప దీర్ఘకాలిక cost, sustainable debt; స్తంభాలు — low cost, risk mitigation, market development.	★	3.5.2, 3.4.16
23	RBI (IDMD) → internal marketable debt; DEA (MoF) → external debt; PDMC ఏర్పాటు 2016.	★★	3.5.3, 3.4.15
24	T-bills = స్వల్పకాలిక నగదు అవసరాలు; WMA = states కు 3 నెలల వరకు RBI credit.	★	3.5.4, 3.4.13
25	FRBM 2003: deficit, debt తగ్గింపు; inter-generational equity, దీర్ఘకాలిక (long-run) stability, fiscal–monetary సమన్వయం, transparency.	★	3.5.5
26	Balanced అంటే R = E; surplus అంటే R > E; deficit అంటే R < E.	★	3.4.6
27	Budgetary deficit = మొత్తం వ్యయం (total expenditure) − మొత్తం receipts (revenue + capital).	★	3.4.7
28	Revenue deficit (లోటు) = revenue expenditure − revenue receipts.	★	3.4.8

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
29	**Fiscal deficit = total expenditure − borrowing మినహా receipts = RD + (CE − non-debt capital receipts) = borrowing requirement (అప్పు అవసరం).**	★★★	3.4.9, 3.4.10, 3.5.13
30	Primary deficit = fiscal deficit − నికర interest బాధ్యతలు (net interest liabilities).	★★	3.4.11
31	Outcome budget కేటాయింపులను output/outcome targets తో అనుసంధానిస్తుంది.	★	3.1.10, 3.5.16
32	CFI: అన్ని revenues, loans, repayments; Parliament appropriate చేస్తేనే ఖర్చు.	★	3.5.9
33	Contingency Fund: President వద్ద, అత్యవసర ఊహించని ఖర్చు కోసం, తర్వాత CFI నుంచి తిరిగి భర్తీ.	MQ	3.5.11
34	Public Account: banker గా govt (PF, small savings); Parliament ఆమోదం అవసరం లేదు.	★	3.5.12, 3.2.8

విభాగం 4 — Fiscal Policy

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	**Fiscal policy = AD, output, employment ను ప్రభావితం చేయడానికి taxation, public expenditure, borrowing లను govt ఉద్దేశపూర్వకంగా వాడటం.**	★★★	4.1.1, 4.4.10
2	Fiscal policy demand-side; full employment వద్ద అవసరం లేదు.	★	4.1.3
3	సాధనాలు: taxes, govt expenditure, public debt, budget (interest rate monetary సాధనం).	★	4.1.2
4	లక్ష్యాలు: full employment, price stability, వేగవంతమైన అభివృద్ధి, న్యాయమైన పంపిణీ.	★	4.2.1, 4.1.4
5	GDP = C + I + G + NX: G ప్రత్యక్షంగా; C, I, NX పరోక్షంగా — taxes, transfers, spending ద్వారా.	★	4.2.2
6	Expansionary (recession, recessionary gap): taxes తగ్గింపు మరియు/లేదా spending పెంపు.	★★	4.3.1, 4.2.3
7	Contractionary (inflation, inflationary gap): spending తగ్గింపు మరియు/లేదా taxes పెంపు → చిన్న deficit.	★★	4.3.2, 4.2.4, 4.3.3
8	Deficit budget ప్రేరేపిస్తుంది, surplus మందగింపజేస్తుంది; balanced కు AD పై నికర ప్రభావం ఉండదు.	★★	4.3.4, 4.4.4
9	Pump priming = మాంద్యంలో ఉన్న economy ని పునరుద్ధరించడానికి ఒకేసారి (one-shot) public spending.	★★	4.3.5, 4.2.6
10	Govt spending → ఆదాయాలు + multiplier → output, employment; borrowing లేదా monetisation తో నిధులు.	★★	4.4.1, 4.4.2, 4.1.7
11	Taxes: ప్రధాన revenue వనరు; recession లో తగ్గింపు, inflation లో పెంపు.	★	4.4.3
12	Redistribution సాధనాలు: progressive direct taxes, differential indirect taxes, welfare spending.	★	4.4.5, 4.1.5

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
13	Lags: recognition, decision, implementation, impact (ఫలితాలు ఇంకా కనిపించవు).	★★	4.4.6
14	పరిమితులు: కఠినమైన (rigid) spending, దీర్ఘ gestation, disincentives, price spiral, భవిష్యత్ తరాలపై debt భారం.	★★	4.4.7, 4.1.8
15	Crowding out: govt borrowing → ఎక్కువ interest → తక్కువ private investment; తీవ్ర recession లో అసంభావ్యం.	★★	4.4.8, 4.4.9

అధ్యాయం 8

Money Market

201 Scanner ప్రశ్నలు · 101 one-liners · 53 పునశ్చరణ సూచికలు

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners

విభాగం 1: Money Demand భావన — ముఖ్య theories (The Concept of Money Demand: Important Theories)

SM అధ్యాయం 8, విభాగం 1, పేజీలు 8.1 – 8.18

అంశం 1.1 పరిచయం (Introduction)

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP – · MTP 2

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.1	Money అంటే store of value (ప్రజలు దాన్ని పొదుపు చేసి తర్వాత వాడుకుంటారు), unit of account (prices కు ఒక ఉమ్మడి ఆధారం), medium of exchange గా పనిచేసే ఏదైనా; Summary దీనికి 'common measure of value', 'standard of deferred payments' లను జోడిస్తుంది. సులభంగా పునరుత్పత్తి చేయగలగడం (easily reproducible) money function **కాదు**.	Q1, Q4	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.1, p. 8.2; Summary, p. 8.16
1.1.2	Money సాధారణంగా ఆమోదయోగ్యంగా (generally acceptable) ఉండాలి; మన్నికగా లేదా దీర్ఘకాలం నిలిచేదిగా (durable); సులభంగా గుర్తించగలిగేదిగా (recognisable); నకిలీ చేయడం కష్టంగా (difficult to counterfeit), అంటే ప్రజలు సులభంగా పునరుత్పత్తి చేయగలిగేదిగా **ఉండకూడదు**; సాపేక్షంగా కొరతగా (relatively scarce) ఉన్నా elasticity of supply కలిగి; సులభంగా తీసుకెళ్లగలిగేదిగా (portable); ఏకరూపత (uniformity) కలిగి; విలువ కోల్పోకుండా విభజించగలిగేదిగా (divisible) ఉండాలి. 'Perishable', 'easily reproducible' లక్షణాలు (characteristics) **కావు**.	Q1, Q2, Q3	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan, 2026-May	1.1, pp. 8.3 – 8.4
1.1.3	Fiat money కు భౌతికంగా (materially) విలువ లేదు, కానీ ఒక దేశం సమష్టిగా దానికి విలువ ఆపాదించడానికి అంగీకరించడం వల్లనే దానికి విలువ ఉంటుంది (money పనిచేస్తుందని ప్రజలు నమ్మడం వల్లే అది పనిచేస్తుంది); దాని మూలం వ్యక్తుల (barter) నుంచి ప్రభుత్వాలకు మారింది.	Q5	MTP 2026-Apr S1	1.1, p. 8.3

అంశం 1.2 Money కు Demand (The Demand for Money)

4 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP 1 · MTP 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.1	Demand for money ఒక derived demand, అలాగే real balances కోసం demand — అంటే price level కు సర్దుబాటు చేసిన nominal money — ఎందుకంటే ప్రజలు వాస్తవ goods, services మీద అధికారం (command) కోరుకుంటారు.	Q1	PYQ 2024-Sep	1.2, pp. 8.4 – 8.5
1.2.2	Nominal money demand ఆధారపడేవి: income, general price level, rate of interest, real GDP, financial innovation స్థాయి. ఎక్కువ income, ఎక్కువ prices దాన్ని పెంచుతాయి; ఎక్కువ interest rate (money ను ఉంచుకోవడంలోని opportunity cost) దాన్ని తగ్గిస్తుంది, కాబట్టి interest rate తగ్గే కొద్దీ money demand పెరుగుతుంది. Fiscal deficit ప్రత్యక్ష నిర్ణాయకం (direct determinant) **కాదు**.	Q2, Q3	RTP 2025-May; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	1.2, p. 8.5
1.2.3	విభాగం 8.3, అంశం 3.3 చూడండి: saving and investment channel లో bank deposits మీద తక్కువ interest rates, households కు పొదుపు చేసే ప్రోత్సాహాన్ని (incentive) తగ్గించి, ఖర్చు చేసే ప్రోత్సాహాన్ని పెంచుతాయి.	Q4	PYQ 2026-Sep	3.3.2, p. 8.46 (Unit 3)

అంశం 1.3 Demand for money theories (Theories of Demand for Money)

43 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 11 · RTP 1 · MTP 18 · Model Q 20

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.1	Quantity Theory of Money (Irving Fisher, 'The Purchasing Power of Money', 1911): price level లేదా value of money కు ప్రధాన నిర్ణాయకం quantity of money. ఎక్కువ money, price level ను పెంచుతుంది (inflation); V, T స్థిరంగా ఉంటే P, M కు అనుపాతంలో (in proportion) పెరుగుతుంది. Value of money కు price level తో విలోమ సంబంధం (inversely related) ఉంటుంది.	Q7, Q16; MQ 1.1: Q1	PYQ 2026-Jan; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-May S2; Model Q	1.3.1, p. 8.5
1.3.2	Fisher's equation of exchange (transaction approach): MV = PT, ఇక్కడ M = చలామణిలో ఉన్న money (money in circulation), V = transactions velocity of circulation, P = average price level (P = MV/T), T = మొత్తం transactions సంఖ్య; విస్తృత రూపం MV + M'V' = PT. V (V' కూడా) ను స్థిరంగా, short run లో T ను నిర్ణీతంగా (full employment) తీసుకోవడం ద్వారా ఇది quantity theory అవుతుంది; కాబట్టి ఇది money supply ని price level తో ముడిపెడుతుంది.	Q22; MQ 1.2.1: Q1, Q2	MTP 2026-Apr S2; Model Q ×2	1.3.1, pp. 8.5 – 8.6

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.3	Fisher numericals: MV = PT ను తిరిగి అమర్చండి, కాబట్టి V = PT/M, P = MV/T, M = PT/V. Units ను స్థిరంగా ఉంచండి (₹ crore ÷ transactions సంఖ్య ₹ crore నే ఇస్తుంది; ₹0.25 crore = ₹25 lakh).	Q23 (+ 2.1 Q1)	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2026-Sep	1.3.1, p. 8.6
1.3.4	Fisher version లో మొత్తం transactions పరిమాణాన్ని price level తో గుణిస్తే వచ్చేది (PT) demand for money; ప్రజలు ఎన్ని ఎక్కువ transactions కోరుకుంటే demand for money అంత ఎక్కువ. Demand (PT), supply (MV + M'V') కి సమానం, కానీ prices ను నిర్ణయించేదిగా Fisher money supply (quantity) పైనే దృష్టి పెట్టారు.	Q15, Q19; MQ 1.2.3: Q2	MTP 2025-May S2, 2026-Apr S1; Model Q	1.3.1, p. 8.6; 1.5, p. 8.15
1.3.5	Cambridge cash-balance approach (Marshall, Pigou, Robertson, Keynes): Md = kPY, ఇక్కడ Md = demand for money balances, Y = real national income, P = average price level, PY = nominal income, k ('Cambridge k') = ప్రజలు cash balances గా ఉంచుకోవాలనుకునే nominal income నిష్పత్తి. Demand for money మొత్తం money income కు k రెట్లు, కాబట్టి అది income కు అనుపాతంలో (proportional) ఉంటుంది.	Q3, Q9; MQ 1.1: Q2; MQ 1.2.2: Q1, Q2	PYQ 2025-May; MTP 2024-Dec S1; Model Q ×3	1.3.2, p. 8.7
1.3.6	Cambridge version, quantity theory దృష్టిని money demand వైపు మళ్లించింది: money ను దాని కోసమే కోరుకుంటారు — transactions కోసమూ, తాత్కాలిక store of wealth గానూ (precautionary). కాబట్టి Cambridge approach లో value of money, demand for money పై ఆధారపడుతుంది; Fisher మాత్రం దాని supply ని నొక్కి చెప్పారు.	Q4	MTP 2024-Dec S1	1.3.2, pp. 8.6 – 8.7; 1.5, p. 8.15
1.3.7	Cambridge: ఎంత money కోరుకుంటారన్నది కొంత income పైనా, కొంత ఇతర అంశాలపైనా — ముఖ్యంగా wealth, interest rates పైనా — ఆధారపడుతుంది; కానీ neoclassical theory, money demand ను money income కు మాత్రమే function గా ప్రతిపాదించింది. Interest rate ను అధికారికంగా (formally) ప్రవేశపెట్టింది Keynes.	MQ 1.2: Q2	Model Q	1.3.2, p. 8.7; 1.5, p. 8.15
1.3.8	Keynes 'Liquidity Preference Theory' ('The General Theory', 1936): ప్రజలు మూడు motives కోసం money ఉంచుకుంటారు — transactions, precautionary, speculative. 'investment motive' వీటిలో ఒకటి కాదు. Money demand, income తో పెరుగుతుంది (transactions, precautionary motives), interest rate తో విలోమ సంబంధం కలిగి ఉంటుంది (speculative motive).	MQ 1.1: Q1; MQ 1.2: Q1; MQ 1.2.3: Q1, Q2, Q3	Model Q ×5	1.3.3, p. 8.8

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.9	Transactions motive: 'the need for cash for current transactions for personal and business exchange' — receipts, expenditure మధ్య సమకాలీకరణ లోపం (lack of synchronisation) వల్ల ఇది పుడుతుంది (income motive, business motive). దీనిపై interest rates ప్రభావం ఉండదు; ఇది income కు నేరుగా అనుపాతంలో ఉండే positive function: Lr = kY (k = transactions కోసం ఉంచుకునే earnings నిష్పత్తి, Y = earnings).	Q1, Q6, Q14; MQ 1.2.3: Q1	PYQ 2024-Jun, 2026-May; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1; Model Q	1.3.3 (a), p. 8.8
1.3.10	Precautionary motive: ఊహించని, అంచనా వేయలేని అత్యవసరాలను (unforeseen and unpredictable contingencies) ఎదుర్కోవడానికి money ఉంచుకుంటారు. ఆ మొత్తం income పరిమాణం, ప్రస్తుత ఆర్థిక, రాజకీయ పరిస్థితులు, ఆశావాదం లేదా నిరాశావాదం, దూరదృష్టి వంటి వ్యక్తిగత లక్షణాలపై ఆధారపడుతుంది. ఇది income elastic, interest rate పట్ల అంతగా sensitive కాదు; కాబట్టి ఎక్కువ income లేదా ఎక్కువ అనిశ్చితి దీన్ని పెంచుతుంది.	MQ 1.2.3: Q1, Q2	Model Q ×2	1.3.3 (b), pp. 8.8 – 8.9
1.3.11	Speculative motive: cash అవసరమయ్యే ఏ ఆకర్షణీయ investment opportunity నైనా ఉపయోగించుకోవడానికి cash ఉంచుకోవాలనే కోరిక, అంటే interest rate (bond prices) లో భవిష్యత్ మార్పుల లాభం పొందడానికి. Interest rates పెరుగుతాయని (bond prices తగ్గుతాయని) ప్రజలు అంచనా వేస్తే cash ఉంచుకుంటారు, కాబట్టి speculative demand పెరుగుతుంది. Speculative demand కు, interest rate కు విలోమ సంబంధం ఉంటుంది.	Q2, Q12; MQ 1.2.3: Q1, Q2	PYQ 2024-Jun, 2026-Jan; Model Q ×2	1.3.3 (c), pp. 8.9 – 8.11
1.3.12	Liquidity trap అనేది monetary policy యొక్క తీవ్ర (extreme) ప్రభావం. Short-term interest rate దాదాపు సున్నా వద్ద ఉన్నప్పుడు ప్రజలు bonds బదులు సరఫరా చేసిన money ఎంతైనా ఉంచుకుంటారు, speculative demand perfectly elastic అవుతుంది (curve, X-axis కు సమాంతరంగా ఉంటుంది). అప్పుడు money supply పెరిగినా interest rate గానీ income గానీ మారవు, కాబట్టి monetary policy ప్రభావం లేనిది (ineffective).	Q5, Q10, Q11, Q17, Q18, Q21	PYQ 2024-Jun, 2025-May, 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1, 2025-Aug S2, 2025-Dec S1 (×2), 2026-Apr S2	1.3.3, p. 8.11; Summary, p. 8.17
1.3.13	Keynes 'rate of interest' ను bonds మీద రాబడి (return) గా తీసుకుంటారు; SM, nominal interest rates ను real interest rates నుంచి వేరు చేయదు.	MQ 1.3: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే); పోల్చండి 1.3.3, p. 8.9
1.3.14	Inflation కు ప్రధాన కారణం money supply లో అధిక పెరుగుదల అనే అభిప్రాయం monetarist (Friedman) వైఖరి. దీనికి దగ్గరగా ఉన్న SM ప్రకటన QTM ది: price level కు ప్రధాన నిర్ణాయకం quantity of money.	MQ 1.3.2: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే); పోల్చండి 1.3.1, p. 8.5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.3.15	విభాగం 8.2, అంశం 2.7 చూడండి: required reserve ratio తగ్గినప్పుడు అవే reserves ఎక్కువ deposits కు ఆధారమవుతాయి, కాబట్టి money supply పెరుగుతుంది.	Q8	MTP 2025-Jan S2	2.7 (b), pp. 8.29 – 8.30 (Unit 2)
1.3.16	*అంశం 1.4 చూడండి: Baumol–Tobin inventory-theoretic approach విలువను నిల్వ చేసే రెండు సాధనాలను (two media for storing value — money, interest-bearing financial asset) ఊహిస్తుంది; transfers ఖర్చు, కోల్పోయే interest (interest forgone) కనిష్ఠం అయ్యేలా money ఉంచుకుంటారు.*	Q13, Q20	PYQ 2026-May; MTP 2026-Apr S1	1.4.1, pp. 8.12 – 8.13

అంశం 1.4 Demand for Money సిద్ధాంతంలో Post-Keynesian పరిణామాలు (Post-Keynesian Developments in the Theory of Demand for Money)

19 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 6 · RTP – · MTP 5 · Model Q 9

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.1	Money demand ఆధారపడేవి: income, price level, interest rate, real GDP, financial innovation. అన్ని theories దాన్ని real income తో ప్రత్యక్షంగా (positively), interest rate తో విలోమంగా (inversely) ముడిపెడతాయి; real income, interest rates, inflation expectations దాని ముఖ్య సూచికలు (significant predictors). Money supply, money demand ను నిర్ణయించదు.	MQ 1.2: Q1	Model Q	1.2, p. 8.5; 1.5, p. 8.16
1.4.2	Post-Keynesian theories, money యొక్క store-of-value (asset) function ను నొక్కి చెబుతాయి. SM వాటిలో మూడింటిని చర్చిస్తుంది: Baumol–Tobin inventory approach, Friedman చేసిన quantity theory పునఃప్రతిపాదన (restatement), risk పట్ల ప్రవర్తనగా Tobin demand for money (behaviour toward risk).	MQ 1.3: Q1	Model Q	1.4, p. 8.12
1.4.3	Inventory Theoretic Approach (Baumol 1952, Tobin 1956): real cash balance అనేది transactions కోసం ఉంచుకునే ఒక inventory. విలువను నిల్వ చేసే సాధనాలు రెండు — money, interest-bearing financial asset; వాటి మధ్య మారడానికి స్థిర వ్యయం (fixed cost — ఉదా. brokerage) ఉంటుంది. Money ఉంచుకోవడంలోని cost దాని opportunity cost, అంటే కోల్పోయే interest (interest forgone); కాబట్టి పొదుపును deposits లో ఉంచి, అవసరమైనప్పుడు చిన్న మొత్తాల్లో cash తీసుకోవడమే Baumol inventory approach.	Q10; MQ 1.3.1: Q1, Q2 (+ 1.3 Q13)	PYQ 2026-May, 2026-Sep; Model Q ×2	1.4.1, pp. 8.12 – 8.13

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.4.4	Baumol: cost ను కనిష్ఠం చేసే సగటు cash withdrawal C = √(2bY/r) (Square Root Rule); మొత్తం cost కనిష్ఠం అయ్యేలా ప్రజలు cash, bonds ను కలిపి ఉంచుకుంటారు. Optimal average money holding అనేది income Y, price level P, transaction costs c లకు positive function; nominal interest rate i కి negative function.	Q5, Q8 (+ 1.3 Q20)	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-Aug S1, 2026-Apr S1	1.4.1, p. 8.13; Summary, p. 8.17
1.4.5	Friedman (1956) demand for money ని capital assets కు సంబంధించిన విస్తృత demand theory యొక్క అనువర్తనం (application) గా చూస్తారు. ఇది permanent income (current income కాదు), assets మీద సాపేక్ష రాబడులు (relative returns) పై ఆధారపడుతుంది. Nominal money demand మొత్తం wealth యొక్క function; price level తో positive సంబంధం కలిగి ఉంటుంది; bonds, stocks మీద రాబడులు తగ్గితే పెరుగుతుంది; inflation దాన్ని తగ్గిస్తుంది.	Q2, Q3, Q7	PYQ 2025-Sep; MTP 2024-Aug S2, 2024-Dec S1, 2025-Aug S1	1.4.2, p. 8.14
1.4.6	Inflation, velocity పై Friedman అభిప్రాయాల గురించిన Model questions SM లో లేవు; SM లోని Friedman భాగం money-demand function (పైన చెప్పినది) ను మాత్రమే చర్చిస్తుంది. Keyed answers: (b) inflation ప్రధానంగా money supply లో మార్పుల వల్ల నిర్ణయమవుతుంది; (c) velocity — సందేహాస్పదం, editorial note చూడండి.	MQ 1.3.2: Q1, Q2	Model Q ×2	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
1.4.7	Tobin, risk పట్ల ప్రవర్తనగా demand for money ('aversion to risk'): ఇచ్చిన రాబడి వద్ద ప్రజలు ఎక్కువ risk కంటే తక్కువ risk ను ఇష్టపడతారు, కాబట్టి సురక్షిత money (cash, demand deposits: risk దాదాపు సున్నా, రాబడి లేదు), risky bonds, shares మధ్య diversify చేస్తారు. Bonds, shares వాటా ఎక్కువైతే రాబడి ఎక్కువ, risk ఎక్కువ; money సురక్షిత, liquid asset, కాబట్టి అనిశ్చితి పెరిగితే risk-averter money holding పెరుగుతుంది.	Q1, Q9; MQ 1.3.3: Q1, Q2, Q3	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep; Model Q ×3	1.4.3, pp. 8.14 – 8.15; Summary, p. 8.18
1.4.8	Tobin liquidity preference function, rate of interest ను demand for money తో ముడిపెడుతుంది. ఎక్కువ interest rate వద్ద ప్రజలు ఎక్కువ bonds, తక్కువ money ఉంచుకుంటారు, కాబట్టి asset-demand curve కిందికి వాలుతుంది (slopes downwards).	Q4	PYQ 2026-Jan	1.4.3, p. 8.15
1.4.9	Liquidity trap కు SM ఇచ్చిన నిజ-జీవిత ఉదాహరణ Bank of Japan — అక్కడ మరింత deflation వస్తుందనే అంచనాతో ముద్రించిన money ను దాచిపెట్టారు (hoarded) (10-year yield 0.2 శాతం). MTP, Global Financial Crisis ను key చేసింది; అది SM లో లేదు.	Q6	MTP 2025-Aug S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే); పోల్చండి 1.3.3, p. 8.12

అంశం 1.5 ముగింపు (Conclusion)

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 2 · Model Q 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.5.1	Prices ను నిర్ణయించేదిగా Fisher money supply పై దృష్టి పెట్టారు; Cambridge approach, real income కు ఎదురుగా real money demand పై దృష్టి పెట్టింది. Demand for real balances ను వివరించే variable (explanatory variable) గా interest rate ను అధికారికంగా ప్రవేశపెట్టింది Keynes.	Q1 (+ 1.3 MQ 1.2 Q2)	MTP 2025-Aug S2, 2025-Dec S1; Model Q	1.5, p. 8.15
1.5.2	Post-Keynesian models, real money balances ను real income, interest rates తో ముడిపెడతాయి. అన్ని theories real income తో positive సంబంధం, interest rate తో విలోమ సంబంధం ఇస్తాయి; real income, interest rates, inflation expectations ముఖ్య సూచికలు (significant predictors).	MQ 1.3: Q1 (+ 1.4 MQ 1.2 Q1)	Model Q ×2	1.5, pp. 8.15 – 8.16

విభాగం 2: Money Supply భావన (The Concept of Money Supply)

SM అధ్యాయం 8, విభాగం 2, పేజీలు 8.22 – 8.39

అంశం 2.1 పరిచయం (Introduction)

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP 3 · Model Q 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.1.1	Money supply ఒక stock: ఒక నిర్దిష్ట సమయంలో (at a particular point of time) 'public' కు చెల్లింపు సాధనంగా (means of payment), store of value గా అందుబాటులో ఉన్న మొత్తం money. ఇందులో inter-bank deposits చేరవు.	MQ 1.1: Q1 (+ 2.4 Q10)	RTP 2025-May; Model Q	Summary, p. 8.37
2.1.2	Economic stability కోసం money supply ని optimum స్థాయిలో ఉంచాలి; కాబట్టి దాని stock ను కచ్చితంగా, క్రమం తప్పకుండా అంచనా వేసి, దేశ monetary అవసరాలకు అనుగుణంగా నియంత్రించాలి. అందుకే అది ఖర్చుకు అందుబాటులో ఉన్న నిధుల సూచిక (indicator of funds available for spending).	MQ 1.2: Q1	Model Q	2.1, p. 8.23; 2.2, pp. 8.24 – 8.25
2.1.3	Broad money అంటే M3 = M1 + banking system లోని time deposits.	Q3	MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	2.1, p. 8.24
2.1.4	విభాగం 8.1, అంశం 1.3 చూడండి: P = MV/T = ₹500 crore × 5 ÷ 10,000 = ₹0.25 crore = ₹25 lakh.	Q1	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep	1.3.1, p. 8.6 (Unit 1)
2.1.5	Call money, certificates of deposit, trade bills, commercial paper — ఇవన్నీ money-market instruments. SM, certificates of deposit, commercial paper లను broad-money securities గా మాత్రమే ప్రస్తావిస్తుంది.	Q2	MTP 2025-Aug S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే); పోల్చండి 1.1, p. 8.4

అంశం 2.2 Money Supply కొలవడంలోని ఔచిత్యం (Rationale of Measuring Money Supply)

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP 1 · MTP 1 · Model Q 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.1	Monetary-policy దృష్టితో money supply కొలవడం ముఖ్యం: stock of money, price stability కి అనుగుణంగా ఉందో లేదో అది చూపిస్తుంది. Money supply ని నేరుగా నియంత్రించడం ద్వారా — ప్రధానంగా monetary base ను నిర్వహించడం ద్వారా — price level ను, GDP growth ను స్థిరపరచడానికి central banks monetary policy ని అనుసరిస్తాయి.	MQ 1.2: Q1; MQ 1.4: Q1; MQ 1.8: Q1	Model Q ×3	2.2, pp. 8.24 – 8.25
2.2.2	'Public' అంటే money ఉత్పత్తిదారులు (producers of money), అంటే government, banking system తప్ప మిగిలిన అన్ని ఆర్థిక యూనిట్లు (households, firms, institutions). Government, banking system దగ్గర ఉన్న money (central bank దగ్గర ఉన్న currency సహా), inter-bank deposits money supply లో భాగం కావు.	Q1, Q2	PYQ 2025-Jan; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2	2.1, p. 8.24

అంశం 2.3 Money Supply మూలాలు (The Sources of Money Supply)

8 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP 3 · MTP 1

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.1	Central bank జారీ చేసే currency 'fiat money': sovereign (లేదా దాని ప్రతినిధిగా central bank) మాత్రమే జారీ చేసే legal tender, supporting reserves మద్దతుతో, దాని విలువకు government హామీ ఉంటుంది. Gold లేదా silver coins కాదు, currency notes fiat money.	Q1, Q2, Q3	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-Jan	2.3, p. 8.25
2.3.2	Money supply కు ప్రాథమిక మూలం central bank (భారతదేశంలో RBI). దాని high-powered money (currency, bank reserves కలిపి) మిగిలిన అన్ని రకాల money కి మూలం. Paper currency అనేది representative money — 'minimum reserve system' కింద జారీ చేసే ఒక debt instrument.	Q5, Q6, Q8	RTP 2025-Jan, 2025-May; MTP 2026-Apr S1	2.3, p. 8.25; 2.5, p. 8.27
2.3.3	రెండో ప్రధాన మూలం banking system. Banks ప్రజలతో అప్పులు తీసుకోవడం, ఇవ్వడం (borrowing and lending) ద్వారా money సృష్టిస్తాయి; ఈ 'credit money' fractional-reserve banking కింద deposits పై ఆధారపడి ఉంటుంది.	Q4, Q7 (+ 3.3 Q42)	PYQ 2025-Jan; RTP 2025-May; MTP 2026-Apr S2	2.3, p. 8.25; 2.9, p. 8.34
2.3.4	Crypto currencies గణనీయమైన శాసనపరమైన అనిశ్చితులను (legislative uncertainties) ఎదుర్కొంటున్నాయి, వాటికి భారతదేశంలో currency గా చట్టబద్ధ గుర్తింపు లేదు, కాబట్టి వాటిని money గా వర్గీకరించరు.	(+ 2.5 Q15)	PYQ 2025-Sep	2.3, p. 8.26

అంశం 2.4 Money Supply కొలత (Measurement of Money Supply)

14 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 10 · RTP 4 · MTP 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.1	RBI నాలుగు కొలమానాలు (measures) (April 1977 నుంచి, Second Working Group సిఫార్సుపై): • M1 = ప్రజల దగ్గర ఉన్న currency notes, coins + banking system లోని demand deposits (current, savings) + RBI వద్ద other deposits • M2 = M1 + post office savings banks లోని savings deposits • M3 = M1 + banking system లోని (net) time deposits (broad money) • M4 = M3 + మొత్తం post office deposits (NSCs మినహా) Time deposits, M1 లో **ఉండవు**.	Q1, Q3, Q6, Q9	PYQ 2024-Jun, 2025-May; RTP 2024-Sep, 2025-Jan, 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1	2.4, p. 8.27; Summary, p. 8.38
2.4.2	Money-aggregate numericals: జాబితాలో ఇచ్చిన components ను మాత్రమే కలపండి. • M1 = ప్రజల దగ్గర ఉన్న currency, coins + demand deposits + RBI వద్ద other deposits • M3 = M1 + time deposits (post office deposits చేరవు) • M4 = M3 + మొత్తం post office deposits (NSCs మినహా)	Q4, Q12, Q13, Q14	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep (×3)	2.4, p. 8.27; Illustration 1, pp. 8.35 – 8.36
2.4.3	Currency with the public = చలామణిలో ఉన్న notes (notes in circulation) + rupee coins చలామణి + small coins చలామణి − banks దగ్గర చేతిలో ఉన్న cash (notes, coins).	Q2, Q5, Q7 (+ 2.9 Q1)	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan, 2025-May, 2026-May; RTP 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1	Illustration 3, p. 8.36
2.4.4	Broad money (M3) లో ఉండేవి: currency, రెండు సంవత్సరాల వరకు agreed maturity ఉన్న deposits, మూడు నెలల వరకు notice తో redeem చేయగల deposits, repurchase agreements, money market fund shares/units, రెండు సంవత్సరాల వరకు debt securities.	Q8	PYQ 2025-May	2.1, p. 8.24
2.4.5	Money supply అంటే ఒక నిర్దిష్ట సమయంలో ప్రజల దగ్గర ఉన్న మొత్తం money పరిమాణం, అంటే ఒక కాలవ్యవధిలోని flow కాదు, ఒక stock.	Q10	RTP 2025-May	Summary, p. 8.37
2.4.6	*అంశం 2.7 చూడండి: deposits తో పోలిస్తే ప్రజలు ఎక్కువ currency ఉంచుకుంటే money multiplier, money supply తగ్గుతాయి.*	Q11	MTP 2026-Apr S1	2.7 (c), p. 8.31

అంశం 2.5 Money Supply నిర్ణాయకాలు (Determinants of Money Supply)

21 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 13 · RTP – · MTP 9

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.5.1	Money multiplier మూడు ratios పై ఆధారపడుతుంది: currency ratio c (ప్రజలు నిర్ణయిస్తారు), excess-reserves ratio e (banks నిర్ణయిస్తాయి), required reserve ratio r (central bank నిర్ణయిస్తుంది). కాబట్టి central bank policy ప్రభావం reserve ratio ద్వారా పనిచేస్తుంది.	Q20	MTP 2026-Apr S2	2.7, p. 8.32
2.5.2	Money multiplier m = money supply ÷ monetary base: monetary base (high-powered money) లో ఇచ్చిన మార్పుకు money supply లో మార్పును ముడిపెట్టే ratio. కాబట్టి M = m × MB.	Q1, Q7	PYQ 2024-Jun; MTP 2024-Dec S1	2.6, p. 8.28
2.5.3	Multiplier numericals: m = M ÷ MB (లేదా ΔM ÷ ΔMB), MB = M ÷ m. ఉదాహరణకు, ₹100 crore OMO injection, money supply ని ₹500 crore పెంచితే m = 5.	Q4, Q11, Q16, Q19	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-May	2.6, p. 8.28
2.5.4	Credit (deposit) multiplier = 1 ÷ required reserve ratio. కాబట్టి credit created = initial deposit × 1/RRR, RRR = initial deposit ÷ credit created, ΔMoney supply = (1/R) × ΔReserves.	Q5, Q8, Q12, Q14, Q17	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1	2.9, p. 8.34; Illustration 2, p. 8.36; 2.8, p. 8.33
2.5.5	Monetary base ను high-powered money, reserve money, base money లేదా central bank money అనీ అంటారు; ఇది currency in circulation + bank reserves కు సమానం. Narrow money (M1) వేరే aggregate. Money supply, monetary base తో ప్రత్యక్షంగా (M = m × H), currency, reserve ratios తో విలోమంగా మారుతుంది.	Q6, Q21	MTP 2024-Dec S1, 2026-Apr S2	2.5, p. 8.27; 2.7, p. 8.31; Summary, p. 8.38
2.5.6	Excess reserves = total reserves − required reserves (ER = TR − RR). Excess reserves ఎలాంటి deposits ను సృష్టించవు, కాబట్టి banks తక్కువ excess reserves ఉంచుకుంటే multiplier, money supply పెరుగుతాయి.	Q2, Q3, Q10	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1, 2025-Aug S2	2.7 (b), p. 8.30; Summary, p. 8.39
2.5.7	Currency, excess reserves ఉన్నప్పుడు m = (1 + c)/(r + e + c), ఇక్కడ c = C/D, e = ER/D. ఉదాహరణకు, r = 0.10, c = 0.5, e = 0.001 అయితే m = 1.5/0.601 = 2.5.	Q9	MTP 2024-Dec S1	2.7, pp. 8.32 – 8.33; Illustration 4, p. 8.37
2.5.8	Currency–deposit ratio ఎంత చిన్నదైతే money multiplier అంత పెద్దది. Time deposit–demand deposit (TD/DD) ratio పెరిగితే ఎక్కువ reserves విడుదలై, multiple deposit expansion, monetary expansion విస్తరిస్తాయి.	Q13, Q18	PYQ 2025-May, 2026-Jan	2.7 (c), p. 8.31
2.5.9	*అంశం 2.3 చూడండి: crypto currencies కు భారతదేశంలో currency గా చట్టబద్ధ గుర్తింపు లేదు, వాటిని money గా వర్గీకరించరు.*	Q15	PYQ 2025-Sep	2.3, p. 8.26

అంశం 2.6 Money Multiplier భావన (The Concept of Money Multiplier)

4 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 4

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.6.1	Money supply = money multiplier × monetary base (M = m × MB); money అంటే ప్రజల దగ్గర ఉన్న currency లేదా bank deposits (M = C + D).	Q1	MTP 2025-Aug S2	2.6, p. 8.28
2.6.2	Simple money multiplier = 1/R (ఉదా. R = 10% అయితే 10; R = 20% అయితే 5). Reserve ratio ఎక్కువైతే multiplier చిన్నది; currency గా ఉంచిన money multiply కాదు, కాబట్టి ప్రజలు ఎక్కువ currency ఉంచుకుంటే m తగ్గుతుంది.	Q3, Q4	MTP 2026-Apr S1, 2026-Apr S2	2.6, pp. 8.28 – 8.29
2.6.3	ఎక్కువ money multiplier, base money లోని ప్రతి unit ను ఎక్కువ money supply గా మారుస్తుంది, కాబట్టి inflation risk పెరుగుతుంది. Reserve money, liquidity ని, price level ను నిర్ణయిస్తుందని మాత్రమే SM చెబుతుంది.	Q2	MTP 2025-Aug S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే); పోల్చండి Summary, p. 8.38

అంశం 2.7 Money supply కు money multiplier దృక్పథం (The Money Multiplier Approach to Supply of Money)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP 3 · MTP 5

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.7.1	Reserve ratio: required reserve ratio ఎక్కువైతే banks loans తగ్గించుకోవలసి వస్తుంది, కాబట్టి deposits, money supply తగ్గుతాయి (money supply తగ్గించే సాధనం). తక్కువ ratio — ఉదా. CRR తగ్గింపు — అవే reserves ఎక్కువ deposits కు ఆధారమయ్యేలా చేస్తుంది, కాబట్టి lending capacity, money supply పెరుగుతాయి.	Q1, Q2, Q3 (+ 1.3 Q8)	RTP 2025-Jan, 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2 (×3), 2025-Apr S1	2.7 (b), pp. 8.29 – 8.30
2.7.2	Currency–deposit ratio c = C/D (ప్రజల దగ్గర ఉన్న currency ÷ bank deposits) ప్రజలు banking habits ను ఎంత మేరకు అలవరచుకున్నారో కొలుస్తుంది. Money multiplier కు, money supply కు c తో negative సంబంధం ఉంటుంది.	Q4, Q5 (+ 2.4 Q11)	PYQ 2026-May; RTP 2025-May; MTP 2025-May S2, 2026-Apr S1	2.7 (c), p. 8.31
2.7.3	Excess reserves ఉన్నప్పుడు money multiplier m = (1 + c)/(r + e + c), M = [(1 + c)/(r + e + c)] × H.	Q6	MTP 2025-Aug S1	2.7, p. 8.32
2.7.4	M = m × MB, reserve money కు, మొత్తం money stock కు మధ్య సంబంధాన్ని చూపుతుంది.	Q7	PYQ 2026-Sep	Summary, p. 8.38

అంశం 2.8 Monetary Policy, Money Supply (Monetary Policy and Money Supply)

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.8.1	Open market operations: central bank government securities కొంటే high-powered money ని చొప్పిస్తుంది (injects); తర్వాత credit creation వల్ల ΔMoney supply = (1/R) × ΔReserves. Open market sale వ్యతిరేక దిశలో పనిచేసి reserves ను, money supply ని తగ్గిస్తుంది.	Q1, Q2	PYQ 2026-Jan; MTP 2026-Apr S1	2.8, p. 8.33

అంశం 2.9 Money Supply మీద ప్రభుత్వ వ్యయ ప్రభావం (Effect of Government Expenditure on Money Supply)

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP 1 · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.9.1	Credit multiplier = 1/RRR, కాబట్టి RRR = 1 ÷ credit multiplier (multiplier 4 అయితే 25%).	Q2	PYQ 2026-May	2.9, p. 8.34
2.9.2	*అంశం 2.4 చూడండి: currency with the public = notes in circulation + rupee coins + small coins − banks దగ్గర చేతిలో ఉన్న cash.*	Q1	PYQ 2026-May; RTP 2025-Sep; MTP 2025-Apr S1	Illustration 3, p. 8.36

విభాగం 3: Monetary Policy

SM అధ్యాయం 8, విభాగం 3, పేజీలు 8.44 – 8.53

అంశం 3.1 పరిచయం (Introduction)

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 3 · Model Q 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.1.1	ఆర్థిక హెచ్చుతగ్గులను (economic fluctuations) నిర్వహించడానికి, money supply ని సర్దుబాటు చేయడం ద్వారా price stability (తక్కువ, స్థిరమైన inflation) సాధించడానికి RBI monetary policy ని వాడుతుంది. దాని ప్రాథమిక లక్ష్యం price stability, economic growth మధ్య వివేకవంతమైన సమతుల్యత (judicious balance).	MQ 1.1: Q1 (+ 2.2 MQ 1.8 Q1)	Model Q ×2	3.2, p. 8.45; 3.3.1, p. 8.45
3.1.2	Hawtrey: trade cycle అనేది (పూర్తిగా) monetary phenomenon.	Q1	MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2, 2025-Aug S2	SM అధ్యాయం 8 లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 3.2 Monetary Policy నిర్వచనం (Monetary Policy Defined)

3 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP 2 · MTP 1

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.2.1	భారతదేశంలో monetary policy ని RBI అమలు చేస్తుంది; ఆర్థిక హెచ్చుతగ్గులను (business cycle) నిర్వహించడానికి, price stability సాధించడానికి దాన్ని వాడుతుంది.	Q1, Q2	PYQ 2021-Dec; MTP 2024-Aug	3.2, p. 8.45
3.2.2	RBI money supply ని సర్దుబాటు చేయడం ద్వారా — సాధారణంగా OMOs ద్వారా — monetary policy ని నిర్వహిస్తుంది. ఇవి short-term interest rates ను, అవి తిరిగి longer-term rates ను, economic activity ని ప్రభావితం చేస్తాయి; కాబట్టి monetary policy, interest rate ను నేరుగా ప్రభావితం చేయడం ద్వారా పనిచేస్తుంది. Rates తగ్గించడం easing; పెంచడం tightening.	Q3 (+ 3.3 Q33)	RTP 2024-Sep, 2025-Jan; MTP 2025-Dec S1	3.2, p. 8.45; 3.3.2, p. 8.46

అంశం 3.3 The Monetary Policy Framework

44 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 19 · RTP 2 · MTP 29

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.1	లక్ష్యాలు (Objectives): RBI Act, 1934 preamble, monetary stability సాధించడాన్ని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ప్రాథమిక లక్ష్యం price stability, economic growth మధ్య వివేకవంతమైన సమతుల్యత (judicious balance); అత్యంత సాధారణ లక్ష్యాలు inflation నియంత్రణ, growth. అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలు వీటికి growth, ఉత్పాదక sectors కు తగినంత credit flow, మితమైన interest-rate structure, సమర్థవంతమైన government-securities market ను జోడిస్తాయి.	Q9, Q11, Q16	PYQ 2025-Sep; RTP 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2 (×2)	3.3.1, pp. 8.45 – 8.46; Summary, p. 8.51
3.3.2	MTP label: 'stabilisation objective' అంటే employment, growth పై దృష్టి పెట్టేది. Monetary policy growth, price stability, optimum output, employment ను ప్రోత్సహిస్తుందని మాత్రమే SM చెబుతుంది.	Q38	MTP 2026-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే); పోల్చండి Summary, p. 8.51
3.3.3	SM లోని monetary policy transmission channels: saving and investment channel, cash-flow channel, asset prices and wealth channel, exchange rate channel; Summary వీటికి interest rate, quantum, credit channels ను జోడిస్తుంది. 'International trade channel', 'open market channel' channels **కావు**.	Q1, Q20	PYQ 2024-Jun, 2026-Jan	3.3.2, pp. 8.46 – 8.48; Summary, p. 8.51
3.3.4	Saving and investment channel: తక్కువ deposit rates, households కు పొదుపు ప్రోత్సాహాన్ని తగ్గించి, ఖర్చు ప్రోత్సాహాన్ని పెంచుతాయి. తక్కువ lending rates అప్పులు తీసుకోవడాన్ని (borrowing), business investment ను ప్రోత్సహిస్తాయి.	(+ 1.2 Q4)	PYQ 2026-Sep	3.3.2, pp. 8.46 – 8.47

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.5	Monetary-policy instruments అనేవి RBI సాధనాలు: CRR, SLR, OMO, bank rate, LAF (repo, reverse repo), MSF, qualitative tools. Tax rates, public expenditure అనేవి fiscal instruments, monetary instruments కావు.	Q8, Q25	RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S1	3.3.3, pp. 8.48 – 8.49
3.3.6	Quantitative tools మొత్తం economy లో money supply పై పనిచేస్తాయి: reserve ratios (CRR, SLR), OMO. Qualitative (selective) tools నిర్దిష్ట sectors పై పనిచేస్తాయి: margin requirements, moral suasion, selective credit control, MSS. SM, bank rate, LAF, MSF లను విడిగా 'policy rates' గా జాబితా చేస్తుంది.	Q14, Q17, Q28	PYQ 2025-May, 2025-Sep; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S1	3.3.3, pp. 8.48 – 8.49
3.3.7	CRR అంటే ఒక bank తన NDTL లో RBI వద్ద cash గా ఉంచవలసిన భాగం; దాన్ని అప్పుగా ఇవ్వలేదు, దానిపై interest రాదు. SLR అంటే liquid assets (gold లేదా RBI ఆమోదించిన government securities) రూపంలో ఉంచే భాగం; దానిపై తక్కువ interest వస్తుంది. Reserve ratios పెంచడం lending ను, inflation ను అరికడుతుంది; CRR, SLR, repo అన్నీ bank lending capacity ని ప్రభావితం చేస్తాయి.	Q10, Q31, Q37	MTP 2025-Jan S2, 2025-May S2, 2025-Aug S2, 2026-Apr S2, 2026-Apr S1	3.3.3, p. 8.48; Summary, p. 8.52
3.3.8	CRR numerical: RBI వద్ద ఉంచవలసిన అదనపు cash = NDTL × CRR లో పెరుగుదల. ఉదాహరణకు, ₹1,800 crore × (4.5% − 3%) = ₹27 crore.	Q43	PYQ 2026-Sep	Summary, p. 8.52; 3.3.3, p. 8.48
3.3.9	OMO: money supply ని నియంత్రించడానికి RBI open market లో government securities కొంటుంది, అమ్ముతుంది. అమ్మకాలు liquidity ని గ్రహిస్తాయి (absorb); కొనుగోళ్లు liquidity ని చొప్పించి (inject) bank reserves ను పెంచుతాయి. విదేశీ మూలధన ప్రవాహాల (foreign capital flows) వల్ల తలెత్తే తాత్కాలిక liquidity అసమతుల్యతలను (mismatches) అరికట్టడం, rupee liquidity ని క్రమం తప్పకుండా సర్దుబాటు చేయడం దీని లక్ష్యం.	Q2, Q12, Q19, Q30	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2	3.3.3, pp. 8.48 – 8.49; Summary, p. 8.53
3.3.10	Margin requirements: collateral కు ఎదురుగా RBI ఒక margin నిర్దేశిస్తుంది, కాబట్టి margin ఎక్కువైతే అప్పు తక్కువ. Moral suasion: కొన్ని sectors కు అప్పు ఇవ్వడం కంటే government securities లో money ఉంచమని RBI banks ను ఒప్పిస్తుంది. Selective credit control: ఎంపిక చేసిన industries కు లేదా speculative businesses కు అప్పు ఇవ్వకుండా credit ను నియంత్రిస్తారు.	Q21, Q23, Q28	PYQ 2026-Jan, 2026-May; MTP 2025-Aug S1	3.3.3, p. 8.49

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.11	Bank rate అంటే RBI banks కు long-term funds అప్పుగా ఇచ్చే rate, bills of exchange ను కొనే లేదా rediscount చేసే ప్రామాణిక rate. CRR లేదా SLR నిర్వహించడంలో విఫలమైతే penalty గా కూడా దీన్ని వాడతారు. ఎక్కువ bank rate అప్పును ఖరీదు చేసి borrowing ను, spending ను నిరుత్సాహపరుస్తుంది; తక్కువ bank rate, CRR పెరుగుదల ప్రభావాన్ని తటస్థం (offset) చేయగలదు.	Q3, Q24, Q41 (+ 3.4 Q5)	PYQ 2024-Jun; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2025-Aug S2, 2026-Apr S2	3.3.3, p. 8.49; Summary, p. 8.53
3.3.12	Narasimham Committee సిఫార్సులపై ప్రవేశపెట్టిన Liquidity Adjustment Facility (LAF), repo, reverse repo ద్వారా liquidity ని, money supply ని సర్దుబాటు చేస్తుంది.	Q7, Q29	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-Aug S1	3.3.3, p. 8.49; Summary, p. 8.52
3.3.13	Repo rate: repurchase agreement కింద government securities కు ఎదురుగా banks RBI నుంచి short-term అప్పు తీసుకునే rate. Reverse repo rate: banks తమ మిగులు నిధులను (surplus funds) RBI వద్ద ఉంచినందుకు RBI చెల్లించే rate (banks RBI కి అప్పు ఇస్తాయి); ఇది liquidity ని గ్రహిస్తుంది, banks కు interest income ఇస్తుంది. Reverse Repo Rate = Repo Rate − 1.	Q4, Q5, Q15, Q34, Q35	PYQ 2024-Sep, 2025-May; MTP 2024-Dec S1, 2025-Dec S1 (×2)	3.3.3, p. 8.49; Summary, pp. 8.52 – 8.53
3.3.14	MSF rate: repo (LAF) window కు అదనంగా RBI banks కు overnight అప్పు ఇచ్చే penal rate. Banks తమ SLR securities లో 1% వరకు వాడుకుని (dipping into) అప్పు తీసుకుంటాయి. MSF Rate = Repo Rate + 1.	Q6, Q13, Q18, Q32	PYQ 2025-Jan, 2025-May, 2025-Sep; MTP 2025-Aug S2	3.3.3, p. 8.49; Summary, p. 8.53
3.3.15	Market Stabilisation Scheme (MSS): Government of India తన సాధారణ borrowing కు అదనంగా RBI నుంచి అప్పు తీసుకుని treasury bills లేదా dated securities జారీ చేస్తుంది. MSS money సాధారణ government expenditure కోసం కాదు. Treasury bills అనేవి RBI ద్వారా జారీ అయ్యే Government of India securities.	Q26, Q27	MTP 2025-Aug S1 (×2)	Summary, p. 8.53
3.3.16	Quantitative easing: central bank financial assets కొనడం ద్వారా money supply ని పెంచుతుంది.	Q36	MTP 2026-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
3.3.17	Macro-prudential policy measures లక్ష్యం systemic risk.	Q40	MTP 2026-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
3.3.18	విభాగం 8.1, అంశం 1.3 చూడండి: liquidity trap లో monetary policy ప్రభావం లేనిది (ineffective) (SM దీన్ని expansionary policy విషయంలో చెబుతుంది).	Q39	MTP 2026-Apr S1	1.3.3, p. 8.11 (Unit 1)
3.3.19	విభాగం 8.2, అంశం 2.3 చూడండి: credit సృష్టించేవి (credit money) commercial banks; currency (high-powered money) ని central bank జారీ చేస్తుంది.	Q42	MTP 2026-Apr S2	2.3, p. 8.25 (Unit 2)

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.20	*అంశం 3.2 చూడండి: short run లో spending ను ప్రభావితం చేయడానికి monetary policy, interest rate ను నేరుగా ప్రభావితం చేయడాన్ని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంటుంది.*	Q33	MTP 2025-Dec S1	3.2, p. 8.45
3.3.21	*అంశం 3.4 చూడండి: MPFA అనేది RBI లక్ష్యంగా పెట్టుకోవలసిన గరిష్ఠ సహించదగిన inflation rate (maximum tolerable inflation rate) పై Government of India, RBI మధ్య ఒప్పందం.*	Q22, Q44	PYQ 2026-May, 2026-Sep	3.4, p. 8.50

అంశం 3.4 Monetary Policy నిర్ణయాల సంస్థాగత నిర్మాణం (The Organisational Structure for Monetary Policy Decisions)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP – · MTP 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.4.1	Flexible inflation targeting కింద MPFA (గరిష్ఠ సహించదగిన inflation rate పై Government of India–RBI ఒప్పందం), MPC లకు చట్టబద్ధ ఆధారం (statutory backing) ఇవ్వడానికి RBI Act ను 27 June 2016 న సవరించారు. Government, RBI ని సంప్రదించి ప్రతి ఐదేళ్లకు ఒకసారి target నిర్ణయిస్తుంది: 5 August 2016 నుంచి 31 March 2021 వరకు 4% CPI inflation, 6% ఎగువ, 2% దిగువ tolerance limit తో (4% ± 2%).	Q3, Q4, Q7 (+ 3.3 Q22, 3.3 Q44)	PYQ 2026-Jan, 2026-May (×2), 2026-Sep; MTP 2025-Dec S1	3.4, p. 8.50; Summary, p. 8.53
3.4.2	RBI ప్రతి ఆరు నెలలకు ఒకసారి Monetary Policy Report ప్రచురించాలి; అందులో inflation మూలాలను వివరించి, రాబోయే ఆరు నుంచి పద్దెనిమిది నెలల inflation ను అంచనా వేయాలి.	Q1, Q2	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1	3.4, p. 8.50
3.4.3	ఆరుగురు సభ్యుల Monetary Policy Committee (MPC) చర్చ, మెజారిటీ ఓటు ద్వారా inflation target సాధించడానికి policy (repo) rate ను నిర్ణయిస్తుంది.	Q6	MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	Summary, p. 8.53
3.4.4	*అంశం 3.3 చూడండి: bank rate అంటే RBI banks కు long-term funds అప్పుగా ఇచ్చే rate.*	Q5	MTP 2025-May S2	3.3.3, p. 8.49

అంశం 3.5 ముగింపు (Conclusion)

4 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP 1 · MTP 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.1	భారతదేశం వంటి emerging market లో సవాళ్లు: ప్రాథమిక స్థాయిలోని (rudimentary), పోటీ లేని financial systems; integrated money, interbank markets లేకపోవడం. Bank rate, OMO వంటి instruments పనిచేయాలంటే బాగా అభివృద్ధి చెందిన money, bill, securities market అవసరం.	Q1, Q4	RTP 2025-May; MTP 2025-May S2	3.5, p. 8.51

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.2	Explicit inflation targeting కు central bank కు operational autonomy, fiscal, monetary authorities మధ్య మంచి సమన్వయం అవసరం; కాబట్టి inflation ను monetary, fiscal policies కలిసి నియంత్రిస్తాయి.	Q2	MTP 2025-May S2	3.5, p. 8.51
3.5.3	Call money: తమ cash reserve ratio నిర్వహించడానికి banks ఒకదాని నుంచి మరొకటి (overnight) అప్పు తీసుకుంటాయి.	Q3	MTP 2025-Aug S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

భాగం B — అధ్యాయం 8 One-liner పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)

పునరావృతాలు తొలగించి, Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం. పూర్తి వాక్యం, Scanner ప్రశ్నలు, SM పేజీ ఉన్న భాగం A వరుస(ల)కు వెళ్లడానికి 'భాగం A ఉల్లేఖనం' మీద నొక్కండి. ఈ అధ్యాయంలో ICAI అడిగిన సందర్భాల్లో దాదాపు 43% ఒక్క ★★★ పంక్తుల్లోనే ఉన్నాయి.

విభాగం 1 — Money Demand భావన — ముఖ్య theories (The Concept of Money Demand: Important Theories)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Money విధులు (functions): store of value, unit of account, medium of exchange (standard of deferred payments కూడా).	★	1.1.1
2	Money లక్షణాలు (characteristics): acceptable, durable, recognisable, నకిలీ చేయడం కష్టం (hard to counterfeit), scarce, portable, uniform, divisible. Perishable లేదా easily reproducible money విఫలమవుతుంది.	★★	1.1.2
3	Fiat money కు పదార్థంగా (as material) విలువ లేదు; ప్రజలు సమష్టిగా అంగీకరించడం వల్లనే దానికి విలువ ఉంటుంది.	★	1.1.3
4	Money demand అనేది real balances (nominal money ÷ price level) కోసం derived demand.	★	1.2.1
5	నిర్ణాయకాలు (determinants): income (+), price level (+), interest rate (−, opportunity cost), real GDP, financial innovation. Fiscal deficit వీటిలో ఒకటి కాదు.	★★	1.2.2, 1.4.1
6	**Fisher (1911): MV = PT, విస్తృత రూపం MV + M'V' = PT. V, T స్థిరంగా ఉంటే P, M కు అనుపాతంలో మారుతుంది.**	★★★	1.3.1, 1.3.2
7	Numericals: V = PT/M, P = MV/T. Crore, lakh మార్పిడులను (conversions) జాగ్రత్తగా చూడండి.	★★	1.3.3
8	Fisher: PT అనేది demand for money; prices ను money supply నిర్ణయిస్తుంది. Cambridge: value of money, demand పై ఆధారపడుతుంది.	★★	1.3.4, 1.3.6
9	Cambridge: Md = kPY, ఇక్కడ k = cash గా ఉంచుకునే nominal income వాటా, Y = real national income.	★	1.3.5
10	Keynes (1936), liquidity preference: transactions, precautionary, speculative motives. 'investment motive' అనేది లేదు.	MQ	1.3.8
11	Transactions motive: Lr = kY, income పై ఆధారపడుతుంది, interest rate పై కాదు.	★★	1.3.9
12	Precautionary motive: ఊహించని అత్యవసరాల (unforeseen contingencies) కోసం; income, పరిస్థితులు, వ్యక్తిత్వం పై ఆధారపడుతుంది.	MQ	1.3.10
13	Speculative motive: investment opportunities ను ఉపయోగించుకోవడం; interest rate తో విలోమ సంబంధం. Rates పెరుగుతాయని అంచనా వేస్తే cash ఉంచుకుంటారు.	★	1.3.11
14	**Liquidity trap: interest rate దాదాపు 0, speculative demand perfectly elastic, curve X-axis కు సమాంతరం, monetary policy ప్రభావం లేనిది (ineffective).**	★★★	1.3.12, 1.4.9
15	Post-Keynesian theories, money ని ఒక asset (store of value) గా నొక్కి చెబుతాయి.	MQ	1.4.2

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
16	Baumol–Tobin inventory approach: రెండు సాధనాలు (money, interest-bearing asset); opportunity cost = interest forgone (కోల్పోయే interest).	★★	1.4.3, 1.3.16
17	Square Root Rule C = √(2bY/r): optimal money holding Y, P, c తో పెరుగుతుంది, i తో తగ్గుతుంది.	★★	1.4.4
18	Friedman (1956): money ఒక capital asset; permanent income (current income కాదు); P తో demand పెరుగుతుంది.	★★	1.4.5
19	Tobin: risk aversion, diversified portfolio. ఎక్కువ bonds, shares అంటే ఎక్కువ రాబడి, ఎక్కువ risk. Liquidity preference curve, interest rate ను money demand తో ముడిపెడుతుంది.	★★	1.4.7, 1.4.8
20	Money demand లోకి interest rate ను అధికారికంగా ప్రవేశపెట్టింది Keynes. అన్ని theories: real income తో +, interest rate తో −.	★	1.5.1, 1.5.2, 1.3.7

విభాగం 2 — Money Supply భావన (The Concept of Money Supply)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Money supply అంటే ఒక నిర్దిష్ట సమయంలో ప్రజల దగ్గర ఉన్న stock.	★	2.1.1, 2.4.5
2	కొలత monetary policy కి ఉపయోగపడుతుంది: stock of money, price stability కి అనుగుణంగా ఉందో లేదో తనిఖీ చేస్తుంది.	MQ	2.2.1, 2.1.2
3	'Public' లో government, banking system ఉండవు, కాబట్టి RBI దగ్గర ఉన్న currency ను, inter-bank deposits ను లెక్కించరు.	★★	2.2.2
4	Central bank currency అనేది fiat money: reserves మద్దతుతో, government హామీతో ఉండే legal tender.	★★	2.3.1
5	**మూలాలు (sources): central bank (high-powered money), banks (deposits పై సృష్టించే credit money).**	★★★	2.3.2, 2.3.3
6	Crypto currencies భారతదేశంలో చట్టబద్ధ currency కాదు, money కూడా కాదు.	★	2.3.4
7	**M1 = C + DD + OD(RBI); M2 = M1 + post office savings deposits; M3 = M1 + time deposits; M4 = M3 + మొత్తం post office deposits (NSCs మినహా).**	★★★	2.4.1, 2.1.3
8	Broad money: maturity 2 సంవత్సరాల వరకు, notice 3 నెలల వరకు, debt securities 2 సంవత్సరాల వరకు.	★	2.4.4
9	**Currency with the public = notes + rupee coins + small coins − banks దగ్గర ఉన్న cash.**	★★★	2.4.3
10	**M = m × MB; అలాగే m = M/MB (ΔM/ΔMB).**	★★★	2.5.2, 2.5.3, 2.6.1, 2.7.4
11	**Simple multiplier = 1/R; credit multiplier = 1/RRR; సృష్టించిన credit (credit created) = deposit × 1/RRR.**	★★★	2.6.2, 2.5.4, 2.9.1

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
12	High-powered money = reserve money = base money = currency + bank reserves (M1 కాదు).	★	2.5.5
13	Excess reserves ER = TR − RR. Excess reserves తక్కువైతే multiplier పెద్దది.	★★	2.5.6
14	m = (1 + c)/(r + e + c) — దీన్ని ప్రజలు (c), banks (e), central bank (r) నిర్ణయిస్తారు.	★★	2.5.7, 2.7.3, 2.5.1
15	**Required reserve ratio పెరిగితే money supply తగ్గుతుంది; CRR తగ్గింపు lending capacity ని పెంచుతుంది.**	★★★	2.7.1
16	**Currency–deposit ratio = banking habits. Ratio చిన్నదైతే multiplier పెద్దది; ఎక్కువ cash ఉంచుకుంటే money supply చిన్నది.**	★★★	2.7.2, 2.6.2
17	TD/DD ratio ఎక్కువైతే ఎక్కువ reserves విడుదలై monetary expansion పెరుగుతుంది.	★	2.5.8
18	OMO కొనుగోలు high-powered money ని చొప్పిస్తుంది; OMO అమ్మకం money supply ని తగ్గిస్తుంది.	★	2.8.1

విభాగం 3 — Monetary Policy

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	హెచ్చుతగ్గులను నిర్వహించడానికి, price stability సాధించడానికి RBI monetary policy ని అమలు చేస్తుంది; rates తగ్గించడం easing, పెంచడం tightening.	★★	3.2.1, 3.2.2
2	ప్రాథమిక లక్ష్యం: price stability, growth మధ్య వివేకవంతమైన సమతుల్యత (judicious balance).	★★	3.3.1, 3.1.1
3	Transmission channels: saving and investment, cash-flow, asset prices and wealth, exchange rate. 'Open market', 'international trade' channels కావు.	★★	3.3.3, 3.3.4
4	**Quantitative tools: CRR, SLR, OMO. Qualitative tools: margin requirements, moral suasion, selective credit control. Taxes, spending అనేవి fiscal సాధనాలు.**	★★★	3.3.6, 3.3.5, 3.3.10
5	**CRR = RBI వద్ద cash, interest రాదు. SLR = liquid assets (gold లేదా government securities). అదనపు CRR = NDTL × ΔCRR.**	★★★	3.3.7, 3.3.8
6	OMO: కొనుగోలు liquidity ని చొప్పిస్తుంది, అమ్మకం గ్రహిస్తుంది; foreign capital flows వల్ల వచ్చే తాత్కాలిక mismatches కోసం వాడతారు.	★★	3.3.9
7	Bank rate: long-term lending, bills rediscounting; CRR/SLR లోటుకు penalty; ఎక్కువ rate borrowing ను నిరుత్సాహపరుస్తుంది.	★★	3.3.11
8	**LAF (Narasimham Committee) = repo + reverse repo. Reverse repo = repo − 1, ఇది liquidity ని గ్రహిస్తుంది (banks RBI కి అప్పు ఇస్తాయి).**	★★★	3.3.12, 3.3.13
9	MSF = repo + 1: penal overnight rate, SLR securities లో 1% వరకు.	★★	3.3.14
10	MSS: Government, RBI నుంచి అప్పు తీసుకుని T-bills, dated securities జారీ చేస్తుంది; ఆ money సాధారణ expenditure కోసం కాదు.	★	3.3.15

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
11	RBI Act సవరణ 27 June 2016: MPFA (Government of India, RBI), MPC.	★★	3.4.1, 3.3.21
12	Inflation target: 4% CPI ± 2% (5 August 2016 నుంచి 31 March 2021 వరకు), RBI తో కలిసి Government ప్రతి ఐదేళ్లకు ఒకసారి నిర్ణయిస్తుంది.	★★	3.4.1
13	ప్రతి ఆరు నెలలకు Monetary Policy Report, 6–18 నెలల inflation forecasts తో.	★	3.4.2
14	MPC (ఆరుగురు సభ్యులు) repo rate ను నిర్ణయిస్తుంది.	★	3.4.3
15	Emerging-market పరిమితులు: బలహీనమైన, non-integrated money markets; fiscal, monetary సమన్వయం అవసరం.	★★	3.5.1, 3.5.2

అధ్యాయం 9

అంతర్జాతీయ వాణిజ్యం (International Trade)

257 Scanner ప్రశ్నలు · 165 one-liners · 85 పునశ్చరణ సూచికలు

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners

విభాగం 1: అంతర్జాతీయ వాణిజ్య సిద్ధాంతాలు (Theories of International Trade)

SM అధ్యాయం 9, విభాగం 1, పేజీలు 9.1 – 9.11

అంశం 1.1 పరిచయం (Introduction)

3 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.1.1	అంతర్జాతీయ వాణిజ్యం వల్ల ప్రయోజనాలు (SM జాబితా): economic efficiency, growth కు ప్రోత్సాహం; వనరుల సమర్థ వినియోగం (efficient deployment of resources) (దేశీయ monopolies తగ్గడం కూడా); కొత్త markets, కొత్త materials అందుబాటు, inputs ను పోటీ ధరలకు సమకూర్చుకోవడం (competitive sourcing); automation, సాంకేతిక మార్పు (technological change), R&D; banking, insurance, logistics, consultancy రంగాల్లో వినూత్న services కు అధిక ప్రోత్సాహం; emerging economies కు output నాణ్యతలో మెరుగుదల, ఉన్నతమైన products, మెరుగైన labour, environmental standards; విస్తృత productive base, export diversification; మానవ వనరుల అభివృద్ధి (human resource development); దేశాల మధ్య బలమైన బంధాలు.	Q1	PYQ 2026-Jan	1.1, pp. 9.2 – 9.3
1.1.2	Trade openness కు వ్యతిరేక వాదనలు (కాబట్టి ఇవి ఎప్పుడూ 'benefits' కావు): దేశాల మధ్య అసమాన లాభాలు (unequal gains); ఆర్థిక దోపిడీ (economic exploitation) — ప్రపంచవ్యాప్తంగా పనిచేసే corporations కు పెరుగుతున్న రాజకీయ శక్తి ముందు వెనుకబడిన (underprivileged) దేశాలు బలహీనమవుతాయి; పర్యావరణ నష్టం, సహజ వనరుల క్షీణత; trade cycles వేగంగా వ్యాపించడం; underdeveloped దేశాలు విదేశాలపై ప్రమాదకరంగా ఆధారపడటం — దీని వల్ల economic autonomy, political sovereignty దెబ్బతింటాయి; మితిమీరిన export orientation; భాగస్వామ్య దేశాల trade policies లో transparency, predictability లోపించడం.	Q1, Q3	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-May S2	1.1, pp. 9.3 – 9.4
1.1.3	*అంశం 1.2 చూడండి: Absolute Advantage theory ప్రకారం transportation cost* ***ఉండదు*** *(ఇతర assumptions: రెండు దేశాలు, రెండు commodities, labour-cost ఆధారం, labour ఒక దేశం లోపల mobile కానీ దేశాల మధ్య immobile).*	Q2	PYQ 2026-May	1.2.2, p. 9.5

అంశం 1.2 అంతర్జాతీయ వాణిజ్యంలో ముఖ్య సిద్ధాంతాలు (Important Theories of International Trade)

21 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 8 · RTP 2 · MTP 19

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.1	Mercantilism (Europe, 16వ–18వ శతాబ్దాలు): imports కంటే నిరంతరం భారీ పరిమాణంలో exports చేయడం ద్వారా జాతీయ శక్తి (national power) సాధ్యమవుతుంది — 'massive and aggressive export over import to accumulate wealth', దాని ద్వారా అనుకూలమైన (favourable) balance of payments, balance of trade సాధించడం; విలువైన లోహాలను (bullion) రాబట్టడానికి exports ను గరిష్ఠం చేయాలని, చాలా అధిక tariffs ద్వారా imports ను కనిష్ఠం చేయాలని ఇది ప్రతిపాదించింది. దీని కొలమానం balance of trade, మొత్తం సంక్షేమం (overall welfare) కాదు.	Q2, Q6, Q19, Q20	PYQ 2024-Jun; MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2 (×2)	1.2.1, p. 9.4; Summary, p. 9.10
1.2.2	Adam Smith (Economics పితామహుడు — father of economics): వాణిజ్యం absolute cost advantage మీద ఆధారపడుతుంది — అంటే అదే పరిమాణంలో వనరులను వాడి పోటీదారుల కంటే ఎక్కువ పరిమాణంలో ఒక good ను ఉత్పత్తి చేయగల ఒక party సామర్థ్యం. ఆయన labour ను మాత్రమే ఏకైక input గా తీసుకున్నారు; కాబట్టి దేనిలోనూ absolute advantage లేని దేశం వాణిజ్యం చేయదు; ఒక దేశం తనకు absolute cost advantage ఉన్న commodity లో specialise అయి దాన్ని export చేస్తుంది.	Q4, Q17	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	1.2.2, p. 9.5; Summary, p. 9.10
1.2.3	Absolute Advantage theory assumptions: రెండు దేశాల మధ్య వాణిజ్యం; two-country, two-commodity framework; transportation cost లేదు; అవసరమైన labour సాపేక్ష పరిమాణాల ఆధారంగా costs లెక్కిస్తారు; labour దేశం లోపల mobile, దేశాల మధ్య immobile; ప్రతి దేశానికీ ఒక commodity లో సంపూర్ణంగా తక్కువ cost (absolutely lower cost) ఉంటే వాణిజ్యం జరుగుతుంది.	Q17 (+ 1.1 Q2)	PYQ 2026-May; MTP 2025-Aug S2	1.2.2, p. 9.5
1.2.4	David Ricardo — Theory of Comparative Advantage: వాణిజ్యాన్ని నడిపేవి absolute costs కాదు, comparative costs; ఒక దేశం తన absolute advantage అత్యధికంగా ఉన్న products ను export చేసి, absolute advantage సాపేక్షంగా తక్కువగా ఉన్నవాటిని import చేయడం ద్వారా లాభపడుతుంది (అంటే absolute disadvantage తక్కువగా ఉన్న చోట export చేయాలి). అన్నింటిలోనూ ఎక్కువ సమర్థత ఉన్న దేశం కూడా లాభపడుతుంది; కాబట్టి comparative cost ratios వేరుగా ఉన్నప్పుడల్లా వాణిజ్యం ఉపయోగకరమే.	Q8, Q12, Q15	PYQ 2025-Jan, 2025-Sep; MTP 2025-May S2	1.2.3, pp. 9.5 – 9.6; Summary, p. 9.10

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
1.2.5	Ricardo comparative cost theory, labour theory of value మీద ఆధారపడింది: labour ఒక్కటే factor (one-factor model); comparative advantage లో తేడాలకు కార్మికుల productive efficiency లో తేడాలే కారణమని చెబుతుంది — ఆ తేడాలకు కారణమేమిటో ఈ theory వివరించదు. తర్వాత Haberler, opportunity-cost భావన ద్వారా దీన్ని labour పై మాత్రమే ఆధారపడటం నుంచి విముక్తం చేశారు.	Q3, Q10	RTP 2025-Sep; MTP 2024-Aug, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	1.2.4 Table 4.1.3, pp. 9.7 – 9.8; Summary, p. 9.10
1.2.6	Classical trade theory (Smith, Ricardo) constant costs తో పనిచేస్తుంది; Haberler దీన్ని opportunity-cost పరంగా తిరిగి ప్రతిపాదించారు (opportunity cost = వదులుకున్న ప్రత్యామ్నాయం విలువ — value of the forgone option); కాబట్టి classical model, constant opportunity costs ను assume చేస్తుంది.	Q21	MTP 2026-Apr S2	సారాంశం (Summary), p. 9.10 ('constant opportunity costs' SM పదజాలం కాదు)
1.2.7	Theory of Comparative Costs, normative (అంతర్జాతీయ వాణిజ్యం వల్ల లాభాలను నిరూపించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది); factor price differences ను ఇది పరిగణనలోకి **తీసుకోదు**; ఇది labour theory of value మీద ఆధారపడింది, money cost మీద కాదు.	Q1, Q11	PYQ 2024-Jun, 2025-May	1.2.4 Table 4.1.3, pp. 9.7 – 9.8
1.2.8	Modern (Heckscher-Ohlin) theory positive (వాణిజ్యానికి ఆధారం — basis of trade — మీద దృష్టి పెడుతుంది); money cost ఆధారితం, ఇది మరింత వాస్తవికం; 2-factor (labour, capital) model; అంతర్జాతీయ వాణిజ్యాన్ని inter-regional trade లో ఒక ప్రత్యేక సందర్భంగా మాత్రమే చూస్తుంది; factors సాపేక్ష prices ను పరిగణిస్తుంది, commodity price differences కు ప్రధాన కారణం factor price differences అని భావిస్తుంది. ఇది labour theory of value మీద ఆధారపడినది **కాదు**.	Q13, Q16	PYQ 2026-May; MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	1.2.4 Table 4.1.3, pp. 9.7 – 9.8
1.2.9	Heckscher-Ohlin theory (Swedish economists Eli Heckscher, Bertil Ohlin) = Factor-Endowment Theory = Modern Theory of Trade: comparative advantage ను factor endowments లో తేడాలతో వివరిస్తుంది (రెండు factors — labour, capital); ఒక దేశం తనకు సాపేక్షంగా సమృద్ధిగా ఉన్న factor ను తీవ్రంగా (intensively) వాడి ఉత్పత్తి చేసే goods ను export చేస్తుంది (capital-abundant → capital-intensive goods; labour-abundant → labour-intensive goods), కొరతగా ఉన్న factor ను వాడే goods ను import చేస్తుంది.	Q5, Q7, Q9, Q18	PYQ 2025-Jan; RTP 2026-Jan; MTP 2024-Dec S1, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2026-Apr S2	1.2.4, pp. 9.6 – 9.7; Summary, pp. 9.10 – 9.11
1.2.10	Balance of trade ఒక flow concept — దీన్ని ఒక కాలవ్యవధిలో కొలుస్తారు, stock లాగా ఒక నిర్దిష్ట సమయ బిందువు వద్ద కాదు.	Q14	MTP 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

విభాగం 2: Trade Policy సాధనాలు (The Instruments of Trade Policy)

SM అధ్యాయం 9, విభాగం 2, పేజీలు 9.14 – 9.29

అంశం 2.1 పరిచయం (Introduction)

3 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP – · Model Q 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.1.1	Trade policy అంటే imports, exports ను ప్రోత్సహించడానికి లేదా నియంత్రించడానికి ప్రభుత్వాలు వాడగల అన్ని సాధనాలు (instruments) — సాధారణంగా దేశీయ పరిశ్రమలను రక్షించడానికి imports ను నియంత్రించడం మరియు/లేదా exports ను ప్రోత్సహించడం; trade negotiations లో అనుసరించే విధానం కూడా దీనిలో భాగమే.	MQ 1.1: Q1	Model Q	2.1, p. 9.16; Summary, p. 9.27
2.1.2	Trade policy సాధనాలను స్థూలంగా రెండుగా వర్గీకరిస్తారు: tariffs వంటి price-related measures, non-price measures లేదా non-tariff measures (NTMs).	MQ 1.1: Q2	Model Q	2.1, p. 9.16; Summary, p. 9.27
2.1.3	Protectionism అంటే tariffs, quotas, non-tariff trade policy instruments ద్వారా దేశీయ ఉత్పత్తిదారులను విదేశీ పోటీ నుంచి రక్షించే లక్ష్యంతో State అనుసరించే విధానం; trade liberalisation అంటే trade barriers ను తగ్గించి, ప్రపంచంలోని మిగతా దేశాల goods, services కు దేశీయ markets ను తెరవడం.	Q1; MQ 1.1: Q2	PYQ 2026-Jan; Model Q	2.1, p. 9.15

అంశం 2.2 Tariffs

22 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 16 · RTP – · MTP 6

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.1	Ad valorem tariff = వర్తకం చేసే commodity విలువపై స్థిర శాతంగా విధించే duty (దిగుమతి చేసుకున్న good ఒక unit ద్రవ్య విలువపై స్థిర శాతం). Specific tariff = ప్రతి physical unit కు లేదా బరువు/కొలత ప్రకారం స్థిర మొత్తం — దీని రక్షణ విలువ (protective value) import price తో విలోమంగా (inversely) మారుతుంది.	Q1, Q9	PYQ 2024-Jun, 2025-May	2.2.1(i)–(ii), pp. 9.16 – 9.17
2.2.2	Numerical: ad valorem duty = rate × value, కాబట్టి duty, price కు అనుపాతంలో మారుతుంది — duty లో మార్పు = rate × price లో మార్పు (ఉదా. 15% × (₹90 lakh – ₹60 lakh) = ₹4.50 lakh). Specific duty అయితే price తో మారదు.	Q21	PYQ 2026-Sep	2.2.1(ii), p. 9.17

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.3	Mixed tariff = ఒక ad valorem rate **గానీ** ఒక specific duty **గానీ** — ఏది ఎక్కువ (లేదా కొన్నిసార్లు తక్కువ) ఆదాయం ఇస్తే అది — ఉదా. 5% ad valorem లేదా ప్రతి tonne కు ₹3,000, ఏది ఎక్కువైతే అది; ఒక్కటే వసూలు చేస్తారు. Compound tariff = ad valorem, specific duty **రెండూ కలిపి** (ఉదా. 5% ad valorem తో పాటు ప్రతి kg కు ₹100).	Q6, Q11	PYQ 2025-Jan, 2025-Sep	2.2.1(a), p. 9.17
2.2.4	Technical/Other tariff ను దిగుమతి అయిన goods లోని నిర్దిష్ట భాగాల (specific contents) ఆధారంగా లెక్కిస్తారు, అంటే duty దాని components లేదా సంబంధిత items వారీగా చెల్లించాలి (ఉదా. ప్రతి solar panel మీద ₹3,000, దానితో పాటు battery మీద ప్రతి kg కు ₹50).	Q8, Q14	PYQ 2025-Jan, 2026-May	2.2.1(b), p. 9.17
2.2.5	Tariff Rate Quotas (TRQs) రెండు policy instruments ను కలుపుతాయి — quotas, tariffs: quota లోపల వచ్చే imports తక్కువ (కొన్నిసార్లు సున్నా) tariff చెల్లిస్తాయి; quantitative threshold దాటిన imports చాలా ఎక్కువ tariff ఎదుర్కొంటాయి.	Q13, Q17	PYQ 2026-Jan; MTP 2025-Aug S2	2.2.1(c), p. 9.17
2.2.6	Preferential tariff: పరస్పర (reciprocal) preferential agreement కింద భాగస్వామి దేశం goods పై MFN rate కంటే తక్కువ tariff — ఉదా. EU లోపల zero tariff; Canada, Mexico, USA మధ్య North American Free Trade Agreement (NAFTA) (దాదాపు అన్ని products పై zero); GSP ఏకపక్ష (unilateral) preference.	Q5	PYQ 2024-Sep	2.2.1(f), p. 9.18
2.2.7	Bound tariff: ఒక WTO సభ్య దేశం tariff rate ను ఒక నిర్దిష్ట స్థాయి (ఆ product పై గరిష్ఠ duty) కంటే పెంచబోనని చట్టబద్ధమైన నిబద్ధత (legal commitment) తో తనను తాను కట్టుబడి ఉంచుకుంటుంది; applied tariff = MFN ప్రాతిపదికన వాస్తవంగా వసూలు చేసే duty — ఇది bound స్థాయి కంటే తక్కువ ఉండవచ్చు కానీ ఎప్పుడూ ఎక్కువ ఉండదు.	Q4	PYQ 2024-Sep	2.2.1(g)–(h), p. 9.18
2.2.8	Variable tariff: దిగుమతి అయిన commodity price ను ఆ commodity దేశీయ support price స్థాయికి తీసుకురావడానికి నిర్ణయించే duty.	Q15	PYQ 2026-May	2.2.1(e), p. 9.18
2.2.9	Escalated tariff structure: manufactured goods imports పై nominal tariff rates, intermediate inputs, raw materials పై ఉన్నవాటి కంటే ఎక్కువగా ఉంటాయి — product value-added chain లో పైకి వెళ్తున్న కొద్దీ tariff పెరుగుతుంది (ఉదా. iron ore పై 4%, steel pipes పై 12%); ఇది developing దేశాల exporters పట్ల వివక్షాపూరితం (discriminatory).	Q3, Q7, Q18	PYQ 2025-Jan; MTP 2024-Aug, 2025-Aug S2	2.2.1(i), pp. 9.18 – 9.19

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.2.10	Prohibitive tariff: ఏ imports కూడా ప్రవేశించలేనంత ఎక్కువగా నిర్ణయించిన tariff.	Q10	PYQ 2025-May	2.2.1(j), p. 9.19
2.2.11	Manufacturers ఒక విదేశంలో goods ను తమ దేశీయ market లోని అమ్మకపు prices కంటే తక్కువకు లేదా తమ full average cost కంటే తక్కువకు అమ్మినప్పుడు dumping జరుగుతుంది. Anti-dumping duty అంటే fair market value కంటే తక్కువ price ఉన్నాయని భావించే విదేశీ imports పై విధించే protectionist tariff — విదేశీ firm కు ఉన్న అన్యాయమైన price advantage ను తటస్థం చేసే 'trigger-price' ప్రతిస్పందన.	Q16, Q19 (+ 2.3 Q7, 2.3 Q10)	PYQ 2025-Sep; RTP 2025-Jan; MTP 2025-May S2, 2025-Aug S1, 2025-Aug S2	2.2.1(l)–(m), p. 9.19
2.2.12	Countervailing duties (CVD) అంటే స్వదేశ ప్రభుత్వాల నుంచి export subsidies, tax concessions పొందే exporters వసూలు చేసే కృత్రిమంగా తక్కువ prices ను తటస్థం చేయడానికి ఉద్దేశించిన tariffs — subsidy వల్ల వచ్చే advantage ను రద్దు చేయడమే వీటి లక్ష్యం (ఉదా. ASEAN నుంచి వచ్చే gold jewellery పై భారతదేశం విధించిన 12.5% CVD, 2016).	Q12, Q22	PYQ 2026-Jan, 2026-Sep	2.2.1(n), p. 9.20
2.2.13	Tariff ప్రభావాలు: trade volume, exporter market access తగ్గుతాయి; దేశీయ consumers, consumer surplus కోల్పోతారు (ఎక్కువ price, తక్కువ quantity); దేశీయ import substitutes కు ప్రోత్సాహం లభిస్తుంది; విదేశీ పోటీ తగ్గినందున ఎక్కువ prices వసూలు చేయగలగడం వల్ల దేశీయ producers శ్రేయస్సు, producer surplus పెరుగుతాయి; ఆ industry లో output, firms, employment పెరుగుతాయి; comparative advantage విస్మరించబడుతుంది (ప్రపంచంలోని మిగతా దేశాల్లో సమర్థ ఉత్పత్తి నిరుత్సాహపడుతుంది); government revenue పెరుగుతుంది.	Q2, Q20	PYQ 2024-Jun; MTP 2026-Apr S1	2.2.2, pp. 9.20 – 9.21

అంశం 2.3 Non-Tariff Measures (NTMs)

17 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 11 · RTP 2 · MTP 6

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.1	NTMs అంటే సాధారణ customs tariffs కాకుండా, goods అంతర్జాతీయ వాణిజ్యాన్ని ప్రభావితం చేసి, వర్తక పరిమాణాలను, prices ను లేదా రెండింటినీ మార్చగల policy measures; tariffs కనిపించే (visible) barriers, NTMs దాగి ఉన్న లేదా 'invisible' barriers. Non-tariff barriers (NTBs) అంటే protectionist లేదా discriminatory ఉద్దేశం ఉన్న NTMs ఉపసమితి (subset). కాబట్టి tariffs — countervailing, anti-dumping duties సహా — NTBs కావు; import quotas, technical standards (TBT) మాత్రం NTMs.	Q4, Q15	MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S2	2.3, p. 9.21

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.2	Technical measures, product-specific లక్షణాలకు సంబంధించినవి — product లక్షణాలు, technical specifications, production processes (SPS, TBT). Non-technical measures వాణిజ్య అవసరాలకు (trade requirements) సంబంధించినవి — shipping requirements, custom formalities, trade rules, taxation policies — ఇవి hard (price, quantity control), threat (anti-dumping, safeguards) లేదా other (trade-related finance, investment) measures.	Q11, Q17	PYQ 2026-Jan, 2026-Sep	2.3, p. 9.22
2.3.3	Sanitary and Phytosanitary (SPS) measures, additives, pests, contaminants, toxins లేదా వ్యాధికారక జీవుల (disease-causing organisms) వల్ల కలిగే ప్రమాదాల నుంచి మనుషులు, జంతువులు, మొక్కల ప్రాణాన్ని రక్షిస్తాయి, biodiversity ని కాపాడతాయి (ఉదా. avian-flu దేశాల నుంచి poultry పై నిషేధం); ఇవి technical measures.	Q5, Q17	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep	2.3.1(I), p. 9.22
2.3.4	Technical Barriers to Trade (TBT) ఆహార, ఆహారేతర (food and non-food) వర్తక products రెండింటికీ వర్తిస్తాయి: size, shape, design, labelling/marking/packaging, functionality, performance, production methods పై తప్పనిసరి standards, technical regulations (SPS మినహా), వీటితో పాటు conformity assessment (testing, inspection, certification). ఉదాహరణలు: food laws, quality standards, industrial standards, organic certification, eco-labelling, marketing, label requirements — import quotas TBT **కావు**.	Q2, Q9, Q14	PYQ 2024-Sep, 2025-Sep; MTP 2025-Dec S1	2.3.1(II), pp. 9.22 – 9.23
2.3.5	Imports పై non-technical measures (SM జాబితా): import quotas; price control (para-tariff) measures; non-automatic licensing, prohibitions; financial measures; పోటీని ప్రభావితం చేసే measures (measures affecting competition); government procurement policies; trade-related investment measures; distribution restrictions; post-sales services పై ఆంక్షలు; administrative procedures; rules of origin; safeguard measures; embargoes. SPS ఒక technical measure, non-technical కాదు.	Q17	PYQ 2026-Sep	2.3.2, pp. 9.23 – 9.26
2.3.6	Import quota: ఒక నిర్దిష్ట కాలంలో (సాధారణంగా ఒక సంవత్సరం) ఒక good ను నిర్దిష్ట భౌతిక పరిమాణం వరకు మాత్రమే దేశంలోకి అనుమతించే ప్రత్యక్ష ఆంక్ష, licences ద్వారా అమలవుతుంది — imports పరిమాణాన్ని పరిమితం చేయడమే దీని ఉద్దేశం; ప్రభుత్వానికి revenue రాదు, licence holders 'quota rents' సంపాదిస్తారు. Quantity limits imports కు (quotas, prohibitions), exports కు (export bans, VERs) వర్తించవచ్చు.	Q3, Q16	RTP 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	2.3.2(i), pp. 9.23 – 9.24; 2.4, p. 9.26 ('quantitative restrictions' ను SM నిర్వచించలేదు)

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.3.7	Non-automatic licensing, prohibitions — goods వేర్వేరు వనరుల నుంచి వచ్చినా, ఒక నిర్దిష్ట supplier నుంచి వచ్చినా సంబంధం లేకుండా, దిగుమతి చేసుకోగల goods పరిమాణాన్ని పరిమితం చేయడమే వీటి లక్ష్యం (ఉదా. textiles కు discretionary licence మీద మాత్రమే అనుమతి).	Q12	PYQ 2026-May	2.3.2(iii), p. 9.24
2.3.8	Financial measures, foreign exchange అందుబాటును, దాని cost ను నియంత్రించడం ద్వారా, చెల్లింపు నిబంధనలను (terms of payment) నిర్వచించడం ద్వారా import costs ను పెంచుతాయి — ఉదా. goods చేరడానికి మూడు నెలల ముందే విలువలో కొంత శాతాన్ని advance payment గా చెల్లించాలి, లేదా కొన్ని imports కు foreign exchange నిరాకరించడం.	Q8	PYQ 2025-Sep	2.3.2(iv), p. 9.24
2.3.9	దిగుమతుల ఉప్పెన (surge in imports) వల్ల ఒక product దేశీయ industry నష్టపోయినా లేదా తీవ్ర నష్టం ముప్పు ఎదుర్కొన్నా, safeguard measures ఆ product imports ను తాత్కాలికంగా నియంత్రిస్తాయి; ఇవి పరిమిత కాలానికే ఉండాలి, వివక్ష లేకుండా (non-discriminatory) ఉండాలి.	Q13	PYQ 2026-May	2.3.2(xii), p. 9.26
2.3.10	Embargo: ఒక నిర్దిష్ట దేశానికి లేదా ప్రాంతానికి కొన్ని లేదా అన్ని commodities import లేదా export పై, నిర్దిష్ట లేదా అనిర్దిష్ట కాలానికి (రాజకీయ, ఆరోగ్య లేదా మత కారణాలతో) ప్రభుత్వం విధించే సంపూర్ణ నిషేధం — trade barrier లో అత్యంత తీవ్రమైన రూపం.	Q1, Q6	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan	2.3.2(xiii), p. 9.26
2.3.11	*అంశం 2.2 చూడండి: dumping = స్వదేశ market price లేదా full average cost కంటే తక్కువకు విదేశంలో అమ్మడం; fair market value కంటే తక్కువ price ఉన్న imports పై anti-dumping duty విధిస్తారు.*	Q7, Q10	PYQ 2025-Sep; RTP 2025-Jan; MTP 2025-May S2	2.2.1(m), p. 9.19

అంశం 2.4 Export-Related Measures

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.1	Voluntary Export Restraints (VERs) అంటే **ఎగుమతి చేసే** దేశం నిర్వహించే అనధికారిక quota — నిర్దిష్ట కాలంలో export చేసే పరిమాణాన్ని ఆ దేశం స్వచ్ఛందంగా నియంత్రిస్తుంది; importer తో చర్చల (negotiations) ఫలితంగా, దాన్ని సంతృప్తిపరచి ప్రతీకార ఆంక్షలను (retaliatory restraints) నివారించడానికి ఇవి ఏర్పడతాయి. కాబట్టి VERs ను importing దేశాలు విధించవు, ఇవి formal legal quotas కూడా కావు.	Q2	PYQ 2026-Sep	2.4(iv), pp. 9.26 – 9.27

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
2.4.2	*అంశం 2.2 చూడండి: CVD export subsidies ను తటస్థం చేస్తుంది. విధింపు షరతులు — export performance కు సంబంధించిన subsidy, export article లో imported goods కు బదులు domestic goods వాడకానికి సంబంధించిన subsidy, లేదా పరిమిత సంఖ్యలో వ్యక్తులకు ఇచ్చిన subsidy — ఇవి customs law నుంచి వచ్చాయి, SM నుంచి కాదు; ICAI 'all the above' ను జవాబుగా key చేసింది.*	Q1	MTP 2026-Apr S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

విభాగం 3: Trade Negotiations

SM అధ్యాయం 9, విభాగం 3, పేజీలు 9.33 – 9.47

అంశం 3.1 పరిచయం (Introduction)

1 Scanner ప్రశ్న · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.1.1	UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) developing దేశాలను ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థలో అభివృద్ధికి అనుకూలమైన రీతిలో అనుసంధానించడాన్ని (development-friendly integration) ప్రోత్సహిస్తుంది.	Q1	MTP 2026-Apr S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 3.2 Regional Trade Agreements (RTAs) వర్గీకరణ (Taxonomy of Regional Trade Agreements (RTAs))

6 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.2.1	RTAs అంటే సభ్య దేశాల మధ్య trade barriers తగ్గించడానికి ఏర్పడిన దేశాల సమూహాలు (తప్పనిసరిగా ఒకే ప్రాంతంలోనివి కానవసరం లేదు) — సంతకం చేసిన అన్ని దేశాలకూ వాణిజ్య నియమాలను నిర్వచించే, రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ ప్రభుత్వాల మధ్య ఒప్పందం (treaty); 1 February 2021 నాటికి 339 RTAs అమలులో ఉన్నాయి.	(+ 3.5 Q3)	PYQ 2024-Sep	3.2, p. 9.34
3.2.2	RTA రకాలు: unilateral, bilateral, regional preferential, trading bloc, free-trade area, customs union, common market, economic and monetary union. Bilateral agreements రెండు దేశాలు, రెండు blocs లేదా ఒక bloc, ఒక దేశం మధ్య వాణిజ్య నియమాలను నిర్ణయిస్తాయి, వాటి మధ్య tariffs, barriers ను తగ్గిస్తాయి (ఉదా. EU–South Africa FTA; ASEAN–India FTA).	Q1	MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	3.2, pp. 9.34 – 9.35

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.2.3	Multilateral negotiations, agreements లో మొత్తం WTO సభ్యత్వం పాల్గొంటుంది — GATT నిర్మించిన, ఇప్పుడు WTO నడుపుతున్న multilateral trading system; WTO agreements multilateral, కాగా NAFTA, EU లు regional arrangements.	Q3	MTP 2025-Jan S2	3.2, p. 9.36; 3.5.3 క్రమసంఖ్య 16, p. 9.43
3.2.4	Trading bloc: తమ మధ్య free trade agreement కలిగి ఉండి, ఇతర దేశాలపై common external tariff విధించగల దేశాల సమూహం (ఉదా. Arab League, EFTA).	Q4 (+ 3.5 Q2, 3.5 Q5)	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2024-Dec S1	3.2, pp. 9.34 – 9.35
3.2.5	Free-trade area: సభ్య దేశాలు tariff లేకుండా వర్తకం చేస్తాయి కానీ తమ తమ ప్రత్యేక external tariffs ను కొనసాగిస్తాయి (ఉదా. ASEAN–India FTA, 2005). Customs union: సభ్య దేశాలు అన్ని అంతర్గత tariffs ను తొలగించి, common external tariff ను కొనసాగిస్తాయి — EU (27 సభ్య దేశాలు), Gulf Cooperation Council (GCC), MERCOSUR.	Q5 (+ 3.5 Q8)	PYQ 2025-Jan, 2026-May	3.2, p. 9.35
3.2.6	Common market, customs union ను మరింత లోతుగా చేస్తుంది — output, factors of production (labour, capital) స్వేచ్ఛా ప్రవాహం, సమన్వయ చట్టాలు (harmonised laws); Economic and Monetary Union దీనికి common currency ని, macroeconomic policies మధ్య బలమైన సమన్వయాన్ని (convergence) జోడిస్తుంది (ఉదా. EU single currency).	Q6	MTP 2025-Aug S1	3.2, pp. 9.35 – 9.36
3.2.7	కీలక exporting industries ను లక్ష్యంగా చేసుకునే policies ఆ sector లో employment ను పెంచుతాయి; exports ను పెంచడం ద్వారా current account balance ను మెరుగుపరుస్తాయి.	Q2	MTP 2025-Jan S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 3.3 The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 1 · Model Q 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.3.1	GATT, goods లో అంతర్జాతీయ వాణిజ్యానికి వర్తిస్తుంది; 47 సంవత్సరాలు (1948–1994) ప్రపంచ వాణిజ్యంలో అధిక భాగానికి నియమాలను అందించింది; దాని ఆధ్వర్యంలో జరిగిన ఎనిమిది multilateral 'trade rounds' tariffs ను తగ్గించి, గణనీయమైన trade liberalisation తెచ్చాయి. GATT ఒక agreement — treaty కాదు, international organisation కూడా కాదు.	Q1; MQ 1.3: Q1 (+ 3.4 MQ 1.3 Q2)	MTP 2026-Apr S2; Model Q ×2	3.3, pp. 9.36 – 9.37; Summary, p. 9.46

అంశం 3.4 Uruguay Round, WTO స్థాపన (The Uruguay Round and the Establishment of WTO)

10 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP 1 · MTP 1 · Model Q 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.4.1	SM, GATT ను 1948 నుంచి లెక్కిస్తుంది — 1948 నుంచి 1994 వరకు, 47 సంవత్సరాలు ఇది ప్రపంచ వాణిజ్య నియమాలను అందించింది.	Q1; MQ 1.3: Q1	PYQ 2024-Jun; Model Q	Summary, p. 9.46
3.4.2	*అంశం 3.3 చూడండి: GATT multilateral trade negotiations నిర్వహించడం ద్వారా trade barriers ను తగ్గించింది — ఎనిమిది 'trade rounds'.*	MQ 1.3: Q2	Model Q	Summary, p. 9.46
3.4.3	1980 ల నాటికి GATT ప్రాసంగికత కోల్పోయింది, ఎందుకంటే: ఉద్భవిస్తున్న globalisation కు అది పాతబడిపోయింది (obsolete); అంతర్జాతీయ investments గణనీయంగా విస్తరించాయి; intellectual property rights, services దాని పరిధిలో లేవు; merchandise trade దాని పరిధిని మించి పెరిగింది; అస్పష్టతలను (ambiguities) దుర్వినియోగం చేశారు; agricultural trade ను సరళీకరించే ప్రయత్నాలు విజయవంతం కాలేదు; సంస్థాగత నిర్మాణంలో, dispute settlement system లో లోపాలు ఉన్నాయి; అది treaty కాదు.	Q4	PYQ 2025-May	3.3, pp. 9.36 – 9.37
3.4.4	Uruguay Round (ఎనిమిదవది, అతి పెద్దది, అత్యంత ప్రతిష్ఠాత్మకమైన round; 123 దేశాలు): September 1986 లో Uruguay లోని Punta del Este లో ప్రారంభమై December 1993 లో పూర్తయింది (1986–94 round); 15 April 1994 న సంతకాలు జరిగాయి, 1995 లో World Trade Organisation ఆవిర్భావానికి దారితీసింది.	MQ 1.1: Q1; MQ 1.4: Q1, Q2; MQ 1.5: Q1	MTP 2025-Aug S1; Model Q ×3	3.4, p. 9.37; Summary, p. 9.46
3.4.5	Uruguay Round సవరించిన GATT ను కలుపుకున్న ఏకైక సంస్థాగత చట్రం (single institutional framework) WTO — Uruguay Round final act ను, అంటే GATT స్థానంలో వచ్చిన కొత్త agreements సమితిని అమలు చేయడానికి దీన్ని స్థాపించారు.	Q2	RTP 2025-Jan	3.4, p. 9.37; Summary, p. 9.46
3.4.6	*అంశం 3.1 చూడండి: Canada, Mexico, United States మధ్య 2020 లో కుదిరిన USMCA (United States–Mexico–Canada Agreement), NAFTA కు వారసత్వ ఒప్పందం (successor).*	Q3	PYQ 2025-May	3.1, pp. 9.33 – 9.34

అంశం 3.5 The World Trade Organisation (WTO)

39 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 7 · RTP 1 · MTP 9 · Model Q 23

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.1	*అంశం 3.1 చూడండి: trade negotiations అనేవి పరస్పర ప్రక్రియలు (interactive processes) — పోటీపడే లక్ష్యాలున్న దేశాలు వాణిజ్య నియమాలను రూపొందించడానికి సహకరిస్తాయి; ఒక పక్షం తక్కువ tariffs ద్వారా market access కోసం బేరమాడుతుంది, మరో పక్షం దేశీయ industry రక్షణ కోసం; agenda, market access నుంచి trade-related intellectual property వరకు విస్తరిస్తుంది.*	MQ 1.1: Q1, Q2	Model Q ×2	3.1, pp. 9.33 – 9.34; 3.4, p. 9.37 (Model Q లో మాత్రమే)
3.5.2	దేశాల మధ్య వాణిజ్య నియమాలతో వ్యవహరించే ఏకైక ప్రపంచ స్థాయి అంతర్జాతీయ సంస్థ WTO; అంతర్జాతీయ వాణిజ్య ప్రవాహాన్ని సాఫీగా, స్వేచ్ఛగా, న్యాయంగా, ఊహించదగిన విధంగా (predictably) సులభతరం చేయడం దీని ప్రధాన లక్ష్యం; multilateral చర్చలు trade barriers ను తగ్గించడాన్ని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంటాయి ('freer trade: gradually, through negotiation').	Q11; MQ 1.4: Q1	RTP 2026-Jan; Model Q	3.5, p. 9.37; 3.5.2, p. 9.40
3.5.3	WTO ఆరు లక్ష్యాలు: అంతర్జాతీయ వాణిజ్యానికి నియమాలను నిర్ణయించి అమలు చేయడం; మరింత trade liberalisation పై చర్చలకు, పర్యవేక్షణకు వేదిక (forum) కల్పించడం; trade disputes పరిష్కరించడం; decision-making లో transparency పెంచడం; ఇతర అంతర్జాతీయ ఆర్థిక సంస్థలతో సహకరించడం; trading system నుంచి developing దేశాలు పూర్తిగా లబ్ధి పొందేలా సహాయం చేయడం. గోప్యత (secrecy) ఎన్నడూ లక్ష్యం కాదు.	Q9	PYQ 2026-Jan	3.5, p. 9.38
3.5.4	WTO నిర్మాణం: Geneva లో Secretariat, దానికి అధిపతి Director General; మూడు అంచెల decision-making — అత్యున్నత సంస్థ Ministerial Conference (కనీసం రెండేళ్లకు ఒకసారి సమావేశమవుతుంది); తర్వాత General Council (ఇదే Trade Policy Review Body గా, Dispute Settlement Body గా కూడా సమావేశమవుతుంది); తర్వాత Goods, Services, TRIPS Councils.	MQ 1.5: Q2; MQ 1.5.1: Q1	Model Q ×2	3.5.1, p. 9.38
3.5.5	Dispute-panel నిర్ణయాలపై appeals, WTO Appellate Body కి వెళ్తాయి (SM కేవలం Dispute Settlement Body ని మాత్రమే ప్రస్తావిస్తుంది).	MQ 1.5.1: Q2	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.6	Most-favoured-nation (MFN): దేశాలు సాధారణంగా తమ trading partners మధ్య వివక్ష చూపకూడదు — ఒకరికి ప్రత్యేక సౌకర్యం (special favour) ఇస్తే అదే అన్ని WTO సభ్య దేశాలకూ ఇవ్వాలి (అందరికీ ఒకే నిబంధనలు). ఇది GATT మొదటి article (కాబట్టి దీన్ని GATT ప్రవేశపెట్టింది), GATS (Art. 2), TRIPS (Art. 4) లలో కూడా ఉంది; FTAs, developing దేశాలకు ప్రత్యేక access అనుమతించిన మినహాయింపులు (permitted exceptions).	Q1, Q6, Q10, Q12; MQ 1.3: Q1	PYQ 2024-Jun; MTP 2024-Dec S1, 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-Aug S1	3.5.2, p. 9.39
3.5.7	National treatment: దిగుమతి అయిన goods, స్థానికంగా ఉత్పత్తి అయిన goods (అలాగే విదేశీ, దేశీయ services, trademarks, copyrights, patents) market లోకి ప్రవేశించిన తర్వాత సమానంగా చూడాలి; కాబట్టి post-sales services ను స్థానిక companies కే కేటాయించడం national treatment ను ఉల్లంఘిస్తుంది, కానీ import పై customs duty వసూలు చేయడం ఉల్లంఘించదు.	Q7; MQ (ix) Restriction on: Q1; MQ 1.5.2: Q1	MTP 2024-Dec S1; Model Q ×2	3.5.2, p. 9.39; 2.3.2(ix), p. 9.25
3.5.8	WTO మార్గదర్శక సూత్రాలు (guiding principles): వివక్ష లేని వాణిజ్యం (MFN, national treatment); చర్చల ద్వారా క్రమంగా freer trade; binding, transparency ద్వారా predictability; న్యాయమైన పోటీని (fair competition) ప్రోత్సహించడం; అభివృద్ధిని, ఆర్థిక సంస్కరణలను ప్రోత్సహించడం. 'Special treatment' వీటిలో ఒకటి కాదు.	Q15; MQ 1.5.2: Q1	PYQ 2026-Sep; Model Q	3.5.2, pp. 9.39 – 9.41
3.5.9	Trade Policy Review Mechanism (TPRM): Trade Policy Review Body ద్వారా సభ్య దేశాల trade policies, practices పై క్రమమైన నిఘా (surveillance), కాలానుగుణ సమీక్ష (periodical review) — ఇది transparency ని ప్రోత్సహిస్తుంది.	Q13	MTP 2025-Aug S2	3.5.2, p. 9.40; 3.5.3 క్రమసంఖ్య 15, p. 9.43
3.5.10	అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడం: developing దేశాలకు ఎక్కువ transition periods, ప్రత్యేక సహాయం, trade concessions లభిస్తాయి; least-developed దేశాల కోసం మెరుగైన స్థితిలో ఉన్న సభ్య దేశాలు market access ను వేగవంతం చేస్తాయి, technical assistance పెంచుతాయి, duty-free, quota-free imports ను అనుమతిస్తాయి.	MQ 1.5.2: Q2	Model Q	3.5.2, p. 9.41
3.5.11	ప్రధాన WTO agreements: Agriculture; SPS; Textiles and Clothing; TBT; TRIMs; Anti-Dumping; Customs Valuation; Pre-shipment Inspection; Rules of Origin; Import Licensing; Subsidies and Countervailing Measures; Safeguards; GATS; TRIPS; TPRM; Plurilateral Agreements (GATT కూడా వీటిలో ఉంది) — NAFTA ఒక regional agreement, WTO agreement కాదు.	MQ 1.5: Q1	Model Q	3.5.3, pp. 9.41 – 9.43

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.12	TRIPS = Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: copyright, trademarks, geographical indications, industrial designs, patents మొదలైనవాటికి MFN, national treatment — అధిక రక్షణ (protection), అమలు (enforcement) తో.	Q4	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1	3.5.3 క్రమసంఖ్య 14, p. 9.43
3.5.13	Trade-related investment measures, investment నియమాల ద్వారా వాణిజ్యాన్ని నియంత్రిస్తాయి — local content requirements (ఉదా. automobile components లో 25% దేశీయంగా సమకూర్చుకోవాలి), imported components పై పరిమితులు, trade balancing (imports ను export earnings లో 75% కి పరిమితం చేయడం); national treatment కు, quantitative restrictions సాధారణ తొలగింపునకు (general elimination) విరుద్ధమైన measures ను TRIMs Agreement నిషేధిస్తుంది.	MQ (vii) Trade-Related Investment: Q1, Q2	Model Q ×2	2.3.2(vii), p. 9.25; 3.5.3 క్రమసంఖ్య 5, p. 9.42
3.5.14	Agreement on Agriculture మూడు రంగాల్లో binding commitments ద్వారా వ్యవసాయ వాణిజ్యం (farm trade) పై GATT disciplines ను బలపరుస్తుంది: market access, domestic support, export subsidies.	Q14	MTP 2026-Apr S2	3.5.3 క్రమసంఖ్య 1, p. 9.42 (అనుమతించిన support పై వివరాలు MTP లో మాత్రమే)
3.5.15	*అంశం 2.3 చూడండి: WTO agreements కింద NTMs కొన్ని పరిస్థితుల్లో మాత్రమే అనుమతించబడతాయి; కాబట్టి import quotas, price controls, non-automatic licensing, financial measures, పోటీని ప్రభావితం చేసే measures, government procurement policies ను WTO నియమాల కింద సవాలు చేయవచ్చు; WTO quotas ను నిరుత్సాహపరుస్తుంది.*	MQ (i) Import Quotas:: Q1; MQ (ii) Price Control: Q1; MQ (iii) Non-automatic Licensing: Q1; MQ (iv) Financial Measures:: Q1; MQ (v) Measures Affecting: Q1; MQ (vi) Government Procurement: Q1	Model Q ×6	2.3, p. 9.21; 3.5.2, p. 9.40 (Model Q లో మాత్రమే)
3.5.16	*అంశం 2.3 చూడండి: distribution restrictions, ఖర్చుతో కూడిన administrative procedures (licences, జాప్యాలు, red tape) transaction costs ను పెంచి imports ను నిరుత్సాహపరుస్తాయి; WTO Agreement on Import Licensing Procedures, procedures trade barriers గా పనిచేయకుండా వాటిని సరళీకరిస్తుంది — సరళమైన (streamlined) procedures సమర్థతను ప్రోత్సహించి, సరిహద్దు దాటిన లావాదేవీలను (cross-border transactions) సులభతరం చేస్తాయి.*	MQ (viii) Distribution Restrictions:: Q1; MQ (x) Administrative Procedures:: Q1, Q2	Model Q ×3	2.3.2(viii), (x), p. 9.25; 3.5.3 క్రమసంఖ్య 10, p. 9.43

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.5.17	Safeguard measures అంటే imports లో ఆకస్మిక ఉప్పెన (sudden surge) ఒక దేశీయ industry కి నష్టం కలిగించినప్పుడు లేదా తీవ్ర నష్టం ముప్పు తెచ్చినప్పుడు imports పై విధించే తాత్కాలిక అత్యవసర ఆంక్షలు; Agreement on Safeguards వీటి disciplines ను నిర్దేశిస్తుంది.	MQ (xii) Safeguard Measures:: Q1	Model Q	2.3.2(xii), p. 9.26; 3.5.3 క్రమసంఖ్య 12, p. 9.43
3.5.18	Safeguards పరిమిత కాలానికే ఉండాలని, non-discriminatory గా ఉండాలని మాత్రమే SM చెబుతుంది; కాలపరిమితి ఇవ్వదు (WTO Agreement on Safeguards నాలుగు సంవత్సరాల వరకు అనుమతిస్తుంది, దాన్ని గరిష్ఠంగా ఎనిమిది సంవత్సరాల వరకు పొడిగించవచ్చు).	MQ (xii) Safeguard Measures:: Q2	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
3.5.19	*అంశం 3.2 చూడండి: trading bloc = తమలో తాము FTA కలిగి, ఇతరులపై common external tariff విధించగల దేశాల సమూహం; EU ఒక customs union; 1 February 2021 నాటికి 339 RTAs అమలులో ఉన్నాయి.*	Q2, Q3, Q5, Q8	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep, 2025-Jan; MTP 2024-Dec S1	3.2, pp. 9.34 – 9.35

అంశం 3.6 The Doha Round

3 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.6.1	Doha Round = Doha Development Agenda: Second World War తర్వాత తొమ్మిదవ round; November 2001 లో Qatar లోని Doha లో జరిగిన WTO నాలుగో Ministerial Conference లో ప్రారంభమైంది; ఇది 20 రంగాలను (agriculture, services, NAMA, trade facilitation, environment, IP issues) కవర్ చేస్తుంది; దీనిలో అత్యంత వివాదాస్పద అంశం agriculture trade.	Q1, Q3	PYQ 2025-May, 2026-Sep; MTP 2025-Aug S1	3.6, p. 9.44
3.6.2	Doha Development Agenda, developing దేశాల ఆందోళనలను — Uruguay Round agreements అమలులో అవి ఎదుర్కొంటున్న ఇబ్బందులతో సహా — చేపడుతుంది.	Q2	MTP 2026-Apr S2	3.5.2, p. 9.41; 3.6, p. 9.44

అంశం 3.7 G 20 Economies — వాణిజ్యాన్ని సులభతరం చేయడం (Facilitating Trade)

1 Scanner ప్రశ్న · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP –

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
3.7.1	G20 సభ్యులు: Argentina, Australia, Brazil, Canada, China, European Union, France, Germany, India, Indonesia, Italy, Japan, Republic of Korea, Mexico, Russian Federation, Saudi Arabia, South Africa, Türkiye, United Kingdom, United States (Tunisia సభ్య దేశం కాదు).	Q1	PYQ 2025-Jan	3.7, p. 9.45

విభాగం 4: Exchange Rate, దాని ఆర్థిక ప్రభావాలు (Exchange Rate and its Economic Effects)

SM అధ్యాయం 9, విభాగం 4, పేజీలు 9.50 – 9.66

అంశం 4.1 పరిచయం (Introduction)

3 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP – · Model Q 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.1.1	Exchange rate అంటే ఒక దేశ currency ని మరో దేశ currency తో మార్పిడి చేసే రేటు.	MQ 1.1: Q1	Model Q	Summary, p. 9.64
4.1.2	Quote చేసిన rate వద్ద ఒక మొత్తాన్ని మార్చడానికి, ఒక unit కు లభించే మరో currency units తో గుణించండి: 1 USD = 0.85 EUR అయితే, 100 USD = 100 × 0.85 = 85 EUR.	MQ 1.2: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
4.1.3	*అంశం 4.4 చూడండి: ఒక వ్యక్తి ఒక దేశ currency ని మరో దేశ currency తో మార్చుకోగల రేటే nominal exchange rate.*	MQ 1.4: Q1	Model Q	4.4, p. 9.54

అంశం 4.2 The Exchange Rate

1 Scanner ప్రశ్న · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 1

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.2.1	విదేశీ goods, services, assets కొనే US నివాసులు (residents) forex market కు dollars ను supply చేస్తారు (వారికి foreign currency అవసరం — ఇది SM చెప్పిన demand-side కారణం 'purchase goods and services from another country'); తక్కువ మంది US నివాసులు విదేశాలకు ప్రయాణిస్తే, quantity of dollars supplied తగ్గుతుంది.	Q1	MTP 2025-Dec S1	4.6, pp. 9.56 – 9.57 (US-side framing MTP లో మాత్రమే)

అంశం 4.3 The Exchange Rate Regimes

16 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP 1 · MTP 5 · Model Q 10

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.3.1	Exchange rate regime అంటే ఒక దేశం విదేశీ currencies కు సంబంధించి తన currency ని నిర్వహించే వ్యవస్థ — విదేశీ currencies పరంగా దేశీయ currency విలువను నిర్ణయించే పద్ధతి; దీని రెండు అంచులు (extremes) floating (flexible) regime, fixed regime.	MQ 1.3: Q1	Model Q	4.3, p. 9.52
4.3.2	Floating regime లో exchange rate ను market నిర్ణయిస్తుంది — ఇతర currencies తో పోలిస్తే ఆ currency కు ఉన్న demand, supply ద్వారా; free float లో ప్రభుత్వాలు, central banks foreign exchange market లో పాల్గొనవు.	MQ 1.1: Q1	Model Q	4.3, p. 9.52; Summary, p. 9.64

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.3.3	Managed float: rates ఇప్పటికీ స్వేచ్ఛగా float అవుతాయి, కానీ ప్రభుత్వం లేదా central bank వాటి విలువను ప్రభావితం చేయడానికి — currency ని కొనడం లేదా అమ్మడం ద్వారా — పాల్గొంటుంది, సాధారణంగా ఆకస్మిక పెద్ద హెచ్చుతగ్గులను నివారించడానికి. RBI జోక్యం (intervention) వల్ల భారతదేశ వ్యవస్థ managed float (దీన్ని స్థూలంగా 'dirty float' అనీ అంటారు — ఇది floating regimes లక్షణం, fixed regimes ది కాదు).	Q2, Q4, Q6; MQ Managed Float Systems: Q1, Q2	MTP 2024-Dec S1, 2025-Aug S1, 2026-Apr S1; Model Q ×2	4.3, pp. 9.52 – 9.53 (భారతదేశ regime, 'dirty float' ను SM పేర్కొనలేదు)
4.3.4	Fixed (pegged) exchange rate: ప్రభుత్వ విధానం ద్వారా నిర్ణయమవుతుంది — మరో currency, currencies basket లేదా gold వంటి మరో విలువ కొలమానం పరంగా తన currency విలువ ఎంతో ప్రభుత్వం ప్రకటిస్తుంది లేదా శాసిస్తుంది (decrees); central bank, forex market లో జోక్యం చేసుకోవడానికి (foreign currency కొనడం లేదా అమ్మడం) ఎల్లప్పుడూ సిద్ధంగా ఉండాలి, తగినంత foreign exchange reserves నిర్వహించాలి.	MQ 1.2: Q2; MQ Fixed Exchange Rates: Q1, Q2	Model Q ×3	4.3, p. 9.53; Summary, p. 9.64
4.3.5	Soft peg: exchange rate ను సాధారణంగా market నిర్ణయిస్తుంది; hard peg: central bank స్థిరమైన, మారని విలువను నిర్ణయిస్తుంది. అత్యధిక సంఖ్యలో IMF సభ్య దేశాలు వాడే regime soft peg.	Q1	RTP 2024-Sep; MTP 2025-Dec S1	సారాంశం (Summary), p. 9.64 (IMF సభ్యత్వ వాస్తవం RTP/MTP లో మాత్రమే)
4.3.6	Crawling peg (నిర్ణీత indicators ఆధారంగా కాలక్రమంలో క్రమంగా సర్దుబాటు చేసే rate), currency board (దేశీయ currency ని ఒక విదేశీ currency కు స్థిర rate వద్ద peg చేయడం) — ఇవి SM లో వివరించని మధ్యస్థ (intermediate) regimes.	MQ 1.3: Q2, Q3	Model Q ×2	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
4.3.7	Fixed regime ప్రయోజనాలు: currency హెచ్చుతగ్గులను నివారిస్తుంది, exchange rate risks, transaction costs ను తొలగిస్తుంది; అంతర్జాతీయ వాణిజ్యాన్ని, investment ను బాగా పెంచుతుంది; exchange rate కదలికలపై speculation లో **తగ్గుదల**; monetary authority పై క్రమశిక్షణ (తక్కువ inflation); స్థిరత్వం investment ను ప్రోత్సహిస్తుంది; monetary policy విశ్వసనీయతను (credibility) పెంచుతుంది. వ్యయం (cost): central bank జోక్యం చేసుకోవాలి, తగినంత reserves ఉంచుకోవాలి.	Q3	PYQ 2025-Sep	4.3, p. 9.53
4.3.8	Floating regime — ప్రయోజనాలు: స్వతంత్ర monetary policy; exchange rate ను policy tool గా వాడవచ్చు; భారీ forex reserves అవసరం లేదు. అతి పెద్ద ప్రతికూలత: అస్థిర (volatile) exchange rates అంతర్జాతీయ లావాదేవీల్లో అనిశ్చితిని సృష్టించి, costs కు risk premium ను జోడిస్తాయి. Fixed = స్థిరత్వం, విశ్వసనీయత, కానీ flexibility ఉండదు; floating = policy flexibility, కానీ తక్కువ స్థిరత్వం.	Q5	MTP 2025-Aug S2	4.3, p. 9.54

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.3.9	*అంశం 4.7 చూడండి: ఒక currency విలువ మరో currency లేదా ఇతర currencies basket తో పోలిస్తే పెరిగినప్పుడు ఆ currency appreciate అవుతుంది (appreciates).*	MQ 1.2: Q1	Model Q	4.7, p. 9.57

అంశం 4.4 Nominal versus Real Exchange Rates

6 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP – · MTP 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.4.1	Nominal exchange rate: ఒక వ్యక్తి ఒక దేశపు currency ను మరొక దేశపు currency తో మార్చుకోగల rate. Real exchange rate: ఒక వ్యక్తి ఒక దేశపు goods, services ను మరొక దేశపు goods, services తో మార్చుకోగల rate — ఒక దేశంలోని ఒక good లేదా service ను 'how many' (ఎన్ని) ఇస్తే విదేశంలోని అదే good లేదా service 'one' (ఒకటి) లభిస్తుందో అది. Trade flows ను ప్రభావితం చేసేది real rate, nominal rate కాదు.	(+ 4.1 MQ 1.4 Q1, 4.5 Q4)	PYQ 2026-Sep; Model Q	4.4, p. 9.54
4.4.2	Real exchange rate = Nominal exchange rate × (Domestic price index ÷ Foreign price index) — nominal rate, prices నిష్పత్తి ల లబ్ధం. Nominal rate కోసం తిరగరాస్తే: NER = RER × Foreign index ÷ Domestic index (25 × 70/140 = 12.5); ముందుకు (forwards): 15 × 250/200 = 18.75.	Q2, Q3 (+ 4.6 MQ 1.4 Q1)	PYQ 2026-Jan, 2026-May; Model Q	4.4, p. 9.55
4.4.3	REER = nominal effective exchange rate (వివిధ విదేశీ currencies weighted average తో పోలిస్తే దేశీయ currency విలువ) ను ఒక price deflator లేదా index of costs తో భాగించగా వచ్చేది, అంటే inflation కు సర్దుబాటు చేసిన NEER; nominal rate స్థిరంగా ఉంటే, దేశీయ inflation విదేశీ inflation కంటే ఎక్కువైనప్పుడు మాత్రమే REER పెరుగుతుంది.	Q4, Q5	MTP 2025-Dec S1, 2026-Apr S1	4.4, p. 9.55; Summary, p. 9.65
4.4.4	REER లో పెరుగుదల (అధిక real exchange rate) అంటే exports మరింత ఖరీదు, imports చౌక అవుతాయి — trade competitiveness కోల్పోవడం; కాబట్టి exports పోటీతత్వం తగ్గుతుంది, current account, deficit వైపు మొగ్గుతుంది.	Q1, Q6	PYQ 2024-Jun, 2025-Sep; MTP 2026-Apr S1	4.4, p. 9.55; 4.9, p. 9.63

అంశం 4.5 The Foreign Exchange Market

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP 2 · Model Q 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.5.1	Foreign exchange market అంటే విదేశీ currencies మార్పిడిని నిర్వహించే markets, institutions ల విస్తృత సముదాయం — ఇది over-the-counter, electronic గా అనుసంధానమైన network (భౌతిక ప్రదేశం కాదు), దీనిలో spreads చాలా సన్నగా (very narrow) ఉంటాయి.	MQ 1.5: Q1	Model Q	Summary, p. 9.65
4.5.2	చాలా forex transactions లో, dollar అనేది importer దేశపు గానీ exporter దేశపు గానీ national currency కాకపోయినా, విదేశీ currencies ను US dollars తో మార్పిడి చేస్తారు — అందుకే dollar ను 'vehicle currency' అంటారు.	Q1, Q2	PYQ 2026-Jan; MTP 2024-Aug	4.5, p. 9.56
4.5.3	అత్యధికంగా trade అయ్యే currency pair EUR/USD (dollar యొక్క vehicle పాత్రకు అనుగుణంగా).	MQ 1.5: Q2	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
4.5.4	విదేశీ currency కు demand ఏర్పడే కారణాల్లో speculation, hedging కూడా ఉన్నాయి; speculative trading రాజకీయ సంఘటనలు, economic indicators నుంచి ఏర్పడే అంచనాల (expectations) మీద నడుస్తుంది.	MQ 1.6: Q1	Model Q	4.6, p. 9.57 (expectations కారకం Model Q లో మాత్రమే)
4.5.5	భారతదేశంలో foreign exchange ను Foreign Exchange Management Act (FEMA), 1999 నియంత్రిస్తుంది; దీన్ని RBI అమలు చేస్తుంది.	Q3	MTP 2026-Apr S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
4.5.6	Direct quote (European) = ఒక unit విదేశీ currency కు local currency units (₹65/US$; విదేశీ currency base); indirect quote (American) = ఒక unit local currency కు విదేశీ currency units (rupee కు $0.0151; దేశీయ currency base). Cross rate = X–Y, X–Z rates నుంచి రాబట్టిన Y, Z మధ్య rate.	(+ 4.9 Q1, 4.9 Q2)	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep	Summary, p. 9.64
4.5.7	Arbitrage — వేర్వేరు dealing places లో ఒక asset ధరల తేడాలను ఉపయోగించుకుని risk-less లాభాలు పొందడం — ఏ క్షణంలోనైనా ఒక currency కు అన్ని markets లోనూ ఒకే exchange rate ఉండేలా చేస్తుంది.	(+ 4.9 Q3)	MTP 2024-Dec S1	Summary, p. 9.65
4.5.8	*అంశం 4.4 చూడండి: ఒక దేశంలోని ఒక good లేదా service ను 'how many' (ఎన్ని) ఇస్తే విదేశంలోని అదే good లేదా service 'one' (ఒకటి) లభిస్తుందో real exchange rate తెలుపుతుంది.*	Q4	PYQ 2026-Sep	4.4, p. 9.54; Summary, p. 9.65

అంశం 4.6 Nominal Exchange Rate నిర్ణయం (Determination of Nominal Exchange Rate)

10 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP – · Model Q 10

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.6.1	సాధారణంగా foreign exchange supply, demand లు దేశీయ currency బాహ్య విలువ (external value) ను నిర్ణయిస్తాయి; కిందికి వాలే demand curve (D$), పైకి వాలే supply curve (S$) కలిసే చోట equilibrium rate ఉంటుంది. విదేశీ currency కు demand: విదేశీ goods, services కొనడం, unilateral transfers, విదేశాలకు investment income చెల్లింపులు, విదేశీ financial assets కొనడం, విదేశీ bank account తెరవడం, real capital పై ప్రత్యక్ష యాజమాన్యం, speculation, hedging. Supply: దేశీయ exports కొనుగోళ్లు, స్వదేశానికి transfers, investment income, FDI, portfolio investment, bank deposits, speculation.	MQ 1.5: Q1 (+ 4.2 Q1)	MTP 2025-Dec S1; Model Q	4.6, pp. 9.56 – 9.57
4.6.2	*అంశం 4.9 చూడండి: depreciation ఒక దేశపు exports సాపేక్ష price ను తగ్గిస్తుంది (మరింత పోటీతత్వం); appreciation దాని imports సాపేక్ష price ను తగ్గిస్తుంది (దేశీయ consumers కు మరింత ఆకర్షణీయం).*	MQ 1.1: Q1, Q2	Model Q ×2	4.9, p. 9.60
4.6.3	Trade deficit: ఒక దేశపు imports దాని exports ను మించడం.	MQ 1.2: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
4.6.4	*అంశం 4.4 చూడండి: RER = NER × (దేశీయ price ÷ విదేశీ price); US inflation 2%, Eurozone inflation 1% అయితే, 0.85 × 1.02/1.01 ≈ 0.858 EUR (ముద్రిత key 0.8685 — Editorial Note చూడండి).*	MQ 1.4: Q1, Q2	Model Q ×2	4.4, p. 9.55
4.6.5	SM పరిధికి మించి: స్వల్పకాలంలో సాపేక్ష inflation, సాపేక్ష interest rates, trade balances అన్నీ nominal rate ను కదిలిస్తాయి; దీర్ఘకాల ధోరణి సాపేక్ష inflation rates ను అనుసరిస్తుంది (purchasing power parity).	MQ 1.6: Q1, Q2	Model Q ×2	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
4.6.6	SM పరిధికి మించి: అధిక దేశీయ interest rates, రాజకీయ స్థిరత్వం విదేశీ capital ను ఆకర్షించి, దేశీయ currency కు demand పెంచుతాయి, కాబట్టి అది appreciate అవుతుంది.	MQ 1.7: Q1, Q2	Model Q ×2	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)

అంశం 4.7 Exchange Rates లో మార్పులు (Changes in Exchange Rates)

3 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP – · Model Q 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.7.1	మరో currency లేదా currencies basket తో పోలిస్తే ఒక currency విలువ పెరిగితే అది appreciate అవుతుంది, తగ్గితే depreciate అవుతుంది; ఒకటి depreciate అయినప్పుడు రెండోది ఏకకాలంలో appreciate అవుతుంది. Home-currency depreciation = విదేశీ currency యొక్క home-currency price పెరగడం: $1 = ₹70 → ₹75 (లేదా €1 = ₹80 → ₹85) అంటే rupee depreciate అయింది.	Q1 (+ 4.3 MQ 1.2 Q1)	PYQ 2024-Sep; Model Q	4.7, pp. 9.57 – 9.58
4.7.2	Floating rate కింద, ఒక currency కు demand పెరిగితే (supply మారకుండా) దాని exchange value పెరుగుతుంది — అది appreciate అవుతుంది; విదేశీ currency కు demand కుడివైపు shift అయితే home currency depreciate అవుతుంది, foreign exchange supply కుడివైపు shift అయితే అది appreciate అవుతుంది.	MQ 1.6: Q1; MQ 1.7: Q1 (+ 4.9 MQ 1.6 Q1)	Model Q ×3	4.7, pp. 9.58 – 9.59

అంశం 4.8 Devaluation Vs Depreciation

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP 1 · Model Q 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.8.1	Devaluation: ఒక currency యొక్క fixed par value ను ఉద్దేశపూర్వకంగా, ఒకేసారి (discrete) అధికారికంగా కిందికి సర్దుబాటు చేయడం (fixed లేదా దాదాపు fixed regime); revaluation: ఆ par value ను ఒకేసారి అధికారికంగా పెంచడం. Depreciation / appreciation: floating rate కింద demand, supply అనే market forces వల్ల విలువ తగ్గడం / పెరగడం, ప్రభుత్వ చర్య వల్ల కాదు.	Q1; MQ 1.8: Q1, Q2	MTP 2024-Dec S1; Model Q ×2	4.8, pp. 9.59 – 9.60
4.8.2	Devaluation లేదా revaluation ఒక policy చర్య: monetary authority ఒక reference currency లేదా basket తో పోలిస్తే కొత్త fixed rate ను అధికారికంగా నిర్ణయిస్తుంది; ఆ తర్వాత ఆ rate ను నిలబెట్టడానికి central bank విదేశీ currency ని కొంటుంది లేదా అమ్ముతుంది.	MQ 1.8: Q3	Model Q	4.8, p. 9.59; 4.3, p. 9.53
4.8.3	*అంశం 4.9 చూడండి: depreciation imports సాపేక్ష price ను పెంచుతుంది (తగ్గించదు); అది output విస్తరణకు దారితీస్తుంది, ఆర్థిక కార్యకలాపాలను ప్రోత్సహిస్తుంది, trade balance ను మెరుగుపరుస్తుంది.*	Q2	PYQ 2026-May	Summary, p. 9.66

అంశం 4.9 Exchange Rate హెచ్చుతగ్గులు దేశీయ ఆర్థిక వ్యవస్థపై చూపే ప్రభావం (Impacts of Exchange Rate Fluctuation on Domestic Economy)

16 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 5 · RTP 4 · MTP 5 · Model Q 6

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.9.1	Depreciation ఒక దేశపు exports సాపేక్ష price ను తగ్గిస్తుంది, imports సాపేక్ష price ను పెంచుతుంది: విదేశీయులకు దాని exports చౌక (మరింత పోటీతత్వం), నివాసులకు imports ఖరీదు — కాబట్టి euro తో పోలిస్తే dollar depreciate అయితే, Eurozone కు US exports పెరుగుతాయి.	Q6; MQ 1.7: Q1; MQ 1.9: Q1 (+ 4.6 MQ 1.1 Q1)	PYQ 2024-Jun; RTP 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2; Model Q ×3	4.9, p. 9.60
4.9.2	Appreciation exports సాపేక్ష price ను పెంచుతుంది, imports సాపేక్ష price ను తగ్గిస్తుంది: విదేశీయులు ఆ దేశపు products కు ఎక్కువ చెల్లిస్తారు, దేశీయ consumers విదేశీ products కు తక్కువ చెల్లిస్తారు — US exchange rate పెరిగితే విదేశీ goods చౌక అవుతాయి, US imports పెరుగుతాయి; revaluation కూడా అలాగే imports ఖర్చును తగ్గిస్తుంది.	Q5, Q9 (+ 4.6 MQ 1.1 Q2)	MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S2; Model Q	4.9, p. 9.60
4.9.3	Currency appreciation లేదా బలమైన currency దేశీయ currency ని మరింత విలువైనదిగా చేస్తుంది, కాబట్టి దాన్ని ఎక్కువ మొత్తం విదేశీ currency తో మార్చుకోవచ్చు.	Q7	PYQ 2025-May	4.9, p. 9.62
4.9.4	Appreciation exports price ను పెంచుతుంది, కాబట్టి exports పరిమాణం తగ్గుతుంది; చౌకైన imports, import పరిమాణాన్ని పెంచుతాయి, aggregate demand, growth తగ్గుతాయి, current account క్షీణించే అవకాశం ఉంటుంది (elasticities పై ఆధారపడి).	Q10	PYQ 2026-Sep	4.9, p. 9.63
4.9.5	Depreciation వ్యయాన్ని దేశీయ goods వైపు మళ్లిస్తుంది, ఆర్థిక కార్యకలాపాలను, output విస్తరణను ప్రోత్సహిస్తుంది, trade balance ను మెరుగుపరుస్తుంది — అందుకే price competitiveness పై దేశీయ inflation ప్రభావాన్ని అది భర్తీ చేయగలదు; కానీ స్వల్పకాలంలో consumer price inflation ను పెంచుతుంది (imported goods ఖరీదు అవుతాయి), imported inputs ద్వారా cost-push inflation కు కారణం కావచ్చు.	Q8; MQ 1.9: Q2 (+ 4.8 Q2)	PYQ 2026-May; RTP 2025-May; Model Q	4.9, p. 9.61; Summary, p. 9.66
4.9.6	Exchange rate volatility (ఆకస్మిక, గణనీయమైన హెచ్చుతగ్గులు) forecasting ను కష్టతరం చేస్తుంది, hedging ఖర్చులను పెంచుతుంది; విదేశీ investors అనిశ్చితిలో పడతారు లేదా అత్యంత జాగ్రత్తగా ఉంటారు, కాబట్టి FPI, FDI inflows తగ్గే అవకాశం ఉంది.	MQ 1.7: Q2; MQ 1.9: Q3	Model Q ×2	4.9, p. 9.62 ('volatility' నిర్వచనం Model Q లో మాత్రమే)
4.9.7	Flexible regime లో trade deficit విస్తరిస్తే విదేశీ currency కు demand పెరుగుతుంది, కాబట్టి దేశీయ currency depreciate అవుతుంది (ముద్రిత key 'appreciation' తప్పు — Editorial Note చూడండి).	MQ 1.6: Q1	Model Q	4.7, p. 9.58

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
4.9.8	Current account deficit: imports (చెల్లింపులు) exports (రాబడులు) ను మించడం; విస్తరిస్తున్న current account deficit, growth అవకాశాలకు ప్రమాద సంకేతం.	Q4	RTP 2025-Sep; MTP 2025-Jan S2	4.9, p. 9.61 (నిర్వచనం SM లో లేదు)
4.9.9	*అంశం 4.5 చూడండి: indirect quote = ఒక unit local currency కు విదేశీ currency units; cross rate = మరో రెండు currency pairs నుంచి రాబట్టిన rate; arbitrage వల్ల అన్ని markets ఒకే rate ను quote చేస్తాయి.*	Q1, Q2, Q3	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1	Summary, pp. 9.64 – 9.65

విభాగం 5: అంతర్జాతీయ మూలధన కదలికలు (International Capital Movements)

SM అధ్యాయం 9, విభాగం 5, పేజీలు 9.70 – 9.86

అంశం 5.2 Foreign Capital రకాలు (Type of Foreign Capital)

6 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP 1 · MTP 3 · Model Q 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.2.1	International capital movements అంటే financial assets, liabilities ల సరిహద్దు-దాటి ప్రవాహాలు; 'foreign capital' లో విదేశాల నుంచి స్వదేశంలోకి వచ్చే ఏ capital inflow అయినా ఉంటుంది — ఉదా. FDI పొందే దేశం.	MQ 1.1: Q1, Q2	Model Q ×2	5.2, p. 9.71 (నిర్వచన పదజాలం Model Q లో మాత్రమే)
5.2.2	Foreign capital అంశాలు: (1) foreign aid — bilateral, multilateral (World Bank వంటి అంతర్జాతీయ సంస్థల వద్ద సమకూర్చిన నిధులు), tied లేదా untied, grants; (2) borrowings — inter-government loans, అంతర్జాతీయ సంస్థల loans (World Bank, IMF, ADB), soft loans (IDA), external commercial borrowing, trade credit; (3) NRI deposits; (4) investments — FPI, FDI.	MQ 1.2: Q1	Model Q	5.2, pp. 9.71 – 9.72
5.2.3	World Bank అంటే International Bank for Reconstruction and Development (IBRD).	Q1	RTP 2025-Jan	SM లో లేదు (RTP లో మాత్రమే)
5.2.4	World Bank lending మధ్యకాల, దీర్ఘకాల development lending (IMF lending స్వల్పకాలికం); MTP key 'medium term loans' అని ముద్రించింది — Editorial Note చూడండి.	Q2	MTP 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
5.2.5	Global Depository Receipt అంటే ఒక దేశీయ company shares కు బదులుగా ఒక విదేశీ (depository) bank జారీ చేసే negotiable receipt.	Q3	MTP 2026-Apr S2, 2026-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 5.3 Foreign Direct Investment (FDI)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 4 · RTP – · MTP 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.3.1	FDI (IMF): దీర్ఘకాల సంబంధం ఉండి, ఒక economy లోని resident entity మరో economy లోని resident enterprise పై శాశ్వత ఆసక్తి (lasting interest), నియంత్రణ (control) చూపే investment — సాధారణంగా ordinary shares లేదా voting power లో కనీసం 10%; investor నియంత్రణను నిలుపుకుని management ను ప్రభావితం చేస్తాడు.	Q7	MTP 2026-Apr S1	5.3, p. 9.72
5.3.2	FDI కి మూడు components: equity capital, reinvested earnings, other direct capital (intra-company loans) — portfolio investment ఒక component **కాదు**.	Q1	PYQ 2024-Jun	5.3, p. 9.72
5.3.3	Direct investment ముఖ్య రూపాలు: విదేశీ subsidiaries లేదా branches, joint ventures, సహజ వనరుల ఉమ్మడి అభివృద్ధి, companies కొనుగోలు లేదా విలీనం (annexation); external commercial borrowing ఒక borrowing (debt), యాజమాన్యం గానీ నియంత్రణ గానీ ఇవ్వదు, కాబట్టి అది FDI కాదు.	Q4	PYQ 2026-May	5.3, p. 9.72; 5.2, p. 9.71
5.3.4	Horizontal FDI: స్వదేశంలో ఉన్న రకం business నే విదేశంలో నడపడం (భారతదేశంలో అదే సేవ అందించే US cell-phone provider); vertical: ప్రధాన business కు అనుబంధంగా విదేశంలో వేరే కార్యకలాపం (parts supplier ను కొనుగోలు చేసే car తయారీదారు); conglomerate: సంబంధం లేని business — investor కి ముందస్తు అనుభవం లేనందున తరచూ ఆ industry లో ఇప్పటికే ఉన్న firm తో joint venture; two-way: దేశాల మధ్య పరస్పర (reciprocal) investments.	Q2, Q3 (+ 5.9 Q4, 5.9 Q6)	PYQ 2025-Jan, 2025-Sep, 2026-Jan, 2026-Sep	5.3, p. 9.73
5.3.5	ఇటీవలి సంవత్సరాల్లో భారతదేశంలోకి FDI inflows కు ప్రధాన మూలం Singapore.	Q5	MTP 2025-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
5.3.6	FDI inflow, capital account balance ను మెరుగుపరుస్తుంది కానీ foreign liabilities ను పెంచి Net International Investment Position ను క్షీణింపజేస్తుంది.	Q6	MTP 2026-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 5.4 Foreign Portfolio Investment (FPI)

10 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP 1 · MTP 1 · Model Q 7

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.4.1	FPI అంటే 'real capital' కాకుండా 'financial capital' ప్రవాహం — capital market ద్వారా stocks, bonds, ఇతర financial instruments లో investment; యాజమాన్యం గానీ నియంత్రణ గానీ ఉండదు, వాటా 10% కంటే తక్కువ, ఏకైక లక్ష్యం లాభదాయక return; ఎక్కువ returns కు అవకాశం చూపే దేశాలకు ఇది తరలుతుంది.	Q1; MQ 1.2: Q1; MQ 1.4: Q1, Q3	MTP 2024-Dec S1; Model Q ×3	5.4, pp. 9.73 – 9.74
5.4.2	FDI vs FPI (Table 4.5.1): FDI physical assets సృష్టిస్తుంది, దీర్ఘకాల ఆసక్తి ఉంటుంది, ఉపసంహరించడం సాపేక్షంగా కష్టం, speculative కాదు, technology transfer తెస్తుంది, employment, wages ను నేరుగా ప్రభావితం చేస్తుంది, శాశ్వత management control ఉంటుంది; FPI financial assets లో మాత్రమే, స్వల్పకాలికం, ఉపసంహరించడం సులువు, speculative, technology transfer ఉండదు, ప్రత్యక్ష employment ప్రభావం ఉండదు, management control ఉండదు.	Q2; MQ 1.4: Q2	PYQ 2025-May; Model Q	5.4, p. 9.74
5.4.3	నియంత్రణ కోరకుండా shares కొనడం portfolio investment — FDI mode కాదు (Editorial Note చూడండి).	MQ 1.6: Q1	Model Q	5.4, p. 9.73
5.4.4	FII = దేశీయ securities లో విదేశీ institutions చేసే investment — capital market ను అభివృద్ధి చేసే, equity capital ప్రవాహాన్ని మెరుగుపరిచే, financial innovation ను ప్రోత్సహించే portfolio capital.	Q3; MQ 1.2: Q2	RTP 2025-May; Model Q	SM లో లేదు (RTP లో మాత్రమే)
5.4.5	Capital flight = ఆర్థిక లేదా రాజకీయ అనిశ్చితికి ప్రతిస్పందనగా ఒక దేశం నుంచి capital వేగంగా బయటకు ప్రవహించడం (ముద్రిత key సాధారణ investment flows ను వివరిస్తుంది — Editorial Note చూడండి).	MQ 1.1: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
5.4.6	ఇతర విభాగాల నుంచి matching items: ప్రపంచ trading system నుంచి అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలు పూర్తి ప్రయోజనం పొందేలా సహాయపడటం = WTO (విభాగం 3); forex market లో governments, central banks పాల్గొనకపోవడం = free-floating exchange rate system.	Q2	PYQ 2025-May	4.3, p. 9.52; WTO, SM విభాగం 3 లో

అంశం 5.5 Foreign Direct Investment కారణాలు (Reason for Foreign Direct Investment)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP 2 · Model Q 4

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.5.1	ప్రాంతాలు లేదా industries మధ్య capital ను తరలించడానికి ప్రధాన ఉద్దేశం స్వదేశంలో సాధ్యమయ్యే దానికంటే ఎక్కువ rate of return లభిస్తుందనే అంచనా (ఆర్థిక ప్రయోజనాల గరిష్ఠీకరణ); ఉన్నతమైన management నైపుణ్యాలు లేదా ఒక ముఖ్యమైన patent వంటి firm-specific assets వల్ల విదేశీ firm, host-country firms ను మించి రాణించగలదు.	MQ 1.1: Q1	Model Q	5.5, pp. 9.74 – 9.75
5.5.2	FDI కారణాలు: పెద్ద, వేగంగా పెరుగుతున్న markets ను చేజిక్కించుకోవడం; వ్యూహాత్మక raw materials పై నియంత్రణ, ఖనిజ లేదా raw-material నిక్షేపాల అందుబాటు (resource-seeking); తక్కువ సాపేక్ష wages; భారీ-స్థాయి కార్యకలాపాల economies; risk diversification — క్లుప్తంగా, కొత్త markets, resources, technologies అందుబాటు.	Q2; MQ 1.3: Q1; MQ 1.5: Q1	MTP 2025-Jan S2; Model Q ×2	5.5, pp. 9.75 – 9.76; Table 4.5.2, pp. 9.76 – 9.77
5.5.3	'Getting behind the tariff wall': పూర్తి నిషేధాలు (blanket bans), అధిక customs duties లేదా non-tariff barriers తో రక్షించబడిన markets లోకి ప్రవేశాన్ని FDI సులభం చేస్తుంది — స్థానికంగా ఉత్పత్తి చేస్తే import tariffs, quotas ను దాటవేయవచ్చు.	MQ 1.5: Q2	Model Q	5.5, p. 9.75
5.5.4	Tax breaks, సాపేక్షంగా తక్కువ జీతాలు వంటి investment privileges పొందడానికి విదేశీ corporations భారతదేశంలో investment చేయడం Foreign Direct Investment.	Q1	PYQ 2024-Sep	5.9, pp. 9.82 – 9.83; 5.5, p. 9.76
5.5.5	FDI ని ఆకర్షించే host-country policies: అనుకూల tax policies (tax holidays), openness, special economic zones వంటి preferential investment systems, స్థిరమైన, అనుకూల investment climate, business facilitation (ease of doing business); రక్షణాత్మక (protectionist) import bans FDI ప్రోత్సాహకం కాదు.	Q3	MTP 2025-Dec S1	5.5, p. 9.76; Table 4.5.2, p. 9.77

అంశం 5.6 Modes of Foreign Direct Investment (FDI)

8 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP 5 · Model Q 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.6.1	FDI modes: (i) విదేశంలో subsidiary లేదా associate company తెరవడం; (ii) ఒక విదేశీ company లో equity injection; (iii) ఇప్పటికే ఉన్న ఒక విదేశీ company లో controlling interest సంపాదించడం; (iv) mergers and acquisitions; (v) joint venture; (vi) greenfield investment; (vii) brownfield investment.	Q5; MQ 1.3: Q1; MQ 1.6: Q1	MTP 2026-Apr S2; Model Q ×2	5.6, pp. 9.77 – 9.78

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.6.2	Greenfield investment: కొత్తగా ఉత్పత్తి ప్రారంభించడానికి parent company విదేశంలో కొత్త affiliate ను స్థాపించడం (కొత్త assets సృష్టి) — ఉదా. విదేశాల్లో exploration, production కోసం ONGC స్థాపించిన ONGC Videsh.	Q1, Q4; MQ 1.6: Q2	MTP 2024-Aug, 2026-Apr S1; Model Q	5.6, p. 9.78
5.6.3	Brownfield investment: పూర్తిగా కొత్త infrastructure ను అభివృద్ధి చేయకుండా merging, acquiring లేదా leasing ద్వారా ఇప్పటికే ఉన్న infrastructure ను వాడుకుంటుంది; భారతదేశంలో brownfield airport projects లో automatic route కింద 100% FDI కి అనుమతి ఉంది.	Q2, Q3 (+ 5.9 Q3)	PYQ 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Aug S2, 2025-Dec S1	5.6, p. 9.78

అంశం 5.7 Foreign Direct Investment వల్ల లాభాలు (Benefits of Foreign Direct Investment)

2 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP 2

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.7.1	FDI ఒక production base ను నెలకొల్పుతుంది కాబట్టి ప్రత్యక్ష employment ను, backward, forward linkages, ancillary units, multiplier effects ద్వారా పరోక్ష employment ను సృష్టిస్తుంది; technological know-how, management skills, skill development ను తెస్తుంది.	Q1, Q2	MTP 2025-Jan S2, 2025-Dec S1	5.7, pp. 9.78 – 9.79
5.7.2	ఇతర ప్రయోజనాలు: competition (cost తగ్గించే, quality పెంచే innovations, తక్కువ prices), దేశీయ savings కు మించిన finance, technology spill-overs, విదేశీ markets, exports కు మెరుగైన అందుబాటు, కొత్త tax revenue, economies of scale, బలహీనపడే దేశీయ monopolies, అనుకూల balance of payments, మెరుగైన work culture.	(+ 5.8 MQ 1.7 Q1)	Model Q	5.7, pp. 9.78 – 9.80

అంశం 5.8 Foreign Direct Investment తో ముడిపడిన సంభావ్య సమస్యలు (Potential Problems Associated with Foreign Direct Investment)

6 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP – · Model Q 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.8.1	*అంశం 5.7 చూడండి: ఉద్యోగ సృష్టి, technology transfer, competition వల్ల తగ్గే prices FDI ప్రయోజనాలు; capital flight, foreign exchange reserves కోల్పోవడం ప్రయోజనాలు కావు — FDI foreign exchange ను తెస్తుంది.*	MQ 1.7: Q1	Model Q	5.7, pp. 9.78 – 9.80

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.8.2	FDI foreign exchange ను తెస్తుంది, balance of payments ను మెరుగుపరుస్తుంది, host currency విలువను పెంచుతుంది; imported inputs, profits repatriation balance of payments పై ఒత్తిడి తెచ్చి దాన్ని depreciate చేస్తాయి.	MQ 1.1: Q1	Model Q	5.8, p. 9.81
5.8.3	FDI సమస్యలు: labour సమృద్ధిగా ఉన్న దేశాల్లో capital-intensive పద్ధతులు, ప్రాంతీయ అసమానత, కోల్పోయిన tax revenue, crowding-out, balance-of-payments, exchange rate అస్థిరత, తక్కువ-నైపుణ్య ఉద్యోగాలు, వక్రీకరించిన ఉత్పత్తి, anti-ethical practices, monopoly power, off-shoring, తక్కువ labour, environmental standards, security risks, దిగజారే terms of trade, సహజ వనరుల దోపిడీ, dual economy (అభివృద్ధి చెందిన విదేశీ sector, వెనుకబడిన దేశీయ sector), sovereignty కోల్పోవడం.	MQ 1.8: Q4	PYQ 2026-Sep	5.8, pp. 9.80 – 9.82
5.8.4	Tax competition / 'race to the bottom': FDI ని ఆకర్షించడానికి host governments మితిమీరిన tax incentives, subsidies, తక్కువ standards తో పోటీపడతాయి; tax holidays వల్ల host దేశం tax revenue కోల్పోతుంది.	MQ 1.8: Q2, Q3	Model Q ×2	5.8, pp. 9.80, 9.82 (ఈ పదాలు SM లో లేవు)
5.8.5	'Resource curse' (ఈ పదం SM లో లేదు): వనరులు సమృద్ధిగా ఉన్న దేశాలు నెమ్మదిగా వృద్ధి చెందడం; SM చెప్పే సంబంధిత ఆరోపణలు సహజ వనరుల నిర్దాక్షిణ్య దోపిడీ, foreign capital పై ఆధారపడటం — ముద్రిత key పై Editorial Note చూడండి.	MQ 1.8: Q1	Model Q	5.8, pp. 9.80, 9.82 (ఈ పదం Model Q లో మాత్రమే)

అంశం 5.9 భారతదేశంలో Foreign Direct Investment (FDI) (Foreign Direct Investment in India (FDI))

9 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 5 · RTP 1 · MTP – · Model Q 3

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.9.1	FDI భారతదేశానికి economic growth యొక్క కీలక చోదకం, ముఖ్యమైన non-debt financial resource; FY22 లో FDI ని ఎక్కువగా పొందినవి IT, telecommunication, automobile (మొత్తం మీద అగ్ర sector గా Model Q 'Services' ను key చేసింది).	MQ 1.9: Q1	Model Q	5.9, pp. 9.82 – 9.83
5.9.2	'Make in India' లక్ష్యం విదేశీ investment ను ఆకర్షించడం, భారతదేశంలో manufacturing ను ప్రోత్సహించడం.	MQ 1.9: Q2	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
5.9.3	భారతదేశంలో FDI ని Foreign Exchange Management Act (FEMA) కింద RBI నియంత్రిస్తుంది, ప్రభుత్వ FDI Policy తో పాటు.	MQ 1.9: Q3	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.9.4	Sectoral caps కాలం చెల్లే వాస్తవాలు — ప్రస్తుత FDI Policy చూసుకోండి: telecom 100% కి పెరిగింది; food products marketing, food e-commerce లో automatic route కింద 100%; 2019 key: private sector banking లో 49%.	Q1, Q2, Q5	PYQ 2019-May, 2026-May; RTP 2025-Jan	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)
5.9.5	*అంశం 5.6 చూడండి: brownfield airport projects లో automatic route కింద 100% FDI కి అనుమతి ఉంది.*	Q3	PYQ 2025-Sep	5.6, p. 9.78
5.9.6	*అంశం 5.3 చూడండి: స్వదేశంలో ఉన్న రకం business నే విదేశంలో నెలకొల్పడం (భారతదేశంలో US cell-phone provider; Canada లో అవే outlets తెరిచే భారతీయ restaurant chain) horizontal direct investment.*	Q4, Q6	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep	5.3, p. 9.73

అంశం 5.10 భారతీయ కంపెనీల Overseas Direct Investment (Overseas Direct Investment by Indian Companies)

5 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ – · RTP – · MTP – · Model Q 5

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
5.10.1	Overseas direct investment (outbound FDI) = భారతీయ companies విదేశాల్లో చేసే investment; inward FDI ఒక దేశంలోకి ప్రవహిస్తుంది, outward FDI బయటకు ప్రవహిస్తుంది. Capital controls — దేశాల మధ్య capital ప్రవాహాన్ని పరిమితం చేసే నియంత్రణలు — క్రమంగా సడలించడం వల్ల ODI సాధ్యమైంది.	MQ 1.1: Q1; MQ 1.6: Q1; MQ 1.10: Q1	Model Q ×3	5.10, p. 9.83; Summary, p. 9.86
5.10.2	RBI ODI data ను విడుదల చేస్తుంది (September 2022 లో US$ 1,922.51 million), FEMA కింద ODI ని పర్యవేక్షించి నియంత్రిస్తుంది.	MQ 1.10: Q2	Model Q	5.10, p. 9.83 (నియంత్రణ పాత్ర Model Q లో మాత్రమే)
5.10.3	SM లోని ODI ఉదాహరణలు steel, telecom, energy, IT, pharma, retail brands వరకు విస్తరించాయి (Tata Steel, Tata Communications, Wipro, ONGC Videsh, Dr Reddy's); Model Q key 'IT and BPO' SM లో పేర్కొనబడలేదు.	MQ 1.10: Q3	Model Q	5.10, pp. 9.83 – 9.85 (Model Q లో మాత్రమే)

భాగం B — అధ్యాయం 9 One-liner పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)

పునరావృతాలు తొలగించి, Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం. పూర్తి వాక్యం, Scanner ప్రశ్నలు, SM పేజీ ఉన్న భాగం A వరుస(ల)కు వెళ్లడానికి 'భాగం A ఉల్లేఖనం' మీద నొక్కండి. ఈ అధ్యాయంలో ICAI అడిగిన సందర్భాల్లో దాదాపు 22% ఒక్క ★★★ పంక్తుల్లోనే ఉన్నాయి.

విభాగం 1 — అంతర్జాతీయ వాణిజ్య సిద్ధాంతాలు (Theories of International Trade)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	ప్రయోజనాలు: efficiency, growth, కొత్త markets, materials, వినూత్న services, emerging economies కు quality మెరుగుదల.	★	1.1.1
2	వాణిజ్యానికి వ్యతిరేకంగా: global corporations చేతిలో వెనుకబడిన దేశాల దోపిడీ; ప్రమాదకర ఆధారపడటం; trade-cycle వ్యాప్తి (transmission).	★	1.1.2
3	**Mercantilism (16వ–18వ శతాబ్దం): imports కంటే దూకుడుగా exports → సంపద, bullion, అనుకూల BoT; అధిక import tariffs.**	★★★	1.2.1
4	Adam Smith — absolute advantage: అవే resources నుంచి ఎక్కువ output; labour ఒక్కటే input.	★	1.2.2
5	Absolute advantage assumptions: 2 దేశాలు × 2 goods, transport cost లేదు, labour-cost ఆధారం, దేశాల మధ్య labour కదలదు (immobile).	★	1.2.3, 1.1.3
6	Ricardo — comparative advantage: absolute advantage అత్యధికంగా ఉన్నచోట export, సాపేక్షంగా తక్కువ ఉన్నచోట import; అన్నిటిలో మెరుగైనా లాభాలు ఉంటాయి.	★★	1.2.4
7	Comparative cost theory: labour theory of value, ఒకే factor; Haberler → opportunity cost (స్థిరం).	★★	1.2.5, 1.2.6
8	Comparative costs = normative, factor prices ను విస్మరిస్తుంది; Modern = positive, money cost, factor price తేడాలు, inter-regional trade యొక్క ప్రత్యేక సందర్భం.	★★	1.2.7, 1.2.8
9	**H-O = Factor-Endowment = Modern theory: 2 factors; సమృద్ధిగా ఉన్న factor ను వాడే goods ను export చేయడం.**	★★★	1.2.9
10	Balance of trade = flow concept (SM లో లేదు).	★	1.2.10

విభాగం 2 — Trade Policy సాధనాలు (The Instruments of Trade Policy)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Trade policy = imports/exports ను ప్రోత్సహించే లేదా పరిమితం చేసే అన్ని సాధనాలు; price-related (tariffs) vs non-price (NTMs).	MQ	2.1.1, 2.1.2
2	Protectionism = దేశీయ producers ను కాపాడటానికి tariffs, quotas, NTMs; liberalisation = అడ్డంకులను తగ్గించడం.	★	2.1.3
3	Specific = ప్రతి unit కు నిర్ణీత మొత్తం; ad valorem = విలువలో నిర్ణీత % (duty మార్పు = rate × price మార్పు).	★★	2.2.1, 2.2.2

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
4	Mixed = ad valorem లేదా specific, ఏది ఎక్కువైతే అది; compound = రెండూ కలిపి; technical = contents/components పై.	★★	2.2.3, 2.2.4
5	TRQ = quota + tariff: quota లోపల తక్కువ tariff, దాటితే అధిక tariff.	★	2.2.5
6	Preferential (NAFTA: USA, Canada, Mexico); bound = చట్టబద్ధ గరిష్ఠ పరిమితి (legal ceiling), applied ≤ bound; variable → దేశీయ support price.	★★	2.2.6, 2.2.7, 2.2.8
7	Escalated = raw materials కంటే manufactures పై ఎక్కువ tariff; prohibitive = imports ఏవీ ప్రవేశించవు.	★★	2.2.9, 2.2.10
8	**Dumping = స్వదేశీ price లేదా full average cost కంటే తక్కువకు విదేశంలో అమ్మడం; fair market value కంటే తక్కువకు వచ్చే imports పై ADD; export subsidies ను CVD భర్తీ చేస్తుంది (offsets).**	★★★	2.2.11, 2.2.12, 2.3.11, 2.4.2
9	Tariff ప్రభావాలు: consumers surplus కోల్పోతారు; విదేశీ పోటీ తగ్గడంతో producers లాభపడతారు; revenue పెరుగుతుంది; comparative advantage విస్మరించబడుతుంది.	★	2.2.13
10	NTMs = non-tariff, కనిపించనివి (invisible); NTBs = వివక్షాపూరిత ఉపసమితి; tariffs, CVD లు NTBs కావు.	★	2.3.1
11	Technical = product లక్షణాలు, production processes (SPS, TBT); non-technical = trade requirements (hard, threat, other).	★	2.3.2, 2.3.5
12	SPS: మానవ, జంతు, వృక్ష జీవం, biodiversity; TBT: food, non-food standards, labels, eco-labels, organic certification — quotas కాదు.	★★	2.3.3, 2.3.4
13	Import quota = భౌతిక పరిమితి, సాధారణంగా ఏడాదికి; ప్రభుత్వానికి revenue ఉండదు; quota rents.	★★	2.3.6
14	Non-automatic licensing ఏ మూలం నుంచైనా పరిమాణాన్ని పరిమితం చేస్తుంది; financial measures = advance payment, forex controls.	★	2.3.7, 2.3.8
15	Safeguards: తాత్కాలికం, వివక్ష లేనివి, import surges కు వ్యతిరేకంగా; embargo = పూర్తి నిషేధం, అత్యంత తీవ్రమైన barrier.	★★	2.3.9, 2.3.10
16	VERs: చర్చల తర్వాత exporting దేశం నిర్వహించే అనధికారిక quota.	★	2.4.1

విభాగం 3 — Trade Negotiations

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	UNCTAD: అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల development-friendly integration (SM లో లేదు).	★	3.1.1
2	Trade negotiations: market access vs protection; USMCA (2020) = NAFTA వారసుడు (USA, Mexico, Canada).	★	3.5.1, 3.4.6
3	**RTAs: 1 Feb 2021 నాటికి 339 అమలులో; ఎనిమిది రకాలు, unilateral → EMU; bilateral = రెండు దేశాలు/blocs.**	★★★	3.2.1, 3.2.2, 3.5.19

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
4	Multilateral = మొత్తం WTO సభ్యత్వం (WTO agreements); NAFTA/EU లు regional.	★	3.2.3
5	Trading bloc: FTA + common external tariff విధించవచ్చు (Arab League, EFTA).	★★	3.2.4
6	FTA సొంత external tariffs ఉంచుకుంటుంది; customs union కు common external tariff (EU, GCC, MERCOSUR); common market దీనికి factor mobility జోడిస్తుంది; EMU common currency జోడిస్తుంది.	★★	3.2.5, 3.2.6
7	Export-industry targeting → ఆ sector లో ఉద్యోగాలు, మెరుగైన current account (SM లో లేదు).	★	3.2.7
8	GATT: goods; 1948–1994; ఎనిమిది trade rounds; ఒక agreement, treaty కాదు.	★	3.3.1, 3.4.1, 3.4.2
9	GATT ప్రాసంగికత కోల్పోయింది: investments, IPR, services దాని పరిధికి బయట, agriculture లో వైఫల్యం, బలహీన institutions, dispute settlement, treaty కాదు.	★	3.4.3
10	Uruguay Round 1986–94 (8వది, 123 దేశాలు) → WTO 1995, సవరించిన GATT ను కలుపుకుని.	★	3.4.4, 3.4.5
11	WTO లక్ష్యం: trade సజావుగా, స్వేచ్ఛగా, న్యాయంగా, ఊహించదగినట్లుగా ప్రవహించడం; transparency సహా ఆరు లక్ష్యాలు — secrecy ఎప్పటికీ కాదు.	★	3.5.2, 3.5.3
12	నిర్మాణం: DG ఆధ్వర్యంలో Geneva Secretariat; Ministerial Conference (అత్యున్నతం, ప్రతి 2 ఏళ్లకు) → General Council (TPRB, DSB) → Goods, Services, TRIPS Councils.	MQ	3.5.4, 3.5.5
13	MFN: భాగస్వాముల మధ్య వివక్ష లేదు; GATT Article 1.	★★	3.5.6
14	National treatment: market లోకి ప్రవేశించాక imported goods = local goods; అమ్మకం తర్వాతి పరిమితులు (post-sales restrictions) దీన్ని ఉల్లంఘిస్తాయి.	★	3.5.7
15	మార్గదర్శక సూత్రాలు: non-discrimination, freer trade, predictability (binding, transparency), fair competition, development and reform.	★	3.5.8, 3.5.10
16	TPRM: సభ్యుల trade policies యొక్క క్రమానుగత సమీక్ష.	★	3.5.9
17	WTO agreements: AoA (market access, domestic support, export subsidies), SPS, TBT, TRIMs, TRIPS, GATS … — NAFTA వీటిలో ఒకటి కాదు.	★★	3.5.11, 3.5.12, 3.5.13, 3.5.14
18	WTO కింద NTMs: quotas, licensing, procedures క్రమబద్ధం (disciplined); safeguards తాత్కాలిక అత్యవసర చర్యలు.	MQ	3.5.15, 3.5.16, 3.5.17, 3.5.18
19	Doha Development Agenda: 9వ round, Doha, Nov 2001; అత్యంత వివాదాస్పదం = agriculture; అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల ఆందోళనలు.	★★	3.6.1, 3.6.2
20	G20: 19 దేశాలు + EU (Tunisia సభ్య దేశం కాదు).	★	3.7.1

విభాగం 4 — Exchange Rate, దాని ఆర్థిక ప్రభావాలు (Exchange Rate and its Economic Effects)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Exchange rate = ఒక currency మరో currency తో మారే rate; quoted rate తో గుణించి మార్చండి.	MQ	4.1.1, 4.1.2
2	Regime = విదేశీ currencies తో పోలిస్తే ఒక దేశం తన currency ని నిర్వహించే వ్యవస్థ; రెండు అంచులు: floating (flexible), fixed.	MQ	4.3.1
3	Free float: demand, supply ద్వారా market నిర్ణయిస్తుంది; governments, central banks జోక్యం చేసుకోవు.	MQ	4.3.2
4	Managed float: rate float అవుతుంది కానీ దాన్ని ప్రభావితం చేయడానికి central bank కొంటుంది/అమ్ముతుంది — భారతదేశం = managed float.	★★	4.3.3
5	Fixed (pegged): ఒక currency, basket లేదా gold తో పోలిస్తే government విలువను నిర్దేశిస్తుంది; central bank జోక్యం చేసుకుని reserves ఉంచుకుంటుంది.	MQ	4.3.4
6	Soft peg (market-led; చాలా IMF సభ్య దేశాలు) vs hard peg (fixed, మారనిది); crawling peg, currency board SM పరిధికి బయట.	★	4.3.5, 4.3.6
7	Fixed: హెచ్చుతగ్గుల risk లేదు, ఎక్కువ trade, investment, తక్కువ speculation, monetary discipline, విశ్వసనీయత (credibility).	★	4.3.7
8	Floating: స్వతంత్ర monetary policy, rate ఒక policy సాధనం, భారీ reserves అవసరం లేదు — కానీ volatility, అనిశ్చితి, risk premium.	★	4.3.8
9	Nominal = currency కు currency; real = goods కు goods ('how many' కు 'one'); trade flows real rate ను అనుసరిస్తాయి.	★	4.4.1, 4.5.8, 4.1.3
10	RER = NER × Domestic price index ÷ Foreign price index; NER కనుగొనడానికి తిరగరాయండి.	★	4.4.2, 4.6.4
11	REER = NEER ÷ price deflator; REER పెరిగితే → exports ఖరీదు, imports చౌక, competitiveness కోల్పోవడం, current account deficit.	★★	4.4.3, 4.4.4
12	Forex market: over-the-counter electronic network, చాలా సన్నని spreads; US dollar = vehicle currency; భారతదేశంలో forex ను FEMA నియంత్రిస్తుంది.	★★	4.5.1, 4.5.2, 4.5.3, 4.5.5
13	Direct quote (European) = 1 foreign కు local; indirect (American) = 1 local కు foreign; రెండు pairs నుంచి cross rate; arbitrage rates ను సమం చేస్తుంది.	★★	4.5.6, 4.5.7, 4.9.9
14	D$, S$ కలిసే చోట equilibrium rate; demand: imports, transfers, income payments, assets, speculation నుంచి; supply: exports, FDI/FPI inflows నుంచి.	★	4.6.1, 4.2.1, 4.5.4
15	SM పరిధికి మించి: స్వల్పకాలం — interest, inflation, trade balance; దీర్ఘకాలం — సాపేక్ష inflation; అధిక interest, స్థిరత్వం → appreciation.	MQ	4.6.5, 4.6.6
16	Appreciation = విలువ పెరగడం, depreciation = విలువ తగ్గడం; $1 = ₹70 → ₹75 అంటే rupee depreciate అయింది, dollar appreciate అయింది.	★	4.7.1, 4.3.9

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
17	ఒక currency కు ఎక్కువ demand → అది appreciate అవుతుంది; విదేశీ currency కు ఎక్కువ demand (ఉదా. విస్తరించిన trade deficit) → home currency depreciate అవుతుంది.	MQ	4.7.2, 4.9.7
18	Devaluation / revaluation = fixed par value లో అధికారిక మార్పు; depreciation / appreciation = floating కింద market forces.	★	4.8.1, 4.8.2
19	**Depreciation: exports చౌక, imports ఖరీదు → output విస్తరణ, మెరుగైన trade balance, inflation వల్ల కోల్పోయిన competitiveness ను భర్తీ చేస్తుంది; కానీ inflation ను పెంచుతుంది.**	★★★	4.9.1, 4.9.5, 4.8.3, 4.6.2
20	Appreciation: currency మరింత విలువైనది, ఎక్కువ విదేశీ currency కొనగలదు; exports ఖరీదు కాబట్టి వాటి పరిమాణం తగ్గుతుంది; imports చౌక కాబట్టి అవి పెరుగుతాయి.	★★	4.9.2, 4.9.3, 4.9.4
21	Volatility FDI, FPI లను నిరుత్సాహపరుస్తుంది, hedging ఖర్చులను పెంచుతుంది; trade deficit / CAD = imports, exports ను మించడం.	★	4.9.6, 4.6.3, 4.9.8

విభాగం 5 — అంతర్జాతీయ మూలధన కదలికలు (International Capital Movements)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	Capital movements = financial assets, liabilities ల సరిహద్దు-దాటి ప్రవాహాలు; foreign capital = ఏ capital inflow అయినా.	MQ	5.2.1
2	Foreign capital అంశాలు: aid, borrowings (World Bank/IMF/ADB, IDA soft loans, ECB, trade credit), NRI deposits, FPI, FDI.	MQ	5.2.2
3	SM పరిధికి మించి: World Bank = IBRD (దీర్ఘకాల development loans); GDR = దేశీయ shares కు బదులుగా విదేశీ bank ఇచ్చే receipt.	★★	5.2.3, 5.2.4, 5.2.5
4	FDI (IMF): శాశ్వత ఆసక్తి, నియంత్రణ, కనీసం 10% voting power; components: equity, reinvested earnings, intra-company loans.	★	5.3.1, 5.3.2
5	ECB అనేది debt, FDI కాదు; FDI inflow capital account ను మెరుగుపరుస్తుంది కానీ NIIP ను క్షీణింపజేస్తుంది.	★	5.3.3, 5.3.6
6	Horizontal = విదేశంలో అదే business; vertical = అనుబంధ కార్యకలాపం; conglomerate = సంబంధం లేనిది (తరచూ JV); two-way = పరస్పరం.	★★	5.3.4, 5.9.6
7	FPI: stocks/bonds లో financial capital, 10% కంటే తక్కువ, నియంత్రణ లేదు, స్వల్పకాలికం, speculative, return కోరేది.	★	5.4.1, 5.4.3
8	FDI vs FPI: physical vs financial, దీర్ఘ vs స్వల్ప, కష్టమైన vs సులువైన నిష్క్రమణ, technology, employment vs ఏమీ లేదు.	★	5.4.2, 5.4.6
9	SM పరిధికి మించి: FII capital market ను, equity flows ను అభివృద్ధి చేస్తుంది; capital flight = అనిశ్చితిలో వేగవంతమైన outflow.	★	5.4.4, 5.4.5

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
10	ప్రధాన ఉద్దేశం: స్వదేశం కంటే ఎక్కువ return; firm-specific assets (management నైపుణ్యం, patents).	MQ	5.5.1
11	కారణాలు: markets, resources, తక్కువ wages, scale, diversification, tariff-jumping, tax breaks, SEZs, స్థిరమైన climate.	★★	5.5.2, 5.5.3, 5.5.4, 5.5.5
12	విధానాలు (Modes): subsidiary, equity injection, controlling interest, M&A, joint venture, greenfield, brownfield.	★	5.6.1
13	**Greenfield = కొత్త affiliate, కొత్త assets; brownfield = merger, acquisition లేదా lease ద్వారా ఉన్న infrastructure (brownfield airports లో 100% automatic).**	★★★	5.6.2, 5.6.3, 5.9.5
14	ప్రయోజనాలు: ప్రత్యక్ష, పరోక్ష employment, technology, competition, savings కు మించిన finance, exports, tax revenue, BoP.	★	5.7.1, 5.7.2, 5.8.1
15	FDI inflow host currency ని appreciate చేస్తుంది; imported inputs, profit repatriation దాన్ని depreciate చేస్తాయి.	MQ	5.8.2
16	సమస్యలు: capital-intensive పద్ధతులు, ప్రాంతీయ అసమానత, crowding-out, BoP అస్థిరత, వక్రీకరణలు, monopoly, dual economy, sovereignty; tax competition.	★	5.8.3, 5.8.4, 5.8.5
17	భారతదేశంలో FDI: non-debt resource; tax breaks, తక్కువ జీతాలు దాన్ని ఆకర్షిస్తాయి; RBI/FEMA నియంత్రిస్తాయి; Make in India; sectoral caps కాలం చెల్లేవి.	★★	5.9.1, 5.9.2, 5.9.3, 5.9.4, 5.5.4
18	ODI = భారతీయ companies విదేశాల్లో చేసే investment (outbound FDI), సడలించిన capital controls వల్ల సాధ్యం; RBI data ప్రచురిస్తుంది.	MQ	5.10.1, 5.10.2, 5.10.3

అధ్యాయం 10

భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ (Indian Economy)

178 Scanner ప్రశ్నలు · 113 one-liners · 45 పునశ్చరణ సూచికలు

భాగం A — Scanner ప్రశ్నలు, Study Material తో అనుసంధానించిన One-liners

భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ (Indian Economy)

SM అధ్యాయం 10, పేజీలు 10.1 – 10.34

అంశం 10.1 భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ స్థితి — స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వ కాలం (1850-1947) (Status of Indian Economy: Pre Independence Period)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 2 · RTP – · MTP 3 · Model Q 2

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.1.1	క్రీ.శ. (AD) ఒకటవ శతాబ్దం నుంచి పదిహేడవ శతాబ్దం వరకు ప్రాచీన, మధ్యయుగ ప్రపంచంలో భారతదేశం అతిపెద్ద economy గా ఉండేదని భావిస్తారు — సుసంపన్నమైన, స్వయం-ఆధారిత (prosperous and self-reliant) ఈ economy ప్రపంచ సంపదలో మూడింట ఒక వంతు నుంచి నాలుగింట ఒక వంతు వరకు నియంత్రించేది; ఇందులో స్వయం-సమృద్ధ (self-sufficient) గ్రామాలతో పాటు వాణిజ్యం, తీర్థయాత్ర, పరిపాలనలకు కేంద్రాలైన నగరాలూ ఉండేవి.	Q5 (+ 10.2 Q1, 10.2 Q2)	PYQ 2025-May, 2025-Sep, 2026-Sep	10.1, p. 10.1
10.1.2	బ్రిటిష్ పాలన (East India Company 1757–1858; British government 1858–1947) భారత వాణిజ్యాన్ని తలకిందులు చేసింది — తయారీ వస్తువుల (manufactures) ఎగుమతిదారు నుంచి ముడి పదార్థాల (raw materials) ఎగుమతిదారుగా మార్చింది; వివక్షాపూరిత tariffs, చౌకైన యంత్ర-తయారీ దిగుమతులు భారతీయ హస్తకళలను (handicrafts) నాశనం చేశాయి. పర్యవసానాలు: పెద్ద ఎత్తున నిరుద్యోగం, వ్యవసాయం మీద బలవంతపు ఆధారపడటం (వ్యవసాయమే ప్రధాన sector), కమతాల ఉప-విభజన, ముక్కలవడం (sub-division and fragmentation of holdings), subsistence farming, తక్కువ productivity, పేదరికం, zamindari, అధిక కౌలు (excessive rents), absentee landlordism, రుణభారం (indebtedness), దోపిడీ చేసే వడ్డీ వ్యాపారులు (money-lenders) — భారత వ్యవసాయం దాదాపు కుప్పకూలింది. కాబట్టి 1850–1947 economy పేదరికంలో మగ్గిన, అల్ప-అభివృద్ధి (under-developed) economy; 'prosperous and self-reliant' కాదు (అది 1వ–17వ శతాబ్దాల వర్ణన).	Q5; MQ 1.1: Q2	PYQ 2026-Sep; Model Q	10.1, pp. 10.2 – 10.3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.1.3	బ్రిటిష్ కాలంలో ఆధునిక పారిశ్రామిక sector ఏకపక్ష వృద్ధి (lopsided growth) చూసింది — cotton, jute ఆధిపత్యం: 1850 కి ముందు factory ఉత్పత్తి లేదు; 1930 దశకంలో cotton mills లో 9 million spindles (ప్రపంచంలో 5వ స్థానం); 19వ శతాబ్దం చివరికి భారత jute mills ప్రపంచంలోనే అతిపెద్దవి; iron పరిశ్రమ 1814 లోనే స్థాపితమైంది (1930 లో ప్రపంచంలో 8వ స్థానం); Great Depression కు కొంచెం ముందు భారతదేశం ప్రపంచంలో 12వ అతిపెద్ద పారిశ్రామిక దేశం. Producer goods industries వెనుకబడ్డాయి; 1946 లో manufacturing వాటా NDP లో కేవలం 7%; factory ఉపాధి జనాభాలో 0.4% (1900), 1.4% (1941) మాత్రమే.	Q1	PYQ 2025-Jan	10.1, p. 10.4; Summary, p. 10.27
10.1.4	1930 దశకపు Great Depression భారతదేశంలో గణనీయమైన ఆర్థిక కష్టాలను, నిరుద్యోగాన్ని కలిగించింది (SM Depression ను భారతదేశపు 12వ పారిశ్రామిక ర్యాంకుకు కాల-సూచికగా (date-marker) మాత్రమే ప్రస్తావిస్తుంది).	MQ 1.1: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
10.1.5	Economic growth ఎక్కువ వనరులు (labour, capital), మెరుగైన technology, విద్య లేదా అనుభవం ద్వారా పొందిన జ్ఞానం వల్ల వస్తుంది — కేవలం జనాభా పరిమాణం పెరగడం దానంతట అదే growth కు దోహదం చేయదు.	Q2	MTP 2025-Jan S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.1.6	Disguised unemployment వ్యవసాయ sector కు విలక్షణం — SM చెప్పే వలసపాలన కథ (హస్తకళాకారులు భూమి మీదకు నెట్టబడటం, over-crowding, sub-division, subsistence farming) దీనికి మూలం.	Q3	MTP 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.1.7	పరిశ్రమ (industry) వ్యవసాయం మీద ఆధారపడుతుంది — కార్మికులకు ఆహారం కోసం, agro-based industries కు ముడి పదార్థాల కోసం, industrial products కు market కోసం (పైవన్నీ — all of the above).	Q4	MTP 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 10.2 భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ — స్వాతంత్ర్యం తర్వాత (1947-1991) (Indian Economy: Post Independence)

15 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 3 · RTP – · MTP 9 · Model Q 3

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.2.1	*అంశం 10.1 చూడండి: బ్రిటిష్ పాలనకు ముందు భారతదేశం స్వయం-సమృద్ధ గ్రామాలు, వాణిజ్య కేంద్రాలైన నగరాలతో కూడిన స్వయం-ఆధారిత (self-reliant), సుసంపన్న (prosperous) economy.*	Q1, Q2	PYQ 2025-May, 2025-Sep	10.1, p. 10.1

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.2.2	*అంశం 10.1 చూడండి: స్వాతంత్ర్యానికి ముందు భారతదేశానికి ఆధునిక technology, infrastructure అందుబాటు పరిమితం — producer goods industries వెనుకబడ్డాయి, దేశంలో physical, financial, human capital కొరత ఉండేది.*	MQ 1.1: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
10.2.3	స్వాతంత్ర్యం తర్వాతి విధానాన్ని కేంద్రీకృత ఆర్థిక ప్రణాళిక (centralised economic planning) తో కూడిన state-directed industrialisation అనే Nehruvian model శాసించింది: Planning Commission సామ్యవాద (socialistic) పంథాలో పంచవర్ష ప్రణాళికల (five-year plans) ద్వారా ప్రణాళిక వేసింది; equity, distributive justice తో కూడిన వేగవంతమైన economic growth (growth with social justice) సాధించేలా వాటిని రూపొందించారు — వలస దోపిడీ నుంచి ప్రణాళికాబద్ధ అభివృద్ధి (planned development) వైపు మార్పు.	Q10, Q11 (+ 10.6 Q8)	RTP 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2	10.2, pp. 10.4 – 10.5
10.2.4	Inward-looking strategy: 1958 balance of payments crisis తర్వాత వాణిజ్యాన్ని కఠినతరం చేశారు, సమగ్ర import controls 1966 వరకు కొనసాగాయి; దేశీయ పరిశ్రమను రక్షించడానికి tariffs, quotas, quantitative restrictions విదేశీ వస్తువులను దూరంగా ఉంచాయి (planned economy లో import substitution).	MQ 1.2: Q1 (+ 10.4 Q13)	MTP 2024-Dec S1; Model Q	10.2, p. 10.5; 10.3, p. 10.8
10.2.5	1950 దశకపు విధానాలకు రెండు తత్వాలు మార్గదర్శకం: heavy industry కి ప్రాధాన్యమిచ్చే Nehru సామ్యవాద సమాజం (socialistic society), small-scale, cottage industry, village republics తో కూడిన Gandhian తత్వం. Industrial Policy Resolution 1948 atomic energy, arms and ammunition, railways పై State కు monopoly ఇచ్చింది; IPR 1956 public sector ను భారీగా విస్తరించింది.	Q3	PYQ 2026-May	10.2, p. 10.5
10.2.6	'Hindu growth rate' = స్వాతంత్ర్యం తర్వాతి మొదటి మూడు దశాబ్దాల్లో (1950–80) భారతదేశపు సాధారణ స్థాయి సగటు వార్షిక GDP growth 3.5 శాతం.	Q9, Q12	MTP 2025-Aug S2, 2026-Apr S1	10.2, p. 10.5
10.2.7	Green revolution కు ముందు వ్యవసాయ వ్యూహం institutional model మీద ఆధారపడింది — land reforms, farm cooperatives — R&D, irrigation వంటి technocratic రంగాల మీద కాదు; productivity లాభాలు స్వల్పం.	Q4	MTP 2025-Apr S1	10.2, p. 10.6

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.2.8	Green revolution (వ్యూహంలో మొదటి పెద్ద మార్పు, 1960 దశకం మధ్యలో): 1966, 1967 కరవులు, PL 480 ఆహార సహాయం తర్వాత విధానం productivity పెంచడం వైపు — ముఖ్యంగా wheat (food grains) — మళ్లింది; వినూత్న వ్యవసాయ technologies — high yielding seed varieties, నీరు, fertiliser, pesticides ల తీవ్ర వినియోగం — దీన్ని సాకారం చేశాయి; ఆహార సమస్యను అధిగమించడానికి (food grains లో స్వయం-సమృద్ధి) భారతదేశానికి వీలు కల్పించింది. SM ఖచ్చితమైన ప్రారంభ సంవత్సరం ఇవ్వదు.	Q6, Q8; MQ 1.2: Q2 (+ 10.7 Q2, 10.7 Q10, 10.7 Q22)	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1, 2025-May S2, 2025-Aug S2; Model Q	10.2, p. 10.6
10.2.9	1960–70 దశకాల interventionist కాలం: కఠినమైన trade, licensing controls, nationalisation తరంగం (private sector నుంచి పూర్తి యాజమాన్యం, నియంత్రణను State తీసుకోవడం) — 1969 లో 14 banks, 1980 లో మరో 6. 1965–81 స్వతంత్ర భారతదేశంలో growth పరంగా అత్యంత దారుణమైన కాలం.	(+ 10.4 Q12)	MTP 2024-Dec S1	10.2, p. 10.6
10.2.10	Industrial retrogression, deceleration (1960 దశకం మధ్య నుంచి) కు కారణాలు: బలహీన వ్యవసాయ పనితీరు, తగ్గిన public investment, industrial goods కు సంకుచిత market. (1965–81 మందగమనానికి SM చెప్పే కారణాలు: licence-raj, autarchic policies, మూడు యుద్ధాలు, కరవులు, 1973, 1979 oil shocks.)	Q5	MTP 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.2.11	జీవన ప్రమాణాలు, productivity తక్కువగా ఉండి, తక్కువ productivity తో వ్యవసాయమే ప్రధాన వృత్తిగా ఉండి, ఉత్పత్తి పద్ధతులు (production techniques) వెనుకబడి ఉంటే ఆ economy underdeveloped.	Q7	MTP 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 10.4 1991 నాటి ఆర్థిక సంస్కరణలు (The Economic Reforms)

67 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 28 · RTP 2 · MTP 20 · Model Q 19

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.4.1	Early liberalisation: సంస్కరణల బీజాలు 1980 దశకంలో, ముఖ్యంగా 1985 తర్వాత పడ్డాయి; 1981–89 చర్యలు ('early liberalisation' లేదా 'reforms by stealth') industry, trade, taxation రంగాలను కవర్ చేశాయి; GDP growth 5.7% (Sixth Plan, 1980–85), 5.8% (Seventh Plan, 1985–90) కు పెరిగింది.	Q22	PYQ 2025-May	10.3, p. 10.7
10.4.2	Broad-banding (1980 దశకం): కొత్త licence లేకుండానే ఉన్న capacity లోపలే industry groups తమ product mix మార్చుకోవచ్చు — ఉదా. trucks నుంచి cars ఉత్పత్తికి మారడం.	Q27, Q45	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep	10.3, pp. 10.7 – 10.8

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.4.3	1980 దశకపు ఇతర సంస్కరణలు: 25 విస్తృత పరిశ్రమల వర్గాల delicensing (1985); MRTP asset పరిమితి ₹20 crore నుంచి ₹100 crore కు పెంపు (1985–86); multipoint excise duties స్థానంలో MODVAT; SEBI ని non-statutory సంస్థగా ఏర్పాటు (12 April 1988); OGL జాబితా విస్తరణ (April 1990 నాటికి 1,329 capital goods items); export incentives; వాస్తవిక (realistic) exchange rate; cement, aluminium పై price, distribution controls రద్దు. Currency demonetisation వీటిలో ఒకటి కాదు.	Q28	PYQ 2026-Jan	10.3, p. 10.8
10.4.4	MRTP Act, 1969 సాపేక్షంగా ఎక్కువ market power ఉన్న పెద్ద firms ను నియంత్రించింది (licensing, capacity addition, mergers and acquisitions పై ఆంక్షలు); 1991 విధానం దీన్ని పునర్వ్యవస్థీకరించి, దాని merger, amalgamation, takeover నిబంధనలను రద్దు చేసింది.	Q5, Q15	PYQ 2024-Jun, 2025-Jan	10.2, p. 10.6; 10.4.4, p. 10.12
10.4.5	*అంశం 10.2 చూడండి: import controls దేశీయ పరిశ్రమను రక్షించాయి — దేశీయ పరిశ్రమలను ప్రోత్సహించడం ద్వారా విదేశీ వస్తువులపై ఆధారపడటం తగ్గించడమే import substitution లక్ష్యం.*	Q13	MTP 2024-Dec S1	10.2, p. 10.5; 10.3, p. 10.8
10.4.6	*అంశం 10.2 చూడండి: nationalisation = private sector నుంచి పూర్తి నియంత్రణ, నిర్వహణను ప్రభుత్వం తీసుకోవడం (1969 లో 14 banks, 1980 లో 6).*	Q12	MTP 2024-Dec S1	10.2, p. 10.6
10.4.7	P. V. Narasimha Rao ప్రభుత్వ హయాంలో భారతదేశం 1991 నాటి సాహసోపేత ఆర్థిక సంస్కరణలకు శ్రీకారం చుట్టింది.	Q47; MQ 1.4: Q1	PYQ 2026-Sep; Model Q	10.4, p. 10.9
10.4.8	1991 సంస్కరణలకు ముఖ్య రూపశిల్పి (key architect) గా Dr Manmohan Singh (Finance Minister) ను పరిగణిస్తారు — SM కేవలం Narasimha Rao ప్రభుత్వాన్నే పేర్కొంటుంది.	MQ 1.3: Q3	MTP 2025-Aug S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.4.9	1991 సంస్కరణలకు కారణాలు (SM జాబితా): revenue expenditure నిరంతరం revenue receipts ను మించడం, fiscal deficit కు భారీ దేశీయ, విదేశీ రుణాలతో నిధులు; పెరుగుతున్న public debt, interest payments; 1990 Gulf-war సమయంలో oil prices పెరుగుదల, balance of payments పై తీవ్ర ఒత్తిడి; కఠినమైన import ఆంక్షలతో పారిశ్రామిక ఉత్పత్తి తగ్గడం; కఠిన షరతులతో కూడిన IMF రుణాలపై ఆధారపడటం; ఆర్థిక సంక్షోభాలతో కలిసి 'crisis of confidence' గా ఉబ్బిన బలహీన రాజకీయ పరిస్థితి. అధిక forex reserves కారణం **కాదు**.	Q3, Q32, Q46; MQ 1.2: Q2	PYQ 2024-Jun, 2026-May, 2026-Sep; Model Q	10.4, pp. 10.9 – 10.10

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.4.10	తక్షణ ప్రేరణ (immediate trigger) balance of payments crisis: foreign exchange reserves అత్యల్ప స్థాయికి — కేవలం $1.2 billion, బొటాబొటీగా రెండు వారాల imports కు సరిపడా — పడిపోయాయి; ఇదే 'the major context that triggered economic reforms'; సంస్కరణల ఊపు తీవ్రమైన economic, fiscal, BoP సంక్షోభాల నుంచి వచ్చింది (కేవలం stagnation నుంచి కాదు).	Q39, Q41; MQ 1.3: Q2	MTP 2026-Apr S2, 2026-Apr S1; Model Q	10.4, pp. 10.9 – 10.10
10.4.11	1991 ఒక paradigm shift: Soviet పతనం, China బహిర్ముఖ (outward-oriented) విజయం తర్వాత సంస్కరణలు economy ని ఎక్కువ market orientation, external openness వైపు నడిపాయి — markets వర్సెస్ state పాత్రపై పునరాలోచన (liberalisation and opening up).	Q19; MQ 1.2: Q1 (+ 10.6 Q5)	RTP 2025-Jan; MTP 2024-Dec S1; Model Q	10.3, p. 10.9; 10.4, p. 10.10
10.4.12	1991 సంస్కరణలను సాధారణంగా Liberalisation, Privatisation and Globalisation (LPG) అంటారు — 'socialisation' వీటిలో ఒకటి కాదు; liberalisation అంటే decontrol, deregulation, వ్యాపారం చేసే స్వేచ్ఛ; PSUs disinvestment అనేది privatisation.	Q1, Q2; MQ 1.4.1: Q1	PYQ 2022-Dec, 2023-Dec; Model Q	10.4, p. 10.10; 10.4.4, p. 10.13
10.4.13	రెండు లక్ష్యాలు: (1) కేంద్ర నిర్దేశిత, అత్యధిక నియంత్రణల economy నుంచి 'market friendly' economy వైపు పునర్నిర్దేశం (reorientation); (2) fiscal deficit ను గణనీయంగా తగ్గించడం ద్వారా macroeconomic stabilisation. చర్యలు: (a) inflation, ప్రతికూల BoP లకు వ్యతిరేకంగా short-term stabilisation measures, (b) నిర్మాణాత్మక దృఢత్వాలను (structural rigidities) తొలగించే long-term structural reform measures.	Q44; MQ 1.4.1: Q2	MTP 2026-Apr S1; Model Q	10.4, p. 10.10
10.4.14	Fiscal reforms (fiscal deficit తగ్గించడానికి): స్థిరమైన, పారదర్శక tax structure; మెరుగైన tax compliance; ప్రభుత్వ వ్యయం కట్టడిపై దృష్టి; subsidies తగ్గింపు, రద్దు; ఎంపిక చేసిన PSUs లో ప్రభుత్వ equity లో కొంత భాగం disinvestment; private sector భాగస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహించడం. Money creation ద్వారా deficit financing ను 1997–98 నాటికి దశలవారీగా తొలగించడం September 1994 లో RBI తో కుదిరిన ఒప్పందం లక్ష్యం.	Q20; MQ 1.4.1: Q3	PYQ 2025-May; Model Q	10.4.1, pp. 10.10 – 10.11

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.4.15	Monetary, financial sector reforms — దృష్టి: ప్రభుత్వ banks NPAs తగ్గించడం, competition ప్రవేశపెట్టి కొనసాగించడం, interest rates deregulation. చర్యలు: interest rate liberalisation, lending, deposit rates పై RBI నియంత్రణలు తగ్గింపు; కొత్త private sector banks, foreign banks తో competition; Narasimham Committee Report, 1991 (banking and financial sector) ప్రకారం తక్కువ SLR, CRR; సరళమైన branch licensing; asset classification, income disclosure, bad-debt provisioning పై prudential norms. Banks లో foreign investment ను పరిమితం చేయడం లక్ష్యం కాదు.	Q26, Q29, Q31; MQ 1.4.2: Q1, Q2	PYQ 2025-Sep, 2026-Jan, 2026-May; Model Q ×2	10.4.2, p. 10.11
10.4.16	సంస్కరణలకు ముందు banking లక్షణాలు: administered interest rates, అధిక reserve requirements, credit flow పై quantitative restrictions, భారీ directed (priority-sector) lending — కాబట్టి 'very little lendable resources for the priority sector' అనేది లక్షణం కాదు.	Q34	MTP 2025-May S2	10.4.2, p. 10.11 (సంస్కరణలకు ముందటి లక్షణాలు ఊహించినవి; SM లో జాబితాగా లేవు)
10.4.17	Liquidity Adjustment Facility (LAF) repo, reverse repo operations ద్వారా banks కు liquidity అందిస్తుంది.	MQ 1.4.2: Q3	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
10.4.18	1988 లో (non-statutory గా) ఏర్పాటైన SEBI కి 1992 లో capital market స్వతంత్ర regulator గా statutory గుర్తింపు లభించింది — తగినన్ని వనరుల సమీకరణ, వాటి సమర్థ కేటాయింపును సులభతరం చేయడానికి.	Q17; MQ 1.4.3: Q1	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-May S2; Model Q	10.4.3, p. 10.12
10.4.19	Depository system securities ను electronic (dematerialised) రూపంలో ఉంచుకోవడానికి, బదిలీ చేయడానికి వీలు కల్పిస్తుంది.	MQ 1.4.3: Q2	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
10.4.20	24 July 1991 న ప్రకటించిన New Industrial Policy పరిశ్రమను గణనీయంగా deregulate చేసి 'Licence Raj' కు ముగింపు పలికింది: 18 తప్ప అన్ని పరిశ్రమలకు licensing తొలగించారు (ఇప్పుడు 5 — arms and ammunition, atomic substances, narcotic drugs and hazardous chemicals, alcoholic drinks, cigarettes and cigars); small-scale items ను de-reserve చేశారు; public sector ను కుదించారు — ఇవన్నీ private sector సరళ భాగస్వామ్యాన్ని (liberal participation) సాధించడానికే.	Q9, Q35, Q38, Q40; MQ 1.4: Q2	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1, 2026-Apr S2; Model Q	10.4.4, p. 10.12
10.4.21	Public sector reservation ను వ్యూహాత్మక, భద్రతా కారణాలతో ఎనిమిది పరిశ్రమలకు తగ్గించారు; తదనంతరం రెండే మిగిలాయి — railway transport, atomic energy.	Q30; MQ 1.4.4: Q1	PYQ 2026-Jan; Model Q	10.4.4, p. 10.12

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.4.22	Public sector enterprises లో ప్రభుత్వ equity disinvestment — ఎక్కువ స్వయంప్రతిపత్తి (autonomy), professional management, క్రమంగా తగ్గే budgetary support తో — efficiency, సహేతుకమైన returns లక్ష్యంగా సాగింది.	Q42	MTP 2026-Apr S1	10.4.4, p. 10.13
10.4.23	Foreign investment: 51 శాతం వరకు FDI కి automatic approval, తర్వాత reserved పరిశ్రమలు తప్ప దాదాపు అన్ని పరిశ్రమలకు విస్తరణ; FDI నాలుగు sectors లో మాత్రమే నిషిద్ధం — retail trade, atomic energy, lottery business, betting and gambling. Globalisation strategy = అధిక foreign equity పరిమితులు, tariff తగ్గింపు, rupee convertibility.	Q18, Q43; MQ 1.4.4: Q2	PYQ 2025-Jan; MTP 2026-Apr S1; Model Q	10.4.4, pp. 10.12 – 10.13
10.4.24	Trade policy reforms: imports, exports పై quantitative restrictions తొలగింపు; tariffs ను దశలవారీగా తగ్గించి సరళీకరించిన మరింత outward-oriented విధానం; import licensing తొలగింపు (positive OGL list స్థానంలో negative list); export duties తొలగింపు. Peak tariff 355% (1990–91) → 85% (1993–94) → 50% (1995–96) → 10% (2007–08).	Q21; MQ 1.3: Q1; MQ 1.4.5: Q2	PYQ 2025-May; Model Q ×2	10.4.4 – 10.4.5, p. 10.13
10.4.25	Exchange rate: July 1991 లో dollar తో rupee ను 18–19% devalue చేశారు; March 1992 లో dual exchange rate; March 1993 లో ఏకీకరించి float కు అనుమతి — 1993 నుంచి managed floating; 1994 నుంచి current account పై rupee convertible.	Q16, Q33, Q43	PYQ 2025-Jan; RTP 2025-May; MTP 2026-Apr S1	10.4.4 – 10.4.5, pp. 10.13 – 10.14
10.4.26	SEZs ను tax incentives, duty exemptions ద్వారా ప్రోత్సహిస్తారు.	MQ 1.4.5: Q1	Model Q	SM లో లేదు (Model Q లో మాత్రమే)
10.4.27	వాస్తవిక (depreciated) exchange rate exports ను పెంచుతుంది: 1985–86 నుంచి 1989–90 వరకు rupee REER సుమారు 30% depreciate అయింది — exports కు దోహదపడి forex ఒత్తిడిని తగ్గించింది.	MQ 1.6: Q1	Model Q	10.3, p. 10.8
10.4.28	*అంశం 10.7 చూడండి: food products marketing, food product e-commerce లో automatic route కింద 100% FDI కి అనుమతి ఉంది.*	Q4	PYQ 2024-Jun	10.7.1, p. 10.19
10.4.29	*అంశం 10.7 చూడండి: 'Make in India' (2014) పెట్టుబడిని, తయారీని (manufacturing) సులభతరం చేస్తుంది — అధిక investment వల్ల aggregate demand పెరిగే అవకాశం ఉంది.*	Q8	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1	10.7.2, p. 10.22
10.4.30	*అంశం 10.7 చూడండి: DPIIT = Department for Promotion of Industry and Internal Trade.*	Q10	PYQ 2024-Sep	10.7.2, p. 10.22

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.4.31	*అంశం 10.7 చూడండి: FIPB ని May 2017 లో రద్దు చేసి దాని స్థానంలో Foreign Investment Facilitation Portal (FIF) తెచ్చారు; RoDTEP (2021) MEIS స్థానాన్ని తీసుకుంది.*	Q23, Q24, Q25	PYQ 2025-May (×2), 2025-Sep	10.7.2, pp. 10.23 – 10.24
10.4.32	GST ని Constitution (101st Amendment) Act, 2016 ద్వారా అమలులోకి తెచ్చారు; GST చట్టాలు చేయడంలో Union, State శాసనసభలకు 'equal, simultaneous and unique powers' ఉన్నాయని Supreme Court May 2022 తీర్పు చెప్పింది. (SM కేవలం 1 July 2017 న GST ప్రవేశాన్ని మాత్రమే ఇస్తుంది, p. 10.22.)	Q11, Q14	PYQ 2024-Sep; MTP 2024-Dec S1	SM లో లేదు (PYQ/MTP లో మాత్రమే)
10.4.33	అధ్యాయం 10 లో ఆధారం లేని public finance అంశాలు: రాష్ట్రాలకు statutory grants-in-aid Article 275 కింద ఉంటాయి; Union taxes devolution, grants-in-aid ను Finance Commission సిఫారసు చేస్తుంది ('trade tax' కాదు); 16వ Finance Commission అధ్యక్షుడు Dr Arvind Panagariya.	Q6, Q36, Q37	MTP 2024-Aug, 2025-Dec S1 (×2)	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.4.34	Government intervention అసమర్థమై, కొత్త, మరింత తీవ్రమైన సమస్యలను సృష్టించినప్పుడు government failure సంభవిస్తుంది.	Q7	MTP 2024-Aug	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 10.5 1991 సంస్కరణల తర్వాత GDP Growth Rates (GDP Growth Rates Post Reforms)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 1 · RTP – · MTP 2 · Model Q 4

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.5.1	Economic growth కు అత్యంత విశ్వసనీయ సూచికగా GDP growth rate ను పరిగణిస్తారు (అందుకే 'gross production' ను ఉత్తమ సూచికగా key చేశారు).	Q3	MTP 2025-May S2	10.5, p. 10.15
10.5.2	సంస్కరణలు వేగవంతమైన growth, global competitiveness తెచ్చాయి: ప్రపంచ economy తో అనుసంధానం, market orientation, దూసుకెళ్లిన private investment, అంతర్జాతీయంగా పోటీపడే sectors (auto components, telecom, software, pharma), స్థిరమైన FDI, దాదాపు ఎనిమిది నెలల imports కు సరిపడా forex reserves, తగ్గిన పేదరికం — pandemic సంవత్సరం 2020 తప్ప సగటు GDP growth ప్రశంసనీయం.	MQ 1.4: Q1	Model Q	10.4, pp. 10.14 – 10.15; Summary, p. 10.31
10.5.3	Table 10.1 (GDP growth, 1991–2021): అత్యల్పం 1991 (1.06%), 2020 (–6.60%); అత్యధికం 1999 (8.85%), తర్వాత 2021 (8.68%), 2010 (8.50%). సగటు 1991–2000 ≈ 5.6%; 1992–2001 ≈ 6.0%; 2001–2010 ≈ 6.8%.	MQ 1.4.6: Q1, Q2	Model Q ×2	10.5, Table 10.1, p. 10.15

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.5.4	Average growth పద్ధతి: n సంవత్సరాల సగటు = మొత్తం ÷ n, కాబట్టి తెలియని సంవత్సరం = (n × సగటు) − తెలిసిన సంవత్సరాల మొత్తం (ముద్రిత working: x + 7.9 + 8.5 = 3 × 8.2 = 24.6, కాబట్టి x = 8.2%).	Q1	PYQ 2024-Jun	SM లో లేదు (PYQ లో మాత్రమే)
10.5.5	భారతదేశంలో inflation ను సాధారణంగా Consumer Price Index (CPI) తో కొలుస్తారు.	Q2; MQ 1.6: Q1	MTP 2024-Dec S1; Model Q	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

అంశం 10.6 NITI Aayog — భారత రూపాంతరానికి సాహసోపేత అడుగు (NITI Aayog: A Bold Step for Transforming India)

18 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 7 · RTP 3 · MTP 12

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.6.1	1 January 2015 న Planning Commission (దాదాపు అరవై నాలుగు సంవత్సరాలు అమలులో ఉన్నది) స్థానంలో National Institution for Transforming India (NITI) Aayog వచ్చింది — 'spur innovative thinking by objective experts', రాష్ట్రాల గొంతుకను, ప్రభావాన్ని పెంచడం ద్వారా 'co-operative federalism' ను ప్రోత్సహించడం దీని లక్ష్యం; ఇది ప్రభుత్వానికి 'Think Tank' గా, 'directional and policy dynamo' గా పనిచేస్తుంది.	Q2, Q16, Q17	PYQ 2024-Sep; MTP 2026-Apr S2, 2026-Apr S1	10.6, p. 10.16
10.6.2	NITI Aayog లక్ష్యాల్లో: గ్రామ స్థాయిలో విశ్వసనీయ ప్రణాళికలు (credible plans) రూపొందించే యంత్రాంగాలు అభివృద్ధి చేసి, వాటిని ప్రభుత్వ ఉన్నత స్థాయిల్లో క్రమంగా క్రోడీకరించడం (అలాగే రాష్ట్రాలతో ఉమ్మడి జాతీయ దృక్పథం, cooperative federalism ను పెంపొందించడం).	Q1	PYQ 2024-Jun	10.6, p. 10.16
10.6.3	NITI పాత్ర పరిమితం: ఇది జాతీయ (five-year) plans తయారుచేయదు, వ్యయాన్ని నియంత్రించదు, రాష్ట్ర ప్రణాళికలను సమీక్షించదు; budgeting ప్రక్రియ నుంచి దీన్ని మినహాయించారు — కాబట్టి five-year plans రూపొందించడం గానీ, రాష్ట్రాలకు ఆర్థిక వనరులు కేటాయించడం గానీ దీని విధి కాదు.	Q4, Q11	RTP 2025-May; MTP 2024-Dec S1, 2025-Apr S1	10.6, p. 10.18
10.6.4	NDAP (National Data and Analytics Platform) భారత ప్రభుత్వ data అందుబాటును సులభతరం చేసి మెరుగుపరుస్తుంది.	Q3, Q7	PYQ 2024-Sep, 2025-Jan	10.6, p. 10.17
10.6.5	Electric vehicles: E-Amrit అనేది electric vehicles పై సమస్త సమాచారానికి one-stop destination; electric vehicles వినియోగాన్ని వేగవంతం చేయడం ద్వారా air quality మెరుగుపరచడం Shoonya campaign లక్ష్యం.	Q9, Q10 (+ 10.7 Q1)	PYQ 2024-Jun, 2025-May, 2026-Jan	10.6, p. 10.17

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.6.6	'LiFE' (Lifestyle for Environment) ప్రస్తుత 'use-and-dispose' economy స్థానాన్ని భర్తీ చేయాలని ఆశిస్తుంది — sustainable జీవనశైలి ఎంపికలు. (SM 'Life' అని రాస్తుంది, దాని విస్తరణ ఇవ్వదు.)	Q12, Q14	MTP 2025-Aug S1, 2025-Dec S1	10.6, p. 10.17
10.6.7	'Methanol Economy' programme లక్ష్యాలు: భారత oil import bill, GHG emissions తగ్గించడం, coal reserves ను, municipal solid waste ను (industrial waste ను కాదు) methanol గా మార్చడం.	Q13 (+ 10.7 Q11)	PYQ 2024-Sep; MTP 2025-Aug S2	10.6, p. 10.18
10.6.8	NITI Aayog ఏడు ముఖ్య initiatives: LiFE, NDAP, Shoonya, E-Amrit, India Policy Insights (IPI), Methanol Economy, Transforming India's Gold Market. వ్యవసాయంలో start-up ecosystem సృష్టి farm-sector చర్య, NITI initiative కాదు.	Q15, Q18	PYQ 2026-Sep; MTP 2025-Dec S1	10.6, pp. 10.17 – 10.18
10.6.9	Atal Tinkering Labs అనేవి NITI Aayog initiative (Atal Innovation Mission).	Q6	MTP 2024-Dec S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.6.10	*అంశం 10.4 చూడండి: New Economic Policy liberalisation ద్వారా economy ని విస్తరించింది — తక్కువ tariffs, deregulation, private, foreign players కు markets తెరవడం — కాబట్టి A, R రెండూ నిజం, R అనేది A ను వివరిస్తుంది.*	Q5	MTP 2024-Dec S1	10.4, p. 10.10
10.6.11	*అంశం 10.2 చూడండి: equity, distributive justice తో కూడిన వేగవంతమైన growth (సమతుల, న్యాయమైన growth) పంచవర్ష ప్రణాళికల (five-year plans) లక్ష్యం.*	Q8	RTP 2025-Sep, 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	10.2, pp. 10.4 – 10.5

అంశం 10.7 భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ ప్రస్తుత స్థితి — ఒక సంక్షిప్త అవలోకనం (The current state of the Indian Economy: A brief overview)

57 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 36 · RTP 4 · MTP 23

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.7.1	Primary sector = అనుబంధ sectors (livestock, dairy, fisheries) తో కూడిన వ్యవసాయం — జీవనోపాధికి అతిపెద్ద వనరు; milk, pulses, jute, spices ఉత్పత్తిలో భారతదేశం ప్రపంచంలో అగ్రస్థానంలో ఉంది, కాబట్టి milk production primary-sector కార్యకలాపం.	Q18	PYQ 2025-Jan; MTP 2025-Apr S1	10.7.1, p. 10.18
10.7.2	భారత జనాభాలో 47 శాతం నేరుగా వ్యవసాయంపై ఆధారపడుతున్నారు; 2021–22 లో agriculture and allied GVA వాటా 18.8%; food grains ఉత్పత్తి 315.7 million tonnes (2021–22).	Q24	PYQ 2025-May	10.7.1, p. 10.19

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.7.3	తప్పనిసరి (mandated) 23 పంటలన్నిటికీ MSP ని all-India weighted average cost of production కు 1.5 రెట్లు (ఒకటిన్నర రెట్లు) గా నిర్ణయిస్తారు.	Q16, Q33	PYQ 2025-Jan, 2026-Jan	10.7.1, pp. 10.19 – 10.20
10.7.4	Food Corporation of India (FCI) food grains buffer stock ను నిర్వహిస్తుంది; MSP ని Cabinet Committee on Economic Affairs ఆమోదిస్తుంది.	Q12, Q13	MTP 2024-Dec S1 (×2)	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.7.5	APEDA = Agricultural and Processed Food Products Export Development Authority; agri-products export promotion బాధ్యత దీనిదే; agri-exporters లో భారతదేశం మొదటి పది దేశాల్లో ఒకటి.	Q4	PYQ 2024-Jun	10.7.1, p. 10.19
10.7.6	FDI liberalisation: food products marketing, food e-commerce లో, telecommunication services లో (అన్ని services, infrastructure providers), coal sale and mining లో automatic route కింద 100% FDI; insurance FDI పరిమితి 49% నుంచి 74% కు పెంపు. Telecom ఇక public sector monopoly కాదు — railway transport, atomic energy మాత్రమే reserved గా మిగిలాయి.	Q47 (+ 10.4 Q4)	PYQ 2024-Jun; MTP 2025-Dec S1	10.7.1, p. 10.19; 10.7.2, p. 10.23; 10.7.3, p. 10.26; 10.4.4, p. 10.12
10.7.7	వ్యవసాయ చర్యలు (SM జాబితా): PM KISAN — రైతులకు income support; Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana — పంట నష్టపోయిన లేదా పంట దెబ్బతిన్న రైతులకు insurance; Paramparagat Krishi Vikas Yojana — organic farming, soil health; Per Drop More Crop — వ్యవసాయ స్థాయిలో water use efficiency; Kisan Rail — వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల logistics మెరుగుదల; అలాగే MSP, Soil Health Cards, Agri Infrastructure Fund, FPOs, Micro Irrigation Fund.	Q7, Q25, Q27, Q29, Q34	PYQ 2024-Sep, 2025-May, 2025-Sep (×2), 2026-May; MTP 2025-Aug S1	10.7.1, p. 10.20
10.7.8	E-NAM అనేది ఉన్న APMC mandis ను అనుసంధానించి వ్యవసాయ commodities కు ఏకీకృత జాతీయ market (unified national market) సృష్టించే pan-India electronic trading portal.	Q5, Q23, Q36, Q45	PYQ 2024-Jun, 2026-May; RTP 2025-Jan; MTP 2025-Aug S2	10.7.1, p. 10.20
10.7.9	వ్యవసాయ సమస్యలు: చిన్న, ముక్కలైన కమతాలు (small and fragmented holdings), తక్కువ farm productivity, subsistence farming వల్ల marketable surplus కొద్దిగానే మిగులుతుంది, దేశీయ, export markets లో పాల్గొనే రైతుల సామర్థ్యం తగ్గుతుంది; కొత్త technologies ను తక్కువగా స్వీకరించడం, monsoons పై అధిక ఆధారపడటం కూడా.	Q6, Q20	PYQ 2024-Jun; MTP 2025-Jan S2	10.7.1, pp. 10.20 – 10.21
10.7.10	భారత వ్యవసాయం ప్రధానంగా వర్షాధారం (rain-fed — విస్తీర్ణంలో దాదాపు మూడింట రెండు వంతులు), కాబట్టి దాదాపు 80% వ్యవసాయ విస్తీర్ణానికి irrigation ఉందనే వాదన తప్పు.	Q42	MTP 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.7.11	Index of Eight Core Industries (ICI) లో Coal, Crude Oil, Natural Gas, Refinery Products, Fertilisers, Steel, Cement, Electricity ఉంటాయి — IIP లోని items weight లో 40.27%; information and communication core industry కాదు.	Q32, Q37	PYQ 2026-Jan, 2026-May	10.7.2, p. 10.22
10.7.12	Manufacturing Purchasing Managers' Index (PMI) 55.4 వద్ద ఉంది (31 January 2023); Global Innovation Index లో భారత ర్యాంకు 2015 లోని 81వ స్థానం నుంచి 2022 లో 40వ స్థానానికి మెరుగుపడింది.	(+ 10.8 Q4, 10.8 Q5)	PYQ 2025-May, 2025-Sep	10.7.2, pp. 10.22, 10.24
10.7.13	DPIIT (Department for Promotion of Industry and Internal Trade) industrial policy ని, పారిశ్రామిక అభివృద్ధి వ్యూహాలను రూపొందించి అమలు చేస్తుంది.	(+ 10.4 Q10)	PYQ 2024-Sep	10.7.2, p. 10.22
10.7.14	'Make in India' (2014), ఒక 'Vocal for Local' initiative — పెట్టుబడిని సులభతరం చేస్తుంది, innovation ను ప్రోత్సహిస్తుంది, భారతదేశాన్ని manufacturing, design, innovation hub గా తీర్చిదిద్దుతుంది; 'Make in India 2.0' 27 sectors పై దృష్టి పెడుతుంది — 15 manufacturing, 12 service sectors.	Q14, Q31 (+ 10.4 Q8)	PYQ 2026-Jan; MTP 2024-Aug, 2024-Dec S1, 2025-Dec S1	10.7.2, p. 10.22
10.7.15	Ease of Doing Business: World Bank Doing Business Report 2020 లో భారతదేశం 63వ ర్యాంకు సాధించింది (2019 లో 77వ ర్యాంకు) — 14 ర్యాంకుల ఎగబాకుడు.	Q43	MTP 2025-May S2	10.7.2, p. 10.22
10.7.16	PM Gati Shakti National Master Plan బహుళ-విధ (multimodal) infrastructure సమీకృత ప్రణాళిక (integrated planning) కోసం data ఆధారిత నిర్ణయాలను సులభతరం చేస్తుంది, తద్వారా logistics cost తగ్గుతుంది.	Q3, Q54	PYQ 2024-Jun, 2026-Sep	10.7.2, p. 10.23
10.7.17	Production Linked Incentive (PLI) Scheme (March 2020, 14 కీలక sectors) భారత manufacturing సామర్థ్యాలను, export competitiveness ను పెంచడానికి manufacturers కు incentives ఇస్తుంది; ఇప్పుడు white goods (air conditioners, LED lights) కూ విస్తరించింది.	Q26, Q56	PYQ 2025-Sep, 2026-Sep	10.7.2, p. 10.23
10.7.18	FAME-India (Faster Adoption and Manufacturing of Hybrid and Electric Vehicles) electric, hybrid vehicle technology తయారీని, దాని sustainable growth ను ప్రోత్సహిస్తుంది.	Q15	PYQ 2025-Jan	10.7.2, p. 10.23
10.7.19	'Udyami Bharat' లక్ష్యం Micro, Small and Medium Enterprises (MSMEs) సాధికారత.	Q8, Q35	PYQ 2024-Sep, 2026-May	10.7.2, p. 10.23
10.7.20	చిన్న వ్యాపారాలకు financial, technical సహాయం అందించడం ద్వారా small-scale industries ను ప్రోత్సహిస్తారు (MNCs కు subsidy ఇవ్వడం ద్వారా గానీ, labour laws రద్దు ద్వారా గానీ కాదు).	Q19	MTP 2025-Jan S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.7.21	PM MITRA (PM Mega Integrated Textile Region and Apparel) అత్యాధునిక technology ని ఆకర్షించడానికి, textiles లో FDI, స్థానిక పెట్టుబడిని పెంచడానికి ప్రపంచ స్థాయి industrial infrastructure ను కల్పిస్తుంది.	Q17, Q55	PYQ 2025-Jan, 2026-Sep	10.7.2, p. 10.23
10.7.22	FIPB ని May 2017 లో రద్దు చేసి దాని స్థానంలో Foreign Investment Facilitation Portal (FIF) తెచ్చారు; RoDTEP (Remission of Duties and Taxes on Export Products, 2021) MEIS స్థానాన్ని తీసుకుంది — exports పై దాగి ఉన్న కేంద్ర, రాష్ట్ర, స్థానిక duties ను తిరిగి చెల్లిస్తుంది (rebate).	(+ 10.4 Q23, 10.4 Q24, 10.4 Q25)	PYQ 2025-May (×2), 2025-Sep	10.7.2, pp. 10.23 – 10.24
10.7.23	Start-up India Programme దేశంలో ideas, innovation కు facilitator గా పనిచేస్తుంది.	Q57	PYQ 2026-Sep	10.7.2, p. 10.24
10.7.24	ECLGS = Emergency Credit Line Guarantee Scheme — పూర్తి guarantee ఉన్న emergency credit line.	Q39	PYQ 2026-May	10.7.2, p. 10.24
10.7.25	2025 నాటికి GDP లో manufacturing వాటాను 25 శాతానికి పెంచడం National Manufacturing Policy లక్ష్యం.	Q28	PYQ 2025-Sep	10.7.2, p. 10.24
10.7.26	భారత growth పయనం ప్రత్యేకత: secondary sector ను దాటవేసి వ్యవసాయం నుంచి నేరుగా services sector కు మారడం.	(+ 10.8 Q6)	PYQ 2026-Jan	10.7.3, p. 10.25
10.7.27	Services (NIC 2008, Box 2) లో ఉండేవి: trade and vehicle repair, transportation and storage, accommodation and food, information and communication, finance and insurance, real estate, professional and technical, administrative support, public administration and defence, education, health and social work, arts and recreation. నిర్మాణం (construction — ఉదా. ఆనకట్ట నిర్మాణం) ఈ జాబితాలో లేదు — అది industrial (secondary) కార్యకలాపం.	Q9, Q40	PYQ 2024-Sep; RTP 2025-May	10.7.3, pp. 10.25 – 10.26
10.7.28	Services sector అతిపెద్ద sector (భారత GVA లో 53.89%), అత్యంత వేగంగా పెరుగుతున్న sector, అత్యధిక labour productivity గలది; సంస్కరణల నుంచి knowledge-based, IT services growth ను నడిపించాయి.	Q21, Q38, Q46, Q51 (+ 10.8 Q1)	PYQ 2024-Jun, 2026-May; MTP 2025-Jan S2, 2025-Aug S2, 2026-Apr S1	10.7.3, p. 10.26
10.7.29	FDI inflows ను అత్యధికంగా పొందేది services sector — మొత్తం FDI equity inflows లో 60 శాతానికి పైగా.	Q30	PYQ 2026-Jan	10.7.3, p. 10.26
10.7.30	Services exports (software, business, travel services; WTO service exporters లో మొదటి 10 లో భారతదేశం) కీలక forex ఆర్జన వనరు — బలమైన IT, financial services demand వల్ల services trade surplus GDP లో దాదాపు 3.7% వద్ద ఉంటుంది.	Q44	RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	10.7.3, p. 10.26; 10.4, p. 10.14

ఉల్లేఖ నం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.7.31	నిర్మాణాత్మక పరిమితి (structural constraint): growth ఉన్నప్పటికీ అధిక fiscal deficit, పెరుగుతున్న అసమానతలు, inflation, అధిక public debt (FY21/22 లో GDP లో 86%) economy ని పరిమితం చేస్తున్నాయి — అధిక అసమానతే పేదరికం కొనసాగడానికి కారణం.	Q49 (+ 10.8 Q3)	MTP 2025-Jan S2, 2026-Apr S1	Summary, p. 10.31; 10.4, p. 10.15
10.7.32	పని చేసే జనాభాలో దాదాపు 23 శాతం service sector లో ఉన్నారని చెబుతారు.	Q41	MTP 2025-May S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.7.33	Demographic dividend ను అందిపుచ్చుకోవాలంటే భారతదేశం skill development ను ప్రోత్సహించాలి.	Q48	MTP 2026-Apr S2	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.7.34	వేగవంతమైన GDP growth ఉన్నప్పటికీ ఇతర emerging economies తో పోలిస్తే భారత per capita GDP తక్కువగానే ఉంది.	Q50	MTP 2026-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.7.35	GDP base year సవరణ GDP కొలతను ప్రభావితం చేసే ఒక structural reform.	Q52	MTP 2026-Apr S1	SM లో లేదు (MTP లో మాత్రమే)
10.7.36	*అంశం 10.6 చూడండి: E-Amrit అనేది electric vehicles పై సమస్త సమాచారానికి one-stop destination.*	Q1	PYQ 2024-Jun	10.6, p. 10.17
10.7.37	*అంశం 10.6 చూడండి: Methanol Economy coal reserves ను, municipal solid waste ను (industrial waste ను కాదు) methanol గా మారుస్తుంది.*	Q11	PYQ 2024-Sep	10.6, p. 10.18
10.7.38	*అంశం 10.2 చూడండి: food grain (ముఖ్యంగా wheat) ఉత్పత్తి పెంచడానికి green revolution high yielding seed varieties ను, నీరు, fertiliser, pesticides ల తీవ్ర వినియోగాన్ని వాడింది.*	Q2, Q10, Q22	PYQ 2024-Jun, 2024-Sep; RTP 2026-Jan; MTP 2025-Jan S2, 2025-Apr S1	10.2, p. 10.6
10.7.39	*అంశం 10.8 చూడండి: Russia-Ukraine యుద్ధం తర్వాత భారతదేశం అధిక crude oil, commodity prices, నిరంతర global supply అంతరాయాలు, కఠినమైన financial conditions, అధిక దేశీయ inflationary pressures ను ఎదుర్కొంది.*	Q53	PYQ 2026-Sep	10.8, p. 10.27

అంశం 10.8 ముగింపు (Conclusion)

7 Scanner ప్రశ్నలు · తరచుదనం PYQ 5 · RTP – · MTP 2

ఉల్లేఖనం	విద్యార్థి కోసం One-liner	Scanner ప్రశ్న	ఎప్పుడు అడిగారు	SM మూలం
10.8.1	World Bank India Development Update (IDU), November 2022: Russia-Ukraine యుద్ధం తర్వాత భారతదేశం అధిక crude oil, commodity prices, నిరంతర global supply అంతరాయాలు, కఠినమైన financial conditions, అధిక దేశీయ inflationary pressures ను ఎదుర్కొంది; అయినా 2022–23 July–September లో real GDP 6.3% పెరిగింది; పెద్ద దేశీయ market కారణంగా ఇతర emerging markets కంటే భారతదేశం ఎక్కువ రక్షితంగా (insulated), దృఢంగా (resilient) ఉంది.	Q2 (+ 10.7 Q53)	PYQ 2024-Sep, 2026-Sep	10.8, p. 10.27
10.8.2	*అంశం 10.7 చూడండి: భారత GVA కు అత్యధిక వాటా tertiary (services) sector దే (53.89%).*	Q1	PYQ 2024-Jun	10.7.3, p. 10.26
10.8.3	*అంశం 10.7 చూడండి: భారతదేశం ప్రత్యేకంగా వ్యవసాయం నుంచి నేరుగా services sector కు మారింది.*	Q6	PYQ 2026-Jan	10.7.3, p. 10.25
10.8.4	*అంశం 10.7 చూడండి: PMI = Purchasing Managers' Index; GII లో భారత ర్యాంకు 2022 లో 40వ స్థానం (2015 లో 81వ స్థానం).*	Q4, Q5	PYQ 2025-May, 2025-Sep	10.7.2, pp. 10.22, 10.24
10.8.5	*అంశం 10.7 చూడండి: growth ఉన్నప్పటికీ పేదరికం కొనసాగడానికి income, వనరుల పంపిణీలో అధిక అసమానతే కారణం.*	Q3	MTP 2025-Jan S2	Summary, p. 10.31
10.8.6	విదేశీ మారకం నికర inflows (FDI, portfolio flows, services surplus) తో foreign exchange reserves పెరుగుతాయి; భారతదేశం దగ్గర దాదాపు ఎనిమిది నెలల import cover కు సరిపడా reserves ఉన్నాయి.	Q7	MTP 2025-Dec S1	10.4, p. 10.14 (కారణం SM లో లేదు)

భాగం B — అధ్యాయం 10 One-liner పునశ్చరణ పట్టిక (Revision Sheet)

పునరావృతాలు తొలగించి, Study Material క్రమంలో ఇచ్చాం. పూర్తి వాక్యం, Scanner ప్రశ్నలు, SM పేజీ ఉన్న భాగం A వరుస(ల)కు వెళ్లడానికి 'భాగం A ఉల్లేఖనం' మీద నొక్కండి. ఈ అధ్యాయంలో ICAI అడిగిన సందర్భాల్లో దాదాపు 43% ఒక్క ★★★ పంక్తుల్లోనే ఉన్నాయి.

విభాగం — భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ (Indian Economy)

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
1	క్రీ.శ. (AD) 1వ–17వ శతాబ్దం: అతిపెద్ద economy, సుసంపన్నం, స్వయం-ఆధారితం; స్వయం-సమృద్ధ గ్రామాలు + వాణిజ్య నగరాలు.	★★	10.1.1
2	బ్రిటిష్ పాలన: భారతదేశం ముడి పదార్థాల ఎగుమతిదారుగా మారింది; వివక్షాపూరిత tariffs హస్తకళలను నాశనం చేశాయి → భూమిపై over-crowding, subsistence farming, zamindari, వ్యవసాయ పతనం.	★	10.1.2
3	వలసపాలన పరిశ్రమ lopsided — cotton, jute; producer goods వెనుకబాటు; manufacturing NDP లో ~7% (1946).	★	10.1.3
4	**Nehruvian model: Planning Commission, five-year plans, equity, distributive justice తో కూడిన growth.**	★★★	10.2.3
5	1950 దశకపు తత్వాలు: Nehru (heavy industry) vs Gandhian (small-scale, cottage, village republics).	★	10.2.5
6	IPR 1948: atomic energy, arms and ammunition, railways పై State monopoly; IPR 1956 public sector ను అతిగా విస్తరించింది.	★	10.2.5
7	1958 BoP crisis → 1966 వరకు import controls; protection/import substitution.	★	10.2.4, 10.4.5
8	Hindu growth rate = 3.5% (1950–80 కాలం).	★	10.2.6
9	**1965 కి ముందు వ్యవసాయ వ్యూహం institutional (land reforms, cooperatives); green revolution 1960 దశకం మధ్యలో: HYV seeds, నీరు, fertiliser, pesticides; wheat.**	★★★	10.2.7, 10.2.8
10	Nationalisation: 1969 లో 14 banks + 1980 లో 6; MRTP Act 1969 పెద్ద market power ఉన్న పెద్ద firms ను నియంత్రించింది.	★★	10.2.9, 10.4.4
11	1965–81 అత్యంత దారుణ growth కాలం: licence-raj, autarchic policies, మూడు యుద్ధాలు, కరవులు, 1973, 1979 oil shocks.	★	10.2.9, 10.2.10
12	Early liberalisation 1980 దశకం (1985 తర్వాత), 'reforms by stealth'; growth 5.7% / 5.8%.	★	10.4.1
13	1980 దశకం: 25 వర్గాల delicensing; broad-banding (trucks ↔ cars, కొత్త licence అక్కర్లేదు); MRTP పరిమితి ₹20 → ₹100 crore; MODVAT; SEBI 12 April 1988 (non-statutory).	★★	10.4.2, 10.4.3
14	REER ~30% depreciate అయింది (1985–86 నుంచి 1989–90) → exports విస్తరించాయి.	MQ	10.4.27
15	1991 సంస్కరణలు P. V. Narasimha Rao ప్రభుత్వ హయాంలో (రూపశిల్పి Dr Manmohan Singh — SM లో లేదు).	★	10.4.7, 10.4.8

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
16	కారణాలు: రుణాలతో నడిచిన fiscal deficits, interest భారం, Gulf-war oil shock, IMF షరతులు, 'crisis of confidence'.	★★	10.4.9
17	ప్రేరణ: BoP crisis — forex reserves $1.2 bn, బొటాబొటీగా రెండు వారాల imports కు సరిపడా.	★	10.4.10
18	Market orientation, external openness వైపు మార్పు; LPG (socialisation కాదు).	★★	10.4.11, 10.4.12
19	జంట లక్ష్యాలు: market-friendly reorientation + తక్కువ fiscal deficit ద్వారా stabilisation; చర్యలు = stabilisation (short-term) + structural (long-term).	★	10.4.13
20	Fiscal reforms: పారదర్శక taxes, tax compliance, వ్యయ కట్టడి, subsidies కోత, disinvestment, private భాగస్వామ్యం.	★	10.4.14
21	Monetary/financial: interest rate deregulation, private banks, తక్కువ SLR/CRR (Narasimham Committee 1991), branch licensing, prudential norms.	★★	10.4.15
22	సంస్కరణలకు ముందు banking: administered interest rates, అధిక reserve requirements, credit ఆంక్షలు.	★	10.4.16
23	SEBI: 1988 లో ఏర్పాటు, 1992 లో statutory గుర్తింపు.	★	10.4.18
24	New Industrial Policy 24 July 1991: Licence Raj అంతం (18 → 5 licensed industries); public sector → railway transport + atomic energy.	★★	10.4.20, 10.4.21
25	1991: MRTP merger/takeover నిబంధనలు రద్దు; SSI items de-reserve; PSU equity disinvestment (= privatisation, liberalisation కాదు).	★★	10.4.4, 10.4.22, 10.4.12
26	51% వరకు FDI కి automatic approval; FDI నిషేధం retail trade, atomic energy, lottery, betting & gambling లో మాత్రమే.	★	10.4.23
27	Trade: QRs తొలగింపు, import licensing రద్దు, tariffs 355% → 10%.	★	10.4.24
28	Rupee 18–19% devalue (July 1991); 1993 నుంచి managed float; 1994 నుంచి current-account convertible.	★★	10.4.25
29	**సంస్కరణల తర్వాతి లాభాలు: ~8 నెలల imports కు సరిపడా forex cushion; services trade surplus GDP లో ~3.7%; కానీ public debt GDP లో 86% (FY21/22), పెరుగుతున్న అసమానత.**	★★★	10.5.2, 10.7.30, 10.7.31, 10.8.6
30	సంస్కరణల తర్వాత GDP growth ప్రశంసనీయం, 2020 (−6.6%) తప్ప; గరిష్ఠం 1999 (8.85%); GDP growth rate = అత్యంత విశ్వసనీయ growth సూచిక.	★	10.5.1, 10.5.2, 10.5.3
31	1 January 2015 న Planning Commission స్థానంలో NITI Aayog — think tank, co-operative federalism.	★★	10.6.1
32	NITI: గ్రామ స్థాయి విశ్వసనీయ ప్రణాళికలను పై స్థాయిలకు క్రోడీకరించడం; five-year plans లేవు, budgeting/నిధుల కేటాయింపు లేదు.	★★	10.6.2, 10.6.3
33	**NITI initiatives: LiFE, NDAP (ప్రభుత్వ data), Shoonya (EVs ద్వారా air quality), E-Amrit (EV సమాచారం), IPI, Methanol Economy, Gold Market.**	★★★	10.6.4, 10.6.5, 10.6.6, 10.6.7, 10.6.8

#	One-liner	ప్రాముఖ్యత	భాగం A ఉల్లేఖనం
34	Primary: milk primary sector దే; జనాభాలో 47% వ్యవసాయంపై ఆధారం; agri GVA 18.8% (2021–22); food grains 315.7 mn tonnes.	★★	10.7.1, 10.7.2
35	MSP: 23 mandated పంటలకు 1.5 × cost of production.	★	10.7.3
36	APEDA = Agricultural and Processed Food Products Export Development Authority; food marketing/e-commerce, telecom లో 100% FDI (automatic).	★★	10.7.5, 10.7.6
37	**వ్యవసాయ పథకాలు: PM KISAN (income), PMFBY (పంట నష్టం), PKVY (organic), PDMC (నీరు), Kisan Rail (logistics), E-NAM (APMC mandis ఏకీకృత market).**	★★★	10.7.7, 10.7.8
38	వ్యవసాయ సమస్యలు: చిన్న కమతాలు, తక్కువ productivity, subsistence farming, తక్కువ marketable surplus.	★	10.7.9
39	ICI: 8 core industries (coal, crude, gas, refinery, fertilisers, steel, cement, electricity) = IIP లో 40.27%; PMI 55.4; GII 40వ స్థానం (2022).	★★	10.7.11, 10.7.12
40	**పారిశ్రామిక విధానం: DPIIT; Make in India 2014 (2.0: 15 mfg + 12 services); EoDB ర్యాంకు 63 (2020).**	★★★	10.7.13, 10.7.14, 10.7.15
41	**Gati Shakti (multimodal ప్రణాళిక), PLI (Mar 2020, white goods), FAME (EVs), Udyami Bharat (MSMEs), PM MITRA (textiles — వస్త్రాలు).**	★★★	10.7.16, 10.7.17, 10.7.18, 10.7.19, 10.7.21
42	**FIPB → FIF (May 2017); RoDTEP MEIS ను భర్తీ చేసింది (2021); Start-up India; ECLGS; NMP — 2025 నాటికి GDP లో 25%.**	★★★	10.7.22, 10.7.23, 10.7.24, 10.7.25
43	**Services: secondary ను దాటవేసింది; GVA లో 53.89%; అత్యంత వేగవంతమైన వృద్ధి; అత్యధిక labour productivity; FDI equity లో >60%.**	★★★	10.7.26, 10.7.28, 10.7.29
44	Construction ఒక service కాదు (NIC 2008 Box 2 జాబితా).	★	10.7.27
45	IDU (World Bank, Nov 2022): oil, supply అంతరాయాలు, కఠిన finance, inflation; భారతదేశం దృఢంగా (resilient) ఉంది.	★	10.8.1